

ORIGINALAS

VIETOS VEIKLOS GRUPĖ „RIETAVO INICIATYVOS“

RIETAVO SAVIVALDYBĖS KAIMO VIETŪVIŲ PLĖTROS STRATEGIJA

ĮGYVENDINAMA PAGAL LIETUVOS KAIMO PLĖTROS 2007–2013 METŲ PROGRAMOS KRYPTĮ
„LEADER METODO ĮGYVENDINIMAS“

RIETAVAS – 2010

TURINYS

IVADAS	4
NAUDOJAMOS SANTRUMPOS IR BENDRIEJI APIBRĖŽIMAI	7
I. VIETOS VEIKLOS GRUPĖ „RIETAVO INICIATYVOS“ IR JOS VEIKLOS ORGANIZAVIMO APRAŠYMAS	9
1.1. .. TRUMPA VVG KŪRIMOSI ISTORIJA, VVG MISIJA.....	9
1.2. ATSTOVAVIMAS VVG TERITORIJOJE VEIKIANČIOMS KAIMO BENDRUOMENĖMS, SOCIALINIAMS IR KITIEMS PARTNERIAMS BEI JŲ ASOCIACIJOMS, VIETOS VALDŽIAI IR VERSLUI.....	10
1.3. VVG VALDYMO STRUKTŪRA, VVG FUNKCIJOS BEI JŲ SUDERINAMUMAS SU VEIKLA	17
1.4. SPRENDIMŲ PRIĖMIMO VVG PROCEDŪROS, GALIMŲ INTERESŲ KONFLIKTŲ SPRENDIMO BŪDAI	21
1.5. VIETOS VEIKLOS GRUPĖS NARIŲ TEISĖS IR PAREIGOS, PRIĖMIMO Į VVG, IŠSTOJIMO IR PAŠALINIMO IŠ JOS TVARKOS APRAŠYMAS.....	22
1.6. INFORMACIJOS APIE VVG VEIKLĄ SKLAIDOS, TAIKYTŲ IR PLANUOJAMŲ TAIKYTI GYVENTOJŲ AKTYVINIMO BŪDŲ, KONSULTACIJŲ GALIMIEMS VIETOS PROJEKTŲ PARAIŠKŲ TEIKĖJAMS TEIKIMO TVARKA.....	24
1.7. VVG (KAIP JURIDINIO ASMENS) IR VVG NARIŲ KOMPETENCIJA, GEBĖJIMAI IR PATIRTIS PROJEKTŲ ADMINISTRAVIMO, FINANSŲ VALDYMO, BENDRADARBIAVIMO SRITYSE	25
1.8. VVG NARIŲ DALYVAVIMAS STRATEGIJOS RENGIMO PROCESU	27
1.9. VVG TERITORIJOS KAIMO PLĖTROS DALYVIŲ DALYVAVIMO RENGIANČIAI STRATEGIJĄ, VYKDYTO KONSULTAVIMOSI SU VVG TERITORIJOS KAIMO PLĖTROS DALYVIAIS DĖL STRATEGINIŲ NUOSTATŲ APRAŠYMAS	29
1.10. VVG ĮGYVENDINTI IR PLANUOJAMI VEIKSMAI SIEKIANČIAI ĮTRAUKTI SOCIALIAI PAŽEIDŽIAMUS IR ATSKIRTUS VVG TERITORIJOS GYVENTOJUS Į KAIMO PLĖTROS PROCESUS	29
1.11. VVG VEIKLOS TINKLE APRAŠYMAS	30
1.12. VVG KETINIMŲ BENDRADARBIAUTI APRAŠYMAS	30
II. VVG TERITORIJOS SITUACIJOS IR GYVENTOJŲ POREIKIŲ ANALIZĖS APRAŠYMAS	32
2.1. VVG „RIETAVO INICIATYVOS“ TERITORIJOS VIENTISUMO EKONOMINE, SOCIALINE IR FIZINE (GEOGRAFINĖ) PRASME APRAŠYMAS	32
2.2. RIETAVO SOCIALINĖS, EKONOMINĖS, APLINKOSAUGINĖS SITUACIJOS ANALIZĖ.....	34
2.2.1. BENDRA GEOGRAFINĖ IR DEMOGRAFINĖ PADĖTIS.....	35
2.2.2. EKONOMINĖ SITUACIJA.....	44
2.2.3. INFRASTRUKTŪRA IR APLINKOS APSAUGA	59
2.2.4. VIEŠOSIOS PASLAUGOS.....	68
2.2.5. SOCIALINĖ SITUACIJA	74
2.3. RIETAVO KAIMO GYVENTOJŲ POREIKIŲ ANALIZĖ	80
2.4. RIETAVO SAVIVALDYBĖS SITUACIJOS SSGG ANALIZĖ	90
III. VVG „RIETAVO INICIATYVOS“ TERITORIJOS PLĖTROS VIZIJA, PRIORITETAI, PRIEMONĖS IR VEIKLOS SRITYS	93
3.1. RIETAVO KAIMO VIETŲ PLĖTROS VIZIJA	93
3.2. STRATEGINIŲ PLĖTROS PRIORITETŲ NUSTATYMAS	93
3.3. VVG „RIETAVO INICIATYVOS“ VIETOS PLĖTROS STRATEGIJOS PRIORITETŲ IR PRIEMONIŲ APRAŠYMAS	97
I PRIORITETAS. KAIMO GYVENIMO SĄLYGŲ GERINIMAS, DIDINANT VIEŠOSIOS APLINKOS PATRAUKLUMĄ	97
1.1 PRIEMONĖ. KAIMO ATNAUJINIMAS IR PLĖTRA	100
II PRIORITETAS. BENDRUOMENIŲ GYVENIMO KOKYBĖS GERINIMAS.....	107
2.1. PRIEMONĖ. KAIMO GYVENTOJŲ AKTYVINIMAS, BENDRUOMENINIŲ INICIATYVŲ SKATINIMAS.....	110
2.2. PRIEMONĖ. KAIMO PAVELDO, TURIZMO BEI AMATŲ PLĖTOJIMAS	115

IV. VVG „RIETAVO INICIATYVOS“ KAIMO VIETОВIŲ PLĖTROS STRATEGIJOS ĮGYVENDINIMO PLANAS	120
4.1. VIETOS PLĖTROS STRATEGIJOS ĮGYVENDINIMO ETAPAI IR JŲ APRAŠYMAS	120
4.2. STRATEGIJOS ĮGYVENDINIMO FINANSINIS PLANAS	142
4.3. STRATEGIJOS ĮGYVENDINIMO PRIEŽIŪROS BEI VERTINIMO SISTEMA	143
V. STRATEGIJOS NAUJOVIŠKUMAS, DAUGIASEKTORIŠKUMAS	147
VI. STRATEGIJOS ATITIKTIS EB HORIZONTALIOSIOMS SRITIMS	148
VII. STRATEGIJOS SUDERINAMUMAS IR PAPILDOMUMAS KITIEMS STRATEGINIAMS DOKUMENTAMS	150
7.1. VVG „RIETAVO INICIATYVOS“ VIETOS PLĖTROS STRATEGIJOS ATITIKIMAS NACIONALINIAMS IR SAVIVALDOS STRATEGINIAMS PLANAVIMO DOKUMENTAMS	150
7.2. KAIMO VIETОВIŲ PLĖTROS STRATEGIJOS SUDERINAMUMAS SU PROGRAMOMIS, FINANSUOJAMOMIS IŠ ES STRUKTŪRINIŲ FONDŲ IR PAPILDOMUMAS JOMS	153
VIII. PLANUOJAMI KAIMO VIETОВIŲ PLĖTROS STRATEGIJOS VIEŠINIMO VEIKSMAI	156
P R I E D A I	157
1 PRIEDAS. VVG „RIETAVO INICIATYVOS“ ATSTOVAUJAMOS TERITORIJOS ŽEMĖLAPIS	158
2 PRIEDAS. VVG „RIETAVO INICIATYVOS“ VALDYBA.....	159
3 PRIEDAS. VVG VALDYBOS PRITARIMAS STRATEGIJAI	160
4 PRIEDAS. VVG TERITORIJOJE REGISTRUOTŲ KAIMO BENDRUOMENIŲ PRITARIMAS STRATEGIJAI	208
5 PRIEDAS. VVG NARIŲ DALYVAVIMĄ STRATEGIJOS RENGIMO PROCESSE PAGRINDŽIANTYS DOKUMENTAI.....	267
6 PRIEDAS. KONSULTAVIMOSI SU SOCIALINIAIS-EKONOMINIAIS PARTNERIAIS PROCESĄ (PRINCIPĄ „IŠ APAČIOS Į VIRŠŲ“) PAGRINDŽIANTYS DOKUMENTAI.....	272
7 PRIEDAS. BENDRADARBIAVIMO SUTARTYS.....	294

IVADAS

VVG „Rietavo iniciatyvos“ susikūrė 2009 m. sausio mėn., tačiau daugelis šios VVG narių jau turi patirtį įgyvendinant *LEADER* pobūdžio iniciatyvas – 2006–2008 m. VVG „Pajūrio iniciatyvos“ sudėtyje jie dalyvavo rengiant bandomąją integruotą kaimo vietovių plėtros strategiją, nukreiptą į strateginę *LEADER+* temą „Tinkamiausias gamtos ir kultūros išteklių panaudojimas“. Ši strategija konkurse buvo pripažinta viena iš 10 geriausių Lietuvoje ir jos įgyvendinimui buvo skirta 508 817,0 Lt parama. Strategija buvo sėkmingai įgyvendinta – **VVG buvo pripažinta kaip viena iš trijų geriausiai įgyvendinusių bandomąją kaimo vietovių plėtros strategiją.**

Atsiskyrusi nuo VVG „Pajūrio iniciatyvos“ ir atsinaujinusi VVG „Rietavo iniciatyvos“, tęsia pradėtą veiklą ir parengė naują strategiją *LEADER* metodui įgyvendinti 2007–2013 metų laikotarpiu. Strategijos tikslas – gyvenimo kokybės kaimo vietovėse gerinimas, kaimo ekonomikos įvairinimas, skatinant vietos iniciatyvas ir partnerystę.

VVG siekia įtvirtinti naują požiūrį į kaimo plėtrą, kai strateginiai sprendimai priimami remiantis vietos žinojimu ir partneryste. Strategijoje siekiama įgyvendinti integruotą požiūrį į kaimo plėtrą – subalansuotai plėtojant tiek ekonominį, tiek socialinį, tiek gamtosauginį sektorius.

Rietavo savivaldybės parama bei aktyvios kaimo bendruomenės sukuria prielaidas, būtinas sėkmingam *LEADER* metodo įgyvendinimui Rietavo kaimo vietovėse.

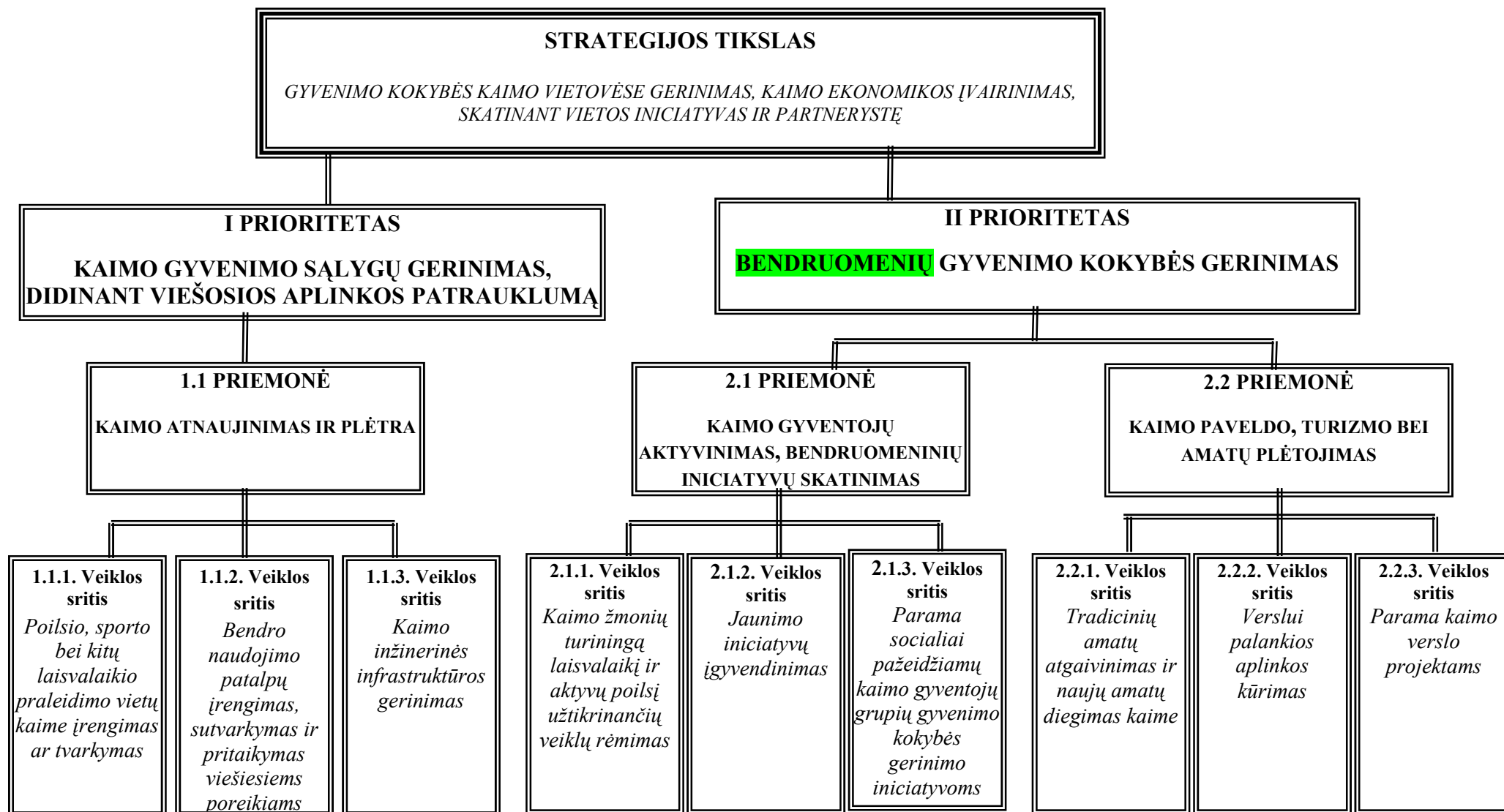
Parengta VVG strategija pagrįsta savivaldybės socialinės, ekonominės, aplinkosauginės situacijos bei kaimo gyventojų poreikių analize. Remdamasi surinkta informacija VVG atliko savivaldybės stiprybių, silpnybių, galimybių ir grėsmių (SSGG) analizę ir išskyrė strategines plėtros sritis.

VVG „Pajūrio iniciatyvos“, siekiama pakelti socialinę ir ekonominę kaimo žmonių gerovę, pagerinti jų buitines sąlygas, išskyrė du strateginius kaimo plėtros prioritetus:

1. Kaimo gyvenimo sąlygų gerinimas, didinant viešosios aplinkos patrauklumą;
2. **Bendruomenių** gyvenimo kokybės gerinimas.

Nustačius strateginius prioritetus, buvo apibrėžti jų tikslai ir numatytos įgyvendinimo priemonės bei veiklos sritys (žr. 0.1 pav.).

0.1. PAV. BENDROJI VVG „RIETAVO INICIATYVOS“ KAIMO VIETOVIŲ PLĖTROS STRATEGIJOS SCHEMA

VVG „Rietavo iniciatyvos“ parengtos atstovaujamos teritorijos plėtros strategijos dokumentas susideda iš 8 pagrindinių dalių, kurios pristatomos tokia tvarka:

- I skyriuje pateikiama informacija apie VVG „Rietavo iniciatyvos“ kūrimąsi, jos sudėtį ir veiklą. Aprašoma VVG misija, turima patirtis, jos bendradarbiavimas su kitomis VVG;
- II skyriuje aprašoma Rietavo socialinė, ekonominė, aplinkosauginė situacija ir gyventojų poreikių tyrimo rezultatai, apibendrinami ir analizuojami surinkti statistiniai ir gyventojų poreikių tyrimo duomenys (SSGG analizė);
- III skyriuje pateikiama VVG teritorijos plėtros vizija, aprašomi ir pagrindžiami numatyti strateginiai prioritetai ir jų tikslai, apibūdinamos įgyvendinimo priemonės bei veiklos sritys;
- IV skyriuje išdėstytas VVG „Rietavo iniciatyvos“ kaimo vietovių plėtros strategijos įgyvendinimo planas: aprašomi strategijos įgyvendinimo etapai, pagrindžiamas finansinis planas, numatomas strategijos įgyvendinimo priežiūros bei vertinimo sistema;
- V skyriuje aprašomas vietos plėtros strategijos naujoviškumas, daugiasektoriškumas;
- VI skyriuje pagrindžiamas vietos plėtros strategijos atitiktis ES horizontaliosioms sritims;
- VII skyriuje nusakomas vietos plėtros strategijos suderinamumas ir papildomumas nacionaliniams ir savivaldos strateginiams planavimo dokumentams bei ES finansuojamoms programoms;
- VIII skyriuje aprašomi VVG „Rietavo iniciatyvos“ planuojami vietos plėtros strategijos viešinimo veiksmai.

NAUDOJAMOS SANTRUMPOS IR BENDRIEJI APIBRĖŽIMAI

SANTRUMPOS

Administravimo taisyklės – Vietos plėtros strategijų įgyvendinamų pagal Lietuvos Kaimo Plėtros 2007–2013 metų programos krypties „LEADER metodo įgyvendinimas“ priemonę „Vietos plėtros strategijų įgyvendinimas“, administravimo taisyklės

EB – Europos Bendrija.

ES – Europos Sąjunga.

EŽŪFKP – Europos žemės ūkio fondas kaimo plėtrai.

KDTS – NMA Kontrolės departamento teritorinis skyrius.

KPP – Lietuvos Kaimo plėtros 2007-2013 metų programa.

Ministerija – Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerija.

NMA – Nacionalinė mokėjimo agentūra prie Žemės ūkio ministerijos.

NVO – nevyriausybinė organizacija.

Strategija – VVG parengta vietos plėtros strategija.

VVG – vietos veiklos grupė

BENDRIEJI APIBRĖŽIMAI

Bendrosios išlaidos – atlyginimas inžinieriams, architektams, konsultantams ir ekspertams, konsultuojantiems techniniais, technologiniais, ekonominiais ir organizaciniais vietos projekto rengimo ir įgyvendinimo klausimais, kai tokios paslaugos nėra tęstinė ar periodinė veikla, susijusi su pareiškėjo įprastine veikla ir išlaidomis, taip pat statinio projekto rengimo (įskaitant ekspertizę) išlaidos, projekto techninio tyrimo, patentų ir licencijų įsigijimo išlaidos, intelektinė veikla.

Kaimo bendruomenė – kaimo vietovės gyventojai, siejami bendrų gyvenimo kaimynystėje poreikių ir interesų. Kaimo bendruomenė, siekianti gauti finansinę paramą turi būti įregistruota Lietuvos Respublikos asociacijų įstatymo (Žin., 2004, Nr. 25-745) arba Lietuvos Respublikos viešųjų įstaigų įstatymo (Žin., 1996, Nr. 68-1633; 2004, Nr. 25-752) nustatyta tvarka.

Kaimo gyventojas – fizinis asmuo, kuris ne mažiau kaip 2 metus iki paramos paraiškos pateikimo nuolatinę gyvenamąją vietą deklaruoja kaimo vietovėje ir yra įregistravęs žemės ūkio valdą Lietuvos Respublikos žemės ūkio ir kaimo verslo registre³.

Kaimo turizmo paslauga – kaimo gyvenamojoje vietovėje ar mieste, kuriame gyvena ne daugiau kaip 3 tūkst. gyventojų, išskyrus savivaldybės centrą, teikiama specialaus apgyvendinimo paslauga, kurios teikėjai privalo: turėti turistams apgyvendinti pritaikytą sodybą ar atskirus pastatus, kuriuose apgyventi skirtų kambarių (numerių) yra ne daugiau kaip 20; sudaryti kaimo turizmo paslaugos teikimo reikalavimus atitinkančias sąlygas.

Kaimo vietovė – kaimas, miestelis ar miestas, kurio gyventojų skaičius neviršija 6 tūkst. išskyrus savivaldybės centrą, jei priemonės aprašyme ar jos įgyvendinimo taisyklėse nenustatyta kitaip.

Mikroįmonė – įmonė, kurioje dirba mažiau kaip 10 samdomų darbuotojų ir kurios metinė apyvarta ir (arba) bendras metinis balansas neviršija 2 mln. EUR.

Naujų statinių statyba, statinių rekonstravimas – veikla, kurią apibrėžia Lietuvos Respublikos statybos įstatymas, kai ji yra sudedamoji projekto dalis.

Paramos gavėjas – operatorius, asmuo, viešoji arba privati įmonė, atsakinga už operacijų įgyvendinimą ar paramos gavimą.

Paramos paraiška – nustatytos formos dokumentas, kurį turi užpildyti ir pateikti pareiškėjas, siekiantis gauti paramą.

Pareiškėjas – asmuo, nustatyta tvarka pateikęs užpildytą paraišką paramai gauti.

Patikra vietoje – Agentūros darbuotojų atliekamas fizinis ir administracinis pareiškėjo ar paramos gavėjo paramos paraiškoje, mokėjimo prašyme ar projekto įgyvendinimo ataskaitoje pateiktų duomenų ir dokumentų patikrinimas projekto įgyvendinimo vietoje.

Projektas – visuma dokumentų, kuriuose nurodomi verslo plane (projekto apraše) numatyti veiksmai, pagrįsti paramos paraiškoje, jos prieduose ir tam tikrose duomenų bazėse esama informacija, ir pinigų suma numatytiems projekto tikslams pasiekti.

Projekto įgyvendinimo laikotarpis – laikotarpis nuo paraiškos užregistravimo Agentūroje datos iki paskutinio mokėjimo prašymo pateikimo Agentūrai datos.

Tinkamumo kriterijus – požymis, pagal kurį nustatomas pareiškėjo tinkamumas gauti paramą

Tradicinis amatas – individuali ar kolektyvinė veikla, pagrįsta iš kartos į kartą perduodama patirtimi ir specialiais įgūdžiais, skirta kurti ir realizuoti tautinio paveldo produktus¹.

Tradicinių amatų centras – viešasis arba privatus juridinis asmuo, propaguojantis ir vystantis tradicinius amatus, nustatytus pagal nacionalinę teisę.

Vietos projekto vykdytojas – pareiškėjas, kuris, pateikęs vietos projekto paraišką, gauna arba yra gavęs lėšų vietos projektui įgyvendinti.

Vietos valdžios atstovas – VVG teritorijoje veikiančios savivaldybės tarybos skirtas atstovas – savivaldybės tarybos narys arba administracijos direktoriaus skirtas savivaldybės administracijos darbuotojas, VVG valdymo organe, turinčiame sprendimų priėmimo teisę, atstovaujantis jį skyrusios savivaldybės interesams.

Vietos veiklos grupė (VVG) – ribotos civilinės atsakomybės viešasis juridinis asmuo, kurio valdymo organas, turintis sprendimų priėmimo teisę, atstovauja įvairių kaimo gyventojų grupių interesams, t. y. ne mažiau kaip 50 proc. valdymo organų narių sudaro kaimo bendruomenių, socialinių ir kitų partnerių bei jų asociacijų atstovai, iki 25 proc. – verslo atstovai ir iki 25 proc. – vietos valdžios atstovai.

VVG teritorija – kaimo vietovė, kurios bendras gyventojų skaičius yra nuo 5 tūkst. iki 150 tūkst., įskaitant mažus miestelius, taip pat miestus, kurių gyventojų skaičius neviršija 6 tūkst.

¹ Kol nėra patvirtintos tradicinio paveldo produktų, įskaitant tradicinius amatus, sertifikavimo tvarkos, tradiciniais amatais laikomi amatai, įtraukti į Tradicinių amatų ir verslų sąrašą, pavirtintą Etninės kultūros globos tarybos 2004 m. gegužės 26 d. nutarimu Nr. TN-5 (Žin., 2004, Nr. 97-3622).

I. VIETOS VEIKLOS GRUPĖ „RIETAVO INICIATYVOS“ IR JOS VEIKLOS ORGANIZAVIMO APRAŠYMAS

1.1. TRUMPA VVG KŪRIMOSI ISTORIJA, VVG MISIJA

Vietos veiklos grupė (VVG) „Rietavo iniciatyvos“ susikūrė vietos veiklos grupei „Pajūrio iniciatyvos“ susiskaidžius į Klaipėdos r. VVG „Pajūrio kraštas“ ir Rietavo VVG – „Rietavo iniciatyvos“, o Telšių rajono Varnių seniūnijai prisijungus prie Telšių r. VVG.

Pirmieji VVG „Pajūrio iniciatyvos“ kūrimosi žingsniai buvo padaryti 2004 metų vasarą, kai keletas aktyvių Rietavo savivaldybės kaimo bendruomenių atstovų susibūrė į neformalią grupę, ir pradėjo ieškoti galimybių įsijungti į *LEADER+* programos veiklą. Į bendrą būrį sutiko įsijungti Klaipėdos rajono kaimo bendruomenių ir Telšių rajono Varnių seniūnijos kaimo bendruomenių aktyvistai. Didelio palankumo bei pritarimo veiklai iniciatyvinė grupė susilaukė iš visų minėtų savivaldybių vadovų. Jau pačiuose pirmuosiuose susitikimuose buvo išsiaiškinta, kad pasirinktas regionas yra siejamas daugelio panašių specifinių bruožų, istorinės praeities ir sprendžiamų problemų.

2004 m. birželio mėn. *LEADER+* priemonės įgyvendinimo iniciatyvinės grupės nariai suorganizavo informacinį susirinkimą, kuriame dalyvavo 36 organizacijų deleguoti nariai, atstovaujantys visus 3 sektorius – vietos valdžios, verslo ir socialinių partnerių. Susitikimo dalyviai labai teigiamai įvertino *LEADER+* iniciatyvos svarbą kaimo vietovių plėtrai ir įsipareigojo deleguoti savo atstovus į besiformuojančią VVG. 2004 m. liepos mėn. Rietavo verslo informaciniame centre savivaldybės administracijos salėje įvyko steigiamasis VVG „Pajūrio iniciatyvos“ susirinkimas. Steigiamąjį aktą pasirašė 26 organizacijų atstovai, kurie savo įsipareigojimus patvirtino motyvaciniais laiškais.

2004 m. balandžio mėn. buvo galutinai suformuota vietos veiklos grupė „Pajūrio iniciatyvos“. Pasiremdama preliminaria analize ir pasikonsultavusi su kaimo bendruomenių atstovais VVG nusprendė rengti integruotą bandomąją kaimo vietovių plėtros strategiją. Buvo pasirinkta strateginė *LEADER+* tema „Tinkamiausias gamtos ir kultūros išteklių panaudojimas“ ir pateikta paraiška Nacionalinei mokėjimo agentūrai prie Žemės ūkio ministerijos.

VVG pateikta *LEADER+* priemonei įgyvendinti „Pajūrio iniciatyvos“ bandomoji integruota kaimo vietovių plėtros strategija 2006–2008 m.“ konkurse buvo pripažinta viena iš

10 geriausių Lietuvoje ir jos įgyvendinimui buvo skirta 508 817,0 Lt parama. Ši strategija buvo sėkmingai įgyvendinta.

Bandomosios vietos plėtros strategijos įgyvendinimo patirtis parodė, kad vienos savivaldybės lygiu veikiančios VVG veikla efektyvesnė, todėl 2008 m. gruodžio 2 d., atsiskyrusi nuo VVG „Pajūrio iniciatyvos“ ir tapusi jos teisių ir pareigų perėmėju, susikūrė VVG „Rietavo iniciatyvos“.

Besiformuojant naujai VVG buvo nuosekliai taikyti viešumo, skaidrumo, „iš apačios į viršų“ principai. 2009 m. sausio mėn. 21 d. susikūrusi ir atsinaujinusi VVG „Rietavo iniciatyvos“ pradėjo rengti naują strategiją LEADER metodui įgyvendinti 2007–2013 metų laikotarpiu.

VVG bendras strateginis tikslas – apjungti įvairių vietos organizacijų, institucijų ir kitų kaimo plėtros dalyvių pastangas ir suteikti jiems papildomas galimybes įtakoti pasikeitimus, gerinančius kaimo vietovių gyventojų gyvenimo kokybę.

Vietos veiklos grupės „Rietavo iniciatyvos“ MISIJA

VVG „Rietavo iniciatyvos“, savo veiklą grindžia partnerystės, lygių galimybių, iš apačios į viršų“ principais. Atstovaudama visoms kaimo plėtrai neabejingoms vietos organizacijoms, VVG bendromis pastangomis siekia įgyvendinti integruotą požiūrį į kaimo plėtrą, ieško veiksmingų kaimo žmonių gyvenimo kokybės bei gyvenimo sąlygų gerinimo būdų.

1.2. ATSTOVAVIMAS VVG TERITORIJOJE VEIKIANČIOMS KAIMO BENDRUOMENĖMS, SOCIALINIAMS IR KITIEMS PARTNERIAMS BEI JŲ ASOCIACIJOMS, VIETOS VALDŽIAI IR VERSLUI

VVG „Rietavo iniciatyvos“ vienija 19 narių, kurie atstovauja įvairias VVG teritorijos organizacijas. Vietos veiklos grupėje atstovaujamos organizacijos ir jų deleguoti nariai yra tiesiogiai susieti su kaimo plėtra ir jos įgyvendinimu. Dauguma VVG narių yra kaimo gyventojai.

VVG „Rietavo iniciatyvos“ visuotinis narių susirinkimas išrinko 11 narių VVG valdybą, kurioje įvairių sektorių atstovavimas atitinka LEADER metodo keliamus reikalavimus. Iš 11 VVG „Rietavo iniciatyvos“ valdybos narių 6 (55 proc.) atstovauja socialinius partnerius, 2 nariai (18 proc.) – vietos valdžią ir 3 (27 proc.) – verslo sektorių. VVG valdyboje išlaikyta lyčių pusiausvyra – 6 moterys ir 5 vyrai (santykis 55 : 45). Taip pat VVG valdyboje yra vienas narys iki 25 metų amžiaus – tai Povilas Batavičius, Rietavo

savivaldybės jaunimo ir jaunimo organizacijų sąjungos „Rietavo apskritis stolas“ pirmininkas.

VVG „Rietavo iniciatyvos“ valdybos narių sąrašas

Pavardė, vardas, amžius	Atstovaujamas sektorius	Kontaktai
1. Antanas Aužbikavičius	Vietos valdžia	Tel. 8 698 49695 a.auzbikavicius@rietavas.lt
2. Egidijus Gričius	Vietos valdžia	Tel. 8 610 42863 gričiui@hotmail.com
3. Laima Dockeyvičienė	Verslas	Tel. 8 699 17716 direktore@rietavovic.lt
4. Irena Kirklienė	Verslas	Tel. 8 687 91640 vfin@takas.lt
5. Romas Židickis	Verslas	Tel. 8 682 48573 r.zidickis@gmail.com
6. Irena Bagdonienė	Socialiniai partneriai	Tel. 8 610 64879 medinga@yahoo.com
7. Povilas Batavičius	Socialiniai partneriai	Tel. 8 696 76990 batavicius@gmail.com
8. Danėlė Grauslienė	Socialiniai partneriai	Tel. 8 618 34413 dana_grausliene@yahoo.ca
9. Albinas Maslauskas	Socialiniai partneriai	Tel. 8 686 22908 albinas@plungeslaguna.lt
10. Ona Jocienė	Socialiniai partneriai	Tel. 8 680 19494 jociukgi@yahoo.com
11. Zuzana Narvaišienė	Socialiniai partneriai	Tel. 8 614 50269 narvaisiene@yahoo.com

VVG „Rietavo iniciatyvos“ narių atstovaujamos organizacijos, kvalifikacija ir pareigos VVG yra pateikiamos 1.1 lentelėje.

1.1. lentelė. VVG „Rietavo iniciatyvos“ sudėtis, funkcijos ir narių kompetencijos

SOCIALINIŲ PARTNERIŲ SEKTORIUS

Vardas, pavardė	Atstovaujama organizacija, pareigos	Pareigos VVG	Išsilavinimas, kvalifikacija, LEADER pobūdžio veiklos patirtis
Albinas Maslauskas	Rietavo ir Saerbecko bendruomenių partnerystės draugija „Kelias“	VVG pirmininkas Viešųjų pirkimų komisijos narys, atstovas viešiesiems ryšiams	Aukštasis išsilavinimas – inžinierius-hidrotechnikas. Dalyvavo rengiant bei įgyvendinant VVG „Pajūrio iniciatyvos“ bandomąją integruotą kaimo vietovių plėtros strategiją (projekto Nr. BPD2004-EZUOGF-4.6.2-04-06/0004). Pagal šį projektą buvo gautas finansavimas. Tobulino kvalifikaciją seminaruose „Struktūrinių fondų paramos kaimo plėtrai galimybės“ ir „VVG kūrimo ir LEADER+ pobūdžio priemonės strategijos rengimo principai“. Rietavo-Saerbecko bendruomenių partnerystės draugijos vadovas, parengė ir įgyvendino „Miesto dvynių projektą“, atsakingas už konkurso medžiagos ruošimą FIDIC taisykles, Rietavo savivaldybės smulkaus ir vidutinio verslo fondo valdybos narys, Rietavo savivaldybės tarybos narys, Tverų bendruomenės narys.
Alma Lengvenienė	Žemaitijos kolegijos direktoriaus pavaduotoja mokslo taikomajai veiklai ir inovacijoms	VVG narė Priežiūros (audito) grupės narė, vietos projektų vertinimo ir priežiūros darbo grupės narė, socialinių, švietimo klausimų darbo grupės narė	Aukštasis išsilavinimas – edukologijos magistras, ekonomistas-organizatorius. Tobulino kvalifikaciją seminaruose „Projektų rengimas ir valdymas“, „Ūkininko ūkio buhalterinė apskaita ir finansų valdyba“. Dalyvavo rengiant bei įgyvendinant VVG „Pajūrio iniciatyvos“ bandomąją integruotą kaimo vietovių plėtros strategiją (projekto Nr. BPD2004-EZUOGF-4.6.2-04-06/0004). Pagal šį projektą buvo gautas finansavimas.
Ona Jocienė	Kaimo bendruomenės „Mūsų Labardžiai“ pirmininkė	VVG valdybos narė Priežiūros (audito) grupės narė, priežiūros grupės narė, socialinių, švietimo klausimų darbo grupės narė	Aukštasis išsilavinimas – matematikos mokytoja. Dalyvavo rengiant bei įgyvendinant VVG „Pajūrio iniciatyvos“ bandomąją integruotą kaimo vietovių plėtros strategiją (projekto Nr. BPD2004-EZUOGF-4.6.2-04-06/0004). Pagal šį projektą buvo gautas finansavimas. Tobulino kvalifikaciją seminaruose „Struktūrinių fondų paramos kaimo plėtrai galimybės“, „VVG veiklos organizavimas ir strategijos įgyvendinimas“, „Projektų įgyvendinimo administravimas, priežiūra ir vertinimas“, „VVG kūrimo ir LEADER+ pobūdžio priemonės strategijos rengimo principai“. Parengė ir įgyvendino bendruomenės projektus „Žinau, noriu, galiu“, „Kūrybingas jaunimas, sveikas kaimas“, „Bendraukime ir kurkime simboliką patys“, „Vaidiname – bendraujame – mokomės“, „Gera gyventi mūsų Labardžiuose“, „Sporto aikštyno kūrimas“, „Gražiais darbais puoškime savo kaimą“.
Danėlė	Tverų bendruomenės	VVG valdybos narė	Aukštesnysis išsilavinimas.

Grauslienė	valdybos pirmininkė	Atstovė ryšiams su socialiai pažeidžiamų žmonių grupėmis socialinių, švietimo klausimų darbo grupės narė.	Tobulino kvalifikaciją seminare „ES šalių praktinė patirtis įgyvendinant „LEADER“ programas. Tarptautiniai projektai ir partnerių paieška užsienyje“. Rengė ir vadovavo Tverų bendruomenei įgyvendinant projektus „Kultūra kaimui“, „Dviračiai – kaip turizmo, bendravimo, auklėjimo ir bendruomenės telkimo priemonė“, „Bendruomenės susibūrimo vietos lauke įrengimas“, „Heraldika – priemonė bendruomenės aktyvumui didinti, skatinti sąmoningumą“.
Zuzana Narvaišienė	Asociacijos Rietavo moterų užimtumo centras pirmininkė	VVG valdybos narė vietos projektų vertinimo ir priežiūros darbo grupės narė, atstovė ryšiams su socialiai pažeidžiamų žmonių grupėmis, atstovė verslo plėtrai	Aukštasis išsilavinimas – Lietuvių kalba ir literatūra, filologas, dėstytojas. Dalyvavo rengiant bei įgyvendinant VVG „Pajūrio iniciatyvos“ bandomąją integruotą kaimo vietovių plėtros strategiją (projekto Nr. BPD2004-EZUOGF-4.6.2-04-06/0004). Pagal šį projektą buvo gautas finansavimas. Tobulino kvalifikaciją seminaruose „Struktūrinių fondų paramos kaimo plėtrai galimybės“ ir „VVG kūrimo ir LEADER+ pobūdžio priemonės strategijos rengimo principai“, projekto „Verslo aplinkos gerinimas Rietavo savivaldybėje“ koordinatore.
Irena Bagdonienė	Medingėnų bendruomenės „Medinga“ valdybos pirmininkė	VVG valdybos narė Viešųjų pirkimų komisijos narė, atstovė ryšiams su jaunimu, socialinių, švietimo klausimų darbo grupės narė	Aukštesnysis išsilavinimas – agronomė. Tobulino kvalifikaciją seminaruose: „Kaimo plėtra: partnerystės ir kooperacijos įgūdžių ugdymas“, „Struktūrinių fondų paramos kaimo plėtrai galimybės“. Vykdyti projektai: Su dviem projektais dalyvauta programoje „Vanduo ir sveikata Lietuvos kaime“, VVG „Pajūrio iniciatyvos“ bandomosios strategijos programoje „Medingėnų moterų galių ir įgūdžių stiprinimas per informacines technologijas ir plėtra“, „Medingėnų folkloro ansamblio stiprinimas kaimo turizmo atrakcijų plėtrai“ (vykdytų projektų koordinatore). Rietavo savivaldybės tarybos narė.
Povilas Batavičius	Rietavo savivaldybės jaunimo ir jaunimo organizacijų sąjungos „Rietavo apskritis stalas“ pirmininkas	VVG valdybos narys Atstovas ryšiams su jaunimu	Aukštasis neuniversitetinis išsilavinimas – geodezija ir žemėtvarka. Nuo 2007 m. Rietavo savivaldybės jaunimo ir jaunimo organizacijų sąjungos „Rietavo apskritis stalas“ pirmininkas. Nuo 2008 m. Rietavo savivaldybės jaunimo reikalų tarybos pirmininkas.
Stasys Norvilas	Giliogirio bendruomenės pirmininkas	VVG narys Atstovas ryšiams su socialiai pažeidžiamų žmonių grupėmis	Aukštesnysis išsilavinimas – zootechnikas. Vykde projektą VVG „Pajūrio iniciatyvos“ bandomosios strategijos programoje. Giliogirio bendruomenės steigėjas, pirmininkas.
Vygantas Būdvytis	Žadvainių kaimo bendruomenė. Pirmininkas	VVG narys Atstovas ryšiams su socialiai pažeidžiamų žmonių grupėmis	Aukštasis išsilavinimas – inžinierius, hidrotechnikas, LŽŪU Žadvainių kaimo bendruomenės pirmininkas UAB „Judrės medis“ – miško ruošos darbų vadovas.
Vytautas Jonušas	Sporto klubo „Liolių lokiai“ pirmininkas.	VVG narys Atstovas verslo plėtrai	Spec. vidurinis išsilavinimas – vet. felčeris. Dalyvavo rengiant bei įgyvendinant VVG „Pajūrio iniciatyvos“ bandomąją integruotą

			<p>kaimo vietovių plėtros strategiją (projekto Nr. BPD2004-EZUOGF-4.6.2-04-06/0004). Pagal šį projektą buvo gautas finansavimas.</p> <p>Tobulino kvalifikaciją: <i>LEADER</i> temomis surengtuose mokymuose: „VVG kūrimo ir LEADER+ pobūdžio priemonės strategijos rengimo principai“ ir „LEADER metodo taikymas kaimo plėtros procese“ mokymo programų kodas 596131007.</p> <p>Igyvendino bendruomenės projektus: Sveiki atvykę! Jūs visada čia laukiami! Liolių bendruomenė“, „Vanduo ir sveikata Lietuvos kaime“ projekto dalyvis ir kt.</p> <p>Liolių kaimo bendruomenės veiklos iniciatorius.</p>
Stanislovas Vaičiškauskas	Rietavo miškų urėdijos girininkas, Lietuvos miškininkų sąjungos narys.	VVG narys Vietos projektų vertinimo ir priežiūros darbo grupės narys, socialinių, švietimo klausimų darbo grupės narys.	<p>Aukštasis išsilavinimas – miškotyros magistras; miško ekologijos magistras.</p> <p>Dalyvavo rengiant bei įgyvendinant VVG „Pajūrio iniciatyvos“ bandomąją integruotą kaimo vietovių plėtros strategiją (projekto Nr. BPD2004-EZUOGF-4.6.2-04-06/0004). Pagal šį projektą buvo gautas finansavimas.</p> <p>Tobulino kvalifikaciją seminaruose „Struktūrinių fondų paramos kaimo plėtrai galimybės“, „VVG kūrimo ir LEADER+ pobūdžio priemonės strategijos rengimo principai“, „Administracinių atsakomybių taikymo aspektai praktikoje“.</p>
Antanas Zalepūgas	Rietavo savivaldybės administracijos Tverų seniūnas.	VVG narys Priežiūros (audito) grupės narys, atstovas ryšiams su vietos valdžia.	<p>Aukštasis išsilavinimas – inžinierius-mechanikas.</p> <p>Dalyvavo rengiant bei įgyvendinant VVG „Pajūrio iniciatyvos“ bandomąją integruotą kaimo vietovių plėtros strategiją (projekto Nr. BPD2004-EZUOGF-4.6.2-04-06/0004). Pagal šį projektą buvo gautas finansavimas.</p> <p>Kvalifikacijos tobulinimo seminarai „Vietos veiklos grupės kūrimo ir LEADER+ pobūdžio priemonės strategijos rengimo principai“, „Struktūrinė parama savivaldybėms – patirtis, pamokos, perspektyvos ir galimybės“.</p> <p>Dalyvavo vykdant bendruomenės projektus.</p>

VIETOS VALDŽIOS SEKTORIUS

Vardas, pavardė	Atstovaujama organizacija, pareigos	Pareigos VVG	Išsilavinimas, kvalifikacija, LEADER pobūdžio veiklos patirtis
Antanas Aužbikavičius	Rietavo savivaldybės administracijos direktoriaus pavaduotojas	VVG valdybos narys Viešųjų pirkimų komisijos pirmininkas, atstovas ryšiams su vietos valdžia, vietos projektų vertinimo ir priežiūros darbo grupės narys.	<p>Aukštasis išsilavinimas – inžinierius-mechanikas.</p> <p>Dalyvavo rengiant bei įgyvendinant VVG „Pajūrio iniciatyvos“ bandomąją integruotą kaimo vietovių plėtros strategiją (projekto Nr. BPD2004-EZUOGF-4.6.2-04-06/0004). Pagal šį projektą buvo gautas finansavimas.</p> <p>Tobulino kvalifikaciją seminaruose „Struktūrinių fondų paramos kaimo plėtrai galimybės“, „VVG kūrimo ir LEADER+ pobūdžio priemonės strategijos rengimo principai“, „VVG veiklos organizavimas ir strategijos įgyvendinimas“.</p> <p>Rengė ir dalyvavo įgyvendinant kaimo vietovių infrastruktūrinius projektus. Rietavo savivaldybės administracijos Viešųjų pirkimų komisijos pirmininkas. Rietavo savivaldybės</p>

			administracijos įgyvendintų ir rengiamų projektų vadovas.
Egidijus Gričius	Rietavo savivaldybės jaunimo reikalų koordinatorius	VVG valdybos narys – Atstovas ryšiams su jaunimu, atstovas vešiesiems ryšiams, atstovas ryšiams su vietos valdžia.	<p>Vidurinis išsilavinimas.</p> <p>Dalyvavo įgyvendinant VVG „Pajūrio iniciatyvos“ bandomąją integruotą kaimo vietovių plėtros strategiją (projekto Nr. BPD2004-EZUOGF-4.6.2-04-06/0004). Pagal šį projektą buvo gautas finansavimas.</p> <p>Tobulino kvalifikaciją seminaruose „Struktūrinių fondų paramos kaimo plėtrai galimybės“, „Savivaldybių jaunimo reikalų koordinatorių kvalifikacijos kėlimo kursuose“ „Jaunimo politikos įgyvendinimas organizuojant laisvalaikio užimtumą“, „Patyriminio mokymo pritaikymas neformaliame ugdyme“.</p> <p>Parengė bei įgyvendino 4 Tarptautinio jaunimo mainų projektus, 2 „Towntwinning“ projektus, 3 metus siunčia Europos savanorių tarnybos savanorius, Jaunimo iniciatyvų projektą.</p>
Asta Globienė	Rietavo savivaldybės Daugėdų seniūnė	VVG narė Atstovė su vietos valdžia.	<p>Aukštasis išsilavinimas – zoo inžinierė.</p> <p>Tobulino kvalifikaciją seminaruose: „Gyventojų dalyvavimas sprendimų priėmimo procese“, „Rietavo savivaldybės smulkaus ir vidutinio verslo įmonių konkurencingumo didinimas“, „Darbo jėgos kompetencijos ir gebėjimų prisitaikyti prie pokyčių ugdymas“.</p> <p>Vykdytas projektas „Sveikata ir vanduo Lietuvos kaime“.</p>

VERSLO SEKTORIUS

Vardas, pavardė	Atstovaujama organizacija, pareigos	Pareigos VVG	Išsilavinimas, kvalifikacija, LEADER pobūdžio veiklos patirtis
Laima Dockeyčienė	Rietavo verslo informacijos centras direktorė	VVG valdybos narė Pirmininko pavaduotoja. Projekto vadovė, administratorė, atstovė vešiesiems ryšiams, atstovė verslo plėtrai.	<p>Aukštasis išsilavinimas – vadybos ir verslo administratorė.</p> <p>Akredituota konsultantė pagal LR ŽŪM nustatytą tvarką verslo planų, projektų administravimo ir teikti konsultacijas LEADER metodo srityje (konsultavimo įstaigų ir konsultantų akreditavimo komisijos 2007-12-14 sprendimas (protokolas Nr. 8D-449(5.50)).</p> <p>Tobulino kvalifikaciją Airijos Nacionalinio universiteto parengtoje kaimo plėtros specialistų ilgalaikėje mokymo priemonėje, mokymų programoje ir kt. kvalifikacijos tobulinimo mokymuose bei kursuose.</p> <p>Dalyvavo rengiant bei įgyvendinant VVG „Pajūrio iniciatyvos“ bandomąją integruotą kaimo vietovių plėtros strategiją (projekto Nr. BPD2004-EZUOGF-4.6.2-04-06/0004). Pagal šį projektą buvo gautas finansavimas. Mokomosios – pažintinės programų „Europos parlamento veikla ir ES parama kaimo plėtrai“, „2004 Atviro pasaulio programos“ dalyvė.</p> <p>Rietavo savivaldybės smulkaus ir vidutinio verslo fondo valdybos narė. Pirmosios kaimo bendruomenės Lietuvoje, Kredito unijos „Kelmės taupa“, VVG „Pajūrio</p>

			iniciatyvos“ iniciatorė ir steigėja.
Irena Kirklienė	UAB „Sauslaukio statybos“ direktorė	VVG valdybos narė Priežiūros (audito) grupės narė, vietos projektų vertinimo ir priežiūros darbo grupės narė, atstovė verslo plėtrai.	Aukštasis išsilavinimas – žemės ūkio gamybos ekonomistas, organizatorius. Tobulino kvalifikacija seminaruose „Kaip derėtis ir nugalėti. Komercinių derybų strategijos, metodai ir praktika“; Tikslų ir užduočių darbuotojams formulavimas, atlikimo įvertinimas. Metiniai pokalbiai: pasiruošimas ir pravedimas“; „Efektyvios vadybos vertė statybų versle“.
Romas Židickas	R. Židickio IĮ savininkas	VVG valdybos narys Priežiūros (audito) grupės narys, atstovas verslo plėtrai.	Aukštesnysis išsilavinimas – statybininkas, technikas. Aktyviai dalyvauja VVG „Rietavo iniciatyvos“ veikloje. R. Židickio IĮ savininkas. Turi patirties (apie 7 metus) projektų rengime bei įgyvendinime.
Stanislava Vaišvilienė	UAB „Rietavo šeimos daktaras“ direktorė, bendrosios praktikos gydytoja	VVG narė Atstovė ryšiams su socialiai pažeidžiamų žmonių grupėmis.	Aukštasis išsilavinimas – gydytoja Dalyvavo rengiant bei įgyvendinant VVG „Pajūrio iniciatyvos“ bandomąją integruotą kaimo vietovių plėtros strategiją (projekto Nr. BPD2004-EZUOGF-4.6.2-04-06/0004). Pagal šį projektą buvo gautas finansavimas. Tobulino kvalifikaciją seminaruose „Vadyba – investicijos skatinant Telšių apskrities konkurencingumą“, „Struktūrinių fondų paramos plėtrai galimybės“. Parengė ir įgyvendino šiuos projektus: „Sveikatinimo programa kaimo bendruomenei“ (kartu su Labardžių kaimo bendruomene), „Bendros praktikos kabineto modernizavimas ir paslaugų gerinimas kaimo gyventojams“. Vadovavo NVO „Šeimos centrai“, turi patirties rengiant bei vedant seminarus alkoholizmo, paauglių problemoms, sveiko gyvenimo būdo klausimais, turi praktinę darbo patirtį su anonimiais alkoholikais.

1.3. VVG VALDYMO STRUKTŪRA, VVG FUNKCIJOS BEI JŲ SUDERINAMUMAS SU VEIKLA

VVG valdymo struktūra

- Aukščiausias Vietos veiklos grupės organas yra jos narių visuotinis susirinkimas.
- Kolegialus Vietos veiklos grupės valdymo organas – valdyba.
- Vienasmenis Vietos veiklos grupės valdymo organas – pirmininkas.

Visuotinis narių susirinkimas šaukiamas ne rečiau kaip kartą per metus. Neeilinį susirinkimą gali sušaukti Vietos veiklos grupės pirmininkas, valdyba paprasta balsų dauguma, bei $\frac{1}{3}$ Vietos veiklos grupės narių bendru sprendimu.

Valdyba renkama 2 metų laikotarpiui. Valdybos posėdžiai vyksta ne rečiau kaip 2 kartus per metus. Valdyba gali būti atstatydinta, jei paprasta Vietos veiklos grupės narių balsų dauguma jai pareiškiamas nepasitikėjimas.

Valdybos darbui vadovauja valdybos pirmininkas, kurį iš savo tarpo išsirenka valdybos nariai. Vietos veiklos grupės pirmininkas renkamas 2 metų laikotarpiui ir ne daugiau nei dviem kadencijoms. Pirmininkas gali būti atstatydingas, jei visuotinis susirinkimas Vietos veiklos grupės narių balsų dauguma jam pareiškia nepasitikėjimą.

Vietos veiklos grupės narių *visuotinio susirinkimo vykdomos funkcijos*:

- keičia Vietos veiklos grupės įstatus;
- priima sprendimą dėl Vietos veiklos grupės likvidavimo;
- renka Vietos veiklos grupės pirmininką 2 metų laikotarpiui (ne daugiau dviejų kadencijų);
- nustato Vietos veiklos grupės valdybos narių skaičių, renka ir atšaukia valdybos narius;
- atšaukia valdymo organo nutarimus;
- atstatydina bet kurį valdymo organą;
- svarsto narystės Vietos veiklos grupėje klausimus;
- tvirtina Vietos veiklos grupės veiklos programą, metinę finansinę atskaitomybę, Vietos veiklos grupės veiklos ataskaitą;
- skiria nepriklausomą ekspertą Vietos veiklos grupės veiklai patikrinti;
- svarsto ir tvirtina tarybos pirmininko ataskaitas;
- nustato stojamojo įnašo ir nario mokesčių dydžius, jų mokėjimo tvarką;
- tvirtina dokumentų ir kitos informacijos apie Vietos veiklos grupės veiklą pateikimo nariams tvarkos taisykles, pareigybines instrukcijas;
- priima sprendimą dėl kitų juridinių asmenų steigimo ar dėl tapimo kitų juridinių asmenų dalyviu;
- svarsto kitus klausimus, kurie neprieštaruja Vietos veiklos grupės įstatams.

Vietos veiklos grupės *valdyba vykdomos funkcijos*:

- vykdo iš dalies ar visiškai Vietos veiklos grupės lėšomis finansuojamų projektų atranką;
- tvirtina VVG veiklos planus ir veiklos ataskaitas;
- inicijuoja įstatų pakeitimus ir papildymus;
- nustato Vietos veiklos grupės vidaus tvarką ir santykių su trečiaisiais asmenimis principus;
- metų pabaigoje šaukia ir rengia Vietos veiklos grupės eilinį visuotinį narių susirinkimą;
- atsiskaito už Vietos veiklos grupės veiklą visuotiniam Vietos veiklos grupės narių susirinkimui;
- priima sprendimą dėl darbo užmokesčio mokėjimo pirmininkui ir nustato darbo užmokesčio dydį;
- disponuoja Vietos veiklos grupės turtu ir lėšomis veiklai vystyti ir vykdyti;
- sušaukia susirinkimą;
- priima sprendimus, dėl filialų ir atstovybių steigimo bei jų veiklos nutraukimo ir tvirtina jų nuostatus;
- vykdo kitas funkcijas, kurios neprieštarauja įstatams.

Vietos veiklos grupės pirmininko *vykdomos funkcijos*:

- atstovauja Vietos veiklos grupės valstybės valdžios ir valdymo institucijose, santykiuose su kitais fiziniais ir juridiniais asmenimis, taip pat sudaro sandorius
- atidaro sąskaitas bankuose, priima ir atleidžia darbuotojus, užmezga ir palaiko ryšius su tarptautinėmis organizacijomis;
- Vietos veiklos grupės vardu;
 - pagal savo kompetenciją atstovauja Vietos veiklos grupės interesams valstybinėse, nevyriausybiniuose organizacijose, teismuose, santykiuose su fiziniais ir juridiniais asmenimis;
 - organizuoja bei koordinuoja Vietos veiklos grupės veiklą;
 - tvirtina informacijos, kuri turi būti laikoma konfidencialia, sąrašą;
 - priima kitus šiuose įstatuose ar Visuotinio narių susirinkimo sprendimuose Pirmininko kompetencijai priskirtus sprendimus.
- rengia Vietos veiklos grupės veiklos planus, analizuoja, kaip jie įgyvendinami, teikia pasiūlymus dėl jų įgyvendinimo gerinimo;
- rengia Vietos veiklos grupės veiklos ataskaitą bei teikia ją tvirtinti visuotiniam ataskaitiniam narių susirinkimui;
- inicijuoja įstatų pakeitimus ir papildymus;
- svarsto labdaros ir paramos teikimo klausimus, įgyvendina šiuose įstatuose nurodytus Vietos veiklos grupės tikslus ir uždavinius;
- nustato Vietos veiklos grupės vidaus tvarką ir santykių su trečiaisiais asmenimis principus;
- metų pabaigoje šaukia ir rengia Vietos veiklos grupės eilinį visuotinį narių susirinkimą;
- priima sprendimus dėl naujų narių priėmimo ir narių pašalinimo iš Vietos veiklos grupės;
- atsiskaito už Vietos veiklos grupės veiklą visuotiniam Vietos veiklos grupės narių susirinkimui;
- organizuoja susirinkimo ir tarybos sprendimų vykdymą;
 - priima į darbą ir atleidžia darbuotojus, sudaro su jais darbo sutartis;
 - privalo pateikti ekspertui paaiškinimus ir dokumentus;

- tvarko narių sąrašą;
- pateikia dokumentus ir duomenis juridinių asmenų registru;
- skelbia viešą informaciją;
- atlieka kitus, susirinkimo ar tarybos jam pavestus, darbus.
- Pirmininkas privalo laiku rengti visuotinius Vietos veiklos grupės narių susirinkimus, užtikrinti Vietos veiklos grupės narių sąrašų parengimą, sudaryti visuotinių narių susirinkimų darbotvarkes, pateikti Vietos veiklos grupės nariams metinę finansinę atskaitomybę, jos veiklos ataskaitą bei kitą reikiamą informaciją darbotvarkės klausimams svarstyti.
- Likus ne mažiau kaip 10 dienų iki visuotinio atskaitinio narių susirinkimo, Vietos veiklos grupės pirmininkas privalo parengti VVG veiklos ataskaitą.

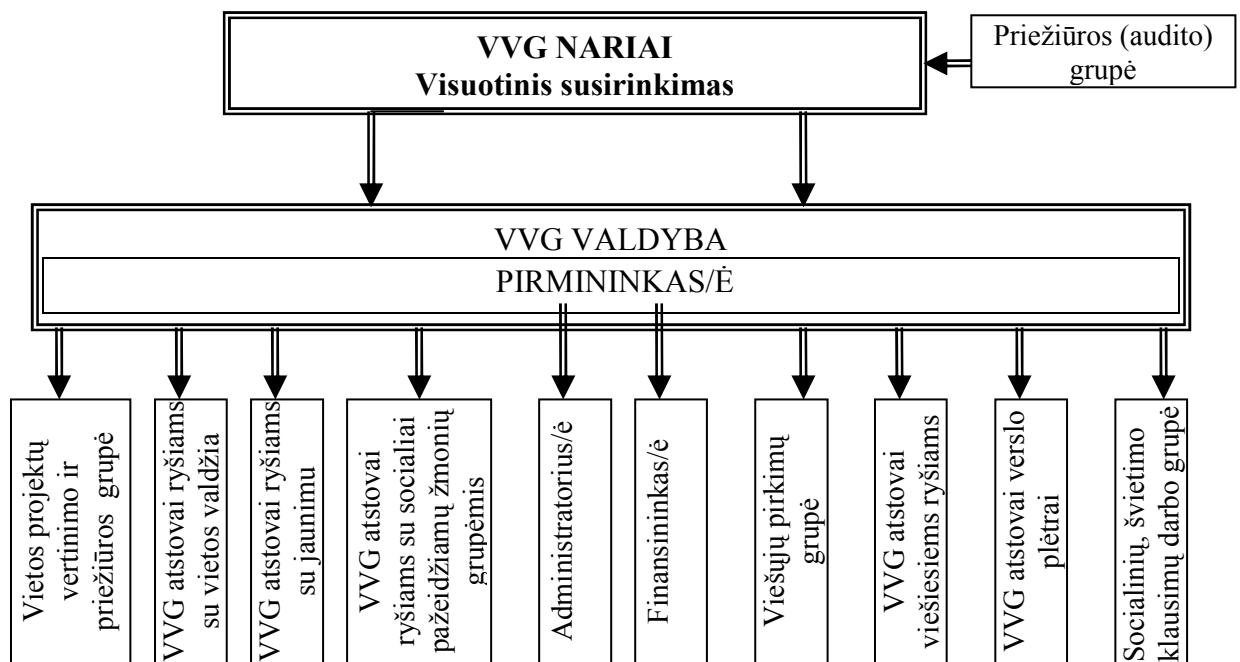
Efektyviam strategijos rengimo ir įgyvendinimo valdymui užtikrinti, VVG „Rietavo iniciatyvos“ nariai pasiskirstė funkcijomis (žr. 1.2 lentelę).

1.2 lentelė. VVG narių pareigos ir funkcijos

Pareigos VVG	Vardas, pavardė	Funkcijos
VVG primininkas	A. Maslauskas	Atsakingas už VVG darbo organizavimą, susirinkimų vedimą, veiklos viešinimą, atstovavimą.
VVG administratorius	L. Dockevičienė	Atsakingas už VVG narių dalyvavimo užtikrinimą, susirinkimų organizavimą ir protokolavimą, priimtų sprendimų įgyvendinimo priežiūrą.
VVG finansininkas	J. Rūbienė	Atsakingas už buhalterinės apskaitos tvarkymą, finansinius ir ekonominius VVG reikalus.
Priežiūros (audito) grupė	A. Lengveniėnė O. Jocienė I. Kirklienė R. Zidickas A. Zalepūgas	Atsakingi už VVG darbo skaidrumo, viešumo, atskaitomybės užtikrinimą ir priežiūrą.
VVG atstovai viešiesiems ryšiams	A. Maslauskas L. Dockevičienė E. Gricius	Atsakingi už žiniasklaidos informavimą apie VVG veiklą, VVG veiklą pristatančių susirinkimų, renginių organizavimą, ryšių palaikymą su vietos, regioninėmis, nacionalinėmis, tarptautinėmis institucijomis, susijusiomis su LEADER metodo įgyvendinimu
VVG atstovai ryšiams su jaunimu	P. Batavičius E. Gricius I. Bagdonienė	Atsakingi už ryšius su jaunimu ir jaunimo organizacijomis
VVG atstovai ryšiams su vietos valdžia	A. Aužbikavičius E. Gricius A. Globienė A. Zalepūgas	Ryšių palaikymas ir veiklos koordinavimas su vietos valdžia, seniūnijomis
VVG atstovai ryšiams su socialiai pažeidžiamų žmonių grupėmis	S. Vaišvilienė D. Grausliene Z. Narvaišienė S. Norvilas V. Būdvytis	Atsakingi už ryšius su socialiai pažeidžiamų žmonių grupėmis, informacijos perdavimą, kaimo vietovių moterų interesų atstovavimą
Vietos projektų vertinimo ir priežiūros darbo grupės nariai	A. Lengveniėnė A. Aužbikavičius I. Kirklienė S. Vaičekauskas Z. Narvaišienė	Atsakingi už vietos projektų tinkamumo, naudos ir kokybės vertinimo organizavimą, projektų lankymą vykdymo vietose ir rekomendacinio pobūdžio vertinimą balais pagal nustatytus rodiklius.

VVG atstovai verslo plėtrai	L. Dockevičienė V. Jonušas I. Kirklienė Z. Narvaišienė R. Židickas	Atsakingi už verslo iniciatyvų skatinimą, alternatyvių žemės ūkiui verslų populiarinimą kaime, ryšių su ūkininkais palaikymą, informacijos sklaidą
Socialinių, švietimo klausimų darbo grupė	A. Lengvenienė S. Vaičekauskas O. Jocienė D. Grausliene I. Bagdonienė	Atsakingi už socialinius, kultūrinius, švietimo ir aplinkosauginius klausimus.
Viešųjų pirkimų komisijos nariai	A. Aužbikavičius I. Bagdonienė A. Maslauskas	Atsakingi už viešųjų pirkimų procedūrų organizavimą

1.1. pav. Rietavo VVG administravimo schema

1.4. SPRENDIMŲ PRIĖMIMO VVG PROCEDŪROS, GALIMŲ INTERESŲ KONFLIKTŲ SPRENDIMO BŪDAI

Visuotinio VVG narių susirinkimo sprendimai priimami paprasta susirinkime dalyvaujančių Vietos veiklos grupės narių balsų dauguma, sprendimams priimti reikia ne mažiau kaip $\frac{2}{3}$ susirinkime dalyvaujančių Vietos veiklos grupės narių balsų. Jeigu susirinkime nėra kvorumo, turi būti šaukiamas pakartotinis susirinkimas, kuris turi teisę priimti sprendimus neįvykusio susirinkimo darbotvarkės klausimais, nesvarbu kiek susirinkime dalyvavo Vietos veiklos grupės narių.

Visuotinis VVG narių susirinkimas yra teisėtas, jei Vietos veiklos grupės nariai apie jo vietą, laiką bei darbotvarkės projektą buvo informuoti ne vėliau kaip prieš 2 dienas elektroniniu paštu, SMS žinute (arba pasirašytinai arba registruotu laišku) ir jei susirinkime dalyvauja daugiau kaip $\frac{1}{2}$ asociacijos narių.

Valdybos posėdis laikomas teisėtu, kai jame dalyvauja daugiau kaip pusė jos narių. Sprendimai priimami paprasta balsų dauguma. Balsams pasiskirsčius po lygiai, sprendimą lemia valdybos pirmininko balsas.

Siekiant VVG veiklos skaidrumo ir veiklos efektyvumo, buvo apibrėžtos VVG „Rietavo iniciatyvos“ vertybės ir darbo taisyklės.

Strategijos rengimo laikotarpiu VVG nariai stengėsi praktiškai vadovautis apibrėžtomis ir visų VVG narių priimtomis vertybėmis tiek VVG vidaus, tiek išorės santykiuose. Bendras VVG narių sutarimas dėl pagrindinių vertybių užtikrino jų įsipareigojimą procesui ir tuo pačiu didino motyvaciją.

Vietos veiklos grupės „Rietavo iniciatyvos“ bendrai priimtoms vertybės

- Tolerantiškumas;
- Partnerystė;
- Atvirumas, prieinamumas;
- Novatoriškumas;
- Aktyvumas, iniciatyvumas;
- Patriotiškumas;
- Realistiškumas;
- Pasitikėjimas;
- Teisingumas;
- Savanoriškumas;
- Įsipareigojimas;
- Atsakomybė ir atstovavimas.

VVG „Rietavo iniciatyvos“ sklandų ir efektyvų darbo organizavimą taip pat užtikrino darbo taisyklių nustatymas.

VVG „Rietavo iniciatyvos“ darbo taisyklės

1. VVG nariai įsipareigoja aktyviai dalyvauti grupės veikloje.
2. VVG susirinkimai vyksta pagal poreikį, bet ne rečiau kaip vieną kartą per mėnesį.
3. Preliminari susirinkimo darbotvarkė yra išplatinama prieš dvi dienas iki susirinkimo.
4. Informacija perduodama VVG nariams patogiomis priemonėmis (telefonu, el. paštu) ir talpinama VVG portale www.rietavoinicijtyvos.lt.
5. Visi VVG nariai gali teikti pasiūlymus darbotvarkei.
6. Apie nedalyvavimą susirinkime negalintys dalyvauti informuoja iš anksto. Daugiau nei trijuose susitikimuose be pateisinamos priežasties nedalyvavę VVG nariai klausiami apie dalyvavimo trukdžius, pasirengimą tęsti veiklą.
7. VVG susirinkimai protokoluojami, VVG nariai gali kreiptis į VVG pirmininką, norėdami susipažinti su protokolu.
8. Nedalyvavusieji VVG susirinkime supažindinami su praėjusio susirinkimo metu priimtais sprendimais.
9. Susirinkime nedalyvavę nariai gali teikti savo pasiūlymus, bet negali reikalauti pakeisti priimtus sprendimus.
10. VVG vadovaujasi komandinio darbo principais.
11. Sprendimai priimami bendru sutarimu (konsensusu), tačiau esant kardinaliems nesutarimams – balsų dauguma.

Siekiant išvengti interesų konflikto, nuspręsta, kad kiekvienas VVG „Rietavo iniciatyvos“ valdybos narys, įgyvendinant LEADER metodą, deklaruos savo interesus (deklaracijoje nurodomi atstovaujamos organizacijos numatomi rengti projektai, gyvenama vietovė, kt. informacija). Užtikrinant sprendimų skaidrumą, VVG numatė, kad jeigu vietos projekto vertinimas, gali sukelti interesų konfliktą, tas VVG valdybos narys, kurio interesai galimai susiję su vietos projektu, nuo jo vertinimo proceso nusišalina.

1.5. VIETOS VEIKLOS GRUPĖS NARIŲ TEISĖS IR PAREIGOS, PRIĖMIMO Į VVG, IŠSTOJIMO IR PAŠALINIMO IŠ JOS TVARKOS APRAŠYMAS

VVG „Rietavo iniciatyvos“ įstatuose numatytos sekančios Vietos veiklos grupės narių pareigos ir teisės:

pareigos

- laikytis Vietos veiklos grupės įstatų;
- vykdyti Vietos veiklos grupės visuotinio narių susirinkimo ir tarybos nutarimus;

- mokėti stojamąjį įnašą ir nario mokesį ;
- tausoti ir tikslingai naudoti Vietos veiklos grupės turta;
- saugoti Vietos veiklos grupės garbę ir gerbti tradicijas;
- laikytis visuomenei priimtų normų profesinėje ir visuomeninėje veikloje ir asmeniniame gyvenime.

teisės:

- dalyvauti ir balsuoti Vietos veiklos grupės visuotiniame narių susirinkime;
- rinkti ir būti išrinktiems į Vietos veiklos grupės valdymo organus;
- teikti pasiūlymus Vietos veiklos grupės veiklai gerinti;
- gauti informaciją apie visus Vietos veiklos grupės renginius ir juose dalyvauti;
- nustatyta tvarka naudotis Vietos veiklos grupės teikiamomis paslaugomis ir inventoriumi;
- gauti informaciją apie Vietos veiklos grupės finansinę – ūkinę veiklą;
- pareikšti nepasitikėjimą Vietos veiklos grupės valdymo organais;
- išstoti iš Vietos veiklos grupės apie tai raštu pranešus pirmininkui;
- kitas teises, kurios neprieštaruoja Vietos veiklos grupės įstatams.

Vietos veiklos grupės nariu gali būti juridiniai ir fiziniai asmenys t.y. verslo, valdžios ir kiti socialiniai partneriai (kaimo bendruomenės, jaunimo, moterų ir kitos nevyriausybinės organizacijos, ūkininkai turintys ūkininko pažymėjimą ir fiziniai asmenys turintys individualios veiklos pažymėjimą). VVG nariai turi lygias teises, nesvarbu kokio dydžio jie moka stojamąjį ar nario mokesčius, ar teikia paramą.

Priėmimo į VVG, išstojimo ir pašalinimo iš jos tvarka

Stojantysis į VVG narius valdybos pirmininkui pateikia raštišką prašymą tapti Vietos veiklos grupės nariu. Prie prašymo būtina pateikti organo, kuris pagal įstatus turi teisę nuspręsti tapti kitų juridinių asmenų dalyviu, sprendimą, bei registravimo pažymėjimo kopiją. Pirmininkas perduoda prašymą svarstyti artimiausiame visuotiniame narių susirinkime. Prašymas patenkinamas paprasta susirinkime dalyvaujančių narių balsų dauguma. Jeigu sprendimas neigiamas, jis turi būti motyvuotas.

Nariu tampama gavus raštišką susirinkimo pritarimą ir sumokėjus stojamąjį įnašą.

Vietos veiklos grupė gali turėti garbės narius, kurie renkami visuotiniame narių susirinkime už nuopelnus Vietos veiklos grupei.

Narystė Vietos veiklos grupėje pasibaigia šiais atvejais:

- išstojus iš Vietos veiklos grupės;
- nariui nesilaikius Vietos veiklos grupės įstatų.

Narystės pasibaigimo Vietos veiklos grupėje tvarka:

1. nariai, norintys išstoti iš Vietos veiklos grupės, pateikia prašymą Vietos veiklos grupės pirmininkui. Prie prašymo būtina pateikti organo, kuris pagal įstatus turi teisę nuspręsti tapti kitų juridinių asmenų dalyviu, sprendimą dėl išstojimo. Narystė pasibaigia nuo prašymo padavimo dienos, jei prašyme nenurodyta vėlesnė data.
2. dėl tolesnės narių, nesilaikančių Vietos veiklos grupės įstatų, narystės Vietos veiklos grupėje, sprendžia Vietos veiklos grupės visuotinis narių susirinkimas priimdamas sprendimą paprasta balsų dauguma.

VVG nariui išstojus ar išbraukus jį iš sąrašų, stojamasis įnašas, nario mokestis ir perduotas turtas jam negražinami. Nariui išstojus ar išbraukus jį iš sąrašų, narys ne vėliau kaip per dvi savaites atsiskaito su VVG už visas jam patikėtas materialines vertybes jas gražindamas natūra arba kompensuodamas atitinkama pinigų suma. Narys pateikia VVG valdybai ataskaitą apie jam pateiktą įpareigojimų ir užduočių įvykdymą. Narys perduoda visas jam patikėtas funkcijas bei materialines vertybes VVG valdybos paskirtam nariui. Tuo atveju, kai nėra valdybos paskirto nario, funkcijos, materialinės vertybės ir kt. perduodamos VVG pirmininkui.

1.6. INFORMACIJOS APIE VVG VEIKLĄ SKLAIDOS, TAIKYTŲ IR PLANUOJAMŲ TAIKYTI GYVENTOJŲ AKTYVINIMO BŪDŲ, KONSULTACIJŲ GALIMIEMS VIETOS PROJEKTŲ PARAIŠKŲ TEIKĖJAMS TEIKIMO TVARKA

Informacijai skleisti apie VVG „Rietavo iniciatyvos“ veiklą, parengtą vietos plėtros strategiją ir jos įgyvendinimo galimybes bus organizuojamos specialios viešinio kampanijos: pranešimai spaudai, vieši renginiai, susitikimai seniūnijose, bendruomenėse, informaciniai leidiniai, seminarai, konkursai, informaciniai stendai.

Bendruomenėms ir kitoms organizacijoms potencialioms pareiškėjoms bus teikiama visapusiška parama, organizuojant renginius vietose, padedant generuoti projektų idėjas, atitinkančias strategijoje numatytas finansuoti veiklas, teikiant paramą vietos projektų paraiškų rengimui. Taip pat numatoma organizuoti preliminarinių projektinių idėjų atrankos procedūras.

1.7. VVG (KAIP JURIDINIO ASMENS) IR VVG NARIŲ KOMPETENCIJA, GEBĖJIMAI IR PATIRTIS PROJEKTŲ ADMINISTRAVIMO, FINANSŲ VALDYMO, BENDRADARBIAVIMO SRITYSE

VVG „Rietavo iniciatyvos“ yra VVG „Pajūrio iniciatyvos“ teisių ir pareigų perėmėjai. Veikdami VVG „Pajūrio iniciatyvos“ sudėtyje didelė dalis VVG „Rietavo iniciatyvos“ narių įgijo gebėjimus strategiškai planuoti, sistemingai ir produktyviai dirbti, efektyviai organizuoti veiklą, tvarkyti dokumentaciją.

Pagrindiniai pasiekti rezultatai (VVG „Pajūrio iniciatyvos“ sudėtyje):

- Dalyvavimas rengiant ir sėkmingai įgyvendinant bandomąją vietos plėtros strategiją, įsisavinant ir administruojant 508 817,0 Lt vietos projektų fondą.
- Sėkmingai įgyvendinti 38 vietos projektai.

VVG „Rietavo iniciatyvos“ aktyviai veikė skleidami bandomosios strategijos įgyvendinimo patirtį, tobulino savo įgūdžius ir kompetenciją bendradarbiaudama su kitomis VVG (išsamesnis bendradarbiavimo patirties aprašymas pateiktas 1.12 skirsnyje), dalyvaudama įvairiuose mokymuose.

10 VVG „Rietavo iniciatyvos“ narių dalyvavo *LEADER* temomis surengtuose mokymuose „VVG kūrimo ir LEADER+ pobūdžio priemonės strategijos rengimo principai ir *LEADER* metodo taikymas kaimo plėtros procese“ (mokymo programų kodas 596131007):

1. Antanas Aužbikavičius, programos kodas 596131007;
2. Laima Dockeyvičienė, pažymėjimo KP Nr. 033866, 042673, 042744, programos kodas 596131007;
3. Irena Bagdoniė, programos kodas 596131007;
4. Onutė Jocienė, pažymėjimo KP Nr. 034892, programos kodas 596131007;
5. Vytautas Jonušas, programos kodas 596131007;
6. Alma Lengveniė, programos kodas 596131007;
7. Albinas Maslauskas, pažymėjimo KP Nr. 033861, programos kodas 596131007;
8. Zuzana Narvaišienė, pažymėjimo KP Nr. 033868, programos kodas 596131007;
9. Stasys Vaičekauskas, programos kodas 596131007;
10. Antanas Zalepūgas, programos kodas 596131007.

Taip pat VVG „Rietavo iniciatyvos“ nariai tobulino savo kompetenciją išklause kursus kitomis su LEADER metodo įgyvendinimu susijusiomis temomis:

- Administracinių gebėjimų ugdymas įgyvendinant vietos veiklos strategijas – vedė, ŽUM ir NMA specialistai (2009-04-10);
- Vietos plėtros strategijų įgyvendinimo procedūros – vedė, ŽUM ir NMA specialistai (2009-06-30);
- Leader metodo taikymas kaimo plėtros procese – vedė R. Čiutas (2009-07-21);

- Konsultavimo ir suaugusiųjų mokymo Leader metodo įgyvendinimo tematika įgūdžių stiprinimas – akredituotiems specialistams vedė vadybos ir pokyčių konsultantas V. Gudauskas (2009-11-19, 20).

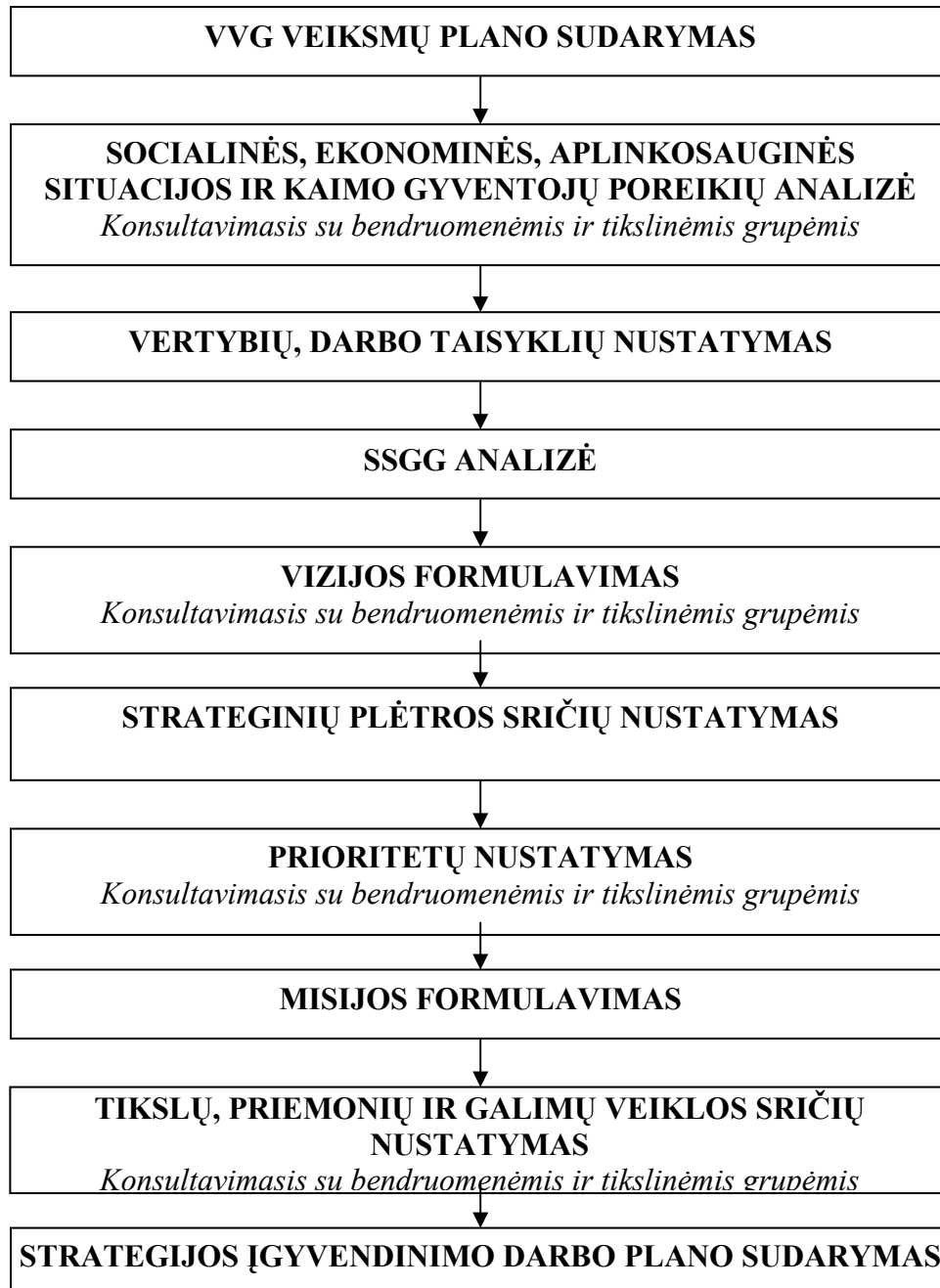
Vietos plėtros strategijos rengimo metu buvo surengti papildomi mokymai: VVG „Rietavo iniciatyvos“ nariai organizavo ir dalyvavo 4 dienų (7 val.) mokymuose, kurių temos „Bendruomenių aktyvinimas“, „Jaunimo iniciatyvų skatinimas“, „Strateginis planavimas“. Šie mokymai VVG nariams suteikė žinių, svarbių kokybiškos vietos plėtros strategijos parengimui.

Daugelis VVG narių turi patirtį įgyvendinant savivaldybės finansuojamus bei kitų programų (PHARE IR ES SF 2004–2012, ES 2007-2013) remiamus projektus (žr. 1.1 lentelę).

1.8. VVG NARIŲ DALYVAVIMAS STRATEGIJOS RENGIMO PROCESSE

Pagrindiniai vietos plėtros strategijos rengimo etapai grafiškai pavaizduoti 1.2 pav.

1.2 pav. Pagrindiniai vietos plėtros strategijos rengimo žingsniai

1.3 lentelėje pateikti vietos plėtros strategijos rengimo etapai, jų laiko grafikas ir VVG darbo pobūdis.

1.3 lentelė. Vietos plėtros strategijos rengimo etapai, jų laiko grafikas ir VVG darbo pobūdis

mėn.	2009 m.						2010 m.	VVG susitikimų skaičius	Darbo pobūdis
	07	08	09	10	11	12	01		
Strategijos rengimo etapai									
VVG veiklos plano sudarymas								valdybos susir. 2009 – 08 -20 prot. Nr.STR1	VVG veiklų numatymas ir planavimas, VVG narių pasidalinimas užduotimis.
Vertybių ir darbo principų nustatymas								valdybos susir. 2009 – 08 -20 prot. Nr.STR1	Darbas grupėse, išsamios diskusijos. Sprendimai priimami visos VVG bendru sprendimu.
Socialinės ir ekonominės situacijos analizė, kaimo gyventojų poreikių analizė								valdybos susir. 2009 – 08 -20 prot. Nr.STR1	VVG narių darbas vietose renkant statistinius duomenis. Gyventojų poreikių tyrimas kaimo vietovėse: apklausa, interviu, diskusijos (klausimynai, susitikimai, kt.)
Surinktos informacijos apibendrinimas. SSGG analizė								valdybos susir. 2009 – 09 -11 prot. Nr.STR2	Darbas grupėse, išsamios diskusijos, bendrai priimti sprendimai. SSGG nuolat papildoma strategijos rengimo metu
Vizijos formulavimas								valdybos susir. 2009 – 09 -11 prot. Nr.STR2	Darbas grupėse. Bendrai priimti sprendimai. Metodinių darbo priemonių panaudojimas
Prioritetinių plėtros sričių nustatymas, jų svarbos ir galimybių įvertinimas. Galimų prioritetų formulavimas								valdybos susir. 2009-10-13 prot. Nr. STR3	Darbas grupėse, diskusijos. Bendrai priimti sprendimai.
Konsultavimasis su bendruomenėmis dėl prioritetų formulavimo ir prioritetų atrinkimas.								Visuot. išpl. (renginys) 2009-10-20 prot. Nr. 3 valdybos susir. 2009-10-27 protokolo Nr. STR4	VVG atlikto darbo pristatymas. Darbas su tikslinėmis grupėmis. Bendrai priimti sutarimai.
Misijos sudarymas								valdybos susir. 2009-10-27 protokolo Nr. STR4	Bendrai priimti sprendimai. Metodinių darbo priemonių panaudojimas
Strateginių tikslų, priemonių ir galimų veiklos sričių nustatymas								valdybos susir. 2009-10-27 protokolo Nr. STR4	Darbas grupėse. Bendrai priimti susitarimai.
Konsultavimasis dėl tikslų, priemonių ir veiksmų (galimų projektų).								Visuot. išpl. (renginys) 2009-11-18 prot. Nr. 4 valdybos susir. 2009-11-25 prot. Nr. STR6	VVG atlikto darbo pristatymas numatytoms tikslinėms grupėms. Išsamios diskusijos. Bendrai priimti sutarimai
Strategijos įgyvendinimo plano sudarymas								valdybos susir. 2009-11-25 prot. Nr. STR6	Darbas grupėse. Išsamios diskusijos. Bendrai priimti sprendimai.
Strategijos dokumento parengimas, galutinis patvirtinimas ir viešinimas								Visuot. išpl. (renginys) 2010-01-22 prot. Nr.1	Individualus darbas. VVG susirinkimai. Viešo pristatymo renginys.
Projekto įgyvendinimo ataskaitų parengimas								2010-03-26	

1.9. VVG TERITORIJOS KAIMO PLĖTROS DALYVIŲ DALYVAVIMO RENGIANT STRATEGIJĄ, VYKDYTO KONSULTAVIMOSI SU VVG TERITORIJOS KAIMO PLĖTROS DALYVIAIS DĖL STRATEGINIŲ NUOSTATŲ APRAŠYMAS

Reguliarus konsultavimasis su kaimo gyventojais, bendruomenėmis ir tikslinėmis grupėmis visuose vietos plėtros strategijos rengimo etapuose suteikė galimybę vietos gyventojams aktyviai įsitraukti į strateginio planavimo procesą. Tikslinis konsultavimasis vyko gyventojų poreikių analizės metu, prioritetų, tikslų, priemonių ir veiklos sričių nustatymo etapuose.

Tai padėjo suderinti VVG priimamus sprendimus su kaimo gyventojų ir kitų tikslinių grupių lūkesčiais ir suteikė galimybę siekti realistiškų rezultatų.

Konsultavimosi procedūros kaimo gyventojų poreikių tyrimo metu yra aprašytos 2.3 skirsnyje. Konsultavimasis dėl prioritetų, priemonių ir veiklos sričių vyko viešuosiuose susitikimuose, į kuriuos buvo kviečiami visi kaimo plėtros dalyviai. Šiuose susitikimuose VVG grupė pristatė parengtus strateginių sprendimų pasiūlymus ir konsultavosi dėl jų atitikimo kaimo gyventojų poreikiams. Viešo konsultavimosi proceso metu buvo naudojami, fokus grupių interviu, apklausos, darbo grupėse, diskusijų ir reitingavimo metodai.

1.10. VVG ĮGYVENDINTI IR PLANUOJAMI VEIKSMAI SIEKIANT ĮTRAUKTI SOCIALIAI PAŽEIDŽIAMUS IR ATSKIRTUS VVG TERITORIJOS GYVENTOJUS Į KAIMO PLĖTROS PROCESUS

Rietavo vietos plėtros strategijos rengimo metu socialiai pažeidžiamų (bedarbiai, jaunimas, moterys, kt. grupės) kaimo žmonių poreikiams buvo skiriamas ypatingas dėmesys. Strategijoje yra numatytos 2.1 ir 2.2 priemonės tiesiogiai nukreiptos socialiniai pažeidžiamų žmonių problemoms spręsti:

2.1 priemonė „Kaimo gyventojų aktyvinimas, bendruomeninių iniciatyvų skatinimas“ apima jaunimo ir socialiai atskirtų kaimo gyventojų aktyvinimo veiksmus:

2.1.2. Veiklos sritis „Jaunimo iniciatyvų įgyvendinimas“ numato tokius veiksmus kaip jaunimo organizacijų kūrimas ir veikla, turiningo ir aktyvaus poilsio iniciatyvos, jaunimo saviraiškos gerinimo priemonės, mokomieji bei švietėjiški renginiai, informacinių technologijų plėtra ir kt.

2.1.3. Veiklos sritis „Parama socialiai pažeidžiamų kaimo gyventojų grupių gyvenimo kokybės gerinimo iniciatyvoms“ skirta remti veiksmus užtikrinančius neįgaliųjų integraciją į bendruomenę; moterų saviraiškos gerinimo, paramos daugiavaikėms šeimoms iniciatyvas; gerinti socialiai atstumtų grupių gyvenimo kokybę.

2.2 priemonė „Kaimo paveldo, turizmo bei amatų plėtojimas“ svarbi bedarbių kaimo gyventojų ekonominio aktyvumo skatinimui, nes skatina kaimo amatų plėtojimą, verslui palankios aplinkos kūrimą, paramą kaimo verslo projektams.

1.11. VVG VEIKLOS TINKLE APRAŠYMAS

VVG „Rietavo iniciatyvos“ yra Lietuvos vietos veiklos grupių tinklo narė, Lietuvos kaimo tinklo narė ir aktyviai dalyvauja Vietos veiklos grupių tinklo ir Lietuvos kaimo tinklo veikloje bei renginiuose.

Vietos veiklos grupę „Rietavo iniciatyvos“ Lietuvos VVG tinklo darbe atstovauja pirmininkas Albinas Maslauskas ir pirmininko pavaduotoja Laima Dockeyvičienė, Lietuvos kaimo tinklo darbe atstovauja Laima Dockeyvičienė.

1.12. VVG KETINIMŲ BENDRADARBIAUTI APRAŠYMAS

Pagrindinis VVG „Rietavo iniciatyvos“ bendradarbiavimo tikslas – naujos patirties įgijimas, galimų bendrų projektų aptarimas. Bendradarbiavimo planai su kitomis VVG numato bendras diskusijas, konferencijas, keitimąsi vizitais, kurių metu bus dalinamasi vietos plėtros strategijos rengimo patirtimi, aptariami aktualūs strategijos įgyvendinimo klausimai.

VVG „Rietavo iniciatyvos“ turi bendradarbiavimo patirtį su 12 Lietuvos vietos veiklos grupių – pasikonsultuoti apie patirtį įgyvendinant bandomąją strategiją buvo atvykę VVG vadovai iš Kretingos r. kaimo plėtros asociacijos, Dzūkijos VVG, Molėtų r. VVG, Šiaurės vakarų Lietuvos VVG, Skuodo r. VVG, Ukmergės r. VVG, Alytaus r. VVG, Širvintų r. VVG, Telšių r. VVG, Šiaulių r. VVG, VVG „Pajūrio kraštas“, Šilalės r. VVG.

2009 m. birželio mėn. 30 d. VVG „Rietavo iniciatyvos“ pasirašė trišalę bendradarbiavimo sutartį su Telšių rajono vietos veiklos grupe ir VVG „Pajūrio kraštas“.

2009 m. spalio mėn. 23 d. VVG „Rietavo iniciatyvos“ pasirašė bendradarbiavimo susitarimą su Alytaus rajono vietos veiklos grupe, kuri turi ilgalaikę LEADER programos įgyvendinimo patirtį.

2010 m. sausio mėn. 08 d. VVG „Rietavo iniciatyvos“ pasirašė bendradarbiavimo susitarimą su Kretingos r. kaimo plėtros asociacija.

VVG „Rietavo iniciatyvos“ ketina užmegzti bendradarbiavimo ryšius ir pasirašyti bendradarbiavimo sutartis dar su 2 Lietuvos vietos veiklos grupėmis – Zarasų savivaldybės vietos veiklos grupe ir Ukmergės r. VVG.

Taip pat VVG „Rietavo iniciatyvos“ bendradarbiauja ir su užsienio partneriais – Latvijos vietos veiklos grupe „SATEKA“, kuri yra įsikūrusi 2007 m. gegužės 23 d. VVG „Rietavo iniciatyvos“ lankėsi Latvijoje organizuotame susitikime su VVG „SATEKA“. Su šia VVG planuojama pasirašyti bendradarbiavimo sutartį, numatant bendradarbiavimo potencialių vietos projektų vykdytojų mokymo srityje.

II. VVG TERITORIJOS SITUACIJOS IR GYVENTOJŲ POREIKIŲ ANALIZĖS APRAŠYMAS

2.1. VVG „RIETAVO INICIATYVOS“ TERITORIJOS VIENTISUMO EKONOMINE, SOCIALINE IR FIZINE (GEOGRAFINE) PRASME APRAŠYMAS

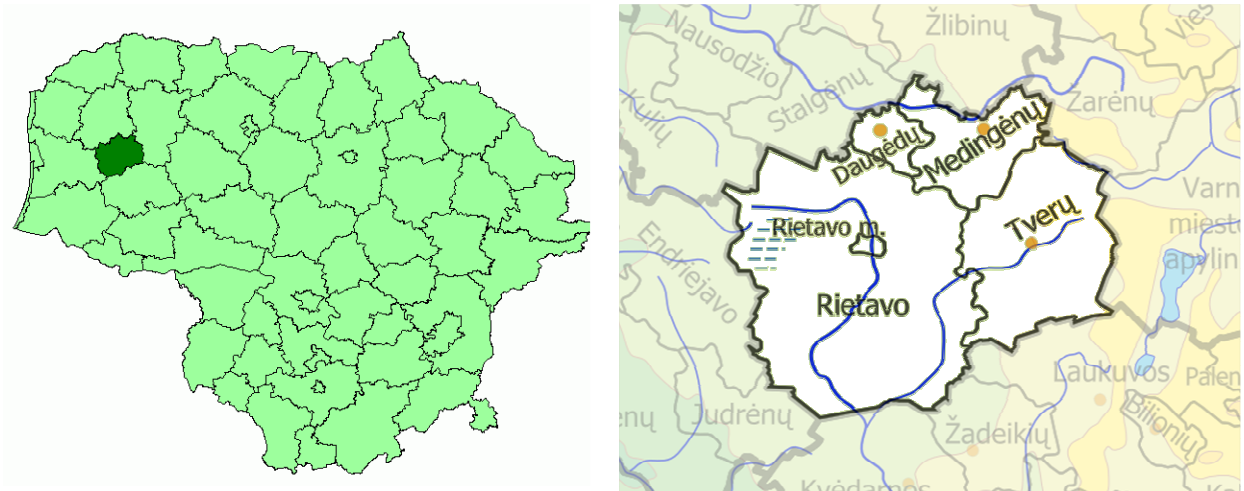
VVG „Rietavo iniciatyvos“ pasirinkta *LEADER* metodo įgyvendinimui teritorija sutampa su savivaldybės administracine teritorija, išskyrus Rietavo miestą, kuriame gyvena 3 843 gyventojai (2008 m.).

Rietavo VVG veikla apima visas kaimiškąsias savivaldybės seniūnijas, t. y. 4 iš 5 seniūnijų, išskyrus Rietavo miesto seniūniją:

- Daugėdų seniūnija (Daugėdai)
- Medingėnų seniūnija (Medingėnai)
- Rietavo seniūnija (Rietavas)
- Tverų seniūnija (Tverai)

Rietavo savivaldybės lokalizacija ir seniūnijų teritorijos pateiktos 1.0 pav.

2.0 pav. Rietavo savivaldybės seniūnijos

Visoje Rietavo savivaldybėje 2008 m. gyveno 10,085 tūkst. gyventojų, o Rietavo mieste – 3,843 tūkst. gyventojų, taigi VVG veiklos teritorijoje gyvena 6,242 tūkst. gyventojų (2008 m. duomenys).

Rietavo savivaldybės plotas sudaro 586 km², Rietavo miestas užima 3,437 km², taigi VVG teritorija sudaro 582,563 km².

Rietavo VVG atstovaujama teritorija yra vientisa geografinė, teritorinė-administracinė, ekonominė, socialinė ir kultūrinė prasmėmis. Atlikusi teritorijos analizę, VVG nustatė svarbiausius jos vientisumą pagrindžiančius bruožus:

- VVG pasirinkta teritorija sutampa su savivaldybės administracine teritorija;
- Bendra infrastruktūra;
- Panašios ūkininkavimo sąlygos – visa Rietavo savivaldybė priskiriama mažiau palankioms ūkininkauti vietovėms;
- Socialinės ir ekonominės paslaugos yra teikiamos savivaldybės lygmenyje;
- Rietavo kaimo žmonių ir bendruomenių numatomos kaimo plėtros galimybės dažniausiai siejamos su savivaldybės teritorijos ribomis;
- VVG atstovauja Rietavo savivaldybėje registruotas organizacijas;
- Bendra etnokultūra, papročiai, tikėjimas.

2.2. RIETAVO SOCIALINĖS, EKONOMINĖS, APLINKOSAUGINĖS SITUACIJOS ANALIZĖ

Rietavo savivaldybės situacijos analizė parengta remiantis informacija, kurią pateikia:

- Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės;
- Nacionalinė žemės tarnyba prie Žemės ūkio Ministerijos ir Valstybės įmonė Registrų centras;
- www.turistauk.lt;
- Lietuvos Respublikos ežerų klasifikatorius;
- Lietuvos Respublikos upių ir tvenkinių klasifikatorius;
- Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba prie Aplinkos Ministerijos;
- Lietuvos kelių atlasas;
- Rietavo savivaldybė;
- Rietavo savivaldybės plėtros strateginis planas;
- Rietavo savivaldybės teritorijos bendrasis planas;
- VšĮ "Ekoagros";
- Šiaulių teritorinė statistikos valdyba;
- Plungės darbo birža;
- Plungės darbo biržos 2007 m. veiklos ataskaita;
- Lietuvos automobilių kelių direkcija prie Susisiekimo Ministerijos;
- Projektas „Viešųjų interneto prieigos taškų plėtra“;
- Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo Ministerija;
- Nevyriausybinų organizacijų informacijos ir paramos centras.

Gauti esamos situacijos duomenys susisteminti ir pateikti šioje analizėje. Pirmoji analizės dalis skirta Rietavo savivaldybės teritorijos geografinės ir demografinės situacijos apibūdinimui. Antrojoje dalyje aptariamos ekonomikos tendencijos. Trečiojoje dalyje analizuojama savivaldybės infrastruktūros plėtra ir aplinkos apsauga. Ketvirtoje dalyje nagrinėjama viešųjų paslaugų teikimo sfera. Penktame skyriuje pateikiama informacija apie žmogiškuosius išteklius, aprašoma Rietavo socialinė situacija.

2.2.1. Bendra geografinė ir demografinė padėtis

Išsidėstymas

Rietavo savivaldybė yra vakarinėje šalies dalyje. Šiaurinėje pusėje Rietavo savivaldybė ribojasi su Plungės rajonu, vakarinėje – su Telšių rajonu, pietinėje – su Šilalės rajonu, vakarinėje – su Klaipėdos rajonu (žr. 2.1 pav.).

Savivaldybė priklauso mažiausiai pagal plotą Telšių apskričiai. Rietavo savivaldybės plotas yra 586 km², ir tai sudaro 0,9 proc. Lietuvos ir 13,5 proc. apskrities teritorijos. Pagal dydį tai ketvirta (iš 4) Telšių apskrities ir 45 (iš 61) Lietuvos savivaldybių.

Savivaldybė įsikūrusi arti Klaipėdos miesto, kuris yra trečias pagal dydį Lietuvos miestas bei stambus neužšalantis jūrų uostas. Savivaldybės centrą (Rietavo miestą) nuo apskrities centro (Telšių miesto) skiria 55 km, nuo Klaipėdos – 53 km, o nuo šalies sostinės Vilniaus – 267 km.

2.1 pav. Lietuvos teritorinis administracinis suskirstymas

Šaltinis: Statistikos departamentas prie LRV.

Žemės fondas ir gamtiniai ištekliai

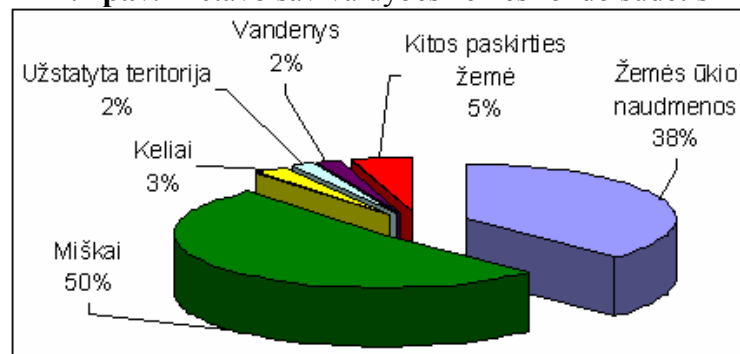
Savivaldybė pakankamai turtinga įvairių gamtinių išteklių: gražių miškų, respublikinės reikšmės draustinių, upių. Tai sukuria rekreacinio–gamtinio turizmo plėtros potencialą.

Beveik visa savivaldybės teritorija (išskyrus rytinę dalį) išsidėsčiusi monotoniško reljefo Vakarų Žemaičių plynaukštėje, kuri priklauso Žemaičių aukštumai. Rytinė dalis taip pat priklauso Žemaičių aukštumai, tačiau čia reljefas yra įvairesnis. Rytinėje dalyje yra iškilusi aukščiausia savivaldybės vieta – Lopaičių kalnas (210,6 m). Žemiausios savivaldybės vietos yra pietinėje dalyje, Jūros ir Aitros upių slėniuose.

Iš naudingųjų iškasenų, savivaldybės teritorijoje randama žvyro, smėlio, durpių

Daugiau nei trečdalį (38 proc.) Rietavo savivaldybės teritorijos užima žemės ūkio naudmenų plotai. Teritorijoje vyrauja lengvo ir vidutinio priemolio dirvožemiai. Savivaldybė pasižymi didele miškų gausa: lygiai pusę (50 proc.) Rietavo savivaldybės teritorijos užima miškai. Likusią savivaldybės žemės fondo dalį sudaro keliai (3 proc.), užstatyta teritorija (2 proc.), vandenys (2 proc.), kitos paskirties žemė (5 proc.) (žr. 2.2 pav.).

2.2 pav. Rietavo savivaldybės žemės fondo sudėtis

Šaltinis: Nacionalinė žemės tarnyba prie Žemės ūkio Ministerijos ir Valstybės įmonė Registrų centras, 2008 m.

Rietavo savivaldybės miškingumas 2006 m. buvo 53,3 proc., o tai 1,6 karto daugiau nei Lietuvos ir 1,5 karto daugiau nei apskrities rodikliai. Vyrauja nepasižymintys didele rūšine medžių įvairove miškai: daugiausiai eglynai ir beržynai, šiek tiek pušynų. Didžiausias miškų masyvas – Rietavo miškai, kurių didžioji dalis priklauso Rietavo savivaldybei.

Didžiausios upės Rietavo savivaldybėje yra Minija, Jūra ir Aitra. Visos jos yra tinkamos turistinėms kelionėms baidarėmis: Jūra – tai viena iš įdomiausių ir gražiausių upių Lietuvoje, pasižyminti giliu slėniu, rėvų gausa ir nemažu nuolydžiu; Aitra teka vingiuodama,

susisukdama į įvairiausių formų kilpas; Minijos pakrantėse daug istorijos, gamtos paminklų, saugomų teritorijų, gražių vietų stovyklavietėms.

Remiantis Lietuvos Respublikos ežerų klasifikatoriumi, Rietavo savivaldybėje yra 6 ežerai: Daugėdų ežeras, Krėpštos ežerėlis, Natalka, Rupūžinis, Ruškis ir Skiralė. Remiantis Lietuvos Respublikos upių ir tvenkinių klasifikatoriumi, Rietavo savivaldybėje yra 7 tvenkiniai: Daugėdų I, Daugėdų II, Girdvainių, Medingėnų, Norgalvių (Šventupio), Rietavo parko, Tverų.

Savivaldybės rekreacinį-gamtinį potencialą formuoja ir 5 valstybiniai draustiniai: Aitros hidrografinis, Minijos ichtiologinis, Aukštojo tyro telmologinis, Minijos pralaužos ir Ruškio kraštovaizdžio. Taip pat Rietavo savivaldybėje yra 4 savivaldybės įsteigti botaniniai-zoologiniai draustiniai: Natalkos, Patverio, Vincentavo ir Zorūbėlių. Savivaldybėje yra 6 piliakalniai, 1 Rietavo parkas. Svarbiausi gamtos paminklai yra Lembo ažuolas ir Lopaičių bei Alkos kalnai.

Urbanizacija, administracinė struktūra

Rietavo savivaldybė priskiriama kaimiškoms vietovėms, nes pasižymi mažu urbanizacijos lygiu. Savivaldybės mieste Rietave gyvena 38 proc. savivaldybės gyventojų, o kaimo vietovėse gyvena 62 proc. savivaldybės gyventojų, pastarasis rodiklis yra 1,9 karto daugiau nei Lietuvos vidurkis (33,1 proc.) ir 1,5 karto daugiau nei apskrities vidurkis (41 proc.).

Savivaldybėje yra vienas miestas Rietavas, gyvena 3 830 gyventojų. Taip pat čia yra vienas miestelis Tverai bei 104 kaimai.

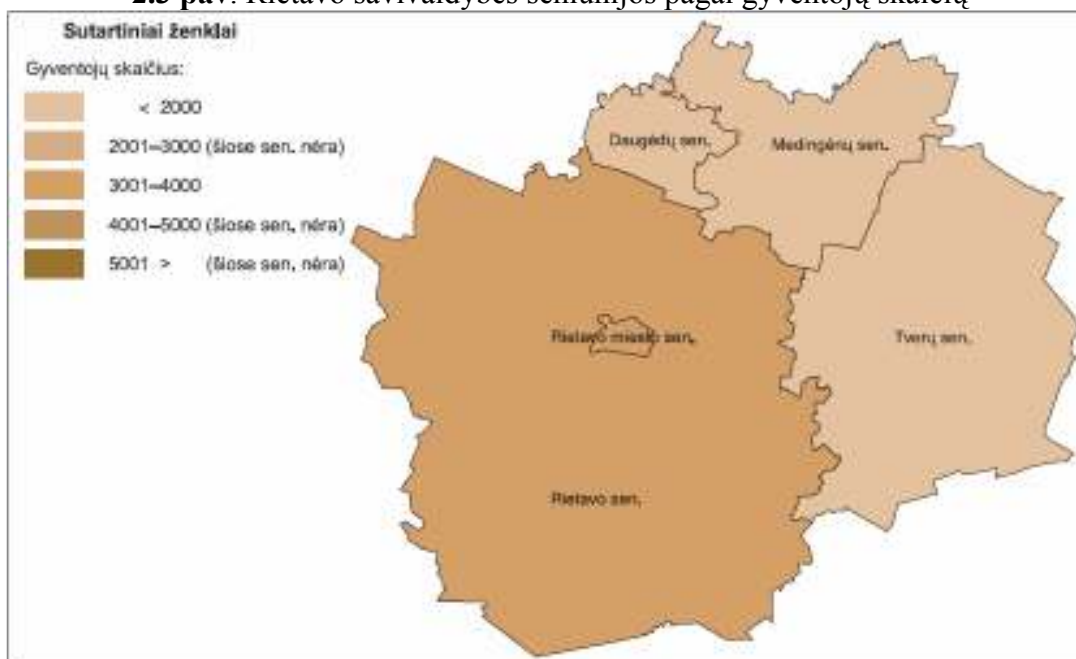
Visa Rietavo savivaldybei priklausanti teritorija suskirstyta į 5 dydžiu bei gyventojų skaičiumi besiskiriančias seniūnijas: Daugėdų, Medingėnų, Rietavo miesto, Rietavo, Tverų.

Didžiausios pagal plotą yra Rietavo ir Tverų seniūnijos, mažiausios – Rietavo miesto ir Daugėdų seniūnijos.

Daugiausiai gyventojų turi Rietavo miesto ir Rietavo seniūnijos, nes čia yra miestas ir valstybinės reikšmės automagistralė.

Mažiausiai gyventojų turi toliau nuo Rietavo miesto ir valstybinės reikšmės automagistralės išsidėsčiusios Daugėdų, Medingėnų ir Tverų seniūnijos (žr. 2.3 pav., 2.1 lentelė).

2.3 pav. Rietavo savivaldybės seniūnijos pagal gyventojų skaičių

Šaltinis: Statistikos departamentas prie LRV (Lietuvos gyventojų ir būstų surašymo 2001 m. duomenys).

2.1 lentelė. Rietavo savivaldybės seniūnijų plotai ir gyventojų skaičius

Seniūnija	Plotas km ² , ha	Gyventojų skaičius
<i>Rietavo savivaldybė</i>		
Daugėdų	3623 ha.	500
Medingėnų	6069 ha	684
Rietavo (be Rietavo miesto)	31555 ha	3 484
Rietavo miesto	345 ha	3 830
Tverų	142 km ²	1 582
Iš viso Rietavo savivaldybės kaimiškose seniūnijose:		6 250
Iš viso Rietavo savivaldybėje		10 080

Tikslinė žemės paskirtis ir žemės privatizavimas

2008 m. pradžios duomenimis, kuriuos pateikia Nacionalinė žemės tarnyba prie Žemės ūkio Ministerijos ir Valstybės įmonė Registrų centras, 54,5 proc. savivaldybės žemės yra privati, 45,4 proc. valstybinė, 0,1 proc. priklauso savivaldybei. Detalesnė žemės fondo struktūra pagal žemės paskirtį ir nuosavybės valdymo formas pateikta 2.2 lentelėje.

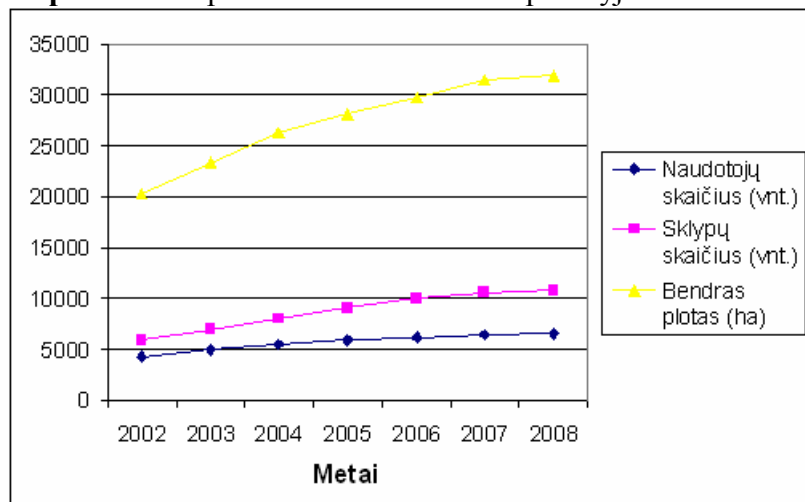
2.2 lentelė. Rietavo savivaldybės žemės fondo struktūra pagal tikslinę žemės paskirtį ir nuosavybės formą 2008 m. pradžioje

Tikslinė paskirtis	Fondas (ha)	Teritorijos dalis (proc.)	Privati				Valstybinė	
			Plotas (ha)	Dalis (proc.)	Naudotojų sk.	Sklypų skaičius	Plotas (ha)	Dalis (proc.)
Žemės ūkio paskirties žemė	25485	43,51	20481	80,36	3346	7004	4997	19,61
Miškų ūkio paskirties žemė	29716	50,74	11054	37,20	1692	2383	18662	62,80
Vandens ūkio paskirties žemė	592	1,01	0	0	0	0	592	100
Konservacinės paskirties žemė	10	0,02	0	0	0	0	10	100
Kitos paskirties žemė	2766	4,72	410	14,82	1504	1409	2356	85,18
Laisva valstybinė žemė	0	0	-	-	-	-	0	0

Šaltinis: Nacionalinė žemės tarnyba prie Žemės ūkio Ministerijos ir Valstybės įmonė Registrų centras.

Kasmet savivaldybėje didėja privačios žemės plotai, taip pat daugėja privačių žemės sklypų bei jų savininkų (žr. 2.4 pav.).

2.4 pav. Žemės privatizavimas Rietavo apskrityje 2002–2008 m.

Šaltinis: Nacionalinė žemės tarnyba prie Žemės ūkio Ministerijos ir Valstybės įmonė Registrų centras.

Gyventojų skaičius, tankumas, natūralus prieaugis, lytis

Rietavo savivaldybės bendruomenė nėra didelė, o pati teritorija retai apgyvendinta. Savivaldybės demografinė situacija kasmet prastėja: mažėja bendras gyventojų skaičius, keletą metų iš eilės vyrauja neigiamas gyventojų prieaugio rodiklis, savivaldybė sensta.

2009 m. pradžioje savivaldybėje gyveno 10 085 gyventojai (tai sudarė 0,3 proc. šalies bei 5,8 proc. Telšių apskrities gyventojų). Visoje šalyje vyraujanti gyventojų mažėjimo

tendencija būdinga ir Rietavo savivaldybei: nuo 2001 m. kasmet savivaldybės populiacija sumažėja vidutiniškai 85 gyventojais.

Gyventojų skaičiaus mažėjimą lemia neigiamas natūralus gyventojų prieaugis, būdingas ir kitoms savivaldybėms. 2007 m. Rietavo savivaldybėje gimė 109, tačiau mirė 154 gyventojai, 2008 m. gimė 111, o mirė 122 gyventojai, 2009 m. gimė 82, mirė 123 gyventojai.

Pagal gimstamumo ir mirtingumo rodiklius, tenkančius 1 000 gyventojų, Rietavo savivaldybė lenkia šalies, apskrities bei aplinkinių savivaldybių rodiklius, kita vertus, Rietavo savivaldybėje gimusių ir mirusių žmonių santykis yra pats didžiausias ir tai lemia didžiausią neigiamą natūralų prieaugį lyginant su šalies, apskrities bei aplinkinių savivaldybių rodikliais (žr. 2.3 lentelę).

2.3 lentelė. Demografinių duomenų palyginimas (1 000 gyventojų, 2009 m.)

	Gimusių skaičius	Mirusių skaičius	Natūralus prieaugis	Santuokų skaičius	Ištuokų skaičius
Rietavo sav.	8,13	12,19	-4,06	3,97	3,0
Plungės r. sav.	9,9	12,1	-2,2	5,5	3,3
Telšių r. sav.	9,9	13,3	-3,4	6,1	3,2
Šilalės r. sav.	9,0	13,9	-4,9	4,8	2,4
Klaipėdos r. sav.	10,5	12,5	-2,0	6,2	3,4
Telšių apskrityje	10,0	12,4	-2,4	6,3	3,4
Respublikoje	9,2	13,2	-4,0	6,3	3,3

Šaltinis: Statistikos departamentas prie LRV.

Savivaldybės gyventojų tankumas 3 kartus mažesnis už šalies ir 2,3 karto mažesnis už apskrities rodiklius: 2008 m. pradžioje gyventojų tankumas savivaldybėje buvo 17,2 žm./km², tuo tarpu šalyje – 51,6 žm./km², apskrityje – 39,9 žm./km². Didžiausiu gyventojų tankumu pasižymi Rietavo miesto seniūnija (1157 žm./km²), mažiausiu – Medingėnų seniūnija (9 žm./km²) (žr. 2.1 lentelę).

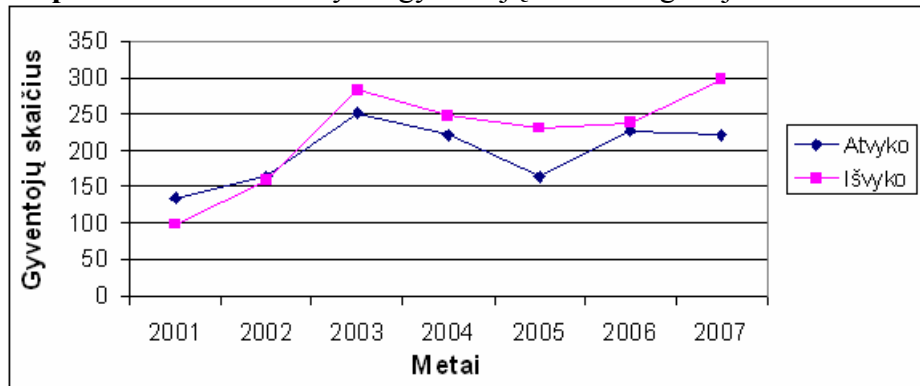
2008 m. pradžioje Rietavo savivaldybės gyventojų pasiskirstymas pagal lytį buvo tolygesnis nei vidutiniškai šalyje ir apskrityje: Rietavo savivaldybėje 100 vyrų teko 109 moterys, tuo tarpu apskrityje 100 vyrų teko 112 moterų, šalyje 100 vyrų teko 115 moterų.

Migracija

Rietavo savivaldybės gyventojų vidaus migracijos saldo 2001–2007 m. buvo beveik tik neigiamas, išskyrus 2001–2002 m., per kuriuos į savivaldybės teritoriją gyventojų atsikėlė šiek tiek daugiau nei iš jos išsikėlė. Išvykstančių ir atvykstančių žmonių skaičius

savivaldybėje kasmet svyruoja (žr. 2.5 pav.). Daugiausiai migraciją lemia jaunų žmonių išvykimas į didesnius Lietuvos miestus, siekiant mokslo ar ieškant darbo.

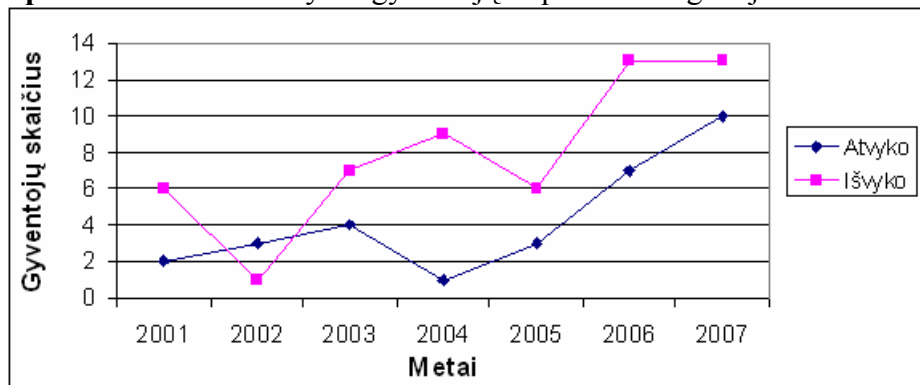
2.5 pav. Rietavo savivaldybės gyventojų vidaus migracija 2001–2007 m.

Šaltinis: Statistikos departamentas prie LRV.

Tarptautinės migracijos saldo nuo 2001 m. buvo beveik tik neigiamas, išskyrus 2002 m. Emigracijos į užsienio šalis rodikliai savivaldybėje nėra stabilūs, nors ir yra pastebima bendra išvykstančių žmonių skaičiaus didėjimo tendencija. Iš užsienio šalių atvykstančių gyventojų skaičius savivaldybėje didėja (žr. 2.6 pav.). Lietuvai tapus pilnateise Europos Sąjungos (ES) nare ir atsivėrus ES darbo rinkos galimybėms, daug jaunimo išvažiuoja dirbti į užsienį, tačiau oficialūs statistikos duomenys apie gyventojų migraciją į užsienį nėra labai tikslūs, nes dauguma laikinai išvykstančių nesiregistruoja migracijos tarnyboje.

2.6 pav. Rietavo savivaldybės gyventojų tarptautinė migracija 2001–2007 m.

Šaltinis: Statistikos departamentas prie LRV.

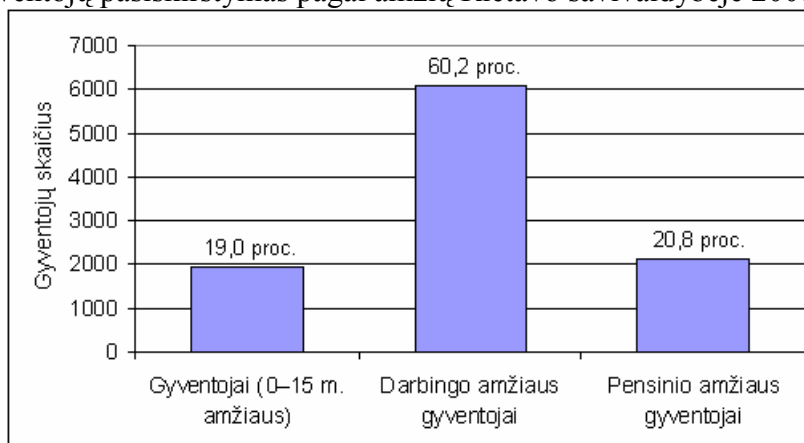
Amžius

Demografiniu požiūriu Rietavo savivaldybė, kaip ir dauguma kitų Lietuvos savivaldybių, peržengė senėjimo ribą: jaunimo skaičiaus mažėjimą lemia neigiamas natūralus

gyventojų prieaugis bei išaugusi jaunų žmonių migracija į didmiesčius ar užsienį dėl mokslo ar darbo.

Savivaldybės gyventojų pasiskirstymas pagal amžių šiek tiek skiriasi nuo šalies ir apskrities rodiklių: savivaldybėje santykinai daugiau yra pensinio amžiaus gyventojų ir santykinai mažiau darbingo amžiaus gyventojų nei vidutiniškai šalyje ir apskrityje. 2008 m. pradžioje savivaldybės gyventojai iki 15 metų sudarė 19,0 proc. (šalyje – 16,9 proc., apskrityje – 19,3 proc.), darbingo amžiaus – 60,2 proc. (šalyje – 63,6 proc., apskrityje – 62,7 proc.), pensinio amžiaus – 20,8 proc. (šalyje – 19,5 proc., apskrityje – 18,0 proc.) visų gyventojų skaičius (žr. 2.7 pav.).

2.7 pav. Gyventojų pasiskirstymas pagal amžių Rietavo savivaldybėje 2008 m. pradžioje

Šaltinis: Statistikos departamentas prie LRV.

Lyginant 2008 m. pradžios gyventojų skaičių su 2001 m., pastebimas vaikų ir pensinio amžiaus žmonių skaičiaus mažėjimas bei darbingo amžiaus žmonių skaičius didėjimas (žr. 2.4 lentelę). Darbingo amžiaus gyventojų skaičius didėja dėl pailginto darbingo amžiaus šalyje, nors bendras gyventojų skaičius savivaldybėje kasmet mažėja.

2.4 lentelė. Rietavo savivaldybės gyventojų skaičiaus pokytis 2001–2008 m.

Gyventojų grupė	2001 m.	2008 m.	Pokytis
0–15 metų amžiaus gyventojų skaičius	2710	1913	Sumažėjo 29,4 proc.
Darbingo amžiaus gyventojų skaičius	5490	6071	Padidėjo 10,6 proc.
Pensinio amžiaus gyventojų skaičius	2481	2101	Sumažėjo 15,3 proc.

Šaltinis: Statistikos departamentas prie LRV.

Tautinė sudėtis

Rietavo savivaldybė etniškai yra labai vienalytė. 2001 m. surašymo duomenimis, 99,3 proc. savivaldybės gyventojų buvo lietuviai ir tik 0,7 proc. visų gyventojų atstovavo kitas tautybes: lenkus, rusus, baltarusius, ukrainiečius, vokiečius, latvius, romus.

APIBENDRINIMAS

- Teritorijoje vyrauja lengvo ir vidutinio priemolio dirvožemiai.
- Savivaldybėje auga daug miškų, tačiau jie nepasižymi didele rūšine medžių įvairove.
- Rietavo savivaldybė priskiriama kaimiškoms vietovėms.
- Visa Rietavo savivaldybei priklausanti teritorija suskirstyta į 5 dydžiu bei gyventojų skaičiumi besiskiriančias seniūnijas. Savivaldybėje yra vienas miestas Rietavas, vienas miestelis Tverai bei 104 kaimai.
- Kasmet savivaldybėje didėja privačios žemės plotai, taip pat daugėja privačių žemės sklypų bei jų savininkų.
- Savivaldybės gyventojų tankumas 3 kartus mažesnis už šalies ir 2,3 karto mažesnis už apskrities rodiklius.
- Savivaldybės demografinė situacija kasmet prastėja: mažėja bendras gyventojų skaičius, keletą metų iš eilės vyrauja neigiamas gyventojų prieaugio rodiklis, savivaldybė sensta.
- Išvykstančių ir atvykstančių žmonių skaičius savivaldybėje kasmet svyruoja.
- Pastebimas vaikų ir pensinio amžiaus žmonių skaičiaus mažėjimas bei darbingo amžiaus žmonių skaičius didėjimas.
- Rietavo savivaldybė etniškai yra labai vienalytė – 99,3 proc. savivaldybės gyventojų yra lietuviai.

2.2.2. Ekonominė situacija

Žemės ūkis

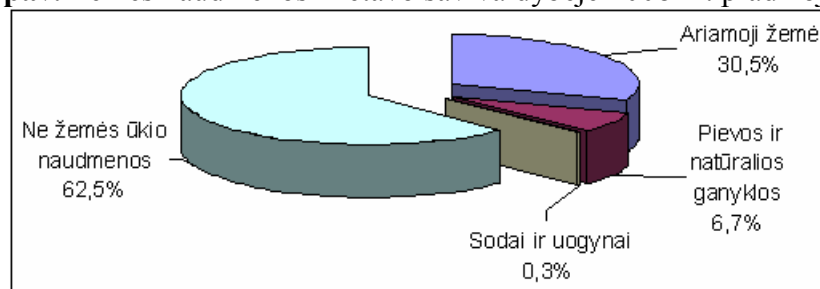
Žemės ūkis Rietavo savivaldybės kaimiškose vietovėse yra dominuojanti ekonominė veikla, tačiau esama žemės ūkio specializacija ir struktūra neduoda didelio ekonominio efekto. Mažo našumo žemės lemia mažesnę nei vidutiniškai šalyje žemės ūkio kultūrų derlingumą, dominuoja smulkūs ūkiai, trūksta modernių stambių ūkių, tačiau po truputį daugėja ekologinių ūkių.

Pagrindinė Rietavo savivaldybės kaimo gyventojų ekonominė veikla yra žemės ūkis, nes čia yra pakankamai dideli žemės ūkio veiklai skirti žemės plotai, taip pat menkos galimybės užsidirbti pajamų kitose ekonominės veiklos sferose. Dėl įvairių veiksnių įtakos darbo našumas ir veiklos pajamingumas žemės ūkyje yra mažesnis negu kitose ekonominės veiklos sferose, ir tai nulemia žemesnę kaimo gyventojų gyvenimo lygį, mažiau išplėtotą infrastruktūrą.

Rytinė savivaldybės teritorijos dalis priklauso Žemaitijos kalvyno agrarinių teritorijų potencialo zonai. Ši zona pasižymi vidutiniu teritorijos įsisavinimu žemės ūkiui, dirvožemių jautrumu vandens erozijai, nenašiomis žemės naudmenomis, galimybe suformuoti vidutinio dydžio ir smulkius ūkius. Likusi teritorijos dalis priklauso Žemaitijos plynaukščių agrarinių teritorijų potencialo zonai. Ši zona pasižymi dideliu teritorijos įsisavinimu žemės ūkiui, mažu dirvožemių jautrumu intensyviai žemės dirbimui, vidutiniškai našiomis žemės naudmenomis, galimybe derinti įvairaus dydžio ir tipo ūkius.

Žemės ūkio naudmenos sudaro 38 proc. savivaldybės žemės fondo. Didžioji žemės ūkio naudmenų dalis tenka ariamajai žemei (9,69 tūkst. ha), likusią dalį sudaro pievos ir natūralios ganyklos (6,77 tūkst. ha) bei sodai ir uogynai (37 ha) (žr. 2.8 pav.).

2.8 pav. Žemės naudmenos Rietavo savivaldybėje 2008 m. pradžioje

Šaltinis: Nacionalinė žemės tarnyba prie Žemės ūkio Ministerijos ir Valstybės įmonė Registrų centras.

2005–2006 m. savivaldybėje vykdytas 1 918 222,0 Lt vertės projektas „Rietavo savivaldybės melioracijos griovių bei jų įrenginių renovacija“, kurio tikslas – sumažinti nepalankaus vandens režimo riziką kaimo gyventojams ir aplinkai bei pagerinti gyvenimo ir ūkininkavimo sąlygas Jūros upės baseine. Projektą finansavo Europos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondas, Lietuvos Respublika ir Rietavo savivaldybė, iš biudžeto skyrusi 191,8 tūkst. litų. Darbus pradėjo ir sėkmingai užbaigė uždarosios akcinės bendrovės „Plungės lagūna“ darbininkai. Užbaigus šį projektą, savivaldybėje renovuota 76,58 km melioracijos griovių ir jų įrenginių, 1,6 km drenažo rinktuvų, renovuotos 59 pralaidos, naujai įrengtos 628 plastmasinės žiotys, o 48 – renovuotos, atnaujinti keturi tiltai. Tai – didelė parama ūkininkams, nes netinkama drenažo sistemų būklė įtakoja pavasarinių sėjų, bei kitų žemės darbų vėlavimą. Kita vertus, drenažo sistemomis mažina paviršinių vandenų patekimą į šachtinius šulinius, taigi, pagerinamas šachtinių šulinių vanduo.

Savivaldybėje kasmet daugėja privačios žemės naudotojų skaičius. 2008 m. pradžioje privačios žemės ūkio paskirties žemės savininkų ar naudotojų skaičius siekė 3346 ir tai yra 40 proc. daugiau nei 2002 m. pradžioje (2391 ūkis).

Didelė dalis (36 proc.) ūkininkaujančių asmenų yra vyresni nei 60 metų. Jaunų, iki 40 metų ūkininkaujančių asmenų yra 26 proc. Rietavo savivaldybės plėtros strateginiame plane iki 2010 m. teigiama, kad tokia situacija, kai didelė dalis ūkininkų yra 60 metų ir vyresni, apsunkina žemės ūkio sektoriaus modernizavimo, specializacijos gilinimo bei veiklos įvairinimo klausimus.

2003 m. visuotinio Žemės ūkio surašymo duomenimis, 42,3 proc. visų ūkių produkciją gamino tik savo reikmėms, 25,3 proc. visų ūkių likutį pardavė ir 32,4 proc. žemės ūkio produkciją gamino tik pardavimo tikslais.

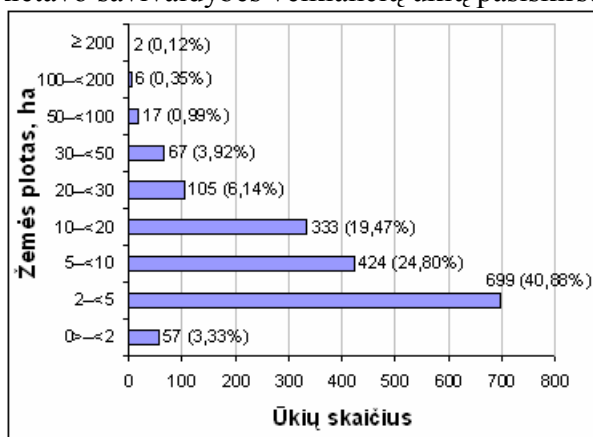
Rietavo savivaldybė pagal ūkių, įregistruotų Ūkininkų ūkių registre, skaičių yra paskutinė visoje apskrityje. 2010 m. sausio 1 d. šiame registre buvo 749 registruoti ūkiai, kurių bendras žemės plotas siekė 7 972 ha (žr. 2.5 lentelę).

2.5 lentelė. Ūkių, įregistruotų Ūkininkų ūkių registre, skaičius, jų žemė (ha), 2010-01-01

Apskritis, rajonas	Ūkių skaičius	Bendras žemės plotas	Vidutinis ūkio dydis	Žemės ūkio	Miškai	Vanduo
Respublikoje	106986	1040808.72	9.73	894803.26	90735.25	5716.11
Telšių apskr.	7631	83356.48	10.92	77179.86	10450.17	334.02
Mažeikių r. sav.	1796	17346.05	9.66	24803.33	1370.09	65.15
Plungės r. sav.	2799	28407.72	10.15	22567.84	4194.34	94.93
Rietavo sav.	749	7972.19	10.64	6062.68	1483.08	32.01
Telšių r. sav.	2287	29630.52	12.96	23746.01	3402.66	141.93

Daugumos (87 proc.) ūkių dydis – iki 20 ha. Perspektyvių ūkių, turinčių daugiau nei 30 ha, yra 5,9 proc. Stambūs ūkiai (virš 50 ha) sudaro tik 1,3 proc. visų savivaldybės registruotų ūkių (žr. 2.9 pav.). Rietavo savivaldybės plėtros strateginiame plane iki 2010 m. nurodoma, kad daugiausia ūkių, tarp kurių ir didelių, yra dvejose Rietavo seniūnijose – Rietavo ir Tverų. Būtent šiose seniūnijose yra susikongravęs visas Rietavo seniūnijos žemės ūkio sektoriaus branduolys.

2.9 pav. Visų Rietavo savivaldybės veikiančių ūkių pasiskirstymas pagal dydį

Šaltinis: Statistikos departamentas prie LRV (2003 m. ūkių surašymo duomenys).

Rietavo savivaldybės vidutinis Ūkininkų ūkių registre įregistruoto ūkio dydis (10,64 ha) yra vienas didžiausių apskrityje (didesnis tik Telšių rajono savivaldybės vidutinis ūkio dydis – 12,96 ha).

Savivaldybė išsiskiria aukštesne nei apskrityje valstybei priklausančios žemės procentine dalimi: 45,5 proc. savivaldybės teritorijos priklauso valstybei, tuo tarpu vidutiniškai apskrityje – 35,9 proc. Privačios žemės naudotojų skaičius savivaldybėje kiekvienais metais pastebimai didėja.

2.6 lentelė. Ūkininkų ūkių žemės grupavimas pagal nuosavybės teisę, 2010 m. sausio 1

Pavadinimas	Iš bendro ploto		
	Ūkininkui ar ūkio nariams nuosavybės teise priklausančios žemės ūkio paskirties žemės plotas	Išsinuomotos iš kitų asmenų privačios žemės ūkio paskirties žemės plotas	Išsinuomotos iš valstybės žemės ūkio paskirties žemės plotas
Iš viso Respublikoje	891 846.59	103 293.92	45 668.21
Telšių apskr.	80 875.34	1 538.36	942.78
Mažeikių r. sav.	16 786.64	504.67	54.74
Plungės r. sav.	27 609.31	488.65	309.76
Rietavo sav.	7 854.45	53.11	64.63
Telšių r. sav.	28 624.94	491.93	513.65

Remiantis 2010 m. sausio 1 d. Ūkininkų ūkių registro duomenimis, iš bendro ūkininkų ūkių naudojamos žemės ploto 98,5 proc. sudarė ūkininkui ar ūkio nariams nuosavybės teise priklausančios žemės ūkio paskirties žemės plotas, 0,8 proc. sudarė išsinuomotos iš kitų asmenų privačios žemės ūkio paskirties žemės plotas ir 0,8 proc. sudarė išsinuomotos iš valstybės žemės ūkio paskirties žemės plotas (žr. 2.6 lentelę).

Rietavo savivaldybės teritorijos bendrajame plane nurodoma, kad mažo našumo (iki 32 balų) žemės Rietavo savivaldybėje yra 8092,61 ha arba 36 proc. nuo bendro žemės ūkio naudmenų ploto. Detalesnis Rietavo savivaldybės žemės našumas nurodytas 2.7 lentelėje. Rietavo savivaldybės plėtros strateginiame plane iki 2010 m. nurodoma, kad vidutinis žemės našumo balas savivaldybėje yra 30,6, ir tai yra 8,5 balo mažiau nei vidutiniškai Lietuvoje (39,1). Telšių apskrityje vidutinis žemės našumo balas yra 33,2.

2.7 lentelė. Rietavo savivaldybės žemės našumas

Našumas (balais)	Plotas (ha)	Išsidėstymas savivaldybės teritorijoje
Iki 27,0	3108,3	Apima Aukštojo Tyro draustinį, Minijos upės slėnį, Tyro durpyną ir dalį Jūros upės slėnio
27,1–35,0	15058,9	Apima beveik visą centrinę savivaldybės dalį ir rytinį jos pakraštį
35,1–45,0	39891,9	Sudaro didžiausią dalį savivaldybėje. Apima visą vakarinę savivaldybės dalį iki Rietavo miesto, beveik visą Daugėdų seniūniją, dalį Medingėnų ir Tverų seniūnijų
Daugiau nei 45,1	504,4	Tik vienas toks plotas visoje savivaldybės teritorijoje, jos pietrytinėje dalyje

Šaltinis: Rietavo savivaldybės teritorijos bendrasis planas.

Didžioji dalis Rietavo savivaldybės ūkininkų bei žemės ūkio įmonių yra mišrios specializacijos bei verčiasi tiek gyvulininkyste, tiek augalininkyste. Todėl vieni svarbiausių rodiklių savivaldybės žemės ūkyje yra galvijų skaičius bei grūdinių kultūrų ir bulvių derlingumas.

2008 m. Rietavo savivaldybės ūkiuose žemės ūkio produkcijos buvo pagaminta už 31,53 mln. Lt. Didesnioji šios produkcijos dalis (58,7 proc.) teko gyvulininkystės produkcijai, likusioji (41,3 proc.) – augalininkystės produkcijai (2.8 lentelę).

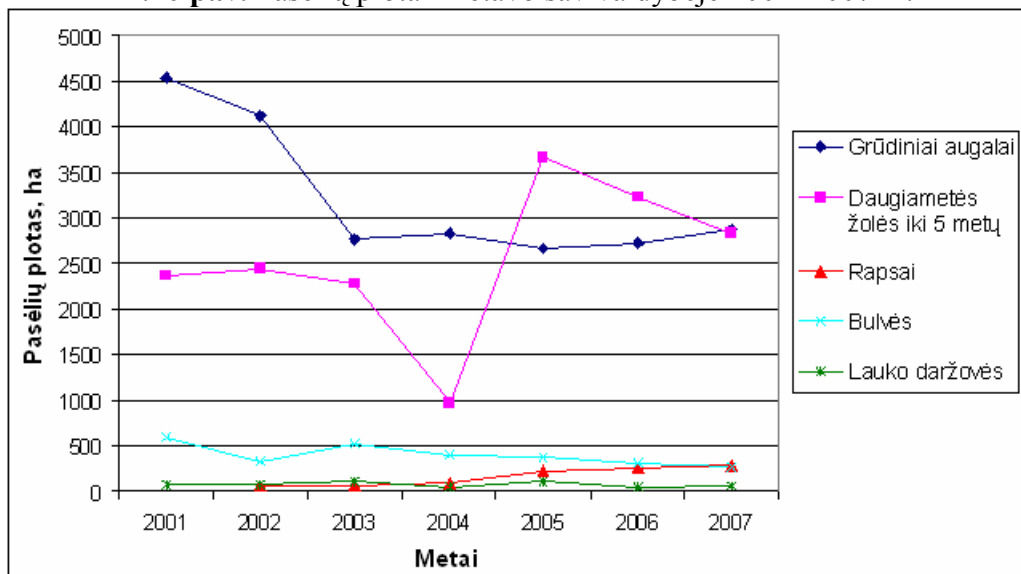
2.8 lentelė. Rietavo savivaldybės žemės ūkio produkcija visuose ūkiuose tūkst. Lt

	Bendroji žemės ūkio produkcija visuose ūkiuose		Augalininkystės produkcija		Gyvulininkystės produkcija	
	2007	2008	2007	2008	2007	2008
Rietavo sav.	28 986	31 530	12 424	13 035	16 562	18 495

2007 m. pasėlių struktūroje vyravo grūdiniai augalai (43,5 proc. pasėlių ploto) ir daugiametės žolės (42,9 proc.). Taip pat buvo auginami rapsai (4,3 proc.), bulvės (4,1 proc.), lauko daržovės (0,8 proc.) ir kai kurios kitos mažiau populiarios kultūros.

Grūdinių augalų pasėlių plotai pastaraisiais metais mažai kito. 2005 m. smarkiai išaugę daugiamečių žolių pasėlių plotai, vėliau šiek tiek mažėjo, tačiau išlieka viena populiariausių auginamų kultūrų savivaldybėje. Rapsų pasėlių plotai savivaldybėje kasmet didėja, o bulvių – vis mažėja (žr. 2.10 pav.).

2.10 pav. Pasėlių plotai Rietavo savivaldybėje 2001–2007 m.

Šaltinis: Lietuvos Statistikos departamentas prie LRV.

Dėl gana didelių mažo našumo žemės plotų auginamų kultūrų derlingumas dažnai būna mažesnis nei vidutiniai šalyje ir apskrityje (žr. 2.9 lentelę), dėl to didžiojoje Rietavo savivaldybės teritorijos dalyje tradicinė žemdirbystė yra mažai konkurencinga, ir tai mažina žemės ūkio sektoriaus plėtros galimybę.

2.9 lentelė. Žemės ūkio produkcijos derlingumas visuose ūkiuose 2005–2007 m.

	Rietavo savivaldybė (cnt./ha)			Telšių apskritis (cnt./ha)			Lietuvos Respublika (cnt./ha)		
	2005	2006	2007	2005	2006	2007	2005	2006	2007
Grūdinių augalų derlingumas	22,8	17,4	24,5	21,7	16,8	24,1	28,9	18,8	29,4
Rapsų derlingumas	11,5	11,9	17,9	14,5	13,3	16,6	18,4	11,2	17,9
Bulvių derlingumas	122,1	67,7	69,1	127,7	68,4	84,7	121,0	79,1	109,1
Lauko daržovių derlingumas	140,8	106,5	136,9	156,5	136,6	124,4	161,1	115,6	165,9

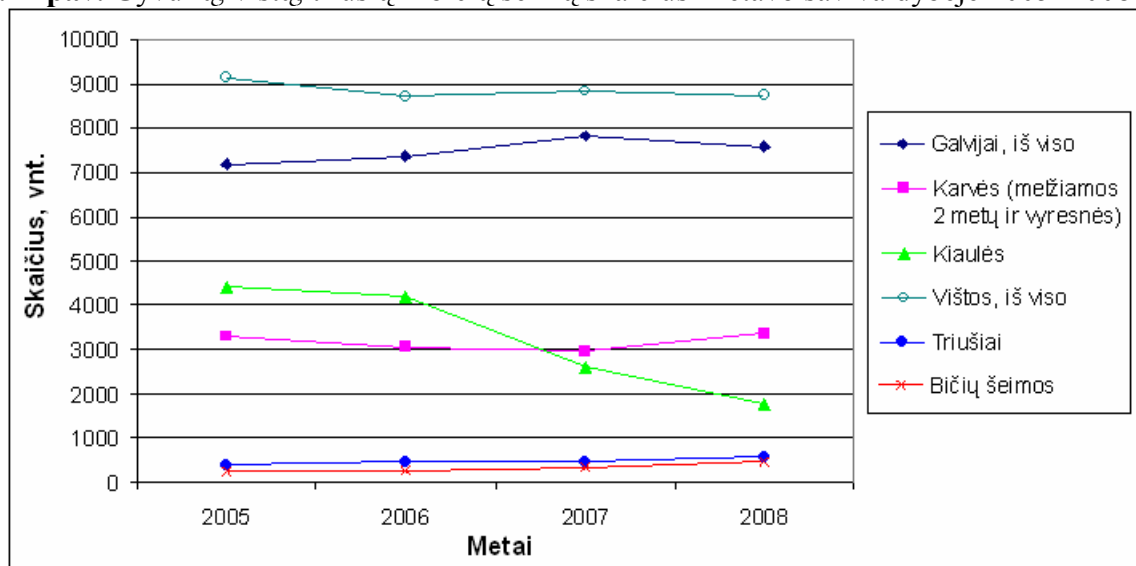
Šaltinis: Lietuvos Statistikos departamentas prie LRV.

2008 m. pradžioje visuose Rietavo savivaldybės ūkiuose buvo 7,6 tūkst. galvijų, ir tai sudarė 11,6 proc. Telšių apskrityje auginamų galvijų skaičiaus. Karvių visuose ūkiuose buvo 3,4 tūkst., ir tai sudarė 11,1 proc. apskrityje auginamų karvių skaičiaus. Rietavo savivaldybės

ūkiuose auginamų kiaulių skaičius buvo 1,8 tūkst., ir tai sudarė 4,7 proc. apskrityje auginamų kiaulių skaičiaus. Kitų gyvulių Rietavo savivaldybėje auginama daug mažiau: 175 avys, 124 ožkos, 276 arkliai. Be gyvulių dar yra auginama 8,8 tūkst. vištų, 853 triušiai, 452 bičių šeimos.

Rietavo savivaldybėje pastebima kiaulių mažėjimo tendencija. Galvijų, vištų, triušių ir bičių šeimų skaičius savivaldybėje mažai kinta (žr. 2.11 pav.).

2.11 pav. Gyvulių, vištų, triušių ir bičių šeimų skaičius Rietavo savivaldybėje 2005–2008 m.

Šaltinis: Lietuvos Statistikos departamentas prie LRV.

Rietavo savivaldybėje per 2006 m. buvo primelžta 13,7 tūkst. tonų pieno, ir tai sudarė 10,2 proc. apskrityje primelžto pieno. Per tuos pačius metus gyvuoju svoriu buvo realizuota skersti 1,3 tūkst. tonų gyvulių ir paukščių, ir tai sudarė 8,1 proc. atitinkamo apskrities rodiklio. 2006 m. Rietavo savivaldybėje buvo surinkta 0,8 mln. kiaušinių, ir tai sudarė tik 0,5 proc. visoje apskrityje surinktų kiaušinių skaičiaus.

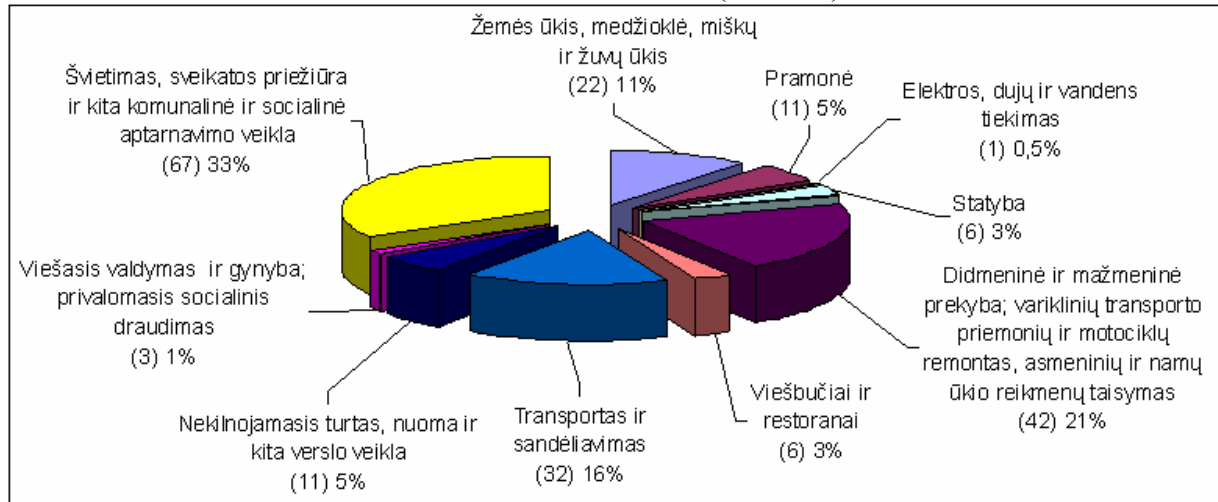
VšĮ „Ekoagros“ duomenimis, 2007 m. Rietavo savivaldybėje buvo 7 ekologinės gamybos ūkiai, ir tai yra 2 ūkiais daugiau nei 2006 m. Vienas iš šių ūkių specializavosi tik vienoje augalininkystės srityje. Kiti ūkiai buvo mišrūs ir užsiėmė augalininkyste, gyvulininkyste, sodininkyste, daržininkyste arba vaistažolininkyste.

Pramonė, statyba, verslas

Pramonė Rietavo savivaldybėje menkai išvystyta. Iš pramoninės veiklos sričių savivaldybėje didesnėmis apimtimis vystoma tik durpių gavyba. Pramonės sektorius pagal

veikiančių ūkio subjektų skaičių (11 proc. nuo visų savivaldybėje veikiančių ūkio subjektų skaičiaus) yra vienas iš paskutinių (žr. 2.12 pav.).

2.12 pav. Rietavo savivaldybėje veikiančių ūkio subjektų pasiskirstymas pagal ekonominės veiklos rūšis (2008 m.)

Šaltinis: Lietuvos Statistikos departamentas prie LRV.

Šiaulių teritorinės statistikos valdybos duomenimis, Rietavo savivaldybėje tarp svarbiausių gaminių yra durpių gavyba (žr. 2.10 lentelę). Nuo 2002 m. pastebima durpių gavybos apimčių didėjimo tendencija, nors kasmet išgaunamų durpių kiekis tai padidėja, tai sumažėja. Ten pat nurodoma, kad tarp svarbiausių savivaldybės gaminių gamybos įmonių yra tik tos, kurių metinė parduotos produkcijos apimtis didesnė nei 0,5 mln. litų. Rietavo savivaldybėje veikia tik viena tokia pramoninė įmonė, o visų kitų kasybos ir karjerų eksploatavime bei apdirbamojoje gamyboje veikiančių įmonių metinė parduotos produkcijos apimtis yra mažesnė nei 0,5 mln. litų.

2.10 lentelė. Svarbiausių gaminių gamyba Rietavo savivaldybėje 2002–2006 m.

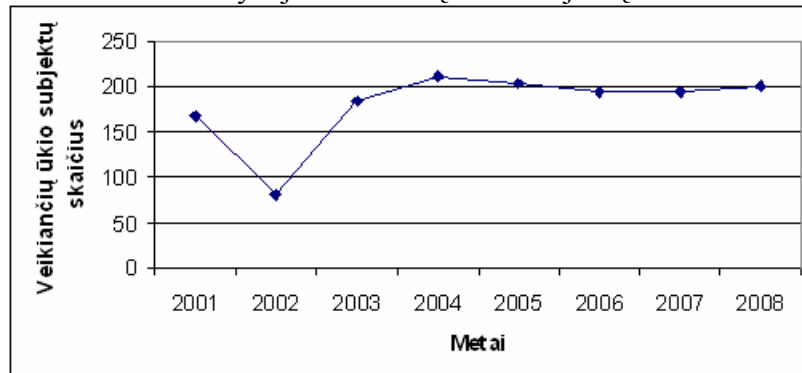
Gaminys	Metai	2002	2003	2004	2005	2006
Durpių gavyba (sąlyginio drėgnumo), tūkst. t		4,3	5,9	5,0	8,0	6,4

Šaltinis: Lietuvos Statistikos departamentas prie LRV, Šiaulių teritorinė statistikos valdyba.

Vidutinis darbuotojų skaičius Rietavo savivaldybėje 2006 m. buvo 2 214 darbuotojų. Tai buvo pats didžiausias vidutinis darbuotojų skaičius nuo 2003 m. Per 2003–2006 m. laikotarpį mažiausias vidutinis darbuotojų skaičius buvo 2005 m. – 2 152 darbuotojai. Lyginant su kitomis Telšių savivaldybėmis, Rietavo savivaldybėje yra mažiausiai darbuotojų.

Savivaldybėje veiklą vykdančių ūkio subjektų skaičius 2002 m. buvo stipriai sumažėjęs (žr. 2.13 pav.), tačiau 2003 m. atsigavo ir 2004–2008 m. laikotarpiu buvo gana stabilus, tačiau svarbu pažymėti, kad nemaža dalis registruotų ūkio subjektų nevykdo veiklos. 2008 m. savivaldybėje buvo 307 registruoti ūkio subjektai, tačiau realiai veiklą vykdė tik 201 (65,5 proc.) ūkio subjektas.

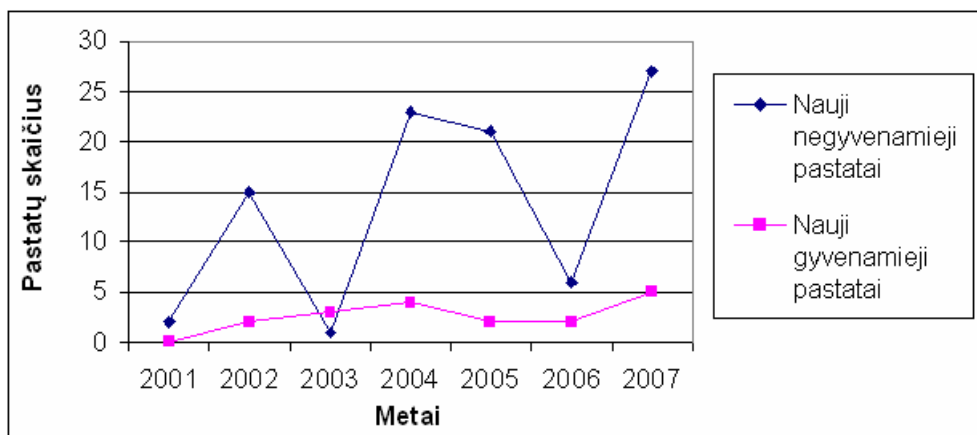
2.13 pav. Rietavo savivaldybėje veikiančių ūkio subjektų skaičius 2001–2008 m.

Šaltinis: Lietuvos Statistikos departamentas prie LRV.

Savivaldybėje 2001–2007 m. buvo pastebima statybos darbų didėjimo tendencija. Lyginant su 2006 m., statybos darbų apimtys skaičiuojant litais 2007 m. išaugo net 1,8 karto ir siekė daugiau nei 18,4 mln. Lt, tuo tarpu 2006 m. statybos darbų apimtys savivaldybėje buvo 10,3 mln. Lt. Rietavo savivaldybės 2007 m. statybos darbų apimtys skaičiuojant litais sudarė 3,9 proc. visų Telšių apskrityje atliekamų statybos darbų. 2001–2007 m. savivaldybėje vyravo negyvenamosios paskirties pastatų statyba, nors jos apimtys kiekvienais metais labai svyravo (žr. 2.14 pav.).

2.14 pav. Rietavo savivaldybėje pastatytų gyvenamųjų ir negyvenamųjų pastatų skaičius 2001–2007 m.

Šaltinis: Lietuvos Statistikos departamentas prie LRV.

2008 m. duomenimis, Rietavo savivaldybėje veikia 201 ūkio subjektas. Savivaldybėje dominuoja mikroįmonės, turinčios iki 9 darbuotojų, tokių įmonių yra 157 (78,1 proc.). Šios įmonės dažniausiai orientuojasi į vidaus rinkos vartotojus, todėl dėl rinkos siaurumo ir mažos gyventojų perkamosios galios tokių įmonių gamybos ir realizavimo apimčių augimas yra ribotas. Smulkių įmonių, kuriose dirba nuo 10 iki 49 darbuotojų, savivaldybėje yra 32 (15,9 proc.). Vidutinių įmonių, kuriose dirba nuo 50 iki 249 darbuotojų, yra 11 (5,5 proc.). Stambių įmonių, kuriose dirba daugiau nei 250 darbuotojų, savivaldybėje yra tik 1 (0,5 proc.).

Rietavo savivaldybės duomenimis, didžiausios įmonės savivaldybėje yra: UAB „Rietavo veterinarinė sanitarija“ (įsikūrusi Rietavo seniūnijoje ir užsiimanti gyvūninės kilmės atliekų šalinimu), UAB „Plungės lagūna“ (įsikūrusi Rietavo seniūnijoje ir užsiimanti hidrotechnine, inžinerinių tinklų ir gamtosauginių objektų statyba), UAB „Sauslaukio statyba“ (įsikūrusi Rietavo miesto seniūnijoje ir užsiimanti gatvių, kelių tiesimu ir remontu, viešojo naudojimo, pramonės pastatų statyba, žemės, betonavimo, mūro darbais, inžinerinių tinklų tiesimu, pastatų šiltinimu ir kt.) ir VĮ „Rietavo miškų urėdija“ (įsikūrusi Rietavo miesto seniūnijoje ir užsiimanti miškininkyste bei miško transportavimo paslaugomis).

Rietavo savivaldybės teritorijos bendrajame plane teigiama, kad Rietavo savivaldybėje investicijos į verslo plėtrą nėra didelės, kadangi savivaldybėje yra tik keletas didesnių pramonės, verslo įmonių, o esamas investicijų dydis nesudaro prielaidų savivaldybės ūkio augimui, verslo bei konkurencingumo plėtrai.

Rietavo savivaldybės įmonės turi galimybę kasmet dalyvauti vietinių užimtumo iniciatyvų (VUI) projektuose, tačiau 2005–2007 m. nebuvo parengtas nei vienas toks projektas. 2008 m. Rietavo savivaldybėje turėtų būti įgyvendinti 3 VUI projektai, ketinama sukurti 23 naujas darbo vietas, valstybė tam turėtų skirti 777 tūkst. Lt paramos.

Prekyba ir paslaugos

Rietavo savivaldybėje labiausiai išvystytas prekybos ir paslaugų įmonių tinklas (21 proc. visų savivaldybės veikiančių ūkio subjektų), tačiau prekybos apimtys yra vienos mažiausių apskrityje.

Geriausiai savivaldybėje išplėtotas parduotuvių tinklas: 2006 m. savivaldybėje buvo 31 parduotuvė, jų apyvarta nuo 2002 m. nuolat augo (2002 m. – 8,3 mln. Lt, 2006 m. – 26,7 mln. Lt). Šis apyvartos augimas didele dalimi buvo susijęs su ekonomikos augimu Lietuvoje bei augančiomis prekių ir paslaugų kainomis. Nepaisant to, pagal 1-am gyventojui tenkantį parduotuvių apyvartos kiekį 2006 m. Rietavo savivaldybė 3 kartus atsiliko nuo šalies bei 1,9 karto nuo apskrities vidurkių (žr. 2.7 lentelę).

2006 m. savivaldybėje buvo 4 maitinimo paslaugas teikiančios įstaigos, jų apyvarta nors ir turėjo tendenciją augti (2002 m. – 0,4 mln. Lt, 2006 m. – 0,6 mln. Lt), bet lyginant su šalies vidurkiu išliko maža: restoranų, barų ir kitų maitinimo įstaigų apyvartos dalis, tenkanti 1-am savivaldybės gyventojui, siekė 59 Lt, ir tai yra 6 Lt daugiau nei vidutiniškai Telšių apskrityje, tačiau net 4 kartus mažiau nei vidutiniškai šalyje (žr. 2.11 lentelę).

Prekybos plėtrą savivaldybės maitinimo paslaugų įmonėse stabdo nedidelė vartotojų rinka, maža perkamoji gyventojų galia, mažesnių miestų ir miestelių gyventojų gyvenimo būdas, kai valgoma namuose, vartojami savi maisto produktai.

2.11. lentelė. Paslaugų sektorius (2006 m.)

	Parduotuvių skaičius 1000 gyventojų (vnt.)	Parduotuvių metinė apyvarta 1 gyventojui (Lt)	Maitinimo įstaigų skaičius 1000 gyventojų (vnt.)	Maitinimo įstaigų metinė apyvarta 1 gyventojui (Lt)
Rietavo savivaldybė	3,0	2606	0,4	59
Telšių apskritis	5,3	4931	0,5	53
Lietuvos Respublika	5,2	7895	0,9	243

Šaltinis: Lietuvos Statistikos departamentas prie LRV.

2005 m. kitų, ne prekybos, paslaugų sferoje veikiančių įmonių ir verslo liudijimus išsiėmusių asmenų skaičius savivaldybėje siekė 67: įmonių buvo 25, pagal verslo liudijimus dirbo 42 asmenys. Daugiausiai šios paslaugų įmonės ar asmenys teikė sveikatos priežiūros ir socialinio darbo (16 proc.) paslaugas, užsiėmė švietimo veikla (12 proc.), užsiėmė poilsio organizavimo, kultūrine ir sportine veikla (12 proc.). Pažymėtina, kad paslaugų sektoriaus tinklas kaimo vietovėse yra ypatingai menkai išplėtotas, kaimo žmonės paslaugų važiuoja į miestus ar iš viso jų atsisako.

Turizmas

Rietavo savivaldybė priskiriama mažo potencialo rekreacinėms teritorijoms, kurios sudaro lokalinės svarbos ir reikšmės rekreacines sistemas. Rekreaciniai išteklių yra santykinai maži: rekreacijai tinkamų miškų nėra daug, vietovės nepasižymi vaizdingumu, tvenkinių nedaug, kultūrinis paveldas vertinamas vidutiniškai, aplinkos sveikumas yra vidutinis, aplinkos ekologinis atsparumas taip pat vidutinis. Tai reiškia, kad teritorija tinka vidutinio intensyvumo rekreaciniam naudojimui. Perspektyvinės rekreacinės plėtros lygmuo yra žemas – galimybė kurti pavienius vietinės svarbos rekreacijos objektus. Be to, teritorija patenka į mažo rėmimo, skirtą rekreacijai vystyti, sąrašą.

Pagal galimybes teikti rekreacines ir turizmo paslaugas Rietavo savivaldybės teritorija suskirstyta į trijų lygių rekreacinio potencialo arealus. Didelio rekreacinio potencialo arealai apima Rietavo miestą ir Tverų miestelį su apylinkėmis. Čia susitelkę pagrindiniai

savivaldybės lankytini gamtos ir kultūros paveldo objektai, kertasi įvairios turistinės trasos. Vidutinio rekreacinio potencialo arealai apima kitas gamtiniu arba kultūriniu požiūriu įdomias teritorijas, kuriomis eina dauguma turistinių trasų, jungiančių Rietavo savivaldybę su gretimomis teritorijoms. Žemo rekreacinio potencialo arealai apima kitas žemės ūkio ir ūkinių miškų teritorijas, nepasižyminčias išskirtiniais rekreaciniais resursais ar teikiamomis turizmo aptarnavimo paslaugomis.

Kitą turizmo ir rekreacijos infrastruktūrą sudaro tokie siūlomi aptarnavimo objektai: motelis prie A1 magistralės netoli Girėnų bei kempingas Jūros upės pakrantėje, kuris taip pat yra netoli A1 magistralės.

Iš savivaldybės teritorijoje esančių gamtinių ir kultūrinių vertybių turizmo požiūriu lankytini objektai yra Rietavo miestas su bažnyčia, rūmais, parku, taip pat Tverų ir Medingėnų miesteliai. Savivaldybės teritorijoje yra 5 valstybiniai ir 4 savivaldybės įsteigti draustiniai, teka upės Jūra, Minija, Aitra, yra 6 ežerai ir 7 tvenkiniai.

Nacionalinė dviračių trasa eina iš Varnių, kerta savivaldybės teritoriją per Tverus, Rietavą, Žadvainus, tada pasuka Judrėnų link ir eina į Šilutę.

Rietavo savivaldybėje veikia kavinė–viešbutis „Prie Aitros“, įsteigta Girėnų kaime, įsikūrusios Antano Budriaus ir Nerimanto Matelio kaimo turizmo sodybos.

Turizmo informacijos centrų gyvenvietėse nėra, turizmo informacija teikiama tolokai nuo savivaldybės centro – Telšių apskrities turizmo informacijos centre Telšiuose.

Nedarbas, darbo perspektyvos, darbo užmokestis

Rietavo savivaldybė patenka tarp mažą nedarbą turinčių šalies savivaldybių. Iš visų Telšių apskrities savivaldybių Rietavo savivaldybėje registruotų bedarbių ir darbingo amžiaus gyventojų santykis yra vienas mažiausių (mažesnis tik Plungės rajono savivaldybėje). Nuo 2005 m. nedarbo lygis Rietavo savivaldybėje yra mažesnis nei vidutiniškai šalyje ir apskrityje (žr. 2.12 lentelę). Nedarbo lygis Rietavo savivaldybėje iki 2006 m. mažėjo, tačiau nuo 2007 m. pradėjo kilti.

2.12 lentelė. Vidutinis metinis bedarbių procentas nuo darbingo amžiaus gyventojų

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Lietuvos Respublika	11,1	9,7	8,1	6,8	4,8	3,4	3,2	3,4
Telšių aps.	12,9	12,4	10,9	10,0	6,6	4,2	3,7	4,2
Rietavo sav.	9,1	8,8	7,9	6,8	4,0	2,5	2,9	3,7

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas prie LRV.

2009 m. Rietavo savivaldybėje nedarbas augo (žr. 2.13 lentelę). Statistikos departamento duomenis, Rietavo savivaldybėje 2009 m. sausio 1 d. buvo 6 109 darbingo amžiaus gyventojai.

2.13 lentelė. Bedarbiai įregistruoti Rietavo savivaldybėje 2009 m.

Data	Įregistruota ieškančių darbo asmenų	Įregistruota bedarbių	Iš jų				Nedarbo lygis, proc.
			Pagal lytį		Pagal amžių		
			moterų	vyrų	iki 25 m.	vyresni nei 50 m.	
2009.01.01	331	305	173	132	43	92	5,0
2009.02.01	402	380	196	184	58	99	6,2
2009.03.01	462	438	214	224	71	112	7,2
2009.04.01	531	491	224	267	76	127	8,0
2009.05.01	573	485	193	292	76	120	7,9
2009.06.01	602	511	215	296	77	122	8,4
2009.07.01	641	528	219	309	80	138	8,6
2009.08.01	684	584	246	338	103	144	9,6
2009.09.01	722	638	273	365	110	157	10,4
2009.10.01	735	647	273	374	94	170	10,6
2009.11.01	795	702	295	407	102	179	11,5
2009.12.01	852	746	309	437	121	180	12,2

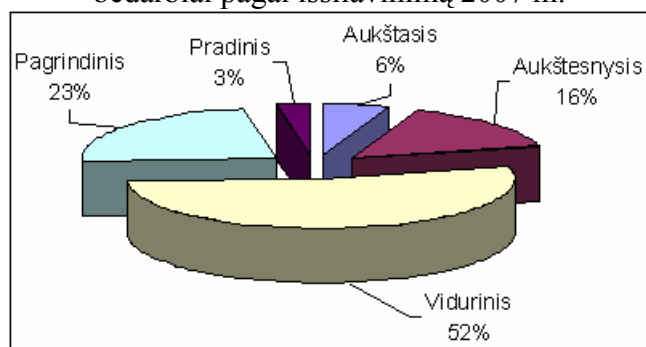
Rietavo savivaldybės gyventojus aptarnauja Plungės darbo birža, nes jos veikla apima Plungės ir Rietavo savivaldybes. Kadangi Rietavo savivaldybėje nėra atskiro Lietuvos darbo biržos padalinio, sunku apibūdinti Rietavo savivaldybės darbo rinkos tendencijas, nes Plungės darbo birža pateikia bendrus duomenis, neišskirdama Plungės rajono ir Rietavo savivaldybių.

Plungės darbo biržos duomenimis, 2007 m. tarp Plungės darbo biržoje įregistruotų bedarbių 22 proc. sudarė aukštąjį arba aukštesnįjį išsilavinimą įgiję žmonės, 52 proc. sudarė bedarbiai su viduriniu išsilavinimu ir 26 proc. sudarė bedarbiai su žemesniu nei vidurinis išsilavinimu (žr. 2.14 lentelę ir 2.15 pav.).

2.14. lentelė. Plungės rajono ir Rietavo savivaldybių bedarbių struktūra metų pradžioje

	2007 m.	2008 m.
Iš viso bedarbių	987	1137
Moterys	713	753
Kaimo gyventojai	411	457
Jaunimas iki 25 m.	90	105
Vyresni nei 50 m.	357	360
Ilgalaikiai	46	44
Darbo rinkoje papildomai remiami	621	699
Nekvalifikuoti	424	475

2.15 pav. Plungės rajono ir Rietavo savivaldybių bedarbiai pagal išsilavinimą 2007 m.

Šaltinis: Plungės darbo birža.

Plungės darbo biržos 2007 m. veiklos ataskaitoje nurodomos šios 2007 m. tendencijos:

- Išaugo terminuotos darbo jėgos paklausa.
- Daugiausia darbo pasiūlymų užregistruota pramonės ir paslaugų sektoriuose.
- Plungės rajono ir Rietavo savivaldybių įmonės pasigenda ne tik kvalifikuotų darbininkų, tačiau jau trūksta ir konstruktorių, vadovaujančių specialistų.
- Padidėjo darbo jėgos pasiūla.
- Darbo jėgos pasiūloje galintys konkuruoti darbo rinkoje sudarė 47 proc., negalintys konkuruoti – 53 proc. bedarbių skaičiaus.
- Neturinčių profesijos arba nekvalifikuotų bedarbių kreipėsi 11,3 proc. daugiau negu 2006 m.
- Pirmą kartą ieškančių darbo kreipėsi 28 proc. daugiau nei 2006 m.
- Jaunimo iki 25 m. kreipėsi 16,4 proc. daugiau nei 2006 m.
- Vyresnių nei 50 m. bedarbių įregistruota 4,3 proc. mažiau nei 2006 m.
- Darbo rinkoje papildomai remiamų bedarbių įregistruota 42,6 proc. daugiau nei 2006 m.
- Kaimo gyventojų įregistruota tiek pat, kiek ir 2006 m.

Ekonominė savivaldybės padėtis lemia neaukštas savivaldybės gyventojų pajamas. Rietavo savivaldybėje dirbančiųjų darbo užmokestis yra vienas mažiausių visoje apskrityje: 2006 m. vidutinis mėnesio darbo užmokestis, neatskaičius mokesčių, siekė 1 216 Lt (mažiau tik Plungės rajono savivaldybėje – 1 198 Lt), tuo tarpu šalyje – 1 496 Lt, apskrityje – 1 432 Lt. Nepaisant to, 2001–2006 m. laikotarpiu darbo užmokestis savivaldybėje kasmet augo.

Investicijos

Tiesioginių užsienio investicijų Rietavo savivaldybė sulaukia nedaug, o tai rodo, kad savivaldybė mažai patraukli užsienio investuotojams ir pritraukia tik nedidelę užsienio investicijų dalį. Materialinių investicijų savivaldybėje taip pat nėra daug, tačiau kiekvienais metais pastebima jų augimo tendencija.

Tiesioginių užsienio investicijų (TUI) apimtys savivaldybėje kiekvienais metais kinta (žr. 2.10 lentelę). 2008 m. pradžioje vienam savivaldybės gyventojui teko tik 37 Lt tiesioginių užsienio investicijų, kai tuo tarpu vienam šalies gyventojui – 10 279 Lt, o vienam apskrities gyventojui – 33 861 Lt. Kasmet didėja atotrūkis tarp TUI vienam gyventojui Rietavo savivaldybėje ir tiesioginių užsienio investicijų vienam gyventojui šalyje bei Telšių apskrityje. Menkų užsienio investicijų priežastys – savivaldybės, kaip mažos rinkos, nepatrauklumas (patrauklių investavimo objektų, galimybių trūkumas), nedidelis rinkos talpumas, maža gyventojų perkamoji galia ir nedidelės pajamos, menkai išvystyta pramonė.

Savivaldybėje pastebimas materialinių investicijų augimas, ir tai rodo, kad savivaldybės gyventojai ir įmonės vis daugiau investuoja į ilgalaikio materialaus turto įsigijimą ir rekonstravimą (žr. 2.15 lentelę). Materialių investicijų vienam Rietavo savivaldybės gyventojui 2006 m. teko 2 313 Lt, tuo tarpu šalyje – 5 044 Lt, apskrityje – 4 375 Lt. Šie skaičiai rodo savivaldybės atotrūkį nuo šalies ir apskrities ekonominio vystymosi.

2.15 lentelė. Investicijos Rietavo savivaldybėje 2001–2008 m.

Metai	Tiesioginės užsienio investicijos (mln. Lt) metų pradžioje	Tiesioginės užsienio investicijos 1 gyv. (Lt) metų pradžioje	Materialinės investicijos (tūkst. Lt)	Materialinės investicijos 1 gyv. (Lt)
2001	nėra duomenų	nėra duomenų	7 261	680
2002	nėra duomenų	nėra duomenų	6 974	656
2003	0,4	34	13 844	1 310
2004	0,4	38	55 181	5 256
2005	0,7	68	14 752	1 422
2006	0,6	61	23 708	2 313
2007	0,9	84	nėra duomenų	nėra duomenų
2008	0,4	37	nėra duomenų	nėra duomenų

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas prie LRV.

APIBENDRINIMAS

- Dominuojanti savivaldybės kaimiškų vietovių ekonominė veikla – žemės ūkis yra, tačiau esama žemės ūkio specializacija ir struktūra neduoda didelio ekonominio efekto.
- Mažo našumo žemės lemia mažesnę nei vidutiniškai šalyje žemės ūkio kultūrų derlingumą.
- Kasmet daugėja privačios žemės naudotojų skaičius.
- Vyrauja smulkūs ir nedideli ūkiai.
- Savivaldybė išsiskiria aukštesne nei apskrityje valstybei priklausančios žemės dalimi.
- Renovuojami melioracijos tinklai.
- Didžioji dalis Rietavo savivaldybės ūkininkų bei žemės ūkio įmonių yra mišrios specializacijos ir verčiasi tiek gyvulininkyste, tiek augalininkyste.
- Pramonė Rietavo savivaldybėje menkai išvystyta.
- Nemaža dalis registruotų ūkio subjektų nevykdo veiklos.
- 2001–2007 m. Rietave buvo pastebima statybos darbų didėjimo tendencija, vyravo negyvenamosios paskirties pastatų statyba.
- Savivaldybėje dominuoja mikroįmonės, turinčios iki 9 darbuotojų.
- Investicijos į verslo plėtrą nėra didelės.
- Rietavo savivaldybėje labiausiai išvystytas prekybos ir paslaugų įmonių tinklas, tačiau prekybos apimtys yra vienos mažiausių apskrityje.

- Visa Rietavo savivaldybė priskiriama mažo potencialo rekreacinėms teritorijoms, tačiau pagal galimybes teikti rekreacines ir turizmo paslaugas išskiriami didelio rekreacinio potencialo arealai – tai Rietavo miestas ir Tverų miestelis su apylinkėmis, kur susitelkę pagrindiniai lankytini gamtos ir kultūros paveldo objektai.
- Nedarbas Rietavo savivaldybėje gana žemas, tačiau nuo 2007 m. jis pradėjo kilti.
- Rietavo dirbančiųjų darbo užmokestis yra vienas mažiausių visoje apskrityje.
- Tiesioginių užsienio investicijų Rietavo savivaldybė sulaukia nedaug, kaip ir materialinių investicijų, tačiau pastebima pastarųjų augimo tendencija.

2.2.3. Infrastruktūra ir aplinkos apsauga

Keliai ir transportas

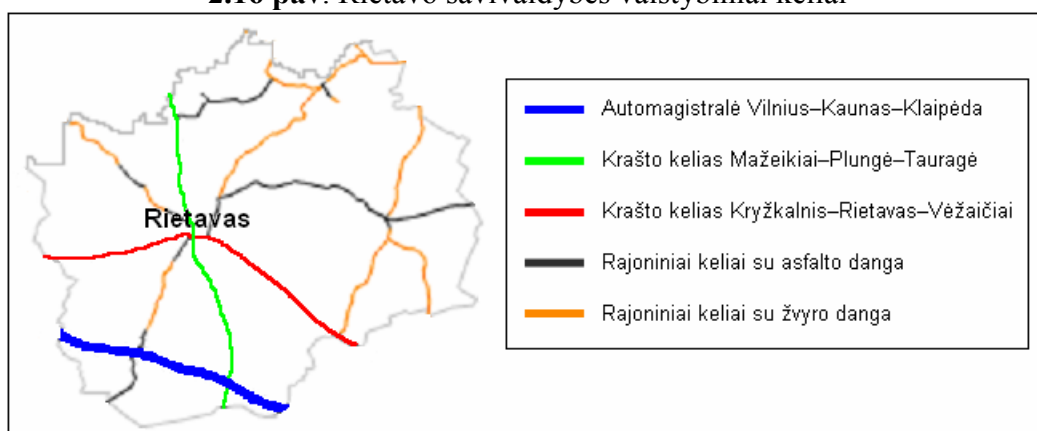
Rietavo savivaldybės teritorija einantys valstybiniai ir vietiniai automobilių keliai suformuoja harmoningą ir tinkamai išplėtotą kelių tinklą. Savivaldybės teritoriją (įskaitant Rietavo miestą) iš šiaurės į pietus kerta krašto kelias Mažeikiai-Plungė-Tauragė, iš rytų į vakarus senasis Žemaičių plentas (kelias Kryžkalnis-Rietavas-Vėžaičiai). Pietinėje savivaldybės teritorijos dalyje rytų-vakarų kryptimi eina automagistralė Vilnius-Kaunas-Klaipėda (ilgis savivaldybėje – 16,5 km). Šie trys keliai Rietavo savivaldybės teritorijoje yra 100 proc. asfaltuoti.

Absoliuti dauguma kelių Mažeikiai-Plungė-Tauragė važiuojančių sunkvežimių Rietavo miestą pervažiuoja tranzitu, todėl Rietavo aplinkkelio nebuvimas sukelia gyventojams daug kliūčių: keliamas triukšmas, vibracija, išskyla pavojus saugiam eismui.

Rajoninės reikšmės keliai jungia Rietavą su seniūnijų centrais, taip pat su didesniais kaimais. Vietinės reikšmės keliai užtikrina susisiekimą su mažesniais bei atokesnėse vietose esančiais kaimais. Valstybinės reikšmės keliai užtikrina patogų susisiekimą su kaimyninėmis savivaldybėmis – Plungės, Šilalės, Klaipėdos rajonų, – taip pat su Klaipėdos jūrų uostu bei Lietuvos sostine Vilniumi. Su apskrities centru Telšiais ryšys nėra patogus – reikia važiuoti per Plungę, kadangi artimiausias maršrutas per Medingėnus ir Žarėnus neasfaltuotas.

Rietavo savivaldybės kelių tinklo struktūra yra palanki atskirų seniūnijų aptarnavimui, tačiau procentinė kelių dangų struktūra rodo, kad dar nemaža dalis rajoninių kelių yra su žvyro danga, kas daro juos mažiau naudojamus (žr. 2.16 pav.).

2.16 pav. Rietavo savivaldybės valstybiniai keliai

Šaltinis: Lietuvos automobilių kelių direkcija prie Susisiekimo Ministerijos.

Rietavo savivaldybėje vietinės reikšmės automobilių kelių ilgis yra 324 km, iš kurių su asfaltbetonio danga – 46 km, su žvyro danga – 266 km, su grunto danga – 12 km.

Rietavo miesto gatvių tinklo bendras ilgis 21,7 km, iš kurių 16 km (t. y. 73,7 proc.) – asfaltuota danga, 25 proc. gatvių įrengta su šaligatviais arba pėsčiųjų-dviračių takais.

Pagal STR 2.06.01.1999 „Miestų, miestelių ir kaimų susisiekimo sistemas“ Rietavo miesto gatvių tinklą galima suskirstyti į:

1. Aptarnaujančių gatvių tinklą – C kategorijos gatvės, pagrindinės viešojo susisiekimo linijos, miesto vidaus transporto ryšiai.

2. Pagalbinių gatvių tinklą – D kategorijos gatvės įvairios mažesnės, nedidelio eismo intensyvumo gatvės, dažniausiai išiliejančios į aptarnaujančių gatvių tinklą bei užtikrinančios susisiekimą miesto zonų viduje.

Dauguma sunkiojo transporto priemonių Rietavo miestą kerta iš šiaurės į pietus. Todėl Rietavo savivaldybės teritorijos bendrajame plane siūloma kelyje Nr. 164 (Mažeikiai–Plungė–Tauragė) įrengti Rietavo vakarinį aplinkelį ir nukreipti į jį tranzitinio eismo srautus.

Krovininiam transportui važiuoti trukdo priešpriešiniai srautai Mažeikių, Skuodo, Plungės, Šilalės, Tauragės, Šilutės. Dėl išaugusių transporto eismo miesto centrinės gatvės nėra saugios – kyla grėsmė pėstiesiems.

Miesto pietvakarinėje dalyje yra UAB „Rietavo veterinarinė sanitarija“. Jos veiklos tikslas – utilizuoti gyvulinės kilmės atliekas. Į šią utilizavimo stotį atliekos vežamos ne tik iš Lietuvos, bet taip pat ir iš kaimyninių šalių (Latvijos). Transportas, vežantis atliekas iš Mažeikių, Plungės ir Latvijos, važiuoja per Rietavo miesto centrą, sklindantis atliekų kvapas blogina Rietavo miesto gyventojų gyvenimo kokybę.

Savivaldybėje tik 14 proc. gatvių turi šaligatvius arba pėsčiųjų-dviračių takus. Tai labai mažas skaičius, netgi įvertinus, kad gyvenvietės šalies mastais yra nedidelės. Kiek geresnė padėtis Rietavo mieste, kuriame 25 proc. gatvių turi šaligatvius arba pėsčiųjų-dviračių takus (skaičiuojant abejomis kryptimis). Užmiesčio keliuose padėtis blogesnė – Labardžių, Kalakutiškės, Budrikių, Pelaičių ir kitų arti Rietavo miesto esančių kaimų gyventojai vykdami į savivaldybės centrą rizikuoja savo gyvybe, nes šalia intensyvaus eismo krašto kelių jokia infrastruktūra dviratininkams ir pėstiesiems neįrengta. Keliuose ir gatvėse kitų inžinerinių eismo saugos priemonių (vadinamųjų „vartų“ įvažiavimuose į gyvenvietes, žiedinių sankryžų, „plato“ ir pan.) nėra, todėl eismo sąlygos daugeliu atveju nesaugios ir nešiuolaikiškos.

Individualių lengvųjų automobilių skaičius, tenkantis 1 000 gyventojų, pastaraisiais metais Rietavo savivaldybėje didėjo ir 2006 m. pabaigoje siekė 363, tačiau tai yra mažiau nei vidutiniškai šalyje (433) ir apskrityje (417). Krovininių automobilių skaičius Rietavo savivaldybėje taip pat didėja.

Pervežimai viešuoju transportu Rietavo savivaldybėje auga gerokai greičiau negu Lietuvoje ir Telšių apskrityje. Gyventojai viešuoju transportu naudojami rečiau nei vidutiniškai šalyje, tačiau dažniau nei apskrityje: 2006 m. vienam Rietavo savivaldybės gyventojui vidutiniškai teko 43 kelionės autobusu, tuo tarpu šalyje – 92, o apskrityje – 32.

Ryšiai, telekomunikacija

Ilgą laiką Rietavo savivaldybėje, kaip ir visoje Lietuvoje, vienintelė telekomunikacijų rūšis buvo laidinis telefonas. Pastaraisiais metais atsirado bei sparčiai plinta naujos telekomunikacijų paslaugos – mobilusis ryšys, internetas ir daugelis kitų. Išobulintos ryšių technologijos ir įranga leidžia telekomunikacijų kompanijoms pateikti vartotojui visas telefono, fakso, duomenų perdavimo, interneto ir televizijos paslaugas vienu laidu, t. y. šviesolaidžiu.

2003 m. Rietavo savivaldybės gyventojų būstuose buvo 1 865 fiksuoto ryšio telefono abonentai, o tai 31,2 proc. mažiau nei 2001 m. (apskrityje sumažėjo 48,6 proc., šalyje – 33,3 proc.). 2003 m. Rietavo savivaldybėje 100 gyventojų teko 17,2 fiksuoto ryšio abonentų, šalyje šis vidurkis didesnis – 18,7 telefonai, tačiau Telšių apskrityje mažesnis – 12,9 telefonai. Rietavo savivaldybėje, kaip ir visoje šalyje, didesniu telefonų būstuose skaičiumi pasižymi miesto gyventojai: 2003 m. 100 savivaldybės miesto gyventojų teko 26,9 telefonai, tuo tarpu 100 kaimo gyventojų šis skaičius buvo tik 11,3 telefonų arba 58 proc. mažiau.

Rietavo savivaldybės gyventojai kasmet vis mažiau naudojami fiksuoto ryšio telefonais, ir tai rodo, jog savivaldybėje vis sparčiau vyksta ryšio tiekėjų konkurencijos sukeltas perėjimas nuo laidinio prie mobiliojo ryšio. Mobilaus ryšio vartotojų skaičius nėra registruojamas, tačiau atsižvelgiant į bendrą šalies tendenciją, kai gerėja mobilaus ryšio paslaugų kokybė ir galimybės bei mažėja paslaugų kainos, vartotojų skaičius gali tik augti. Pagrindiniai mobilaus ryšio paslaugų teikėjai savivaldybėje yra UAB „Omnitel“, UAB „Tele2“, UAB „Bitė Lietuva“.

Vis dėlto nelengva ekonominė situacija ir palyginti maža perkamoji galia didelei daliai Rietavo savivaldybės gyventojų neleidžia pasinaudoti visais šiuolaikinių technologijų teikiamais privalumais. Palyginti nedidelė gyventojų dalis naudojami internetu, kaimo vietovėse ryšio skvarba yra gana žema, nepakankamas gyventojų kompiuterinis raštingumas.

Savivaldybėje veikia Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Europos Sąjungos įvairių programų lėšomis įsteigti 8 viešosios interneto prieigos taškai (VIPT), kuriuose gyventojams suteikta galimybė nemokamai naudotis internetu:

1. Daugėdų VIPT 1
2. Girdvainių VIPT 2

3. Labardžių VIPT 2
4. Liolių VIPT2
5. Medingėnų VIPT1
6. Pelaičių VIPT 2
7. Rietavo LJA centras
8. Tverų VIPT 2

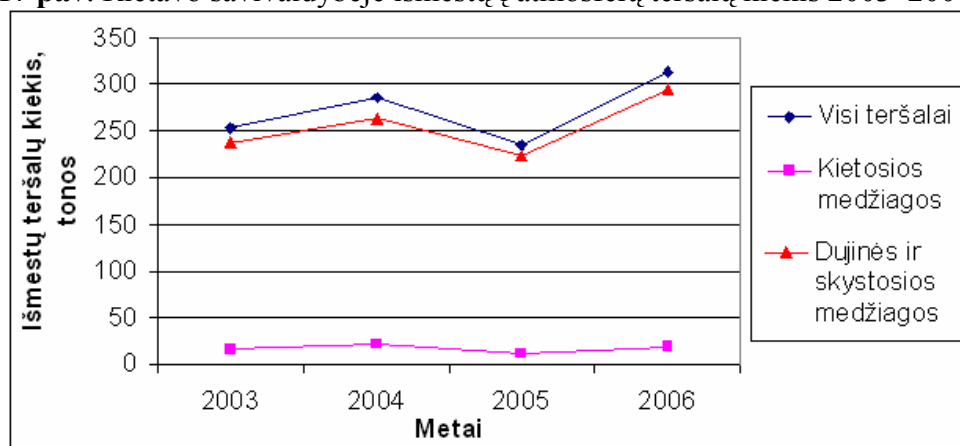
Rietavo savivaldybėje esantys VIPT glaudžiasi bibliotekose, pagrindinė kuratorių dalis – bibliotekų darbuotojos. Tokiu būdu bibliotekos vėl atgauna savo švietėjišką vaidmenį, jose lankosi nemažai žmonių.

Atmosferos tarša, atliekų tvarkymas

Rietavo savivaldybėje bendras išmetamųjų medžiagų kiekis mažesnis nei vidutiniškai šalyje ir apskrityje. Teršalų emisija į aplinkos orą vyksta iš stacionarių ir mobilių taršos šaltinių. Savivaldybėje dar nėra sutvarkyta atliekų tvarkymo sistema.

2006 m. bendras Rietavo savivaldybėje išmetamųjų medžiagų kiekis buvo 313,4 t. Kietosios išmetamosios medžiagos sudarė 6,1 proc. visų išmetamųjų medžiagų kiekio. Nuo 2003 m. savivaldybėje išmetamųjų kietųjų medžiagų kiekis yra daugmaž stabilus – jų kasmet vidutiniškai išmetama 16,85 t. Likusią išmetamųjų medžiagų dalį (294,4 t arba 93,9 proc. nuo bendro išmetamųjų medžiagų kiekio) 2006 m. sudarė dujinės ir skystosios medžiagos, ir tai buvo didžiausias išmestų dujinių ir skystųjų medžiagų kiekis nuo 2003 m., mažiausias šių medžiagų kiekis buvo išmestas 2005 m. – 223,8 t (žr. 2.17 pav.).

2.17 pav. Rietavo savivaldybėje išmestų į atmosferą teršalų kiekis 2003–2006 m.

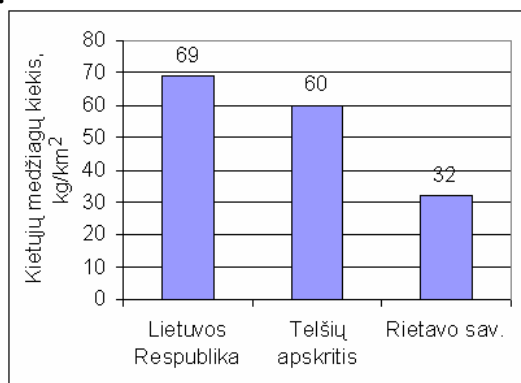
Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas prie LRV.

Per pastaruosius metus daugiausiai į aplinkos orą pateko anglies monoksido, kuris išmetamas į atmosferą degimo proceso metu. Šio teršalo kiekiai kasmet auga: 2003–2006 m. laikotarpiu padidėjo 28,5 proc. 2006 m. anglies monoksidas sudarė 58 proc. visos taršos iš stacionarių šaltinių.

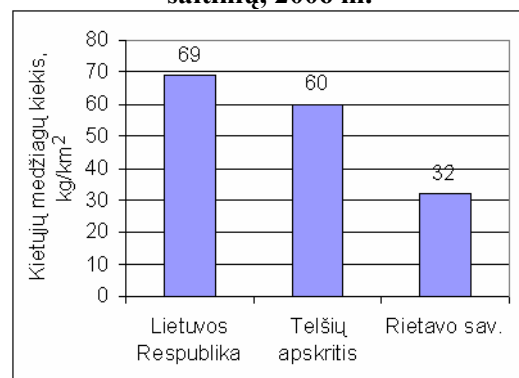
Teršalų emisija iš stacionarių taršos šaltinių Rietavo savivaldybėje yra mažesnė nei vidutiniškai apskrityje ir šalyje. Lyginant 2006 m. Rietavo savivaldybėje išmestų teršalų kiekius (kg), tenkančius 1 km² su šalies ir Telšių apskrities atitinkamais rodikliais, Rietavo sav. kietųjų dalelių kiekis (kg) tenkantis 1 km² yra 1,9 karto mažesnis nei Telšių apskrities ir 2,2 karto mažesnis nei šalies (žr. 2.18 pav.). Dujinių ir skystųjų teršalų kiekis, tenkantis 1 km² yra 15,6 karto mažesnis nei Telšių apskrities ir 2,4 karto mažesnis nei šalies (žr. 2.19 pav.).

Prie aplinkos oro taršos prisideda ir iš mobilių šaltinių išsiskiriantys teršalai.

2.18 pav. Kietųjų medžiagų išmetimas į atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių, 2006 m.

2.19 pav. Dujinių ir skystųjų medžiagų išmetimas į atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių, 2006 m.

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas prie LRV

Atliekų tvarkymas Lietuvoje yra prioritetinė aplinkos apsaugos sritis, kurios svarba nurodyta Lietuvos Respublikos Seimo 1996 m. rugsėjo 25 d. nutarimu Nr. I-1550 (Žin., 1996, Nr. 103-2347) patvirtintoje Valstybinėje aplinkos apsaugos strategijoje.

Rietavo savivaldybė yra Telšių regiono atliekų tvarkymo sistemos dalis. Rietavo savivaldybė dalį komunalinių atliekų tvarkymo funkcijų yra perdavusi UAB „Telšių regiono atliekų tvarkymo centrai“. UAB „Telšių regiono atliekų tvarkymo centras“ organizuoti regioninę atliekų tvarkymo sistemą ir vykdyti šias funkcijas: organizuoti atliekų tvarkymą Rietavo savivaldybės teritorijoje taip, kad būtų įvykdytos valstybiniame atliekų tvarkymo plane numatytos užduotys; iki 2007 m. liepos 1 d. Kalakutiškių kaime suprojektuoti, pastatyti ir pradėti organizuoti atliekų priėmimo punktą (APP) (pridedama), žalienu kompostavimo aikštelę (ŽKA); iki 2006 m. spalio 1 d. organizuoti atliekų surinkimo iš savivaldybėje esančių atliekų turėtojų paslaugas; rengti ir teikti savivaldybei atliekų tvarkymui reikalingų teisinių dokumentų projektus; iki 2006 m. spalio 1 d. pasirengti organizuoti šeimininkų atliekų tvarkymą; rengti ir teikti savivaldybei visas su atliekų tvarkymu susijusias ataskaitas; vykdyti atliekų tvarkymo įrenginių aplinkos monitoringą; vykdyti visuomenės informavimo (švietimo) programą.

Gyventojai ir juridiniai asmenys, vadovaudamiesi atliekų tvarkymo taisyklėmis, atliekų tvarkymą reglamentuojančiais teisės aktais, privalo naudotis savivaldybės teritorijoje įdiegtomis atliekų tvarkymo sistemomis.

Rietavo savivaldybėje mišrios komunalinės atliekos surenkamos prie daugiabučių namų esančiose konteinerinėse aikštelėse, o iš individualių namų atliekos surenkamos individualiais konteineriais. Atliekų turėtojai antrines žaliavas turi rūšiuoti jų susidarymo vietoje ir šalinti į antrinių žaliavų konteinerius, kurie pastatyti komunalinių atliekų surinkimo aikštelėse, individualių namų kvartaluose bei kitose vietose. Antrinių žaliavų rūšiavimui dažniausiai naudojama trijų konteinerių sistema – stiklui, popieriui ir plastikui.

Elektros ir elektroninės įrangos atliekas 2007 m. Plungės ir Rietavo sav. teritorijoje apvažiavimo būdu surinkinėjo UAB “Žalvaris”. Per 2007 m. viso surinkta 11 t netinkamos naudoti elektros ir elektroninės įrangos.

2009 metais rekuityvuotas Rietavo Kalakutiškės kaime esantis sąvartynas. Šiuo metu yra ruošiama Kalakutiškių k., Rietavo sen., Rietavo sav. stambiagabaritinė atliekų priėmimo aikštelė.

Vieninteliu buitinių atliekų vežėju kontroliuojamoje teritorijoje laimėjusi 2007 m. spalio 31 d. vykusį konkursą yra UAB “Valda”. Ši įmonė yra registruota atliekas tvarkančių įmonių registre, įdiegusi aptarnavimo kokybės ir aplinkosaugos valdymo standartus – ISO 9001 ir ISO 14000.

2008 m. sausio mėn. Jėrubaičių sąvartynas liko vieninteliu Europos Sąjungos aplinkosauginius reikalavimus atitinkančiu regioniniu komunalinių atliekų sąvartynu Telšių regione. Mišrios komunalinės atliekos šalinamos iš Plungės, Rietavo, Mažeikių ir Telšių savivaldybių. 2008 m. birželio 17 d. valstybinės komisijos pripažintas tinkamu naudoti. Sąvartyne įrengtos modernios šiuolaikinės taršos mažinimo priemonės, įdiegtos efektyvios požeminio ir paviršinio vandens monitoringo priemonės.

Vandentiekis, vandenvala, šiluma

Rietavo savivaldybėje 2006 m. iš viso sunaudota 212 tūkst. m³ vandens. Lyginant su 2002 m., vandens paėmimas Rietavo savivaldybėje 2003 m. išaugo 31 proc., tačiau 2003–2006 m. sunaudojamo vandens kiekis buvo daugmaž stabilus – vidutiniškai 220 m³ per metus. 2006 m. iš viso paimta 275 tūkst. m³ požeminio vandens, ir tai 4,6 proc. daugiau nei 2005 m. Savivaldybėje pastebima kasmet paimamo vandens kiekio didėjimo tendencija. 2006 m. savivaldybėje buvo patirta 63 tūkst. m³ vandens nuostolių, 2005 m. – 40 tūkst. m³.

Daugiausiai vandens sunaudojama ūkio ir buities reikmėms (188 tūkst. m³/metus arba 88,7 proc.), kur kas mažiau sunaudojama energetikos (6 tūkst. m³/metus arba 2,8 proc.), pramonės (5 tūkst. m³/metus arba 2,4 proc.) ir kitoms (13 tūkst. m³/metus arba 6,1 proc.) reikmėms.

Rietavo savivaldybės vandenu fondą sudaro paviršiniai vidaus ir požeminiai vandens telkiniai. Paviršinių vandenu struktūrą formuoja upės, ežerai ir tvenkiniai. Rietavo savivaldybėje kaip ir visoje Lietuvoje vandens tiekimui vartojamas gėlas požeminis vanduo. Kaimo gyvenvietėse ir sodybose daugiausia naudojamas gruntinis vanduo iš kastinių šulinių.

Nacionalinės visuomenės sveikatos priežiūros laboratorijos duomenimis savivaldybės požeminiame vandenyje amonio ir geležies koncentracija viršija leistinas normas.

Kaimo vietovėse gyventojams buitinių nuotekų surinkimu ir srutomis dažniausiai tenka rūpintis patiems, dėl to užteršiamas dirvožemis ir vanduo.

Rietavo savivaldybės plėtros strateginiame plane iki 2010 m. teigiama, kad Rietavo savivaldybėje nuotekų surinkimo ir valymo sistemos yra technologiškai pasenusios.

2006 m. į paviršinius vandenį išleista 163 tūkst. m³ ūkio, buities ir gamybos nuotekų, ir tai yra 18 proc. mažiau nei 2005 m. Savivaldybėje mažėja nepakankamai išvalytų nuotekų kiekis: 2006 m. tokių nuotekų kiekis buvo 2 tūkst. m³ ir tai yra 4 kartus mažiau nei 2005 m. Nepakankamai išvalytų nuotekų kiekis 2006 m. sudarė 1,2 proc. visų nuotekų kiekio.

Rietavo savivaldybės plėtros strateginiame plane iki 2010 m. nurodoma, kad pagrindinės vandens tiekimo ir nuotekų šalinimo sistemų problemos Rietavo mieste yra šios:

- Dalis vandens tiekimo, nuotekų surinkimo bei valymo sistemų ir įrenginių yra technologiškai pasenusios, todėl blogėja tiekiamo vandens kokybė bei dažnėja avarijos.
- Tinklai nepakankamai išplėtoti ir neapima visų miesto gatvių.
- Vandens tiekimo ir nuotekų šalinimo sistemoms plėtoti ir atnaujinti reikalingos didelės investicijos.
- Centralizuoto vandens tiekimo ir nuotekų valymo infrastruktūra nepasiekia daugelio kaimų ir atokesnių vietų – reikalinga skatinti jungimąsi prie centralizuotos sistemos.

Siekiant sumažinti paviršinio vandens taršą komunalinėmis, pramoninėmis ir žemės ūkio nuotekomis, sumažinti gruntinio vandens taršą bei pagerinti geriamojo vandens kokybę, Rietave įvykdytas ES finansuojamas investicinis vandentvarkos projektas „Nemuno žemupio baseino I paketas“, kurio vertė – daugiau nei 30 mln. litų, projekto trukmė – 2005-2010 m.

Numatoma, jog išplėtus vandens tiekimo sistemas daugiau gyventojų turės galimybę gauti centralizuotai tiekiamą vandenį, padidės vandens tiekimo patikimumas, pagerės vandens kokybė. O išplėtus nuotekyno apimtis, bus surenkama ir iki normatyvinių rodiklių išvaloma daugiau Rietavo mieste susidarančių buitinių nuotekų, sumažinant paviršinių vandenų taršą ir išsaugant aplinką. Įgyvendinus visą projektą, Rietave bus nutiesta ir rekonstruota beveik 29,4 km vandentiekio ir nuotekų tinklų, pastatytos 4 nuotekų siurblinės bei 1 nuotekų valykla. Šiuo metu Rietave jau nutiesta daugiau nei 13 km vandentiekio ir 12 km buitinių nuotekų tinklų, pastatytos 4 požeminės buitinių nuotekų perpumpavimo siurblinės, nauja nuotekų valykla.

Rietavo savivaldybėje išvystytas centralizuotas šilumos tinklas yra tik Rietavo miesto centrinėje dalyje. 2003 m. Rietavo mieste centrinio šildymo sistema naudojosi 1260 gyventojų, ir tai sudarė 10,9 proc. visos savivaldybės gyventojų. Lyginant su 2001 m. gyventojų, naudojančių centrinę šildymo sistemą, skaičius išaugo 11,7 proc.

Rietavo mieste yra dvi katilinės – Centrinė ir Vatušių. Centrinėje katilinėje naudojamas medžio atliekų kuras. Vatušių katilinėje naudojamas kuras – malkos. Rietavo miestą būtų galima šildyti ir turima elektrodine katiline, tačiau dėl didelės elektros energijos savikainos ji nėra eksploatuojama.

Savas katilines gyvenvietėse turi mokyklos ir gydymo įstaigos. Kuriai naudojamos medienos atliekos. Platesnį vietinių atsinaujinančių kuro išteklių naudojimą šilumos energijai gaminti apsunkina didelės išlaidos, kurios reikalingos dabartiniams šilumos gamybos įrenginiams pritaikyti biokurai deginti. Sudėtinga įgyvendinti ir dujų naudojimo alternatyvą, kadangi Rietavo savivaldybėje nėra dujotiekio atšakos.

Šiuo metu šildymo sistemos iš pagrindų pertvarkytos penkiose mokyklose (pereita nuo šildymo elektra prie vietinio kuro – malkų). Taip pat yra rekonstruota Rietavo miesto mazutinė katilinė, pritaikant ją kūrenti vietiniu kuru – pjuvenomis, galutinai pertvarkyta miesto katilinė, kurioje veikia dvi pakuros. Per rekordiškai trumpą laiką (3 savaites) pastatyta dar viena katilinė, naudojanti ekologiškai švarų ir pigų kurą – medieną.

APIBENDRINIMAS

- Rietavo savivaldybės susisiekimo sistemos būklė atitinka Lietuvos bei Telšių apskrities vidurkį ir geriausiu atveju yra patenkinama.
- Rietavo savivaldybėje esama susisiekimo sistema yra nepakankama.
- Pastaraisiais metais atsirado bei sparčiai plinta naujos telekomunikacijų paslaugos – mobilusis ryšys, internetas ir daugelis kitų.
- Bendras išmetamųjų medžiagų kiekis mažesnis nei vidutiniškai šalyje ir apskrityje.

- Rietavo savivaldybė dalį komunalinių atliekų tvarkymo funkcijų yra perdavusi UAB „Telšių regiono atliekų tvarkymo centrai“.
- 2008 m. sausio mėn. Jerubaičių sąvartynas liko vieninteliu Europos Sąjungos aplinkosauginius reikalavimus atitinkančiu regioniniu komunalinių atliekų sąvartynu Telšių regione.
- Per pastaruosius metus daugiausiai į aplinkos orą pateko anglies monoksido, be to, šio teršalo kiekiai kasmet mažėja.
- Pastebima kasmet paimamo vandens kiekio didėjimo tendencija, daugiausiai vandens sunaudojama ūkio ir buities reikmėms.
- Kaimo gyvenvietėse ir sodybose daugiausia naudojamas gruntinis vanduo iš kastinių šulinių.
- Rietavo kaimo gyvenvietėse požeminio vandens amonio ir geležies koncentracija viršija leistinas normas, vandens tiekimo, nuotekų surinkimo ir valymo sistemos yra technologiškai pasenusios.
- Išvystytas centralizuotas šilumos tinklas yra tik Rietavo miesto dalyje.

2.2.4. Viešosios paslaugos

Sveikatos apsauga

Rietavo savivaldybėje visuomenės ir asmens sveikatos apsaugos įstaigų tinklas yra pakankamai gerai išvystytas. Paslaugas teikia UAB „Rietavo šeimos daktaras“ ir VšĮ Rietavo PSPC. Kaimo vietovėse medicinos paslaugas teikia 7 medicinos punktai (Daugėduose, Giliogiryje, Labardžiuose, Lioliuose, Medingėnuose, Žadvainiuose, Tveruose). 2008 m. paslaugas gyventojams teikia 1 mobilus medicinos punktas.

Tačiau medicinos specialistų savivaldybėje trūksta, lyginant su šalies ir apskrities vidurkiu (žr. 2.16 lentelę).

2.16 lentelė. Gydytojai, odontologai, slaugytojai ir vaistininkai, tenkantys 10 tūkst. gyventojų (2007 m.)

	Gydytojai	Odontologai	Slaugytojai	Vaistininkai
Rietavo savivaldybė	7,9	5,0	41,7	2,0
Telšių apskritis	18,3	4,4	55,5	5,1
Lietuvos Respublika	40,8	7,1	73,7	8,1

Šaltinis: Statistikos departamentas prie LRV.

2009 m. Rietavo savivaldybėje dirbo 13 gydytojų, 41 slaugytojas, 5 odontologai, veikė 4 vaistinės.

Nuo 2008 m. Rietavo savivaldybė su Klaipėdos rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuru, bendradarbiavimo sutarties pagrindu organizuoja ir vykdo visuomenės sveikatos priežiūros funkcijas. Sutarties tikslas – sukurti nuolatinę Rietavo savivaldybės gyventojų visuomenės sveikatos stebėsenos sistemą, siekiant vertinti savivaldybės visuomenės sveikatos būklę, aktualius ją veikiančius veiksnius, sveikatos priežiūros organizavimo ir įstaigų veiklos rodiklius bei tuo pagrindu tinkamai formuoti vietinę sveikatos politiką. Savivaldybės visuomenės sveikata (infekcinių ligų profilaktika ir kontrolė, skiepais, higienos normų laikymusi) rūpinasi Visuomenės sveikatos centro Plungės skyrius.

Pažymėtina, kad savivaldybės gyventojai nėra linkę dažnai kreiptis į gydytojus. 2008 m. Rietavo savivaldybės gyventojų konsultacijų skaičius buvo 13,981 (vidutinis ligonių kasų skaičius 19,202). Retesnę lankymąsi gydymo įstaigose galima paaiškinti gyventojų įpročiu kreiptis į gydytojus tik rimtai susirgus, profilaktiškai kreipiamasi labai retai, o tai gali būti viena iš itin aukšto mirtingumo savivaldybėje priežasčių. 2006-2008 m. vidutinė gyvenimo trukmė šalies mastu buvo 71,33 metai, tuo tarpu Rietavo savivaldybės – 68,51 metai.

2009 m. įregistruoti 123 mirties atvejai, 5 savižudybės. 2008 m. 122 mirties atvejai, 6 savižudybės. 2007 m. 140 mirties atvejai, 7 savižudybės.

Mirties priežasčių struktūra savivaldybėje jau daugelį metų nekinta. 2008 m. daugiausiai (95,08 proc.) mirė nuo kraujotakos sistemos ligų, piktybinių navikų ir dėl išorinių priežasčių (apsinuodijimo, traumų, nelaimingų atsitikimų), 2007 m. nuo šių ligų mirė 95,0 proc., 2006 m. – 95,3 proc.

Socialinė parama

Pagrindinis socialinių paslaugų tikslas – gražinti žmogaus gebėjimą pasirūpinti savimi ir integruotis į visuomenę, sudarant žmogaus orumą nežeminančias sąlygas, kai pats žmogus to nepajėgia padaryti. Socialinės paslaugos teikiamos ir prevencijos tikslais, atliekant švietėjišką ir aiškinamąjį darbą visuomenėje tam, kad būtų išvengta galimų socialinių problemų pasireiškimo. Socialinės paslaugos siekia skatinti paties žmogaus aktyvumą ir jo iniciatyvą, kad žmogus galėtų gyventi pilnavertiškesnį gyvenimą.

Bendruomenės poreikis socialinėms paslaugoms auga. Pastaruoju metu ypač išryškėjo žmonių grupės, kurioms socialinės paslaugos pasidarė itin svarbios: socialinės rizikos šeimos, jose augantys vaikai, našlaičiai, netekę darbingumo pensininkai, pensinio amžiaus gyventojai, skurdžiai gyvenantys asmenys, žmonės su negalia, pagyvenę bei kiti socialinės rizikos grupių asmenys.

Pagrindinės institucijos, organizuojant socialinių paslaugų tinklo plėtrą ir jų teikimą yra Rietavo savivaldybės Sveikatos, socialinės paramos ir rūpybos skyrius bei Vaiko teisių apsaugos tarnyba. Taip pat socialines problemas savivaldybėje sprendžia privačios ir visuomeninės socialinių paslaugų įstaigos.

Rietavo savivaldybė siekdama tenkinti bendruomenės poreikius socialinėms paslaugoms 2005 m. įsteigė VŠĮ Rietavo pagalbos namuose centrą, kuris teikė pagalbos reikalingiems asmenims paslaugas namuose. 2006 m. įstaiga įsigijo du lengvuosius automobilius, tai palengvina paslaugos prieinamumą. 2007 m. ši įstaiga pertvarkyta į biudžetinę įstaigą, kuri teikia paslaugas ir socialinės rizikos šeimoms. Lankomosios priežiūros darbuotojai ir socialiniai darbuotojai su socialinės rizikos šeimomis teikia paslaugas visų seniūnijų savivaldybės gyventojams. 2009 m. paslaugos teiktos 60 socialinės rizikos šeimų, jose augo 159 vaikai ir 51 asmeniui buvo suteiktos pagalbos namuose paslaugos (tuo tarpu 2005 m. socialines paslaugas namuose gavo tik 24 Rietavo savivaldybės gyventojai).

Socialines paslaugas savivaldybėje taip pat teikia Rietavo savivaldybės neįgaliųjų draugija, kuri vienija apie 330 narių. Ji teikia sociokultūrinės, informavimo, konsultavimo, tarpininkavimo, asmens higienos ir kitas bendrąsias socialines paslaugas.

Sutrikusio intelekto žmonių globos bendrija „Rietavo viltis“ teikia paslaugas proto negalia turintiems žmonėms. Ši bendrija vienija apie 30 narių. Ji teikia sociokultūrinės, informavimo, konsultavimo, tarpininkavimo ir kitas bendrąsias socialines paslaugas.

2006 m. įsteigtas VšĮ „Tverų dienos centras“, vienintelis Rietavo savivaldybėje teikiantis socialines paslaugas socialinės rizikos vaikams. Centras teikia socialinių įgūdžių ugdymo ir palaikymo paslaugas. Skatindama paslaugos teikimą savivaldybė perka šias paslaugas. Dienos centrą kas dieną lanko apie 20 vaikų.

Rietavo savivaldybėje yra ir viena privati socialinių paslaugų įstaiga – tai VšĮ „Rietavo parapijos senelių globos namai“. Šie globos namai yra neblogo būklės, turi geras patalpas bei kompetentingą personalą. Čia vienu metu gali gyventi apie 40 senelių. Savivaldybė šioje įstaigoje finansuoja 18 vietų savo gyventojams.

2007 m. savivaldybėje užregistruotos 52 socialinės rizikos šeimos, jose augo 149 vaikai. Rietavo savivaldybė pasižymi aukštu socialinės rizikos šeimose augančių vaikų skaičiumi. 2007 m. Rietavo savivaldybėje 1 000 gyventojų teko 15 vaikų iš socialinės rizikos šeimų, tuo tarpu atitinkamas rodiklis šalyje buvo 8, apskrityje – 9 vaikai.

Statistikos departamentas duomenis apie Rietavo savivaldybėje gyvenančius ir pensijas gaunančius asmenis pateikia kartu su Plungės rajono savivaldybės duomenimis. 2007 m. Plungės rajono ir Rietavo savivaldybėse gyveno 8 966 senatvės pensininkai. 2000–2007 m. Plungės rajono ir Rietavo savivaldybėse, kaip ir visoje Lietuvoje, senatvės pensininkų mažėjo dėl ilginamo senatvės pensijos amžiaus. 2007 m. 1 000 darbingo amžiaus Plungės rajono ir Rietavo savivaldybių gyventojų teko 274 pensinio amžiaus gyventojai, ir šis rodiklis atitinka šalies vidurkį (275), tačiau yra didesnis nei apskrities vidurkis (253).

2006–2007 m. savivaldybėje žymiai išaugo socialines paslaugas namuose gaunančių asmenų skaičius (43 asmenys per metus), tuo tarpu 2005 m. socialines paslaugas gavo tik 24 Rietavo savivaldybės gyventojai.

Savivaldybėje nėra laikino gyvenimo vietų, kuriose galėtų apsistoti iš įkalinimo vietų grįžę, problemų šeimose turintys ar su kitomis būsto problemomis susiduriantys savivaldybės gyventojai.

Darbo birža

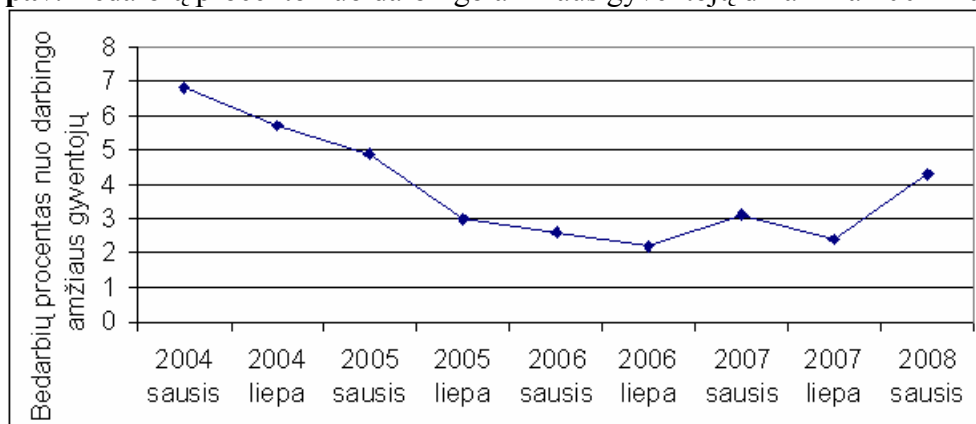
Valstybinės darbo biržos teritorinis padalinys Plungėje aptarnauja Plungės rajono ir Rietavo savivaldybių gyventojus. Strateginis darbo biržos tikslas – teikti tokias paslaugas ieškantiems darbo žmonėms, kurios didintų jų gebėjimus prisitaikyti prie naujų reikalavimų darbo rinkoje, motyvuotų juos siekti nuolatinės integracijos į darbo rinką, ugdytų suvokimą, kad darbinė karjera priklauso nuo pasiryžimo mokytis visą gyvenimą, ir padėti darbdaviams apsirūpinti reikiama darbo jėga, skatinant juos didinti darbo vietų patrauklumą. Darbo biržos darbuotojai besikreipiantiems padeda susirasti darbą pagal profesiją ir kvalifikaciją, suteikia nemokamas profesinio orientavimo ir konsultavimo paslaugas, informaciją apie laisvas darbo vietas, tarpininkauja įsidarbinant.

Nedarbo lygis Rietavo savivaldybėje iki 2006 m. mažėjo, tačiau nuo 2007 m. vėl pradėjo kilti. Plungės darbo biržos 2007 m. veiklos ataskaitoje nurodoma, kad nedarbo lygio kilimą lėmė bedarbių registracijos, įdarbinimo, įtraukimo į aktyvias darbo rinkos politikos programas pokyčiai.

2007 m. daugiausia pasiūlymų darbui užregistruota paslaugų sektoriuje. Palyginti su 2006 m. darbo jėgos paklausa išaugo paslaugų, statybos ir žemės ūkio sektoriuose, tačiau pramonės sektoriuje laisvų darbo vietų užregistruota mažiau.

2007 m. paklausiausios profesijos pramonėje buvo maisto gamybos technologai, mechanikos, elektros, chemijos inžinieriai, žuvies darinėtojai, suvirintojai, laivų korpusų surinkėjai, siuvėjai, elektrinių laidų surinkėjai; paslaugų sektoriuje – pardavimo vadybininkai, virėjai, konditeriai, padavėjai, pardavėjai, sunkiasvorių sunkvežimių ir krovinių transporto priemonių vairuotojai. 2007 m. savivaldybės mokyklose trūko mokytojų.

2.20 pav. Bedarbių procento nuo darbingo amžiaus gyventojų dinamika 2004–2008 m.

Šaltinis: Plungės darbo birža.

Plačiau apie darbo biržą yra aprašyta 2.5. skyriuje „Nedarbas, darbo perspektyvos, darbo užmokestis“.

Teisėsauga, saugumas

Lyginat su šalies ir apskrities situacija, Rietavo savivaldybės nusikalstamumo lygis yra gerokai žemesnis. Kiekvienais metais savivaldybėje išaiškinama vis daugiau užregistruotų nusikalstamų veikų.

Pastaraisiais metais savivaldybėje užregistruojama vis mažiau nusikalstamų veikų. 2005–2007 m. užregistruotų nusikalstamų veikų skaičius sumažėjo 39,6 proc. (žr. 2.17 lentelę).

2.17 lentelė. Užregistruotos nusikalstamos veikos Rietavo savivaldybėje 2005–2007 m.

	2005 m.	2006 m.	2007 m.
Nusikalstamos veikos	159	117	96
Nusikaltimai	137	104	86
Sunkūs ir labai sunkūs nusikaltimai	4	4	2
Nužudymai	5	0	1
Sunkūs sveikatos sutrikdymai	Nėra duomenų	0	1
Išžagininimai ir pasikėsinimai	Nėra duomenų	0	1
Plėšimai	3	1	3
Vagystės (nusikaltimai)	61	53	51
Vagystės iš gyvenamųjų patalpų	6	4	6
Automobilių vagystės	8	7	3
Baudžiamieji nusižengimai	22	13	10
Vagystės (baudžiamieji nusižengimai)	14	5	7

Šaltinis: Statistikos departamentas prie LRV.

Nuo 2004 m. ištirtų nusikalstamų veikų procentas Rietavo savivaldybėje auga. 2007 m. buvo ištirta 64 proc. nusikalstamų veikų, 58 proc. nusikaltimų ir 110 proc. baudžiamųjų nusižengimų, 2004 m. atitinkami rodikliai buvo 48 proc., 49 proc. ir 41 proc. Lyginant su šalies ir apskrities rodikliais, Rietavo savivaldybėje išaiškinamų nusikalstamų veikų skaičius nuo 2005 m. yra gerokai didesnis.

Analizuojant savivaldybės situaciją pagal 100 000 gyventojų tenkantį nusikalstamų veikų skaičių, beveik visi savivaldybės kriminogeniniai rodikliai yra geresni lyginant su šalies ir apskrities rodikliais (žr. 2.18 lentelę).

2.18 lentelė. Užregistruotos nusikalstamos veikos 100 000 gyventojų 2007 m.

	Rietavo savivaldybė	Telšių apskritis	Lietuvos Respublika
Nusikalstamos veikos	946	1296	2185
Nusikaltimai	848	1189	2014
Sunkūs ir labai sunkūs nusikaltimai	20	55	110
Nužudymai	10	10	8
Sunkūs sveikatos sutrikdymai	10	6	9
Išžagininimai ir pasikėsinimai	10	7	6
Plėšimai	30	72	113
Vagystės (nusikaltimai)	503	496	922
Vagystės iš gyvenamųjų patalpų	59	99	163
Automobilių vagystės	30	35	74
Baudžiamieji nusižengimai	99	107	170
Vagystės (baudžiamieji nusižengimai)	69	46	84

Šaltinis: Statistikos departamentas prie LRV.

APIBENDRINIMAS

- Sveikatos apsaugos įstaigų tinklas yra pakankamai gerai išvystytas.
- Medicinos specialistų skaičius mažesnis nei šalies ir apskrities vidurkis.
- Gyventojai rečiau kreipiasi į gydytojus nei vidutiniškai šalyje ir apskrityje.
- Vaikų iki 1 metų mirtingumas labai aukštas lyginant su šalies ir apskrities vidurkiais.
- Bendruomenės poreikis socialinėms paslaugoms didelis, tačiau socialinių paslaugų pasiūla savivaldybėje nėra pakankama.
- Savivaldybė pasižymi aukštu socialinės rizikos šeimose augančių vaikų skaičiumi.
- Nusikalstamumo lygis yra gerokai žemesnis nei vidutiniškai šalyje ir apskrityje.
- Kiekvienais metais išaiškinama vis daugiau užregistruotų nusikalstamų veikų.
- Pastaraisiais metais savivaldybėje užregistruojama vis mažiau nusikalstamų veikų.

2.2.5. Socialinė situacija

Švietimas, mokymas, kvalifikacija

Ikimokyklinio ugdymo įstaigų skaičius Rietavo savivaldybėje nuo 2000 m. nekinta. 2009 m. Rietavo savivaldybėje veikė 1 ikimokyklinio ugdymo įstaiga – Rietavo lopšelis-darželis. Ši viena veikianti ikimokyklinio ugdymo įstaiga pajėgi priimti 225 vaikus, 2009 m. ją lankė 175 vaikai. 2009–2010 m. m. Rietavo lopšelyje-darželyje 46 vaikai lankė priešmokyklinio ugdymo grupę. Rietavo savivaldybės plėtros strateginiame plane iki 2010 m. nurodoma, kad ikimokyklinio ugdymo prieinamumas, ypač probleminių šeimų vaikams, yra aktuali savivaldybės problema. Dėl prastos ekonominės situacijos, daugeliui šeimų uždirbant nedaug arba išvis nedirbant, nemažai vaikų prižiūrima namuose.

Rietavo savivaldybėje veikia 2 pagrindinės mokyklos: Žadvainių, Medingėnų, 1 Tverų vidurinė mokykla bei 1 Rietavo Lauryno Ivinskio gimnazija (su Daugėdų pradinio ugdymo sk.).

2009 metų rugsėjo 1 d. duomenimis Rietavo savivaldybės pagrindinėse mokyklose mokėsi 181 mokinys (25 iš jų buvo su specialiaisiais poreikiais) ir dar 15 vaikų lankė priešmokyklinio ugdymo grupę; vidurinėje mokykloje mokėsi 213 mokinių (11 iš jų buvo su specialiaisiais poreikiais) ir dar 12 vaikų lankė priešmokyklinio ugdymo grupę, gimnazijoje mokėsi 948 mokiniai (91 iš jų buvo su specialiaisiais poreikiais), ir dar 12 vaikų lankė priešmokyklinio ugdymo grupę, gimnazijos Daugėdų pradinio ugdymo skyriuje mokėsi 19 mokinių (su specialiaisiais poreikiais mokinių nebuvo) ir dar 9 vaikai lankė priešmokyklinio ugdymo grupę.

Rietavo savivaldybės mokyklas lankančių moksleivių skaičius kasmet mažėja: 2007–2008 m. m. savivaldybės bendrojo lavinimo mokyklose mokėsi 1710 moksleivių ir priešmokyklinio ugdymo grupes lankančių vaikų, o 2009–2010 m. m. – 1409 moksleiviai ir priešmokyklinio ugdymo grupes lankantys vaikai (sumažėjo 29,89 proc.). Didele dalimi moksleivių mažėjimą lemia Rietavo savivaldybėje, kaip ir visoje Lietuvoje, blogėjanti demografinė padėtis.

Visose vidurinėse, pagrindinėse mokyklose, lopšelyje-darželyje ir meno mokykloje įvestas internetinis ryšys.

Savivaldybės bendrojo lavinimo įstaigose 2009–2010 m. m. dirbo 128 pedagogai. 2008-2009 m. m. Rietavo savivaldybėje vienam mokytojui vidutiniškai teko 6,4 mokinio, Telšių r. – 8,1 mokinio, Plungės r. – 7,7 mokinio, Mažeikių r. – 7,8 mokinio. Tai yra mažiausias rodiklis iš visų apskrities rajonų.

Iš visų 2007–2008 m. m. Rietavo savivaldybėje dirbusių pedagogų 87,2 proc. turėjo aukštąjį išsilavinimą, 10,9 proc. – aukštesnįjį išsilavinimą, 1,9 proc. – vidurinį išsilavinimą. 2009-2010 m. m. aukštąjį išsilavinimą turi 116 pedagogai (90,63 proc.), aukštesnįjį – 8 pedagogai (6,25 proc.), vidurinį – 1 pedagogas (0,78 proc.).

Rietavo savivaldybės plėtros strateginiame plane iki 2010 m. teigiama, kad Rietavo savivaldybėje dėl mažo moksleivių skaičiaus nebuvo tikslinga steigti pedagoginę-psichologinę tarnybą. Dėl šios priežasties buvo pasirašyta bendradarbiavimo sutartis su atitinkamo pobūdžio Plungės tarnyba.

Rietavo savivaldybėje veikia 1 papildomo ugdymo įstaiga – Rietavo meno mokykla, kurioje 2009–2010 m. m. mokėsi 121 mokinys, juos lavino 14 pedagogų. Mokykla aktyviai dalyvauja respublikiniuose bei tarptautiniuose konkursuose bei užima prizines vietas. Vis dėlto tai nėra pakankamas papildomo ugdymo įstaigų kiekis, todėl Rietavo savivaldybėje trūksta jaunimo užimtumo įvairovės bei saviraiškai palankių sąlygų.

Rietavo savivaldybėje nėra vaikų globos namų, taip pat nėra nei vienos specialiosios internatinės mokyklos. Tai rodo, jog situacija savivaldybėje šioje srityje nėra patenkinama. O kad tokių įstaigų poreikis savivaldybėje egzistuoja, rodo ir tai, kad 2003–2004 m. m. Rietavo savivaldybės bendrojo ugdymo įstaigose mokėsi 156 specialiųjų poreikių moksleiviai, 2007-2008 m. m. – 169 mokiniai. Nesant pedagoginės-psichologinės tarnybos, savivaldybėje galėtų būti daugiau socialinių pedagogų bei specialiąją pedagogiką išmanančių mokytojų.

Rietavo savivaldybėje nėra profesinių mokyklų. Tai, be abejonės, mažina savivaldybės gyventojų profesinio mokymo galimybes. Nepaisant to, Rietavo savivaldybės gyventojų profesinio mokymo poreikius gali patenkinti aplinkiniuose rajonuose esančios profesinės mokyklos. 2009–2010 m. m. Telšių apskrityje veikė 4 profesinio ugdymo mokyklos: 2 Telšių rajone, po vieną Plungės ir Mažeikių rajonuose.

Rietavo savivaldybėje veikia Žemaitijos kolegija, įgijusi aukštosios neuniversitetinės mokyklos statusą. Joje veikia trys fakultetai: Rietavo, Telšių ir Mažeikių. Rietavo fakultete yra Apskaitos ir finansų, Bendrojo lavinimo, Ekonomikos ir vadybos, Energetikos, Geodezijos ir žemėtvarkos, Informacinių technologijų, Inžinerijos, Želdynų dizaino katedros. Mokykla tenkina regiono specialistų paruošimo, kvalifikacijos kėlimo ir perkvalifikavimo poreikius, paruošia šiuolaikines studijų programas ir yra pasirengusi, reikalui esant, jas keisti. Dieninėse ir neakivaizdinėse studijose galima mokytis šių programų: buhalterinės apskaitos, verslo vadybos, geodezijos ir žemėtvarkos, mašinų techninio eksploatavimo, želdynų ir jų dizaino, verslo informacinių sistemų, kompiuterinės technikos, agroverslų technologijų,

elektros įrenginių techninės priežiūros. 2009–2010 m. m. Žemaitijos kolegijoje mokosi 2 219 studentai.

Žemaitijos kolegijoje jau keletą metų intensyviai vyksta suaugusių, taip pat ir žemdirbių, tęstinis profesinis mokymas bei švietimas. Įkurtas suaugusiųjų tęstinio mokymo centras, nuolat palaikantis ryšius su visomis Telšių apskrities darbo biržomis, kaimų, miestelių seniūnais. Centro tikslas – plėtoti suaugusiųjų švietimą Žemaitijos regione, sudaryti sąlygas dirbantiems įgyti trūkstamas žinias, tobulinti ar keisti turimą profesinę kvalifikaciją. Tiriama ir suaugusiųjų kvalifikacijos kėlimo bei profesinio mokymo poreikiai, organizuojami formalūs ir neformalūs mokymo kursai pagal darbo rinkos dalyvių pageidavimus, palaikomi ryšiai su darbdaviais, įmonėmis, organizacijomis, švietimo ir mokslo įstaigomis, rengiamos naujos, darbo rinkai reikalingos mokymo programos, dalyvaujama įvairiuose projektuose, kurių tikslas yra tobulinti suaugusiųjų tęstinį mokymą.

Suaugusiųjų mokymą organizuoja ir teritorinė darbo birža. Ji nuolat inicijuoja gyventojų kvalifikacijos kėlimą ir perkvalifikavimą, teikia informaciją apie profesinį mokymą ir perkvalifikavimą, siūlo prevencinį mokymą ir mokymą darbo ieškantiems asmenims. Organizuojamos trijų rūšių mokymo programos: pirminio mokymo, kvalifikacijos kėlimo ir perkvalifikavimo. Mokoma suaugusiųjų mokymo centruose, profesinėse, aukštesniosiose ir aukštosiose mokyklose (skelbiant viešuosius paslaugų pirkimo konkursus).

Kultūra, laisvalaikis, sportas

2001 m. Rietavo savivaldybės administracijos Švietimo, kultūros ir sporto skyrius parengė kultūros strategiją 2001–2005 m. Vienas svarbiausių jos akcentų – etninės kultūros ir vietos tradicijų puoselėjimas. Siekiama ugdyti ir puoselėti bendruomeniškumą, atgaivinti kaimiškausias seniūnijas, mokyklas, pasiekti, kad regione esančio kultūros ir švietimo įstaigos dirbtų vienydamos savo intelektualines pajėgas ir finansinius resursus.

Rietavo savivaldybėje 2009 m. veikė 8 bibliotekos – tai Rietavo viešoji biblioteka ir septyni šios bibliotekos filialai kaimuose (Tveruose, Medingėnuose, Girdvainiuose, Daugėduose, Labardžiuose, Lioliuose, Pelaičiuose). Rietavo viešojoje bibliotekoje organizuojamos literatūrinės parodos, vakarai. Visi viešosios bibliotekos filialai aprūpinti kompiuteriais, veikia ir interneto ryšys.

Rietavo savivaldybės teritorijoje veikia Rietavo sav. kultūros centras ir 5 jo filialai: Medingėnuose, Tveruose, Labardžiuose, Daugėduose, Giliogiryje. Kultūros centrai glaudžiai bendradarbiauja su seniūnijomis, savivaldybės mokyklomis bei religine bendruomene.

Iniciatyvių kultūros centrų savivaldybėje nemažai. 2009 m. veikė 26 meno kolektyvai, kurių veikloje dalyvavo 337 žmonės. Rietavo kraštą labiausiai garsina šie kolektyvai: Kaimo kapela ir folklorinis ansamblis, Vyresnių žmonių liaudies šokių kolektyvas „Trepis“, Mišrus choras „Jūrava“, Vaikų dramos studija „Raudonkepuraitė“, Merginų ir vaikų šokių kolektyvai, Suaugusiųjų mėgėjų teatras.

Rietavo savivaldybėje 2001 m. įsteigtas Oginskių kultūros istorijos muziejus, įsikūręs vieninteliame atstatytame XIX a. vidurio Rietavo kunigaikščių Oginskių dvaro architektūrinio ansamblio pastate. Muziejuje patalpinta Rietavo istorijos ekspozicija, kurios pagrindinę dalį sudaro dailininko J. Vosyliaus sukurtos freskos. Muziejuje renkama informacinė medžiaga apie rietaviškius nacionalinio išsivadavimo ir rezistencijos kovų dalyvius, sovietinę okupaciją, tremtį, Rietavo dvaro archeologinius tyrimus ir kt. Muziejaus rinkiniuose iš viso yra apie 2500 eksponatų.

Žmonės Rietavo savivaldybėje aktyvūs, noriai įsijungia į visuomeninę, kultūrinę veiklą. Savivaldybėje organizuojami įvairaus pobūdžio renginiai, susitikimai, vakaronės. Kuriasi visuomeninės organizacijos, draugijos, klubai, kurie dalyvauja kultūrinėje veikloje, vienija bendruomenės narius, ugdo jų savimone.

Sportas Rietavo savivaldybėje taip pat yra svarbus. Prioritetinės sporto šakos yra krepšinis, tinklinis, futbolas ir lengvoji atletika. Savivaldybėje vyksta daug sportinių renginių, kurie organizuojami ne tik Rietave, bet ir visoje savivaldybėje (Daugėduose, Medingėnuose, Tveruose, Budrikiuose, Lioliuose, Žadvainiuose, Labardžiuose, Giliogirys).

Pagrindiniai savivaldybės sporto tikslai – sudaryti sąlygas savivaldybės gyventojams sistemingai užsiiminti kūno kultūra ir sportu, vystyti masinį sportą, visiems garantuoti sporto prieinamumą, savivaldybės gyventojams suteikti galimybę naudotis mokyklų sporto bazėmis bei inventoriumi.

Per visus 2009 m. įvairiose sporto varžybose ir sveikatingumo renginiuose dalyvavo 1560 Rietavo savivaldybės gyventojai.

Rietavo savivaldybės duomenimis savivaldybės teritorijoje veikia 10 sporto klubų:

1. Tverų sporto klubas „Vykintas“;
2. Liolių sporto klubas „Lokiai“;
3. Medingėnų sporto klubas „Medingėnai“;
4. Budrikių sporto klubas „Smūgis“;
5. Daugėdų sporto klubas „Daugėdai“;
6. Rietavo sporto klubas „Viesulas“;
7. Rietavo futbolo klubas „Rietuva“;

8. Rietavo skyriaus sporto klubas „Energija“;
9. Sigito Kažukauskio vadovaujamas Sporto klubas;
10. Sporto klubas „Liūtas“.

Savivaldybės sporto padalinyje dirbo vienas etatinis darbuotojas. Visoje savivaldybėje dirbo 16 kūno kultūros mokytojų.

Rietavo savivaldybės sporto bazę sudaro 1 uždaras plaukimo baseinas, 6 sporto salės, 6 lauko krepšinio aikštelės, 5 futbolo aikštelės ir 1 lauko teniso aikštelė.

Bendruomenės ir NVO

Rietavo savivaldybės duomenimis, savivaldybėje yra susikūrę 13 kaimo bendruomenių organizacijų: Budrikių, Daugėdų, Giliogirio, Girėnų, Labardžių, Liolių, Medingėnų, Pelaičių, Žemaitijos ūkininkų ir Pelaičių kaimo bendruomenė, Tverų, Vatušių, Žadvainų, Žeberių kaimo bendruomenė „Kaimynija“. Bendruomenių organizacijos vis aktyviau dalyvauja vietos plėtros procesuose.

Asociacijų pagrindais veikia apie 20 visuomeninių organizacijų, iš jų 5 jaunimo organizacijos:

1. Rietavo savivaldybės jaunimo ir jaunimo organizacijų sąjunga „Rietavo apskritis stalas“;
2. Rietavo savivaldybės jaunimo organizacija „Progresas“;
3. Rietavo skautai;
4. Rietavo šaulių 3-oji kuopa;
5. Žemaitijos kolegijos studentų atstovybė.

Rietavo savivaldybėje yra veikiančių ir neformalių jaunimo grupių, kurios taip pat sistemingai įgyvendina savo iniciatyvas meno, laisvalaikio užimtumo srityse.

Aktyvumu pasižymi nevyriausybinių organizacijų Rietavo moters užimtumo centras, kuri vienija moteris verslininkes, amatininkes. Yra susibūrusios ir organizaciją „Motulės delnuos“, įkūrusios daugiavaikės motinos. Privačios iniciatyvos dėka įkurta viešoji įstaiga Tverų dienos centras. Taip pat savivaldybėje veikia tokios nevyriausybinių organizacijos kaip Lietuvos judėjimo „Černobylis“ Rietavo savivaldybės skyrius, Rietavo Raudonojo Kryžiaus Komitetas, „Širdies Šviesa“, Medžiotųjų ir žvejų klubas „Stumbras“, Rietavo-Searbecko bendruomenių partnerystės draugija „Kelias“.

APIBENDRINIMAS

- Mokyklas lankančių moksleivių skaičius kasmet mažėja.
- Rietavo savivaldybėje veikia 1 neformalaus ugdymo įstaiga – Rietavo meno mokykla.
- Rietavo savivaldybėje nėra vaikų globos namų, taip pat nėra nei vienos specialiosios internatinės mokyklos.
- Žmonės Rietavo savivaldybėje aktyviai įsijungia į visuomeninę, kultūrinę veiklą.
- Rietavo savivaldybėje veikia 8 bibliotekos, Rietavo sav. kultūros centras ir 5 jo filialai.
- Savivaldybėje vyksta daug sportinių renginių, prioritetinės sporto šakos yra krepšinis, tinklinis, futbolas ir lengvoji atletika.
- Savivaldybėje yra susikūrusios 13 kaimo bendruomenių organizacijų, kurios vis aktyviau dalyvauja vietos plėtros procesuose.
- Savivaldybėje veikia apie 20 visuomeninių organizacijų, iš jų 5 jaunimo.

2.3. RIETAVO KAIMO GYVENTOJŲ POREIKIŲ ANALIZĖ

VVG „Rietavo iniciatyvos“, analizuodama statistinius duomenis, nusakančius situaciją savivaldybėje, daug dėmesio skyrė ir kaimo žmonių poreikiams iširti. Vietos poreikių nustatymas padėjo VVG priimti tinkamus strateginius sprendimus, ir tuo pačiu paskatino kaimo žmones aktyviau įsitraukti į vietos plėtros veiksmus.

VVG „Rietavo iniciatyvos“ siekė surinkti kuo platesnę informaciją apie savo atstovaujamos teritorijos žmonių poreikius tam tikslui pasitelkdama įvairius informacijos šaltinius:

- Anketinės kaimo gyventojus atstovaujančių organizacijų apklausos duomenis;
- Fokusuotų grupių interviu medžiaga.

Fokusuotų grupių interviu – tai struktūruoti grupiniai interviu su tikslinėmis kaimo gyventojų grupėmis, kurių metu diskutuojama iš anksto numatytomis temomis. Šis metodas padeda išryškinti esamas problemas, jų ištakas ir priežastis, tačiau nepateikia tikslų, skaičiais išreiškiamų priklausomybių.

VVG „Rietavo iniciatyvos“ įvairiapusės informacijos surinkimui atliko fokusuotų grupių interviu su dviem tikslinėm kaimo gyventojų grupėm:

- kaimo bendruomenių organizacijų atstovais;
- seniūnais.

Fokusuotų grupių interviu metu buvo surinkta išsami medžiaga, kurioje atsispindėjo pasirinktų tikslinių kaimo žmonių grupių nuomonės, vertinimai, esamos situacijos matymas.

Anketinė apklausa. Siekdama išsiaiškinti kaimo gyventojų poreikius VVG taip pat naudojosi anketinių apklausų duomenimis. Tokiu būdu buvo gauta kiekybinė informacija, reprezentuojanti gyventojų nuomonių statistinį pasiskirstymą.

VVG „Rietavo iniciatyvos“ apklausė 10 kaimo bendruomenių ir kitų kaimo žmones vienijančių organizacijų (jaunimo, moterų), kurios pateikė apibendrintą savo organizacijos poziciją tiriamais klausimais.

Žemiau pateikiami surinktos tyrimų medžiagos pagrindiniai rezultatai ir jų apibendrinimas.

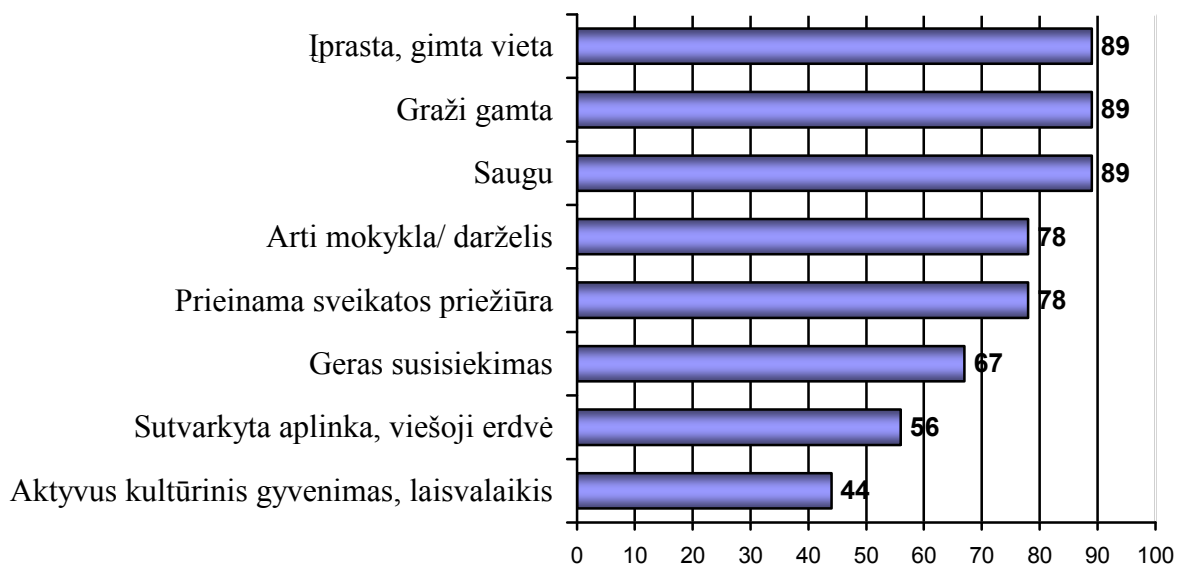
RIETAVO KAIMO GYVENTOJŲ ANKETINĖS APKLAUSOS REZULTATŲ APIBENDRINIMAS

Anketinės apklausos metu buvo aiškinamasi, kaip Rietavo gyventojai vertina savo gyvenamąją vietovę, kokius išskiria teigiamus ir neigiamus bruožus.

Dauguma apklaustų kaimo organizacijų atstovų teigė, kad dažniausiai (89 proc.) kaimo gyventojų pasitenkinimą lemia vietos įprastumas, gamtos grožis ir saugumas. Gyvenamosios vietovės patrauklumas taip pat dažnai (78 proc.) siejamas su mokyklos arba darželio artumu, sveikatos priežiūros prieinamumu. Didesnė pusė apklaustų kaimo organizacijų atstovų teigė, kad vietovės patrauklumą apsprendžia geras susisiekimas (67 proc.) ir sutvarkyta aplinka bei viešoji erdvė (56 proc.).

Daugiau nei 40 proc. apklaustųjų kaip teigiamą savivaldybės bruožą nurodė aktyvų kultūrinį gyvenimą ir geras laisvalaikio praleidimo galimybes (žr. 2.21 pav.).

2.21 pav. Gyvenamosios vietovės patrauklumo vertinimai (proc.)

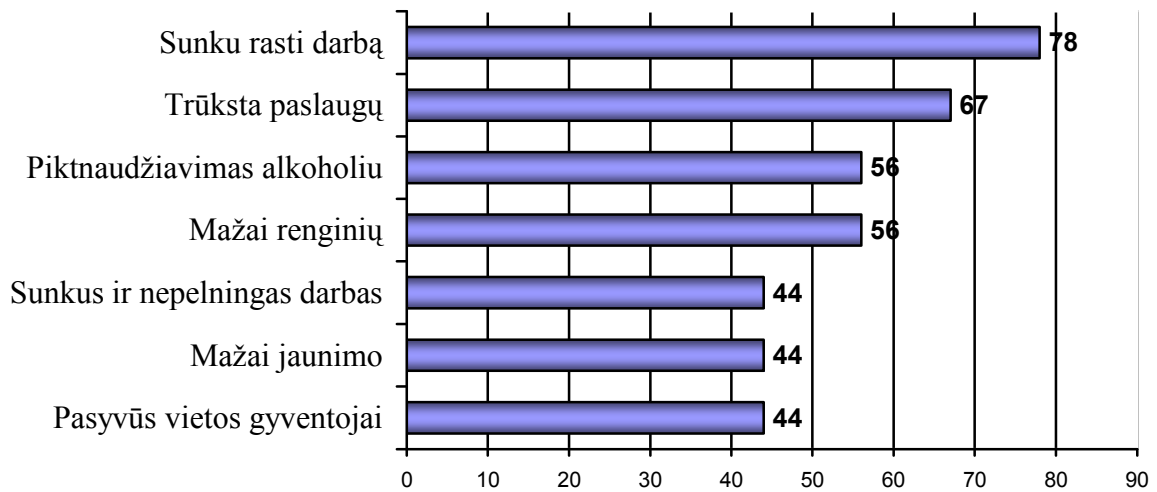

Šalia teigiamų vertinimų, anketinės apklausos pagalba taip pat buvo siekiama nustatyti kaimo gyventojams aktualiausias problemas (žr. 2.22 pav.).

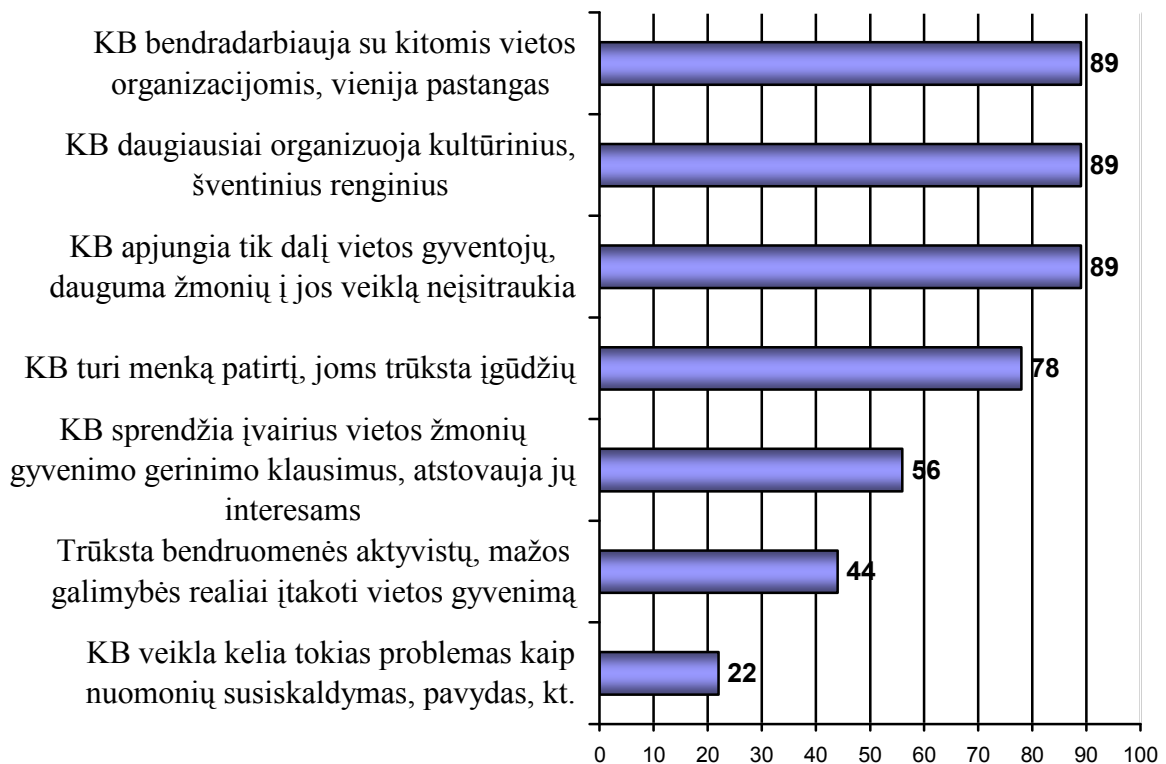
Apklausos rezultatai parodė, kad dažniausiai (78 proc.) iškeliamas darbo kaimo vietovėse susiradimo sudėtingumas ir paslaugų trūkumas (67 proc.).

Taip pat didesnė pusė apklaustųjų (56 proc.) pabrėžė tokius socialinį kaimo gyvenimą nusakančius trūkumus kaip kultūrinių bei laisvalaikio renginių stoka ir vietos gyventojų piktnaudžiavimas alkoholiu.

Daugiau nei 40 proc. respondentų aktualiausias vietovės problemas siejo su tuo, kad darbas kaime sunkus ir nepelningas. Ir tokią pat dalį kaimo organizacijų atstovų jaudino vietos gyventojų pasyvumas, jaunimo trūkumas.

2.22 pav. Aktualiausios vietovės problemos (proc.)

Kaimo organizacijų atstovų taip pat buvo prašoma įvertinti kaimo bendruomenių organizacijų įtaką vietos gyvenimui (žr. 2.23 pav.).

2.23 pav. Kaimo bendruomenių organizacijų ir jų veiklos vertinimai (proc.)

Gauti duomenys parodė, kad kaimo bendruomenės dažniausiai (89 proc.) vertinamos kaip galinčios suvienyti įvairių vietos organizacijų pastangas gerinant gyvenimą kaime, bendradarbiaujančios su kitomis vietos organizacijomis. Tačiau tokia pat dalis apklaustųjų nurodė ir tam tikrus kaimo bendruomenių organizacijų ribotumus – tai kad kaimo

bendruomenėms pavyksta apjungti tik dalį vietos gyventojų, o dauguma žmonių į jų veiklą neįsitraukia, tai kad kaimo bendruomenės dažniausiai savo veiklą nukreipia į kultūrinių, šventinių renginių organizavimą. 78 proc. respondentų taip pat kėlė kaimo bendruomenių organizacijų patirties bei įgūdžių nepakankamumo problemą, 44 proc. nurodė bendruomenės aktyvistų trūkumą bei galimybių realiai įtakoti vietos gyvenimą stoka.

Vis dėlto didesnė pusė (56 proc.) apklaustųjų sakė, jog kaimo bendruomenėms pavyksta spręsti įvairius vietos gyvenimo gerinimo klausimus, atstovauti kaimo žmonių interesams.

Neigiamas kaimo bendruomenių veiklos pasekmes (nuomonių susiskaidymą, pavydą ir kt.) pastebi nedaugelis – 22 proc. apklaustų kaimo organizacijų atstovų.

Apklausoje metu buvo aiškinamasi, kokios kaimo plėtros kryptys kaimo organizacijų atstovų nuomone, vietos gyventojams yra pačios svarbiausios (žr. 2.24 pav.).

2.24 pav. Svarbiausios kaimo plėtros kryptys

Pagal anketavimo rezultatus, pirmąsias svarbos dalykus dauguma kaimo organizacijų atstovų (97 proc.) įvardijo jaunimo aktyvumo skatinimą. Šalia to buvo nurodytos ir kitos

didžiajai kaimo gyventojų daliai (89 proc.) svarbios plėtros kryptys: kaimo žmonių aktyvumo didinimas ir bendruomenių organizacijų stiprinimas, kaimo aplinkos tvarkymas ir inžinerinės infrastruktūros plėtra, smulkaus ir vidutinio verslo skatinimas.

Didelė dalis apklaustųjų (78 proc.) pabrėžė socialinės paramos plėtojimo aktualumą. Tokiai pat daliai respondentų atrodė esant svarbu puoselėti istorinį, kultūros paveldą ir tradicijas, o 67 proc. plėtoti laisvalaikio ir poilsio galimybes.

Daugiau nei pusė (56 proc.) kaimo organizacijų atstovų prioritetą skyrė viešųjų paslaugų plėtrai: švietimo, lavinimo galimybių didinimui, sveikatos priežiūros gerinimui.

44 proc. apklaustųjų nuomone svarbiausios kaimo plėtros kryptys turėtų būti aplinkosauginės ir ekologinės situacijos gerinimas, susisiekiimo plėtra, buitinių paslaugų prieinamumo, informacijos sklaidos gerinimas ar turizmo plėtra.

Mažiausiai kaimo organizacijų atstovų (33 proc.) palaikė mintį, kad pirmaeilis dėmesys būtų skirtas netradicinių žemės ūkio veiklų vystymui.

Šias statistiškai išreikštas kaimo gyventojų nuomones praplėtė ir turiningai papildė fokusuotų grupių diskusijos su kaimo bendruomenių organizacijų atstovais ir seniūnais.

RIETAVO KAIMO GYVENTOJŲ FOKUSUOTŲ GRUPIŲ DISKUSIJŲ APIBENDRINIMAS

Bendras savivaldybės apibūdinimas

Fokusuotų grupių diskusijų dalyviai paprašyti apibūdinti savivaldybę ir jos ypatumus, pirmiausiai minėjo, kad Rietavas išsiskiria savo istorija – čia pradėjo veikti pirmoji Lietuvoje telefono linija, sujungusi Rietavą su Plunge, Kretinga, Palanga, taip pat Rietavo dvare buvo įrengta pirmoji Lietuvoje ir carinėje Rusijoje elektrinė, teikusi elektrą ne tik dvarui, bet ir miesteliui. Pirmoji Lietuvoje muzikos mokykla ir profesionalus muzikos orkestras irgi buvo įsteigti Rietave ir netgi pirmosios bulvės Lietuvoje užaugintos būtent čia.

Šalia istorinių faktų buvo paminėta kompaktiška Rietavo teritorija, pabrėžta, kad tai kaimiška savivaldybė. Diskusijos dalyviai taip pat nurodė, jog Rietave daugiausiai gyvena žemaičiai, tačiau nemažai ir aukštaičių „*daugelis stebisi, kad dažnai Rietave gali išgirsti aukštaitišką tarmę*“.

Pagrindinės įvardintos problemos

Ekonominė situacija: darbas, verslas

Aptariant ekonominę situaciją, diskusijos dalyviai pirmiausiai kalbėjo apie ekonominės krizės apraiškas – kylančias kainas, infliaciją, atlyginimų vėlavimą. Buvo

pastebėta, kad vis daugiau žmonių registruojasi Darbo biržoje. Akcentuota, kad dėl stojančių statybų situacijos pablogėjimas ypač juntamas medienos pramone besiverčiančiose įmonėse – „*jau keli mėnesiai kai statybos užšaldytos, žmones atleidžiami iš darbo*“.

Diskusijos dalyviai pabrėžė, kad kaime darbo vietų labai mažai – „*galima sakyti darbų nėra*“, daugiausiai žmonės važiuoja dirbti į miestą, tačiau miesto įmonės pastaruoju metu irgi mažina darbuotojų skaičių ir pirmiausiai tai paliečia kaimo gyventojus, nes juos nustoja į darbą vežiojės įmonių transportas. Be to kai kurios įmonės trumpina darbo laiką, „*kai kur dirbama nuo 8.00 val. iki 14.00 val., o penktadieniais iš viso nedirbama, taigi už šešių valandų darbo dieną ir keturių darbo dienų savaitę mokamas tik minimalus atlyginimas*“. Buvo samprotaujama, kad įmonės mažina algas, norėdamos, kad žmonės patys išeitų iš darbo, o tai labai nepalanku, nes „*jeigu išėini iš darbo savo noru, Darbo birža į įskaitą stato tik po 6 mėn.*“.

Kalbant apie bendrą savivaldybės situaciją, buvo nurodyta, kad kaime dominuoja medžio apdirbimo ir statybos įmonės, taip pat dirbama žemės ūkyje (yra kelios žemės ūkio bendrovės) ir truputi prekyboje. Iškelta darbų sezoniškumo problema – tiek statybos, tiek darbai žemės ūkyje intensyviau vyksta vasarą. Pabrėžta, kad ypač bloga padėtis su moterų įsidarbinimu.

Diskusijos dalyvių nuomone, kaime mažėja žmonių užsiimančiu žemės ūkiu – „*pas mus iš 400 gyventojų 10 žmonių laiko po 1 karvę, o 25 šeimos iš viso karvių neturi*“. Buvo paaiškinta, jog ši tendencija sąlygota kelių priežasčių: pirma, dirbantys žmonės nebeturi laiko užsiimti gyvuliais; antra, dirbančių žmonių gyvenimo sąlygos buvo pagerėję ir nebuvo būtinybės laikyti gyvulius, o trečia, „*vieną karvę laikyti neapsimoka, tai prabanga*“.

Buvo pabrėžta, kad laikyti mažiau nei 5 karves neapsimoka. Apskritai diskusijos dalyviai pastebėjo, kad ūkininkų ūkiai didėja ir stiprėja, nors jų skaičius mažėja.

Fokusuotų grupių interviu metu buvo diskutuota ir apie kaimo verslus. Pokalbio dalyviai teigė, kad kaime verslai nesiplėtoja, nes žmonėms trūksta žinių, jie bijo pradėti verslą dėl mokesčių naštos, be to individuali veikla nepajėgia konkuruoti su didesnėmis įmonėmis. Pateiktas pavyzdys, kad savivaldybėje buvo atsiradę nemažai medžio pjovėjų, tačiau į šią rinką atėjusios įmonės juos išstūmė, nes turėjo geresnę techniką. Visi diskusijos dalyviai sutiko, kad verslo plėtrai paskatinti, turėtų būti taikomos lengvatos, nes dabartinėmis sąlygomis daugelis įmonių vos, vos išsilaiko – „*dėl kylančių mokesčių, uždarbio iš prekybos nėra*“.

Iškelta mintis, jog kaimo verslais galėtų tapti tradicinių maisto produktų (kaštinio, sūrio, sviesto ir kt.) gamyba, bet kartu nurodyta, kad su maisto produktų gamyba susijusiems

verslams keliami labai aukšti reikalavimai, kuriuos atitikti kaimo gyventojams praktiškai neįmanoma.

Vis dėlto pokalbio dalyviai pripažino, kad savivaldybėje yra pavieniai naujais verslais kaime užsiimantys verslininkai, nors jie plačiau nesireklamuoja. Minėtas komercine medžiokle besiverčiantis verslininkas, kuris veisia elyną, šernyną, įrenginėja tvenkinius, tvarko ir rekreacijai pritaiko aplinką, tačiau pabrėžta, kad tokie veiklai reikalingos didelės investicijos.

Aplinka, infrastruktūra

Paklausti apie kaimo aplinką ir infrastruktūrą, diskusijos dalyviai vardino visai Lietuvai skaudžias problemas – bloga vandens kokybė, nesutvarkyta nuotekų sistema, mažai asfaltuotų kelių, daugiausiai žvyrkeliai.

Buvo paaiškinta, kad dabar vandentiekį perima seniūnijos, bet joms sudėtinga esamą situaciją per artimiausius 1-2 metus pataisyti. Pirmaeilės svarbos uždaviniai – sutvarkyti дренаžą, kad nebūtų teršiamas geriamas vanduo, taip pat tvarkyti pasenusį vamzdyną.

Ypač daug buvo kalbama apie prastą geriamojo vandens kokybę – daugelyje vietovių viršytos leistinos geležies ir amonio normos. Amonis – tai medžiaga susidaranti dėl organinių trąšų (nitrato). Pažymėta, kad taršos šaltiniai netiriami. Buvo išsakyta nuomonė, kad geležis ir amonis žmogaus sveikatai ypatingo pavojaus nekeltų, tačiau su šia nuomone ne visi sutiko. Kai kurios moterys juokavo, kad „*geležingu vandeniū galima net plaukus dažyti*“. Svarstyta nugeležinimo filtrų įrengimo galimybė – jų kaina 100 00 Lt.

Pabrėžta, kad didelį kaimo gyventojų nepasitenkinimą sukelia tai, kad vandens kaina pakilo, o jo kokybė nepagerėjo – liko tokia pat prasta. Seniūnai dėl to patiria labai didelį spaudimą, kaip ir dėl įvesto centralizuoto šiukšlių išvežimo.

Buvo paliesta ir nuotekų problema. Diskusijos dalyviai teigė, kad nuotekų sistemų kaimo vietovėse praktiškai nėra įrengta, jos veikia tik keliose gyvenvietėse, pavyzdžiui, Medingėnuose. Kaime dominuoja vietinė kanalizacija ir padėtį apsunkina tai, kad gyventojai susiduria su jos išvežimo problemomis.

Atskiras dėmesys buvo skirtas kultūros paveldo situacijai. Diskusijos dalyviai sakė, kad kultūros paveldas neinventorizuotas ir neregistruotas, bet pažymėjo kad kaimo gyventojams aktualu būtų ir koplyčią suremontuoti ir kaimo kapines sutvarkyti.

Viešosios paslaugos: sveikatos apsauga, švietimas

Pagrindine sveikatos priežiūros problema buvo įvardintas dantų gydymas. Akcentuota, kad ši problema neišspręsta nei vaikams, nei suaugusiems. Vienas dalyvių ironiškai pajuokavo „*nėra stomatologų, nėra rinkos – nėra ir problemos*“.

Kitų sveikatos apsaugos problemų įvardinta nebuvo. Pasidžiaugta, kad „*su ambulatorijomis problemų nėra*“.

Aptariant švietimo sistemos situaciją taip pat ypatingų nusiskundimų nebuvo išsakyta, tik konstatuota, kad mažėja vaikų, kaime tenka vaikus mokyti jungtinės klasės – „*toje pačioje klasėje mokosi 3 ketvirtokai ir 5 pirmokai*“. Buvo atkreiptas dėmesys į tai, kad savivaldybėje niekur nebuvo per prievartą uždarytos mokyklos, išsilaikė ir mažos kaimų mokyklėlės.

Socialiai pažeidžiamos grupės: jaunimas, pagyvenusieji

Diskusijoje daug dėmesio buvo skirta **jaunimui** ir jo problemoms. Pažymėta, kad kaime mažėja jaunimo, mažai kuriasi jaunų šeimų. Manoma, kad pagrindinės tokios padėties priežastys – tai, kad jaunimas nemato perspektyvų kaime, todėl išvažiuoja į miestą ar į užsienį. Didžioji dalis jaunuolių, išvykusių mokytis į miestus, į kaimą nebesugrįžta, nes nėra darbo, sunku išspręsti nuosavo būsto problemą (su tėvais gyventi nenori).

Buvo teigiama, kad nemaži ir migracijos į užsienį mastai, kaip teigė viena seniūnė „*iš 500 gyventojų į užsienį išvažiavo apie 20 ir daugiausiai jauni žmonės*“. Tačiau buvo pastebėta, kad pastaruoju metu ryškėja ir priešinga tendencija „*kai kurios išvykusios šeimos sugrįžta, tokių jau yra 3 šeimos seniūnijoje*“.

Įvardinta ir kita jaunimui aktuali problema – ribotos laisvalaikio užimtumo galimybės. Pokalbio dalyviai pripažino, kad „*niekas nemato jaunimo*“, kaime nesudarytos sąlygos plėtoti popamokinę veiklą, beveik nėra būrelių, trūksta pramogų. „*O kur jiems eiti, ką veikti?*“ Buvo pasakojama, kad pagrindinis jaunimo laisvalaikio užsėmimas – mašinomis suvažiuoti į aikštelę ir bendrauti. Daugelis tokią jaunimo laisvalaikio formą vertino supratingai: „*jie kaip tos dvi kaimo moteriškės, kurios sueina pabendrauti. Jiems reikia susiburti, jie klauso muzikos, išgeria sidro, alaus ir bendrauja*“; „*mes važiovome dviračiais, mūsų vaikai motoroleriais, o dabar važiuoja mašinomis*“. Tačiau kai kas ir piktinosi, viena seniūnė sakė: „*yra ir poilsio parkas su supynėm, ir sporto aikštynas, bet jaunimas vis vien atvažiuoja mašinomis, bendrauja pro langą, šiukšlina. Tai ką jie vartoja – ar traškučiai, ar sidras, ar alus, ar saulėgražos – aš viską matau*“.

Pastebėta, kad tradiciškai organizuojamas laisvalaikis jaunimo nedomina – „*į diskoteką jaunimas neateina, ateina šeimos ir vaikai. 11 klasėje į diskoteką eiti jau per vėlu*“.

Norėdami papramogauti jauni žmonės dažniausiai važiuoja į Klaipėdą arba į boulingą, esantį prie Plungės sankryžos.

Buvo svarstyta, kaip galima būtų jaunimą tinkamai nukreipti ir įtraukti į vietos gyvenimą. Vienas diskusijos dalyvių teigė, kad „*jeigu ant jaunimo „važiuoji“, jie atsitraukia, bet, jeigu jiems padedi, sujuda*“ ir, dalindamasis savo patirtimi, papasakojo, kad kai jo gyvenamojoje vietovėje jaunuoliams buvo pranešta, jog jų pastoviai niokojama susirinkimo vieta bus sunaikinta, jie pažadėjo ją sutvarkyti ir prižiūrėti. Panašią istoriją papasakojo ir kita seniūnė, kuri moksleiviams, atėjusiems prašyti sutvarkyti tinklinio aikštelę, pasiūlė patiems imtis iniciatyvos, iš savo pusės pažadėdama visą galimą pagalbą. Tačiau, seniūnės nuomone, jaunuoliai nedrįso iš kitų išsiskirti ir, nors norėjo, aikštelės tvarkyti nesiėmė.

Aptariant **pagyvenusių, vienišų kaimo** žmonių padėtį, buvo pabrėžta, kad jie yra atskirti. Iškelta mintis, kad reikėtų steigti dienos centrus, ypač pensininkams. Dienos centrai svarbūs dėl to, kad pagyvenusiems žmonėms reikalinga pagalba, o jie nelinkę išvykti iš savo gyvenamosios vietos, nenori palikti namų, net pas vaikus nesutinka važiuoti, „*sako – čia buvau, čia ir būsiu*“.

Kita aspektas – socialinis pagyvenusių ir vienišų žmonių aktyvinimas. Diskusijos dalyviai pripažino, kad nėra lengva pagyvenusius suorganizuoti – „*organizuojant senelių šventę apie 60 proc. pavyksta sukviesti, bet ne daugiau*“.

Bendruomenės, vietos valdžia

Tiek kalbinti seniūnai, tiek bendruomenių organizacijų atstovai vienbalsiai teigė, kad santykiai tarp bendruomenių ir vietos valdžios geri bei sklandūs. Buvo paaiškinta, kad savivaldybėje nėra įsteigto atskiro fondo, kuris teiktų finansavimą bendruomenių projektams, tačiau savivaldybė remia bendruomenes skirdama kiekvienai iš jų po 1 000 Lt administracinėms išlaidoms. Taip pat savivaldybė 10 proc. kofinansuoja bendruomenių projektus, kuriems pavyksta pritraukti kitų fondų lėšas.

Buvo aptartas ir seniūnijų tarybų klausimas, jų santykis su bendruomenėmis. Iš esmės diskusijos dalyviai didelių problemų neįžiūri tame, kad seniūnaičiais renkami ne bendruomenių atstovai. Visų pirma dėl to, kad seniūnaičiai buvo išrinkti anksčiau nei atsirado bendruomenės. Nors ir buvo juokaujama: „*mes tuoj gyventojų pritrūksime – čia bendruomenė, čia seniūnaitis*“.

Kita vertus, buvo pripažinta, kad seniūnaitis – tai seniūnijos mastu išrinktas žmogus, o bendruomenės daugiausiai apsiriboja kultūrinėmis iniciatyvomis, laisvalaikio ir pramogų organizavimu, bet seniūnijos lygmens problemų neliečia. Buvo išsakyta nuomonė, kad

savivaldybės bendruomenės apskritai mažai užsiima ūkiniais reikalais, palyginimui pateiktas Šilutės pavyzdys, kur bendruomenės aktyviai dalyvauja sprendžiant materialius dalykus – apšvietimo ir kt. klausimus.

Sugrupuotos projektų idėjos

- **Bendro naudojimo patalpų įrengimas ir sutvarkymas** (patalpų pritaikymas amatams, bendruomenės namai, pirtis, šarvojimo, pobūvių salės, moterų seklyčia, jaunimo užimtumo centras, laisvalaikio centras ir kt.).
- **Viešųjų erdvių sutvarkymas ir pritaikymas bendruomenės reikmėms** (sporto aikštynas, lauko estrada, tvenkinio sutvarkymas, poilsio aikštelių įrengimas, parko įkūrimas, parkavimo aikštelių įrengimas ir kt.).
- **Inžinerinės infrastruktūros tobulinimas** (vandentiekio tvarkymas, vandens nugeležinimas, nuotekos ir kt.).
- **Švietėjiška veikla** – atsinaujinančios energijos propagavimas, įrengiant pavyzdinį objektą.
- **Verslas** – mini pieno perdirbimo verslas.

2.4. RIETAVO SAVIVALDYBĖS SITUACIJOS SSGG ANALIZĖ

VVG „Rietavo iniciatyvos“, surinkusi medžiagą apie savivaldybės socialinę, ekonominę ir aplinkosauginę situaciją bei išsiaiškinusi atstovaujamos teritorijos kaimo gyventojų poreikius, sistemino ir apibendrino turimą informaciją. Analizei buvo naudojamas SSGG metodas. Atliekant SSGG analizę, įvardintos savivaldybės stiprybės, silpnybės, galimybės ir grėsmės. Jos buvo klasifikuojamos, išskiriant pagrindinius esamos situacijos aspektus: ekonomiką, infrastruktūrą ir aplinkos apsaugą, viešąsias paslaugas, žmogiškuosius išteklius.

Rietavo savivaldybės SSGG

STIPRYBĖS	SILPNYBĖS
<p><i>Ekonomika</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Didėja privačios žemės plotai, daugėja privačių žemės sklypų bei jų savininkų ir naudotojų; • Daugėja ekologinių ūkių; • Didėja darbingo amžiaus žmonių skaičius; • Savivaldybės teritorijoje randama naudingųjų iškasenų: žvyro, smėlio, durpių; • Pastebima statybos darbų didėjimo tendencija; • Savivaldybėje geriausiai išvystytas prekybos ir paslaugų įmonių tinklas; • Gana žemas nedarbo lygis; • Auga materialinės investicijos; • Rietavo miestas ir Tverų miestelis su apylinkėmis priskiriami didelio rekreacinio potencialo arealams; • Savivaldybės teritorijoje veikia viešbutis, yra įsikūrę kaimo turizmo sodybų; • Daug medžio perdirbimo įmonių, tam sąlygas sudaro didelis miškingumas; • Veikia turgus Žemaitija; • Daug transporto įmonių, užsiimančių krovinių pervežimu 	<p><i>Ekonomika</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Esama žemės ūkio specializacija ir struktūra neduoda didelio ekonominio efekto; • Mažo našumo žemės lemia mažesnę nei vidutiniškai šalyje žemės ūkio kultūrų derlingumą; • Vyrauja smulkūs ir nedideli ūkiai; • Mažai stambių specializuotų ūkių, galinčių taikyti pažangias intensyvias technologijas; • Nemaža dalis registruotų ūkio subjektų nevykdo veiklos; • Pramonė Rietavo savivaldybėje yra menkai išvystyta; • Dominuoja mikroįmonės; • Investicijos į verslo plėtrą nėra didelės; • Įmonės susikongravę daugiausiai savivaldybės centre arba arčiau miesto; • Prekybos apimtys yra vienos mažiausių apskrityje; • Savivaldybė priskiriama mažo potencialo rekreacinėms teritorijoms; • 2007 m. vėl pradėjo didėti nedarbas; • Dirbančiųjų darbo užmokestis yra vienas mažiausių visoje apskrityje; • Vyrauja pirminis medienos apdirbimas; • Tiesioginių užsienio investicijų Rietavo savivaldybė sulaukia nedaug; • Nedaug materialinių investicijų; • Nepakankamai išvystytas paslaugų sektorius
<p><i>Infrastruktūra ir aplinkos apsauga</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Santykinai didelis miškingumas; • Patogi geografinė padėtis, arti stambūs centrai (Klaipėda, Telšiai), šalia magistralė 	

<p>Vilnius – Klaipėda;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rietavo savivaldybės teritorija einantys valstybiniai ir vietiniai automobilių keliai suformuoja harmoningą ir tinkamai išplėtota kelių tinklą; • Sparčiai plinta naujos telekomunikacijų paslaugos – mobilusis ryšys, internetas ir kt., steigiasi VIPT; • Renovuojami melioracijos tinklai; • Įdiegtas konteinerinis šiukšlių surinkimas; • Bendras išmetamųjų medžiagų kiekis mažesnis nei vidutiniškai šalyje ir apskrityje; • Mažėja nepakankamai išvalytų nuotekų kiekis; • Užterštų (be valymo) nuotekų Rietavo savivaldybėje visiškai neišleidžiama; • Į Rietavo miestą atvedamas gamtinis dujotiekis 	<p><i>Infrastruktūra ir aplinkos apsauga</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Nemaža dalis rajoninių kelių yra su žvyro dangą; • Tik 14 proc. gatvių turi šaligatvius arba pėsčiųjų-dviračių takus; • Kaimo vietovėse ryšio skvarba yra gana žema; • Anglies monoksido kiekiai kasmet auga; • Nesutvarkyta atliekų tvarkymo sistema; • Konteinerinio šiukšlių surinkimo paslaugomis naudojasi nevisi savivaldybės gyventojai; • Apskrityje nėra organizuoto pavojingų atliekų surinkimo; • Centralizuotas šilumos tinklas išvystytas tik Rietavo miesto centrinėje dalyje; • Kaimo gyvenvietėse ir sodybose nėra centralizuoto vandens tiekimo; • Vandens tiekimo, nuotekų surinkimo ir valymo sistemos yra technologiškai pasenusios; • Daugelyje kaimo vietovių nėra nuotekų valymo įrengimų (tik Tveruose ir keliose kt. gyvenvietėse); • Geriamo vandens kokybė yra nepatenkinama; • Nepakankami melioracijos mastai
<p><i>Viešosios paslaugos</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Veikia verslo informacinis centras; • Sveikatos apsaugos įstaigų tinklas yra pakankamai gerai išvystytas; • Pervežimai viešuoju transportu auga gerokai greičiau negu Lietuvoje ir apskrityje; • Nusikalstamumo lygis yra gerokai žemesnis nei vidutiniškai šalyje ir apskrityje ir situacija gerėja – užregistruojama vis mažiau nusikalstamų veikų, daugiau išaiškinama užregistruotų nusikalstamų veikų; • Gera mokytojų kvalifikacija; • Veikia vaikų neformalaus ugdymo įstaiga – Rietavo meno mokykla; • Žemaitijos kolegija rengia perspektyvią, profesionalią, kvalifikuotą darbo jėgą; • Teikiamos lankomosios priežiūros paslaugos seniems ir neįgaliems; • Lietuvos invalidų draugijos Rietavo skyriaus dienos centras, teikia dušo, skalbimo, kineziterapijos, masažo, kirpimo, transporto paslaugas; • Veikia Rietavo parapijos senelių globos namai; • Įsteigti 8 viešosios interneto prieigos taškai; • Kompiuterizuotos visos vidurinės, pagrindinės mokyklos ir bibliotekos, jose yra interneto prieiga; 	<p><i>Viešosios paslaugos</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Medicinos specialistų skaičius mažesnis nei šalies ir apskrities vidurkis; • Vaikų iki 1 metų mirtingumas labai aukštas lyginant su šalies ir apskrities vidurkiais; • Nėra vaikų globos namų; • Nėra nei vienos specialiosios internatinės mokyklos; • Nepakankama socialinių paslaugų pasiūla; • Nėra laikino gyvenimo vietų, kuriose galėtų apsistoti iš įkalinimo vietų grįžę, problemų šeimose turintys ar su kitomis būsto problemomis susiduriantys gyventojai; • Savivaldybėje yra tik vienas vaikų darželis Rietave; • Didelis socialinės rizikos šeimose augančių vaikų skaičius;

<ul style="list-style-type: none"> • Veikia 8 bibliotekos, Rietavo sav. kultūros centras ir 5 filialai • Naujai įsteigta viešoji įstaiga „Tverų vaikų dienos centras“ 	<ul style="list-style-type: none"> • Trūksta Dienos užimtumo centrų žmonėms su negalia, socialinės rizikos šeimų vaikams; • Mažėja mokyklas lankančių moksleivių skaičius
<p><i>Žmogiškieji ištekliai</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Etniškai vienybė savivaldybė; • Aktyvūs, noriai į visuomeninę, kultūrinę veiklą įsijungiantys žmonės; • Aktyvus sportinis gyvenimas, vyksta daug sportinių renginių; • Susikūrę 13 bendruomenių organizacijų, dauguma jų aktyviai dalyvauja vietos plėtros procese; • Savivaldybėje veikia nemažai nevyriausybinų organizacijų: tarp jų moters užimtumo centras, 5 jaunimo organizacijos ir kt. 	<p><i>Žmogiškieji ištekliai</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Mažas gyventojų tankumas; • Mažėja bendras gyventojų skaičius, vyrauja neigiamas gyventojų prieaugio rodiklis; • Savivaldybei būdingos gyventojų senėjimo tendencijos; • Jaunimas išvyksta gyventi į didžiuosius miestus; • Kompiuterinis raštingumas yra palyginti mažas, gana nedidelė gyventojų dalis naudojami internetu; • Nėra centro atviram darbui su jaunimu
GALIMYBĖS	GRĖSMĖS
<ul style="list-style-type: none"> • ES struktūrinių fondų finansinė parama; • <i>LEADER</i> metodo ir kitų programų įgyvendinimas; • Galimybė dalyvauti įvairiose šalies ir regioninėse strateginėse iniciatyvose – žinių ekonomika, informacinės visuomenės plėtra ir pan.; • Valstybės parama ekologiniam ūkininkavimui, didėjanti ekologiškų maisto produktų paklausa; • Atviros sienos sąlygos turistų srautų didėjimą, išplės bendradarbiavimo, geros patirties perėmimo iš Europos galimybes; • Bendra ES erdvė ir rinka suteikia sąlygas bendro verslo plėtrai 	<ul style="list-style-type: none"> • Mažas dėmesys regioninei politikai, netolygi regionų ekonominė plėtra; • Atvira rinka aštrins vietos gamintojų konkurenciją su importuojama produkcija, ypač žemės ūkio produkcijos rinkoje; • Konkurencija su Telšių apskrities rajonais ir kitais Lietuvos regionais dėl investicijų pritraukimo; • Nestabili verslo aplinka dėl teisės aktų, įstatymų kaitos, netobulos mokesčių sistemos; • Galimas ekonomikos nuosmukis

III. VVG „RIETAVO INICIATYVOS“ TERITORIJOS PLĖTROS VIZIJA, PRIORITETAI, PRIEMONĖS IR VEIKLOS SRITYS

3.1. Rietavo kaimo vietovių plėtros vizija

Socialinės ekonominės situacijos ir kaimo gyventojų poreikių apibendrinimas bei analizė (SSGG) padėjo VVG „Rietavo iniciatyvos“ įvertinti esamą padėtį savivaldybėje. Tai leido suformuluoti VVG atstovaujamos teritorijos viziją, kurioje numatyta ne tik išivaizduojama kaimo vietovių ateitis, bet įvertintos ir realios galimybės ją įgyvendinti.

Į vizijos kūrimo procesą buvo įtrauktos Rietavo kaimo bendruomenės ir kitos gyventojų interesus atstovaujančios organizacijos. Bendro darbo išdavoje buvo suderinta visiems priimtina Rietavo kaimo vietovių plėtros vizija.

VIZIJA

Plėtojantis verslams ir paslaugoms, gerėjant viešajai infrastruktūrai, gyventojams aktyviau įsitraukiant į kaimo plėtros procesus, VVG „Rietavo iniciatyvos“ veiklos teritorijoje gyvenantys žmonės turės didesnes ekonominės, socialinės bei kultūrinės raiškos galimybes.

Rietavo VVG veiklos teritorijoje bus sukurta darbui, gyvenimui bei poilsiui patrauklesnė aplinka, sustiprės vietos patriotizmas, jaunimo noras gyventi kaime.

3.2. Strateginių plėtros prioritetų nustatymas

Apibendrinus SSGG analizės rezultatus ir numčius viziją, tolesnė VVG „Rietavo iniciatyvos“ veikla buvo nukreipta į strateginių plėtros prioritetų nustatymą. Tuo tikslu pirmiausiai VVG sudarė platų galimų plėtros sričių sąrašą, kuriame atsispindėjo visi pagrindiniai savivaldybės kaimo vietovių plėtrai svarbūs aspektai.

GALIMOS PLĖTROS SRITYS

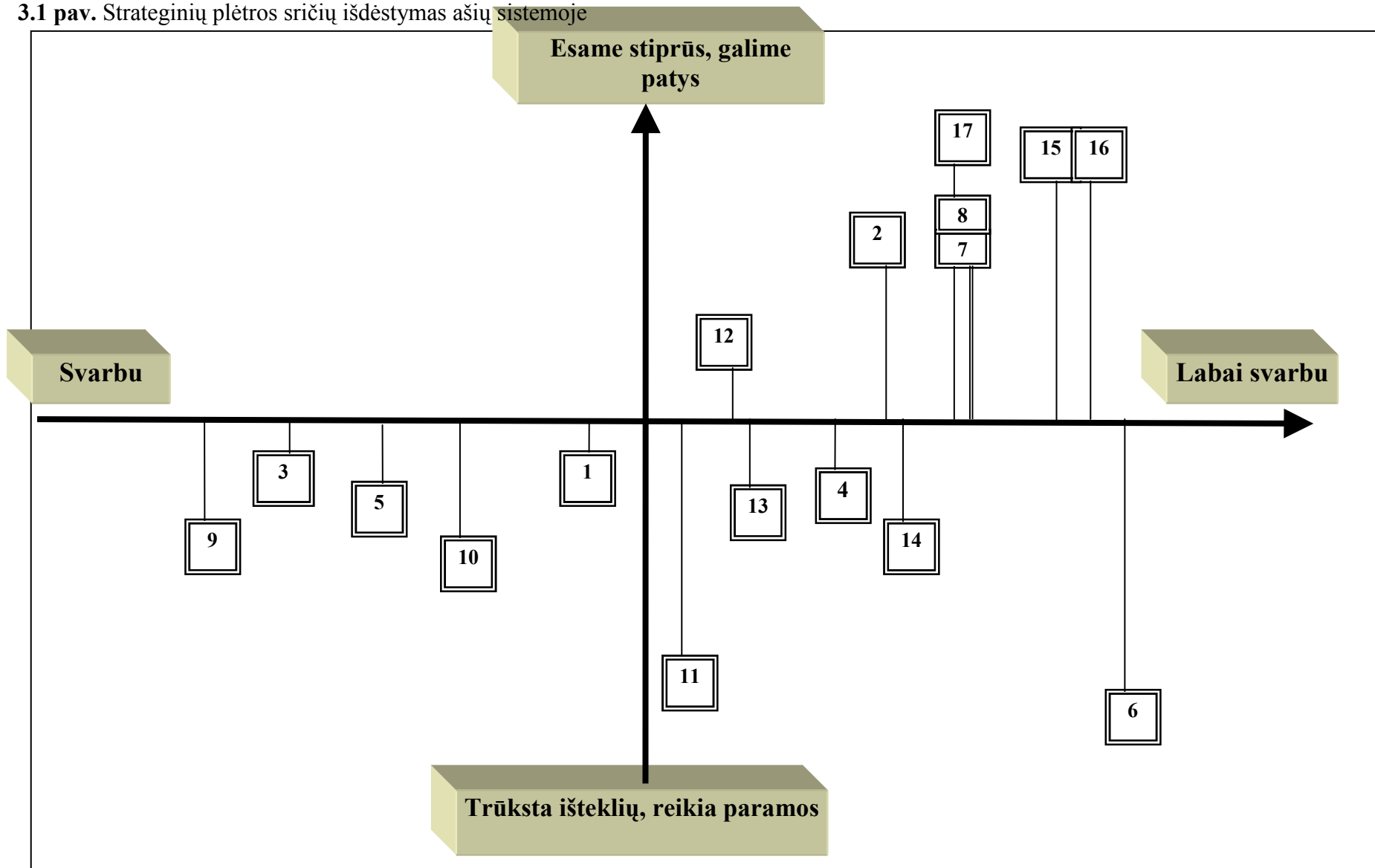
1. Smulkaus ir vidutinio verslo plėtojimas;
2. Amatų gaivinimas;
3. Netradicinių žemės ūkio veiklų skatinimas;

4. Buitinių paslaugų plėtra;
5. Turizmo, rekreacijos vystymas;
6. Inžinerinės infrastruktūros plėtra (nuotekų, vandens, kelių būklės gerinimas);
7. Viešosios infrastruktūros tobulinimas – kaimų aplinkos tvarkymas, gražinimas;
8. Rekreacinių, poilsio zonų įrengimas: kempingai, parkai, stadionai ir kt.;
9. Aplinkosaugos gerinimas;
10. Socialinės paramos paslaugų kaime kūrimas ir plėtojimas, jų prieinamumo gerinimas
11. Sveikatos priežiūros prieinamumo gerinimas;
12. Švietimo ir lavinimo galimybių didinimas, mokymosi visą gyvenimą plėtojimas;
13. Informacinės visuomenės plėtra kaime, informacijos sklaidos gerinimas;
14. Istorinio ir kultūrinio paveldo puoselėjimas, kaimo kultūrinio gyvenimo tradicijų palaikymas ir vystymas;
15. Kaimo žmonių aktyvumo didinimas, bendruomenių ir nevyriausybinų organizacijų veiklos skatinimas;
16. Jaunimo socialinio, kultūrinio, ekonominio aktyvumo skatinimas, užimtumo galimybių plėtra, išvykimo iš kaimo mažinimas;
17. Turiningo laisvalaikio ir aktyvaus poilsio galimybių didinimas.

Siekdama priimti pagrįstus strateginius sprendimus, VVG „Rietavo iniciatyvos“ analizavo kiekvieną įvardintą plėtros sritį. Galimos plėtros sritys buvo vertinamos, nustatant jos padėtį dviejų ašių sistemoje. Vertikaliajoje ašyje atsispindėjo, kiek svarbi vertinama plėtros sritis, horizontalioje – kiek VVG pajėgi įtakoti šią sritį (plėtros sričių išdėstymas ašių sistemoje pateiktas 3. 1 pav.).

Vizualinis nustatytų strateginių plėtros sričių išdėstymas „*svarbos*“ ir „*galimybių*“ ašyse padėjo VVG nariams realiau įvertinti strateginius sprendimus. Tolesnio darbo eigoje VVG nustatytos plėtros sritys buvo sisteminamos ir apibendrinamos, apjungiant jas į platesnes strategines plėtros kryptis, iš kurių išsirutuliavo galimi preliminarūs Rietavo kaimo vietovių plėtros strategijos prioritetai.

3.1 pav. Strateginių plėtros sričių išdėstymas ašių sistemoje

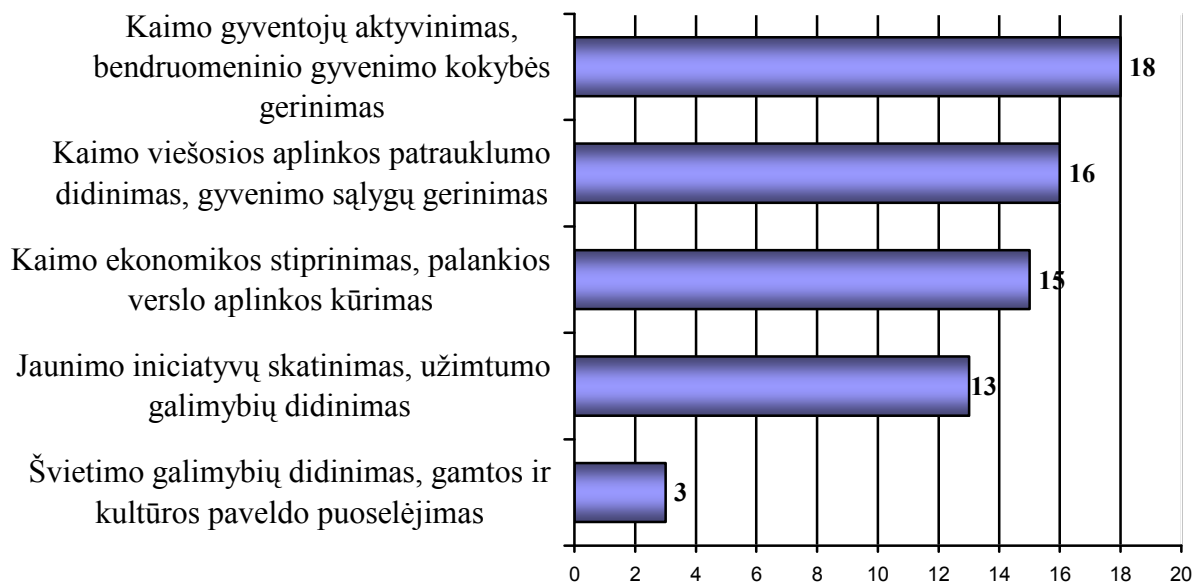

Apibendrinus strategines plėtros sritis, buvo suformuluotos galimos plėtros kryptys – **preliminarūs prioritetai:**

- I. Kaimo ekonomikos stiprinimas, palankios verslo aplinkos kūrimas;
- II. Kaimo viešosios aplinkos patrauklumo didinimas, gyvenimo sąlygų gerinimas;
- III. Kaimo gyventojų aktyvinimas, bendruomeninio gyvenimo kokybės gerinimas;
- IV. Švietimo galimybių didinimas, gamtos ir kultūros paveldo puoselėjimas;
- V. Jaunimo iniciatyvų skatinimas, užimtumo galimybių didinimas.

Siekiant plataus kaimo gyventojų įtraukimo į strategijos rengimo procesą, preliminarūs strateginiai prioritetai buvo pristatyti ir aptarti konsultavimuisi skirtame renginyje, į kurį buvo pakviesti visų kaimo bendruomenių organizacijų bei kitų už kaimo plėtrą atsakingų institucijų atstovai. Šio renginio metu VVG pasiūlyti preliminarūs kaimo vietovių plėtros prioritetai buvo ranguojami. Daugiausiai pasirinkimų gavo prioritetas „Kaimo gyventojų aktyvinimas, bendruomeninio gyvenimo kokybės gerinimas“ (kitų preliminarių prioritetų pasirinkimai pateikti 3.2 pav.).

3.2 pav. Preliminarių prioritetų pasirinkimai konsultavimosi procese (N=65)

Atsižvelgdama į konsultavimosi rezultatus, VVG „Rietavo iniciatyvos“ nustatė du strateginius plėtros prioritetus, kurie integravo ir optimaliai suderino aktualiausius preliminariai numatytų plėtros prioritetų aspektus ir atitinka Lietuvos kaimo plėtros programos pagrindines kryptis.

RIETAVO KAIMIŠKŲ VIETŲVIŲ PLĖTROS STRATEGINIAI PRIORITETAI:

I. Kaimo gyvenimo sąlygų gerinimas, didinant viešosios aplinkos patrauklumą;

II. Bendruomenių gyvenimo kokybės gerinimas.

Stengiantis įvertinti kaimo gyventojų problemas ir realizuojant jų lūkesčius, pasirinktų prioritetų įgyvendinimo priemonės buvo derinamos su vietos gyventojų bei juos atstovaujančių organizacijų numatomomis projektų idėjomis.

3.3. VVG „Rietavo iniciatyvos“ vietos plėtros strategijos prioritetų ir priemonių aprašymas

I PRIORITETAS. KAIMO GYVENIMO SĄLYGŲ GERINIMAS, DIDINANT VIEŠOSIOS APLINKOS PATRAUKLUMĄ

Prioritetu siekiama gerinti gyvenimo sąlygas kaimo vietovėse, kurti patrauklesnę aplinką. Prioritetas skirtas kaimo žmonių gyvenimo kokybės gerinimui ir tuo pačiu jų motyvacijos gyventi kaime stiprinimui.

VVG „Rietavo iniciatyvos“ nuomone, kaimo gyventojų gerovė yra tiesiogiai susijusi su viešųjų erdvių bei patalpų pritaikymu gyventojų reikmėms, aplinkos gražinimu, infrastruktūros sutvarkymu. Tai veiksmingi būdai padidinti kaimo vietovių patrauklumą, sumažinti kaimo ir miesto atotrūkį.

Socialinės ekonominės Rietavo situacijos analizė parodė, kad viešoji aplinka ir infrastruktūra kaimo vietovėse nepakankamai išplėtoti, o kaimo gyventojų poreikių tyrimas atskleidė, jog net 89 proc. apklaustų kaimo organizacijų atstovų nuomone, kaimo aplinkos tvarkymas, inžinerinės infrastruktūros plėtra turi tapti pirmosios svarbos priemonėmis.

Todėl VVG „Rietavo iniciatyvos“ nusprendė, kad kaimo atnaujinimas yra viena iš svarbiausių kaimo plėtros politikos priemonių, kurianti patrauklesnius ir modernesnius kaimus, galinti užtikrinti didesnę žmonių pasitenkinimą gyvenimo sąlygomis.

Šio prioriteto poveikis gana platus, sukuriantis pridėtinę vertę tiek socialiniu, tiek ekonominiu aspektu. Kaimo organizacijų iniciatyvos tobulinant gyvenamąją aplinką, stiprins žmonių tikėjimą, kad jie savo pastangomis gali keisti esamą padėtį, telks juos bendrai veiklai. Bendruomenės reikmes atitinkančių patalpų bei viešųjų erdvių kūrimas sudarys sąlygas gyventojų socialinės kultūrinės veiklos plėtrai.

Tuo pačiu gražėjantys ir modernėjantys kaimai užtikrins palankesnes galimybes gyventojų ekonominės veiklos plėtotei, paskatinti didesnes investicijas, sukurs galimybes kaimo turizmo ir kitų alternatyvių verslų plėtrai.

BENDRASIS PRIORITETO TIKSLAS – kurti patrauklią kaimo aplinką.

SPECIALIEJI TIKSLAI:

1. Kaimo infrastruktūros gerinimas;
2. Socialinio ir ekonominio kaimo potencialo didinimas;
3. Migracijos iš kaimo mažinimas.

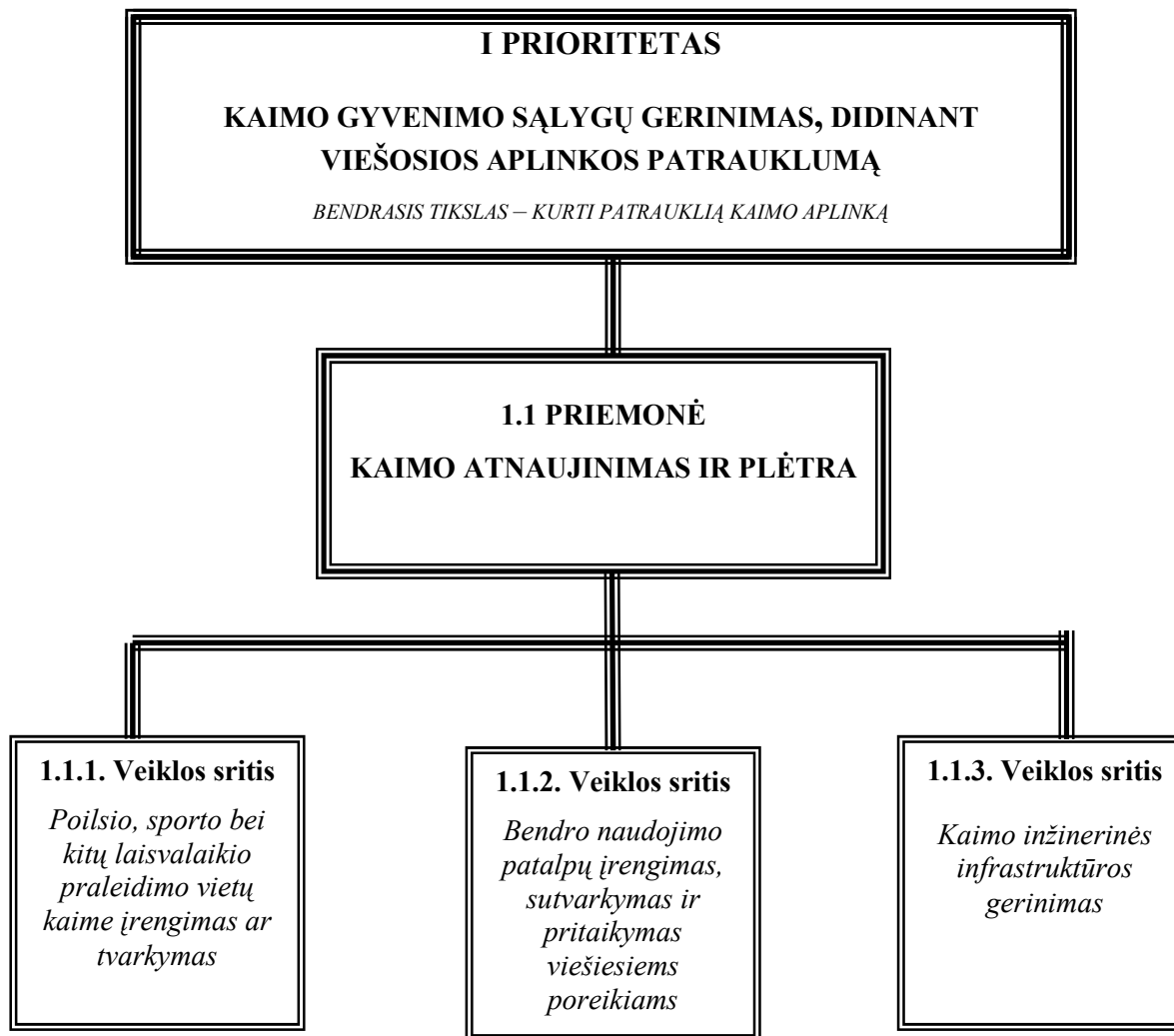
I PRIORITETO PRIEMONĖS:

2.1. Kaimo atnaujinimas ir plėtra.

Ši priemonė atitinka Lietuvos Kaimo plėtros programos III krypties 4 priemonę, taip pat papildo pagal I bei II kryptį įgyvendinamas priemonės ir prisideda prie VVG „Rietavo iniciatyvos“ parengtos strategijos II prioriteto priemonių įgyvendinimo.

3.4 pav. pateiktas I prioriteto, jo priemonių ir veiklos sričių grafinis vaizdas.

3.4. pav. I prioriteto priemonių ir veiklos sričių grafinis vaizdas

1.1 PRIEMONĖ. KAIMO ATNAUJINIMAS IR PLĖTRA (PRIEMONĖS KODAS – 322)***Priemonės apibūdinimas***

Priemonė yra investicinio pobūdžio. Remiami viešieji, pelno nesiekiantys projektai².

Parama skiriama kaimo vietovėms atnaujinti ir plėtoti, t. y. pastatams atnaujinti, viešajai aplinkai ir infrastruktūrai tvarkyti bei kurti. Parama taip pat skiriama investicijoms, susijusioms su gamtos paveldo išlaikymu, atkūrimu ir atnaujinimu, bei vertingiems gamtos objektams išsaugoti, taip pat investicijoms, skirtoms kultūros paveldui (kaimų ir kaimo kraštovaizdžio kultūros identitetui) išlaikyti, atkurti ir modernizuoti.

Kaimo atnaujinimo ir plėtros priemonė skatina gerinti gyvenimo kokybę kaimo vietovėse, ekonominės veiklos gyvybingumą, turistų pritraukimą. Ši priemonė svarbi kaimo identitetui išsaugoti ir migracijai mažinti.

Priemonės tikslai

Bendrasis priemonės tikslas – kurti patrauklią aplinką gyventi ir dirbti kaimo vietovėse.

Specialieji tikslai:

1. padidinti kaimų gyvenamosios aplinkos patrauklumą;
2. sumažinti gyventojų mažėjimą kaimo vietovėse;
3. išsaugoti kultūrinį paveldą įkuriant ir plėtojant tradicinių amatų centrus.

Remiamos ir neriamamos veiklos*Pagal Priemonę remiama:*

1. viešosios infrastruktūros sutvarkymas ir (arba) sukūrimas:
 - 1.1 viešųjų erdvių sutvarkymas ir (arba) sukūrimas, kultūrinio kraštovaizdžio komponentų išsaugojimas ir atnaujinimas, privažiavimų sutvarkymas;
 - 1.2. drenažo sistemų įrengimas ir (arba) atnaujinimas, geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo sistemų įrengimas ir (arba) atnaujinimas;
 - 1.3. vandens gerinimo, geležies šalinimo sistemų įrengimas ir (arba) atnaujinimas;
2. kaimo vietai svarbių statinių statyba, rekonstravimas, kapitalinis remontas, atliekamas vadovaujantis Lietuvos Respublikos statybos įstatymo nuostatomis;
3. istorinę, etninės kultūros, architektūrinę ar kitokią kultūrinę vertę turinčių nekilnojamųjų kultūros paveldo objektų bei vietovių pritaikymas ir tvarkyba (t. y. kapitalinis remontas, avarijos grėsmės pašalinimas, konservavimas, restauravimas, atkūrimas (išimtiniais atvejais));
4. religinių objektų, jų statinių kompleksų ir priklausinių kapitalinis remontas;

² Viešasis (ne pelno) vietos projektas – tai toks projektas, iš kurio vietos projekto vykdytojas nesiekia gauti pelno, arba gaunamas pelnas investuojamas į projekto veiklos plėtrą, tęstinumą, o tiesioginiai naudos gavėjai yra kaimo gyventojai (vietos projekto rezultatai prieinami kaimo gyventojams).

5. tradicinių amatų puoselėjimas:

5.1. tradicinių amatų centrų kūrimas ir (arba) plėtra;

5.2. sąlygų tradiciniams amatams pristatyti ir prekiauti amatininkų gaminiiais sudarymas, įskaitant tradicinių amatų prekyviečių įrengimą.

Pagal Priemonę neremiama:

1. investicijos, remiamos iš kitų EB fondų ar bet kurios kitos nacionalinės programos, Bendrijos finansinės priemonės lėšų, žuvininkystės regionų plėtros strategijose numatyti įgyvendinti projektai ar jų dalys (etapai);

2. pagal kitas KPP priemones remiamos veiklos sritys, pvz., žemės ūkio vandentvarka, miškų infrastruktūros gerinimas (priėjimo prie miško žemės gerinimas, privačiuose miškuose įrengiant ar rekonstruojant miško kelius su žvyro danga; miško sausinimo sistemų įrengimas ir rekonstrukcija vietovėse, nepriklausančiose „Natura 2000“ tinklui);

Taip pat vietos projekte numatyta veikla ir investicijos negali būti susijusios su:

- alkoholinių gėrimų gamyba;
- tabako gaminių gamyba;
- ginklų ir šaudmenų gamyba;
- azartinių lošimų ir lažybų organizavimu;
- didmenine prekyba, prekybos tinklų plėtra;
- finansiniu tarpininkavimu, pagalbine finansinio tarpininkavimo veikla;
- draudimo ir pensijų lėšų kaupimo veikla;
- nekilnojamojo turto operacijomis;
- teisinės veiklos organizavimu;
- medžiokle ir su ja susijusiomis paslaugomis.

Veiklos sritys ir galimos vietos projektų idėjos

1.1.1. Veiklos sritis. Poilsio, sporto bei kitų laisvalaikio praleidimo vietų kaime įrengimas ar tvarkymas (*galimos vietos projektų idėjos*: lauko estradų, rekreacinių zonų ir jų prieigų įrengimas; paplūdimių, vandens telkinių tvarkymas; parkų tvarkymas ar įkūrimas, parko priežiūros technikos įsigijimas; vaikų žaidimo aikštelių, sporto aikštynų renovacija ar įrengimas; sporto kompleksų, sveikatingumo centrų įrengimas, dviračių, pėsčiųjų takų įrengimas; šiukšlių tvarkymas; WC įrengimas; smulkių kaimo viešos infrastruktūros objektų – tiltukų, privažiavimų, parkavimo aikštelių sutvarkymas ar renovacija ir kt.).

1.1.2. Veiklos sritis. Bendro naudojimo patalpų įrengimas, sutvarkymas ir pritaikymas viešiesiems poreikiams (*galimos vietos projektų idėjos*: kultūros namų renovacija; bendruomenės namų remontas ar statyba, įrengimas; jaunimo centrų, moterų seklyčių patalpų įrengimas; dienos užimtumo centrų jaunimui ir vaikams sukūrimas; pirčių įrengimas ar renovacija; šarvojimo salių įrengimas, buitinių paslaugų centrų sukūrimas ir kt.).

1.1.3. Veiklos sritis. Kaimo inžinerinės infrastruktūros gerinimas (*galimos vietos projektų idėjos*: vandens kokybės gerinimas – nugeležinimas, vandentiekos, drenažo, nuotekų, valymo sistemų įrengimas ar renovacija ir kt.).

Tinkami pareiškėjai ir jų partneriai

Paramos gali kreiptis kaimo bendruomenė, savivaldybė, nevyriausybinė organizacija, kitas juridinis asmuo, išskyrus VVG. Pareiškėjai turi būti Lietuvos Respublikos teisės aktų nustatyta tvarka VVG teritorijoje įregistruoti ir (arba) veikiantys juridiniai asmenys (ne mažiau kaip 1 metus iki paramos paraiškos pateikimo).

Pareiškėjas gali teikti vietos projekto paraišką savarankiškai arba kartu su partneriu (-iais)³. Tarp pareiškėjo ir partnerių turi būti sudaryta vietos projekto įgyvendinimo bendradarbiavimo sutartis.

Kai vietos projektas įgyvendinamas kartu su partneriais – fiziniiais asmenimis, partneriu negali būti vienas fizinis asmuo (šis reikalavimas netaikomas, kai įgyvendinant vietos projektą numatytos veiklos, susijusios su istorinę, etninės kultūros, architektūrinę ar kitokią kultūrinę vertę turinčių nekilnojamųjų kultūros paveldo objektų bei vietovių pritaikymu ir tvarkyba).

Juridinis asmuo, dalyvaujantis kaip partneris vietos projekto įgyvendinimo veikloje, tuo pačiu metu turi teisę teikti savarankišką paramos paraišką.

Tinkamos finansuoti išlaidos

Pagal Priemonę finansuojamos šios išlaidų kategorijos:

- darbų ir paslaugų pirkimo;
- statybinių ir kitų medžiagų įsigijimo;
- naujos įrangos, įrenginių, technikos, mechanizmų, baldų, kitos įrangos, kompiuterinės įrangos ir programų, kitos elektroninės, skaitmeninės technikos, kitų prekių, tiesiogiai susijusių su projekto įgyvendinimu;
- įrangos, įrenginių, technikos, mechanizmų nuomos, jei statyba, rekonstrukcija ar remontas atliekamas ūkio būdu;
- daugiamečių augalų įsigijimo;
- kitų prekių, tiesiogiai susijusių su projekto įgyvendinimu, įsigijimo;
- susijusios su paramos vietos projektui įgyvendinti lėšomis įgyto ilgalaikio turto draudimo paslaugomis strategijos įgyvendinimo laikotarpiu;
- bendrosios išlaidos⁴;

³ Partneris (-iai) – viešasis (-ieji) ar privatus (-ūs) juridinis (-iai) asmuo (-ys) arba fiziniai asmenys – finansuojantis (-ys) vietos projekto įgyvendinimą pinigineis lėšomis ir (arba) prisidedantis prie vietos projekto įgyvendinimo įnašu natūra.

⁴ Bendrosios išlaidos – atlyginimas inžinieriams, architektams, konsultantams ir ekspertams, konsultuojantiems techniniais, technologiniais, ekonominiais ir organizaciniais vietos projekto rengimo ir įgyvendinimo klausimais,

- informavimo ir viešinimo priemonės, susijusios su įgyvendinamu projektu.

Netinkamos finansuoti vietos projektų išlaidos

1. *Pridėtinės vertės mokestis (PVM)*, kurį vietos projekto vykdytojas turi ar galėtų turėti galimybę įtraukti į PVM atskaitą visais atvejais yra netinkamas finansuoti iš vietos projektui įgyvendinti skirtų lėšų. Kai vietos projekto vykdytojas yra valstybės arba savivaldybės institucija ar įstaiga, arba kitas viešasis juridinis asmuo, PVM yra netinkamas finansuoti iš vietos projektui įgyvendinti skirtų lėšų. Tokiu atveju, PVM nuo apmokestinamosios prekių ir (ar) paslaugų, už kurias mokama iš EŽŪFKP ir bendrojo finansavimo lėšų, vertės, kurio vietos projekto vykdytojas pagal LR pridėtinės vertės mokesčio įstatymą neturi ar negalėtų turėti galimybės įtraukti į PVM atskaitą, yra apmokamas iš šiam tikslui skirtų Ministerijos bendrųjų valstybės biudžeto asignavimų.
2. *Trumpalaikis turtas*⁵, įgytas vietos projekto vykdytojo vietos projekto įgyvendinimo metu vietos projektui įgyvendinti skirtomis lėšomis, kurio vertė yra mažesnė nei vietos projekto vykdytojo numatyta minimali ilgalaikio turto vertė, ir kuris nepanaudojamas vietos projekto įgyvendinimo metu. Vietos projekto vykdytojas, siekdamas, kad trumpalaikis turtas būtų pripažįstamas tinkamomis finansuoti išlaidomis, jį turi panaudoti vietos projekto įgyvendinimo laikotarpiu.
3. *Gyvūnai, vienmečiai augalai.*

Paramos intensyvumas

Lėšos vietos projektui įgyvendinti gali sudaryti:

- iki 90 proc. visų tinkamų finansuoti vietos projekto išlaidų, kai vietos projektas teikiamas pareiškėjo savarankiškai arba su partneriu – juridiniu asmeniu;
- iki 65 proc. visų tinkamų finansuoti vietos projekto išlaidų, kai vietos projektas teikiamas pareiškėjo kartu su partneriais – fiziniais asmenimis;
- iki 75 proc. visų tinkamų finansuoti vietos projekto išlaidų, kai vietos projektas pareiškėjo teikiamas kartu su partneriais – fiziniais asmenimis ir vietos projekte numatyta investuoti į kultūros paveldo objektų tvarkybą arba tradicinių sertifikuotų amatų plėtrą;
- iki 70 proc. visų tinkamų finansuoti vietos projekto išlaidų, kai vietos projektas teikiamas kartu su partneriais – fiziniais asmenimis ir vietos projekte numatyta investuoti į tradicinių nesertifikuotų amatų plėtrą.

kai tokios paslaugos nėra tęstinė ar periodinė veikla, susijusi su pareiškėjo įprastine veikla ir išlaidomis, taip pat statinio projekto rengimo (įskaitant ekspertizę) išlaidos, projekto techninio tyrimo, patentų ir licencijų įsigijimo išlaidos, intelektinė veikla.

⁵ Trumpalaikis turtas – tai turtas, kuris gali būti naudojamas vieneto pajamoms uždirbti (ekonominei naudai gauti) trumpiau kaip vienerius metus, o jo įsigijimo kaina į vienetui leidžiamas atskaityti sąnaudas įskaitoma tą mokesčių laikotarpį, kurį šis turtas pradėtas naudoti (Lietuvos Respublikos pelno mokesčio įstatymo (Žin., 2001, Nr. 110-3992).

Didžiausia paramos vietos projektui suma priklauso nuo konkrečios šios priemonės veiklos srities:

1.1.1. Veiklos srities – Poilsio, sporto bei kitų laisvalaikio praleidimo vietų kaime įrengimas ar tvarkymas – vietos projektams didžiausia paramos suma negali viršyti 230 000,0 Lt;

1.1.2. Veiklos srities – Bendro naudojimo patalpų įrengimas, sutvarkymas ir pritaikymas viešiesiems poreikiams – vietos projektams didžiausia paramos suma negali viršyti 450 000,0 Lt;

1.1.3. Veiklos srities – Kaimo inžinerinės infrastruktūros gerinimas – vietos projektams didžiausia paramos suma negali viršyti 500 000,0 Lt.

Mažiausia vietos projekto vertė negali būti mažesnė nei 25 000 Lt (neįskaitant PVM).

Tinkamų finansuoti vietos projekto išlaidų dalį, kurių nepadengia lėšos vietos projektui įgyvendinti, vietos projekto vykdytojas privalo finansuoti piniginiu įnašu ir (arba) prisidėti įnašu natūra – nemokamu savanorišku darbu, ir (arba) nekilnojamuoju turtu.

Galimi partnerio (-ių) prisidėjimo prie vietos projekto įgyvendinimo piniginiu įnašu ir įnašu natūra būdai:

- partneris (-iai) – juridinis (-iai) asmuo (-enys) – prie vietos projekto įgyvendinimo gali prisidėti nuosavu piniginiu įnašu ir (arba) įnašu natūra – savanorišku darbu ir (arba) nekilnojamuoju turtu;
- partneriai – fiziniai asmenys – prie vietos projekto įgyvendinimo gali prisidėti tik nuosavu piniginiu įnašu. Partnerių – fizinių asmenų – įnašas natūra nepripažįstamas tinkamu vietos projekto įnašu.

Vietos projektų tinkamumo reikalavimai:

1. vietos projektas atitinka priemonės „Kaimo atnaujinimas ir plėtra“ įgyvendinimo (*LEADER* metodu) taisyklėse nurodytus priemonės tikslus;
2. vietos projektas nepažeidžia EB horizontaliųjų sričių: darnaus vystymo, lygių galimybių, regioninės plėtros, informacinės visuomenės;
3. vietos projekte pagrįsta, kad bus užtikrintas vietos projekto tęstinumas;
4. vietos projekto įgyvendinimo vieta yra kaimo vietovė ar miestas iki 6 000 gyventojų, išskyrus savivaldybių centrus, ir išskyrus šiuos atvejus:
 - 4.1. vietos projektas, susijęs su geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo sistemų įrengimu ir (arba) atnaujinimu, gali būti įgyvendinamas kaimo vietovėse iki 300 gyventojų;
 - 4.2. vietos projektas, susijęs su vandens gerinimo, geležies šalinimo sistemų įrengimu ir (arba) atnaujinimu, gali būti įgyvendinamas kaimo vietovėse iki 500 gyventojų;
5. vietos projekto įgyvendinimo vieta laikoma svarbia kaimo bendruomenei viešai prieinama vieta, turinčia traukos ir (ar) plėtros potencialą;

6. vietos projektas yra viešojo pobūdžio (ne pelno), teikia visuomeninę naudą, tenkina viešuosius poreikius;
7. vietos projektas atitinka Ministerijos patvirtintą vietos plėtros strategiją;
8. vietos projektas suderintas su savivaldybės, kurios teritorijoje planuojamas įgyvendinti, strateginiais dokumentais, planais;
9. jeigu vietos projektas teikiamas kartu su keliais partneriais, kurių statusas skiriasi, tai vietos projekte turi būti aiškiai nurodytos investicijų dalys, kadangi pagal kiekvienos investicijų dalies intensyvumą apskaičiuojamas bendras vietos projektui galimos paramos sumos intensyvumas;
10. jeigu vietos projektas teikiamas kartu su partneriais – fiziniais asmenimis – ir investuojama į jų nuosavybės teise valdomą nekilnojamąjį turtą, vietos projektui pritaria ne mažiau 50 proc. nuolatinių pilnamečių kaimo gyventojų;
11. vietos projekte pagrįsta, kad vietos projekto rezultatai turės pridėtinę vertę (vietos projekto paraiškoje paaiškinta, kokį naują produktą ar paslaugą sukurs vietos projektas VVG teritorijos mastu arba kaip jis kiekybiškai ir (arba) kokybiškai pakeis esamus produktus arba paslaugas);
12. jeigu vietos projekte numatyti statybos bei rekonstravimo darbai, turi būti parengtas statinių techninis projektas, gautas statybos leidimas, išskyrus nesudėtingus (tarp jų laikinus) statinius. Statinių projektams, kurių sąmatinė vertė 500 tūkst. Lt ir daugiau, turi būti atlikta statinio techninio projekto statybos skaičiuojamosios kainos dalies ekspertizė. Ekspertizės išvada turi būti parengta įstaigos, turinčios teisę užsiimti šia veikla.
13. jeigu vietos projekte numatoma naujų statinių statyba, pagrindžiama:
 - 13.1. kad vietos projekto įgyvendinimo vietoje nėra senų rekonstruotinių ir (arba) remontuotinių pastatų, pritaikytinų vietos projekto tikslams pasiekti;
 - 13.2. kai planuojama statyti naują statinį nugriaunant seną, įrodoma, kad ši investicija ekonomiškai naudingesnė nei senojo pastato rekonstrukcija ir (arba) kapitalinis remontas;
14. yra parengtas vietos projekto veiklos aprašas;
15. nekilnojamasis turtas, į kurį planuojama investuoti įgyvendinant vietos projektą, pareiškėjo ar vietos projekto partnerio, jei vietos projektas įgyvendinamas kartu su partneriu, valdomas teisėtais pagrindais šia tvarka:
 - 15.1. nekilnojamasis turtas priklauso pareiškėjui ir (arba) partneriui nuosavybės teise arba yra pareiškėjo ir (arba) partnerio valdomas kitais teisėtais pagrindais;
 - 15.2. jeigu planuojama investuoti į ne nuosavybės teise, o kitais teisėtais pagrindais valdomą nekilnojamąjį turtą, pareiškėjas ir partneris su nekilnojamąjo turto savininku sudaro valdymo teisėtumo pagrindimo sutartį, kuri registruojama Nekilnojamąjo turto registre ir kurios galiojimo terminas ne trumpesnis kaip 5 metai, jei vietos projektus teikia kaimo bendruomenės ir savivaldybės, arba 10 metų, jei vietos projektus teikia juridiniai asmenys, o asmuo, kuris teisėtai valdo nekilnojamąjį turtą, sutinka, kad būtų atliekami su nekilnojamuoju turtu susiję ir vietos projekte numatyti darbai;
16. vietos projekto įgyvendinimo laikotarpis – 24 mėnesiai nuo vietos projekto vykdymo sutarties įsigaliojimo. Vietos projekto įgyvendinimo terminas turi būti ne vėlesnis nei 2015 m. rugpjūčio 1 d.;
17. viena iš investicijų, numatytų vietos projekte, neviršija 50 proc. visų vietos projekte numatytų tinkamų finansuoti išlaidų vertės (taikoma įgyvendinant vietos projektus, kurie susiję su geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo sistemų įrengimu ir (arba) atnaujinimu);

18. vietos projekte numatytos investicijos nebuvo, nėra ir nebus finansuojamas kitų EB fondų lėšomis;
19. paramos lėšomis atliekamos investicijos yra adekvačios objekto, į kurį investuojama, vertei;
20. jeigu vietos projekte numatytos investicijos į tradicinių amatų puoselėjimą, amatai turi patekti į Tradicinių amatų klasifikacijoje, patvirtintoje Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro, pateiktų amatų sąvada;
21. jeigu vietos projekte numatyta kultūros paveldo objektų tvarkyba, objektas turi būti įtrauktas į Kultūros vertybių registrą ir paskelbtas saugomu savivaldybių ar valstybės.

Vietos projektų naudos ir kokybės vertinimas

Vietos projektų naudos ir kokybės vertinamas vyksta po administracinės atitikties ir tinkamumo skirti lėšas vietos projektui įgyvendinti vertinimo. Vietos projektų naudą ir kokybę vertina ne mažiau kaip du vietos projektų paraiškų vertintojai. Jei vietos projektų paraiškų vertintojų suteikti balai pagal atskirą vertinimo kriterijų skiriasi daugiau kaip 50 proc. nuo visos kriterijui skiriamos didžiausios balų sumos, strategijos vykdytojas turi paskirti dar vieną vertintoją.

Naudos ir kokybės vertinamo metu vietos projektams suteikiami balai pagal VVG nustatytus vietos projektų naudos ir kokybės vertinimo kriterijus.

VVG „Rietavo iniciatyvos“ nustatyti vietos projektų naudos ir kokybės vertinimo kriterijai ir jiems suteikti didžiausi balai

Kriterijai	Didžiausi balai
• Vietos bendruomenės įtraukimas į projekto rengimą	30
• Vietos projekto parengimo kokybė	15
• Partnerystė ir bendradarbiavimas	20
• Vietos projekto tęstinumas	30
• Vietos projekto naujoviškumas	5

Didžiausia balų suma, kurią gali surinkti vietos projektas, yra 100 balų.

Taikant vietos projektų naudos ir kokybės vertinimą, finansuotinomis bus laikomos paraiškos surinkusios daugiau nei 50 balų. Jeigu daugiau nei 50 balų surinkusių projektų prašoma suma viršys VVG numatytą priemonėi įgyvendinti lėšų dydį, parama bus skiriama projektams, surinkusiems daugiausiai balų (išsamiau žr. 4.1. skirsnį „Vietos plėtros strategijos įgyvendinimo etapai ir jų aprašymas“).

II PRIORITETAS. BENDRUOMENIŲ GYVENIMO KOKYBĖS GERINIMAS

Šiuo prioritetu siekiama plėtoti socialinį ir ekonominį vietos potencialą, sukuriant palankias sąlygas, skatinančias vietos gyventojų socialines, kultūrinės bei ekonomines iniciatyvas. Pasirinkti šį prioritetą VVG paskatino supratimas, kad investicinės priemonės gali būti mažai veiksmingos kaimo plėtrai, jeigu kartu nebus vykdoma gyventojų aktyvinimo, jų socialinės ir ekonominės saviraiškos plėtojimo, pilietiškumo ir bendruomeniškumo stiprinimo veikla. Šie siekiai tiesiogiai susiję su tradicijų puoselėjimu, kaimo paveldo išsaugojimu.

VVG sprendimas paremti kaimo organizacijų inicijuojamą visai bendruomenei svarbią veiklą nukreiptas į bendruomeniškumo skatinimą, partnerystės, bendradarbiavimo ir savitarpio pagalbos plėtojimą, bendruomenės integracijos stiprinimą.

Šių uždavinių aktualumą pagrindžia Rietavo kaimo bendruomenių ir kitų organizacijų apklausos duomenys, kurie parodė, kad didžioji dalis apklaustųjų mano, jog svarbiausios kaimo plėtros kryptys – tai jaunimo iniciatyvų skatinimas (97 proc.), kaimo žmonių aktyvumo didinimas ir bendruomenių organizacijų stiprinimas (89 proc.).

Rietavo kaimo organizacijos jau turi patirtį įgyvendinant vietos projektus, tačiau fokusuotų grupių interviu metu buvo nurodyta, kad bendruomenės daugiausiai apsiriboja kultūrinėmis iniciatyvomis, laisvalaikio ir pramogų organizavimu ir mažai užsiima ūkiniais reikalais, nesprendžia materialių klausimų – apšvietimo ir kt. Tai siejama su kaimo bendruomenių patirties bei įgūdžių nepakankamumu.

Esamos kaimo situacijos ir gyventojų poreikių analizė parodė, kad savivaldybės kaimiškose vietovėse tam tikros gyventojų grupės mažiau įtrauktos į pilnavertį bendruomenės gyvenimą. VVG identifikavo pagrindines socialiai pažeidžiamas kaimo gyventojų grupes: tai jaunimas ir vieniši, pagyvenę ar su negalia žmonės. VVG akcentuoja, kad siekiant sukurti patrauklią gyventi ir saugią kaimo aplinką, ypač svarbu didinti šių grupių atstovų įtraukimą į bendruomenę, skatinti kaimo gyventojų ir bendruomenių organizacijų pastangas jas remiant ir aktyvinant.

Šiuo prioritetu taip pat siekiama įvairinti kaimo ekonomiką, didinant kaimo gyventojų verslumą, sudarant didesnes galimybes vystyti tradicinius ir kitus smulkius kaimo verslus, kuriant verslui palankią aplinką, paremiant kaimo verslo projektus.

VVG nuomone, socialinis, kultūrinis ir ekonominis vietos gyventojų aktyvinimas glaudžiai susijęs, nes ugdant socialinės veiklos įgūdžius, didėja ir ekonominis aktyvumas, o ekonominis gerbūvis sukuria prielaidas aktyvesnei socialinei pozicijai rasti.

Prioritetas nukreiptas gerinti gyvenimo kokybę kaime, jį įgyvendinančios priemonės kurs žmonių aktyvumą ir saviraišką skatinančią socialinę aplinką kaime, prisidės prie kaimo ekonomikos įvairinimo.

BENDRASIS PRIORITETO TIKSLAS – aktyvinti kaimo gyventojus ir skatinti vietos iniciatyvas, įvairinti kaimo ekonomiką.

SPECIALIEJI TIKSLAI:

1. Telkti kaimo gyventojus, stiprinti partnerystę ir bendradarbiavimą.
2. Aktyvinti socialiai pažeidžiamas kaimo gyventojų grupes, didinti jų integraciją į vietos bendruomenę.
3. Kurti verslui palankią aplinką, skatinti kaimo gyventojų verslo iniciatyvas.

II PRIORITETO PRIEMONĖS:

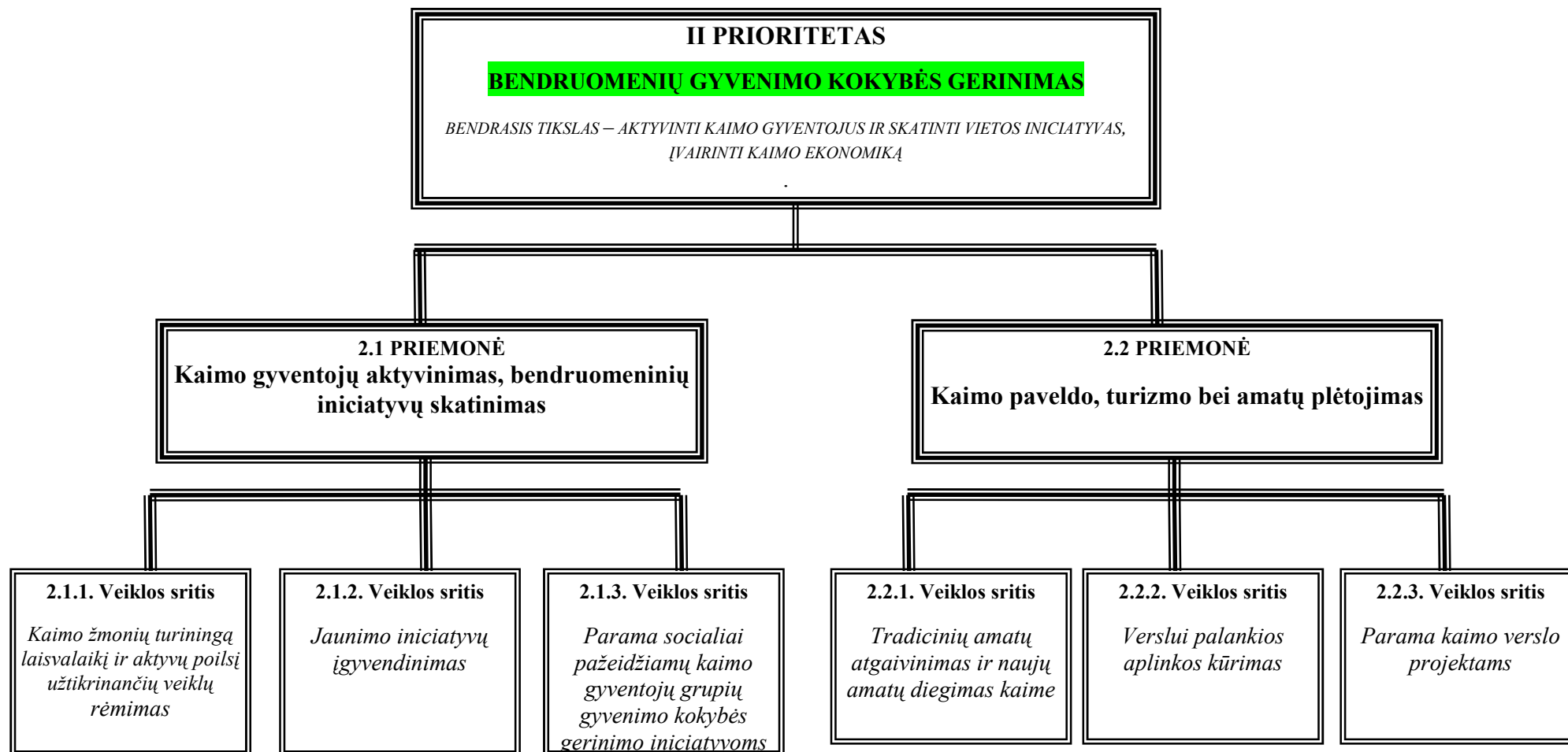
- 2.1. Kaimo gyventojų aktyvinimas, bendruomeninių iniciatyvų skatinimas.
- 2.2. Kaimo paveldo, turizmo bei amatų plėtojimas.

Šios priemonės atitinka Lietuvos Kaimo plėtros programos IV krypties tikslus, jomis taip pat siekiama KPP III krypties tikslų, be to jos netiesiogiai susijęs su 1 ir 2 krypčių tikslais bei priemonėmis.

II prioriteto priemonės taip pat papildo VVG „Rietavo iniciatyvos“ vietos plėtros strategijos I prioriteto priemonės.

- 3.3 pav. pateiktas II prioriteto, jo priemonių ir veiklos sričių grafinis vaizdas.

3.3 pav. II PRIORITETO priemonių ir veiklos sričių grafinis vaizdas

2.1. PRIEMONĖ. KAIMO GYVENTOJŲ AKTYVINIMAS, BENDRUOMENINIŲ INICIATYVŲ SKATINIMAS

Priemonės apibūdinimas

Remiami viešieji, pelno nesiekiantys projektai⁶.

Priemonė skirta kaimo gyventojų ir organizacijų aktyvinimui, kaimo vietovių žmogiškųjų išteklių stiprinimui, patrauklios gyventi kaimo aplinkos kūrimui. Remiamos bendros kaimo gyventojų poreikius atitinkančios iniciatyvos (laisvalaikio, kultūrinės, švietėjiškos, socialinės).

Ugdant kaimo gyventojų bendruomeniškumą, skatinant jų iniciatyvas, šia priemone siekiama sustiprinti kaimo organizacijų veiklą, gebėjimą atstovauti ir spręsti visai bendruomenei svarbias problemas. Tuo pačiu skatinamos tarpbendruomeninės iniciatyvos, visų už kaimo plėtrą atsakingų organizacijų bendradarbiavimas.

Taip pat siekiama didinti kaimo jaunimo aktyvumą ir integraciją į bendruomenės socialinį gyvenimą, remiant jaunimo laisvalaikio, kultūrinės, pažintines iniciatyvas, sukuriant jaunimo aktyvios saviraiškos galimybes, užtikrinant ugdymo priemonių įvairovę.

Priemonė taip pat nukreipta į socialinės atskirties mažinimą, socialiai pažeidžiamų grupių (neįgaliųjų, daugiavaikių, moterų ir kt.) integracijos skatinimą, gyvenimo kokybės gerinimą.

Priemonė skirta kaimo gyventojų gyvenimo kokybės gerinimui – kaimo gyventojų saviraiškos galimybių plėtrai, kaimo identiteto išsaugojimui, socialinės sanglaudos stiprinimui, migracijos mažinimui.

Tikslai

Bendrasis tikslas – gerinti gyvenimo kokybę kaimo vietovėse, sukuriant palankias socialinės kultūrinės gyventojų saviraiškos galimybes.

Specialieji tikslai:

- Aktyvinti kaimo gyventojus, stiprinti vietos organizacijas.
- Stiprinti už kaimo plėtrą atsakingų organizacijų bendradarbiavimą ir partnerystę.
- Aktyvinti tikslines socialiai pažeidžiamų kaimo gyventojų grupes, stiprinti socialinę sanglaudą.
- Motyvuoti jaunimą likti kaime.

⁶ Viešasis (ne pelno) vietos projektas – tai toks projektas, iš kurio vietos projekto vykdytojas nesiekia gauti pelno, arba gaunamas pelnas investuojamas į projekto veiklos plėtrą, tęstinumą, o tiesioginiai naudos gavėjai yra kaimo gyventojai (vietos projekto rezultatai prieinami kaimo gyventojams).

Veiklos sritys ir galimos vietos projektų idėjos

2.1.1. Veiklos sritis. Kaimo žmonių turiningą laisvalaikį ir aktyvų poilsį užtikrinančių veiklų rėmimas (*galimos vietos projektų idėjos*: kaimo kultūrinio gyvenimo tradicijų palaikymas; sporto ir meno šventės; pažintinės išvykos; tarpbendruomeniniai renginiai; patirties mainai; bendruomenės narių mokymai ir kt.).

2.1.2. Veiklos sritis. Jaunimo iniciatyvų įgyvendinimas (*galimos vietos projektų idėjos*: jaunimo organizacijų kūrimas ir veikla; turiningo ir aktyvaus poilsio iniciatyvos; jaunimo saviraiškos gerinimo priemonės; patirties perėmimo, švietėjiški renginiai; informacinių technologijų plėtra ir kt.).

2.1.3. Veiklos sritis. Parama socialiai pažeidžiamų kaimo gyventojų grupių gyvenimo kokybės gerinimo iniciatyvoms (*galimos vietos projektų idėjos*: parama priemonėms užtikrinančioms neįgaliųjų integraciją į bendruomenę; moterų saviraiškos gerinimo iniciatyvos; parama daugiavaikėms šeimoms; socialiai pažeidžiamų grupių gyvenimo kokybės gerinimas).

Galimi pareiškėjai ir partneriai

Pareiškėjais gali būti kaimo bendruomenės, savivaldybės, nevyriausybines organizacijos, kiti juridiniai arba fiziniai (ne jaunesni kaip 18 m.) asmenys.

Pareiškėjas ir partneris turi būti Lietuvos Respublikos teisės aktų nustatyta tvarka įregistruotas ir (arba) veikiantis VVG teritorijoje ne mažiau nei vienerius metus.

Pareiškėjas – fizinis asmuo gali teikti viešojo pobūdžio (nepelno) vietos projektą, tik tuo atveju, kai numatoma investuoti į kultūros paveldo objektų tvarkybą, ir šis objektas yra ir bus po projekto įgyvendinimo, ne trumpiau nei 10 metų, negyvenamas, prieinamas visuomenei, o galutiniai naudos gavėjai bus kaimo gyventojai (tik šiuo atveju pareiškėjas – fizinis asmuo prie vietos projekto įgyvendinimo gali prisidėti pinigėmis lėšomis ir (arba) įnašu natūra – nemokamu savanorišku darbu ir (arba) nekilnojamuoju turtu).

Pareiškėjas – juridinis asmuo gali teikti pelno ar nepelno vietos projekto paraišką savarankiškai arba kartu su partneriu (-iais)⁷.

Tarp pareiškėjo ir partnerio (-ių) turi būti sudaryta vietos projekto įgyvendinimo *bendradarbiavimo sutartis*.

Juridinis asmuo, dalyvaujantis kaip partneris vietos projekto įgyvendinimo veikloje, tuo pačiu metu turi teisę teikti savarankišką paramos paraišką.

⁷ Partneris (-iai) – viešasis ar privatus juridinis (-iai) asmuo (-ys), finansuojantis (-ys) vietos projekto įgyvendinimą pinigėmis lėšomis ir (arba) prisidedantis prie vietos projekto įgyvendinimo įnašu natūra, ir (arba) kitaip kartu su pareiškėju dalyvaujantis vietos projekto įgyvendinime.

Tinkamos finansuoti išlaidos

- 1) naujos įrangos, įrenginių, įrankių, technikos, mechanizmų, baldų, kitos įrangos, kompiuterinės įrangos ir programų, kitos elektroninės, skaitmeninės technikos, kitų prekių, tiesiogiai susijusių su vietos projekto įgyvendinimu, įsigijimas;
- 2) įrangos, įrenginių, technikos, mechanizmų nuomos, jei statyba, rekonstrukcija ar remontas atliekamas naudojant statytojo darbo jėgą;
- 3) darbų ir paslaugų pirkimas;
- 4) statybinių ir kitų medžiagų įsigijimas;
- 5) kaimo vietovei svarbių statinių statyba, renovavimas, rekonstravimas, kapitalinis remontas;
- 6) statinių statyba ir (ar) įsigijimas;
- 7) informavimo ir viešinimo priemonių, susijusių su įgyvendinamu vietos projektu, pirkimas;
- 8) išlaidos susijusios su paramos vietos projektui įgyvendinti lėšomis įgyto ilgalaikio turto draudimo paslaugomis strategijos įgyvendinimo laikotarpiu;
- 9) bendrosios išlaidos⁸.

Rengiant vietos projekto sąmatą, išlaidos, atitinkančios vietos projektų tinkamų finansuoti išlaidų kategorijas, privalo būti aiškiai išvardytos, o ne pateiktos bendra suma.

Netinkamos finansuoti vietos projekto išlaidos

1. Vietos projekto išlaidos, neatitinkančios VVG parengtų specialiųjų taisyklių pareiškėjams, vietos projekto vykdymo sutarties nuostatų.

2. Pirkimo ir (arba) importo pridėtinės vertės mokestis, kurį vietos projekto vykdytojas pagal LR pridėtinės vertės mokesčio įstatymą turi ar galėtų turėti galimybę įtraukti į PVM atskaitą visais atvejais yra netinkamas finansuoti iš vietos projektui įgyvendinti skirtų lėšų. Kai vietos projekto vykdytojas yra valstybės arba savivaldybės institucija ar įstaiga, arba kitas viešasis juridinis asmuo, vykdamas valstybės ar savivaldybių veiklą, PVM yra netinkamas finansuoti iš vietos projektui įgyvendinti skirtų lėšų. Tokiu atveju, PVM nuo apmokestinamosios prekių ir (ar) paslaugų, už kurias mokama iš EŽŪFKP ir bendrojo finansavimo lėšų, vertės, kurio vietos projekto vykdytojas pagal Lietuvos Respublikos pridėtinės vertės mokesčio įstatymą neturi ar negalėtų turėti galimybės įtraukti į PVM atskaitą, yra apmokamas iš šiam tikslui skirtų Ministerijos bendrųjų valstybės biudžeto asignavimų.

3. Trumpalaikis turtas⁹, įgytas vietos projekto vykdytojo vietos projekto įgyvendinimo metu vietos projektui įgyvendinti skirtomis lėšomis, kurio vertė yra mažesnė nei vietos projekto vykdytojo numatyta minimali ilgalaikio turto vertė, ir kuris nepanaudojamas vietos

⁸ Bendrosios išlaidos – atlyginimas inžinieriams, architektams, konsultantams ir ekspertams, konsultuojantiems techniniais, technologiniais, ekonominiais ir organizaciniais vietos projekto rengimo ir įgyvendinimo klausimais, kai tokios paslaugos nėra tęstinė ar periodinė veikla, susijusi su pareiškėjo įprastine veikla ir išlaidomis, taip pat statinio projekto rengimo (įskaitant ekspertizę) išlaidos, projekto techninio tyrimo, patentų ir licencijų įsigijimo išlaidos, intelektinė veikla.

⁹ Trumpalaikis turtas – tai turtas, kuris gali būti naudojamas vieneto pajamoms uždirbti (ekonominei naudai gauti) trumpiau kaip vienerius metus, o jo įsigijimo kaina į vienetui leidžiamas atskaityti sąnaudas įskaitoma tą mokesstinį laikotarpį, kurį šis turtas pradėtas naudoti (Lietuvos Respublikos pelno mokesčio įstatymo (Žin., 2001, Nr. 110-3992).

projekto įgyvendinimo metu. Vietos projekto vykdytojas, siekdamas, kad trumpalaikis turtas būtų pripažįstamas tinkamomis finansuoti išlaidomis, jį turi panaudoti vietos projekto įgyvendinimo laikotarpiu.

4. Gyvūnai, vienmečiai augalai.

Paramos intensyvumas

Finansuojama iki 80 proc. visų tinkamų finansuoti projekto išlaidų.

Didžiausia paramos vietos projektui suma priklauso nuo konkrečios šios priemonės veiklos srities:

2.1.1. *Veiklos srities – Kaimo žmonių turiningą laisvalaikį ir aktyvų poilsį užtikrinančių veiklų rėmimas* – vietos projektams didžiausia paramos suma negali viršyti 57 750,0 Lt;

2.1.2. *Veiklos srities – Jaunimo iniciatyvų įgyvendinimas* – vietos projektams didžiausia paramos suma negali viršyti 100 000,0 Lt;

2.1.3. *Veiklos srities – Parama socialiai pažeidžiamų kaimo gyventojų grupių gyvenimo kokybės gerinimo iniciatyvoms* – vietos projektams didžiausia paramos suma negali viršyti 100 000,0 Lt.

Mažiausia vietos projekto vertė negali būti mažesnė nei 25 000 Lt (neįskaitant PVM).

Tinkamų finansuoti vietos projekto išlaidų dalį, kurių nepadengia lėšos vietos projektui įgyvendinti, vietos projekto vykdytojas privalo finansuoti piniginiu įnašu ir (arba) prisidėti įnašu natūra – nemokamu savanorišku darbu, ir (arba) nekilnojamoju turtu.

Partnerio (-ių) prisidėjimas prie vietos projekto įgyvendinimo piniginiu įnašu ir (arba) įnašu natūra, priklauso nuo partnerio juridinio statuso:

- partneris – viešasis juridinis asmuo gali prisidėti prie projekto įgyvendinimo piniginiu įnašu, įnašu natūra – savanorišku darbu ir (arba) nekilnojamu turtu;
- partneris – privatus juridinis asmuo, prie projekto įgyvendinimo gali prisidėti nuosavu piniginiu įnašu ir (arba) įnašu natūra – nemokamu savanorišku darbu ir (arba) nekilnojamu turtu.

Vietos projektų naudos ir kokybės vertinimas

Vietos projektų naudos ir kokybės vertinamas vyks po administracinės atitikties ir tinkamumo skirti lėšas vietos projektui įgyvendinti vertinimo. Vietos projektų naudą ir kokybę vertins ne mažiau kaip du vietos projektų paraiškų vertintojai. Jei vietos projektų paraiškų vertintojų suteikti balai pagal atskirą vertinimo kriterijų skirsis daugiau kaip 50 proc. nuo visos kriterijui skiriamos didžiausios balų sumos, VVG paskirs dar vieną vertintoją.

Vietos projektų naudos ir kokybės vertinamo metu jiems bus suteikiami balai pagal VVG nustatytus vietos projektų naudos ir kokybės vertinimo kriterijus.

VVG „Rietavo iniciatyvos“ nustatyti vietos projektų naudos ir kokybės vertinimo kriterijai ir jiems suteikti didžiausi balai

Kriterijai	Didžiausi balai
• Vietos bendruomenės įtraukimas į projekto rengimą	30
• Vietos projekto parengimo kokybė	15
• Partnerystė ir bendradarbiavimas	20
• Vietos projekto tęstinumas	30
• Vietos projekto naujoviškumas	5

Didžiausia balų suma, kurią gali surinkti vietos projektas, yra 100 balų.

Taikant vietos projektų naudos ir kokybės vertinimą, finansuotinomis bus laikomos paraiškos surinkusios daugiau nei 50 balų. Jeigu daugiau nei 50 balų surinkusių projektų prašoma suma viršys VVG numatytą priemonei įgyvendinti lėšų dydį, parama bus skiriama projektams, surinkusiems daugiausiai balų (išsamiau žr. 4.1. skirsnį „Vietos plėtros strategijos įgyvendinimo etapai ir jų aprašymas“).

2.2. PRIEMONĖ. KAIMO PAVELDO, TURIZMO BEI AMATŲ PLĖTOJIMAS

Priemonės apibūdinimas

Remiami viešieji ir pelno siekiantys¹⁰ verslo projektai.

Priemonė skirta tradicinių amatų atgaivinimui bei naujų amatų diegimui kaime, remiant tradicinių amatų mokymus, patirties perdavimą-perėmimą, naujų amatų technologijų įdiegimą ir įsisavinimą ir kitas veiklas. Priemone siekiama kurti verslui palankią aplinką, skatinti kaimo gyventojų verslumą.

Tuo pačiu priemone siekiama sudaryti sąlygas gyventojų verslo iniciatyvų įgyvendinimui. Todėl numatoma paremti smulkiuosius ir vidutinius kaimo verslus plėtojančius projektus.

Priemonė skirta gyvenimo kokybės kaimo vietovėse gerinimui, ji svarbi kaimo identitetui išsaugoti, kaimo ekonomikai įvairinti ir gyventojų ekonominei gerovei didinti.

Tikslai

Bendrasis tikslas – didinti kaimo gyventojų ekonominę gerovę, plėtojanti kaimo verslus.

Specialieji tikslai:

- Didinti kaimo gyventojų verslumą.
- Kurti verslui palankią aplinką.
- Gaivinti tradicinius bei diegti naujus amatus kaime.
- Remti kaimo gyventojų verslo iniciatyvas.

Veiklos sritys ir galimos vietos projektų idėjos:

2.2.1. Veiklos sritis. Tradicinių amatų atgaivinimas ir naujų amatų diegimas kaime (*galimos vietos projektų idėjos:* tradicinių amatų mokymai, patirties perdavimas / perėmimas; naujų amatų technologijų įdiegimas ir įsisavinimas; tradicinių patiekalų atgaivinimas; tradicinių ir naujų amatų populiarinimas; amatininkystės produktų reklamos, marketingo priemonės ir kt.).

2.2.2. Veiklos sritis. Verslui palankios aplinkos kūrimas (*galimos vietos projektų idėjos:* istorijos ir kultūros paveldo pritaikymas turizmui; informacijos sklaida – žemėlapiai, stendai, nuorodos, bukletai, internetinės svetainės ir kt.; krašto įvaizdžio gerinimo priemonės; kaimo verslininkų konkurencingumo didinimas – mokymai, patirties mainai ir kt.).

2.2.3. Veiklos sritis. Parama kaimo verslo projektams (*galimos vietos projektų idėjos:* įvairūs smulkaus ir vidutinio verslo projektai).

¹⁰ Pelno vietos projektas – projektas, kurį įgyvendindamas vietos projekto vykdytojas siekia gauti ir (arba) gauna pelno, o tiesioginis vietos projekto naudos gavėjas yra vietos projekto vykdytojas (-ai).

Paramos gavėjai

Pareiškėjais gali būti kaimo bendruomenės, savivaldybė, nevyriausybinės organizacijos, kiti juridiniai asmenys, Lietuvos Respublikos teisės aktų nustatyta tvarka įregistruoti ir (arba) veikiantys VVG teritorijoje ne mažiau nei vienerius metus, arba fiziniai (ne jaunesni kaip 18 m.) asmenys.

Pareiškėjas – fizinis asmuo gali teikti pelno vietos projekto paraišką tik savarankiškai. Pareiškėjas – fizinis asmuo gali teikti viešojo pobūdžio (nepelno) vietos projektą, tik tuo atveju, kai numatoma investuoti į kultūros paveldo objektų tvarkybą, ir šis objektas yra ir bus po projekto įgyvendinimo, ne trumpiau nei 10 metų, negyvenamas, prieinamas visuomenei, o galutiniai naudos gavėjai bus kaimo gyventojai (tik šiuo atveju pareiškėjas – fizinis asmuo prie vietos projekto įgyvendinimo gali prisidėti pinigineis lėšomis ir (arba) įnašu natūra – nemokamu savanorišku darbu ir (arba) nekilnojamuoju turtu).

Pareiškėjas – juridinis asmuo gali teikti pelno ar nepelno vietos projekto paraišką savarankiškai arba kartu su partneriu (-iais).

Pareiškėjas vietos projekto paraišką gali teikti savarankiškai arba kartu su partneriais¹¹. Tarp pareiškėjo ir partnerio (-ių) turi būti sudaryta vietos projekto įgyvendinimo *bendradarbiavimo sutartis*

Juridinis asmuo, dalyvaujantis kaip partneris vietos projekto įgyvendinimo veikloje, tuo pačiu metu turi teisę teikti savarankišką paramos paraišką.

Tinkamos finansuoti išlaidos

- 1) naujos įrangos, įrenginių, įrankių, technikos, mechanizmų, baldų, kitos įrangos, kompiuterinės įrangos ir programų, kitos elektroninės, skaitmeninės technikos, kitų prekių, tiesiogiai susijusių su vietos projekto įgyvendinimu, įsigijimas;
- 2) įrangos, įrenginių, technikos, mechanizmų nuomos, jei statyba, rekonstrukcija ar remontas atliekamas naudojant statytojo darbo jėgą;
- 3) darbų ir paslaugų pirkimas;
- 4) statybinių ir kitų medžiagų įsigijimas;
- 5) kaimo vietovei svarbių statinių statyba, renovavimas, rekonstravimas, kapitalinis remontas;
- 6) statinių statyba ir (ar) įsigijimas;
- 7) informavimo ir viešinimo priemonių, susijusių su įgyvendinamu vietos projektu, pirkimas;

¹¹ Partneris (-iai) – viešasis ar privatus juridinis (-iai) asmuo (-ys), finansuojantis (-ys) vietos projekto įgyvendinimą pinigineis lėšomis ir (arba) prisidedantis prie vietos projekto įgyvendinimo įnašu natūra, ir (arba) kitaip kartu su pareiškėju dalyvaujantis vietos projekto įgyvendinime.

- 8) išlaidos susijusios su paramos vietos projektui įgyvendinti lėšomis įgyto ilgalaikio turto draudimo paslaugomis strategijos įgyvendinimo laikotarpiu;
- 9) bendrosios išlaidos¹².

Rengiant vietos projekto sąmatą, išlaidos, atitinkančios vietos projektų tinkamų finansuoti išlaidų kategorijas, privalo būti aiškiai išvardytos, o ne pateiktos bendra suma.

Netinkamos finansuoti vietos projekto išlaidos

1. Vietos projekto išlaidos, neatitinkančios šių taisyklių, bendrųjų ir specialiųjų taisyklių pareiškėjams, vietos projekto vykdymo sutarties nuostatų.

2. Pirkimo ir (arba) importo pridėtinės vertės mokestis, kurį vietos projekto vykdytojas turi ar galėtų turėti galimybę įtraukti į PVM atskaitą visais atvejais yra netinkamas finansuoti iš vietos projektui įgyvendinti skirtų lėšų. Kai vietos projekto vykdytojas yra valstybės arba savivaldybės institucija ar įstaiga, arba kitas viešasis juridinis asmuo, vykdamas valstybės ar savivaldybių veiklą, PVM yra netinkamas finansuoti iš vietos projektui įgyvendinti skirtų lėšų. Tokiu atveju, PVM nuo apmokestinamosios prekių ir (ar) paslaugų, už kurias mokama iš EŽŪFKP ir bendrojo finansavimo lėšų, vertės, kurio vietos projekto vykdytojas pagal Lietuvos Respublikos pridėtinės vertės mokesčio įstatymą neturi ar negalėtų turėti galimybės įtraukti į PVM atskaitą, yra apmokamas iš šiam tikslui skirtų Ministerijos bendrųjų valstybės biudžeto asignavimų.

3. Trumpalaikis turtas¹³, įgytas vietos projekto vykdytojo vietos projekto įgyvendinimo metu vietos projektui įgyvendinti skirtomis lėšomis, kurio vertė yra mažesnė nei vietos projekto vykdytojo numatyta minimali ilgalaikio turto vertė, ir kuris nepanaudojamas vietos projekto įgyvendinimo metu. Vietos projekto vykdytojas, siekdamas, kad trumpalaikis turtas būtų pripažįstamas tinkamomis finansuoti išlaidomis, jį turi panaudoti vietos projekto įgyvendinimo laikotarpiu.

4. Gyvūnai, vienmečiai augalai.

Paramos intensyvumas

Lėšos *ne pelno* vietos projektui įgyvendinti gali sudaryti iki 80 proc. visų tinkamų finansuoti vietos projektų išlaidų, lėšos *pelno* vietos projektui įgyvendinti gali sudaryti iki 70 proc. visų tinkamų finansuoti vietos projekto išlaidų.

Didžiausia paramos vietos projektui suma priklauso nuo konkrečios šios priemonės veiklos srities:

¹² Bendrosios išlaidos – atlyginimas inžinieriams, architektams, konsultantams ir ekspertams, konsultuojantiems techniniais, technologiniais, ekonominiais ir organizaciniais vietos projekto rengimo ir įgyvendinimo klausimais, kai tokios paslaugos nėra tęstinė ar periodinė veikla, susijusi su pareiškėjo įprastine veikla ir išlaidomis, taip pat statinio projekto rengimo (įskaitant ekspertizę) išlaidos, projekto techninio tyrimo, patentų ir licencijų įsigijimo išlaidos, intelektinė veikla.

¹³ Trumpalaikis turtas – tai turtas, kuris gali būti naudojamas vieneto pajamoms uždirbti (ekonominei naudai gauti) trumpiau kaip vienerius metus, o jo įsigijimo kaina į vienetui leidžiamas atskaityti sąnaudas įskaitoma tą mokesstinį laikotarpį, kurį šis turtas pradėtas naudoti (Lietuvos Respublikos pelno mokesčio įstatymo (Žin., 2001, Nr. 110-3992)).

2.1.1. *Veiklos srities – Tradicinių amatų atgaivinimas ir naujų amatų diegimas kaime* – vietos projektams didžiausia paramos suma negali viršyti 100 000,0 Lt;

2.1.2. *Veiklos srities – Verslui palankios aplinkos kūrimas* – vietos projektams didžiausia paramos suma negali viršyti 50 000,0 Lt;

2.1.3. *Veiklos srities – Parama kaimo verslo projektams* – vietos projektams didžiausia paramos suma negali viršyti 100 000,0 Lt.

Mažiausia *ne pelno* vietos projekto vertė negali būti mažesnė nei 25 000 Lt, o *pelno* vietos projekto – 50 000 Lt (neįskaitant PVM).

Tinkamų finansuoti vietos projekto išlaidų dalį, kurių nepadengia lėšos vietos projektui įgyvendinti, vietos projekto vykdytojas privalo finansuoti:

- piniginiu įnašu, kai vietos projektas yra pelno;
- piniginiu įnašu arba įnašu natūra (nemokamu savanorišku darbu ir (arba) nekilnojamuoju turtu), kai vietos projektas yra ne pelno ir yra teikiamas pareiškėjo savarankiškai ir (arba) su partneriu.

Partnerio (-ių) prisidėjimas prie vietos projekto įgyvendinimo piniginiu įnašu ir (arba) įnašu natūra, priklauso nuo partnerio juridinio statuso:

- partneris – viešasis juridinis asmuo gali prisidėti prie projekto įgyvendinimo piniginiu įnašu, įnašu natūra – savanorišku darbu ir (arba) nekilnojamu turtu;
- partneris – privatus juridinis asmuo, prie projekto įgyvendinimo gali prisidėti nuosavu piniginiu įnašu ir (arba) įnašu natūra – nemokamu savanorišku darbu ir (arba) nekilnojamuoju turtu.

Vietos projektų naudos ir kokybės vertinimas

Vietos projektų naudos ir kokybės vertinamas vyks po administracinės atitikties ir tinkamumo skirti lėšas vietos projektui įgyvendinti vertinimo. Vietos projektų naudą ir kokybę vertins ne mažiau kaip du vietos projektų paraiškų vertintojai. Jei vietos projektų paraiškų vertintojų suteikti balai pagal atskirą vertinimo kriterijų skirsis daugiau kaip 50 proc. nuo visos kriterijui skiriamos didžiausios balų sumos, VVG paskirs dar vieną vertintoją.

Vietos projektų naudos ir kokybės vertinamo metu jiems bus suteikiami balai pagal VVG nustatytus vietos projektų naudos ir kokybės vertinimo kriterijus.

VVG „Rietavo iniciatyvos“ nustatyti *ne pelno* vietos projektų naudos ir kokybės vertinimo kriterijai ir jiems suteikti didžiausi balai

Kriterijai	Didžiausi balai
• Vietos bendruomenės įtraukimas į projekto rengimą	30
• Vietos projekto parengimo kokybė	15
• Partnerystė ir bendradarbiavimas	20
• Vietos projekto tęstinumas	30
• Vietos projekto naujoviškumas	5

VVG „Rietavo iniciatyvos“ nustatyti *pelno* vietos projektų naudos ir kokybės vertinimo kriterijai ir jiems suteikti didžiausi balai

Kriterijai	Didžiausi balai
1. Vietos projekto ekonominis gyvybingumas	25
2. Vietos projekto, verslo plano parengimo kokybė	25
3. Vietos projekto sukuriamos naujos darbo vietos	15
4. Vietos projekto naujoviškumas	15
5. Vietos projekto nauda vietos bendruomenei	20

Didžiausia balų suma, kurią gali surinkti vietos projektas, yra 100 balų.

Taikant vietos projektų naudos ir kokybės vertinimą, finansuotinomis bus laikomos paraiškos surinkusios daugiau nei 50 balų. Jeigu daugiau nei 50 balų surinkusių projektų prašoma suma viršys VVG numatytą priemonei įgyvendinti lėšų dydį, parama bus skiriama projektams, surinkusiems daugiausiai balų (išsamiau žr. 4.1. skirsnį „Vietos plėtros strategijos įgyvendinimo etapai ir jų aprašymas“).

IV. VVG „Rietavo iniciatyvos“ kaimo vietovių plėtros strategijos įgyvendinimo planas

VVG „Rietavo iniciatyvos“, įgyvendindama vietos plėtros strategiją, vadovausis Vietos plėtros strategijų, įgyvendinamų pagal Lietuvos Kaimo plėtros 2007–2013 metų programos krypties „LEADER metodo įgyvendinimas“ priemonę „Vietos plėtros strategijų įgyvendinimas“, administravimo taisyklėmis (toliau Administravimo taisyklės), kuriose pateiktos išsamios strategijų įgyvendinimo ir vietos projektų valdymo organizavimo nuostatos.

4.1. VIETOS PLĖTROS STRATEGIJOS ĮGYVENDINIMO ETAPAI IR JŲ APRAŠYMAS

4.1.1. Pasirengimas vietos projektų konkurso skelbimui

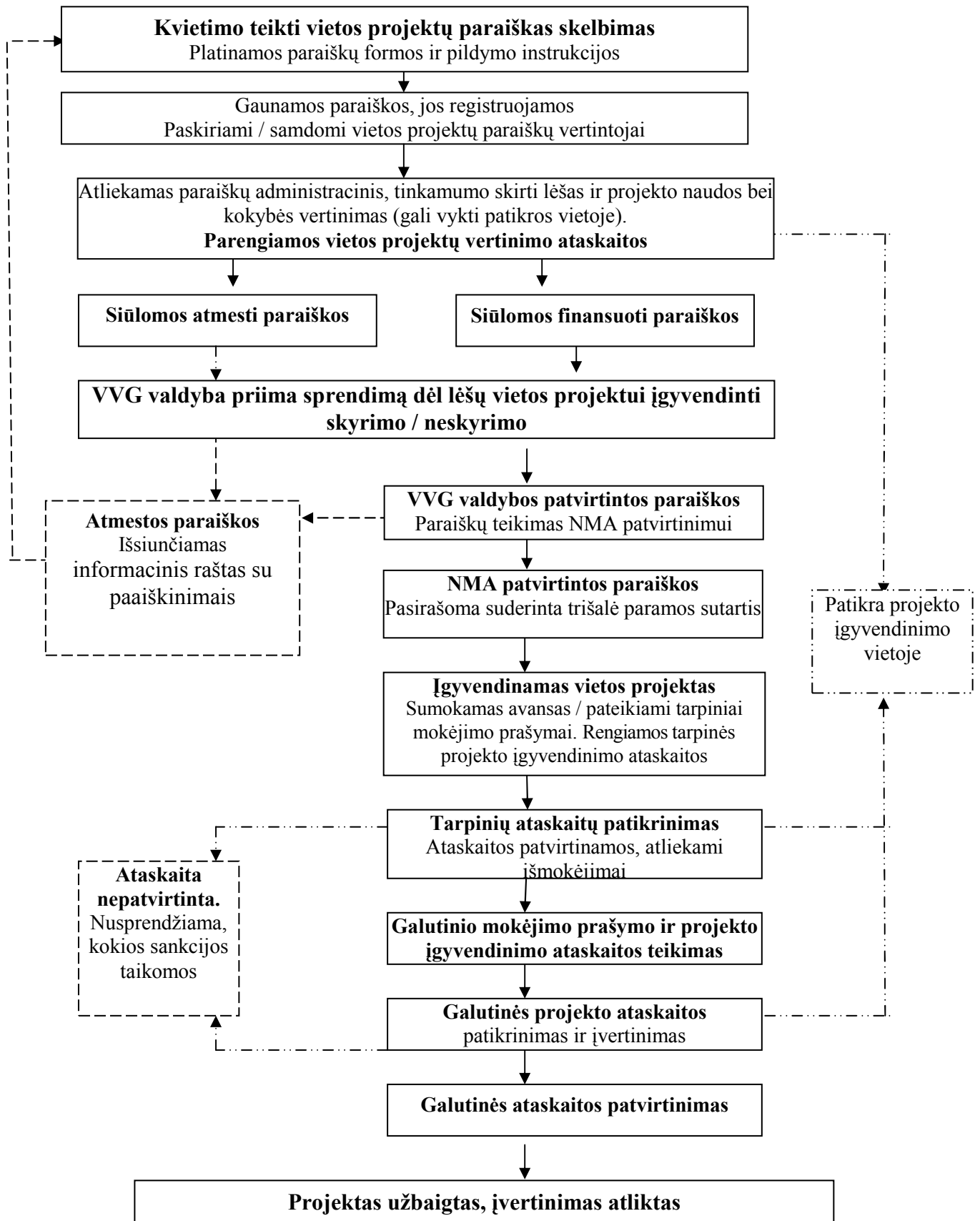
Prieš skelbiant vietos projektų konkursą, VVG pirmiausiai aktyviai viešins parengtą kaimo vietovių plėtros strategiją. Tuo tikslu bus organizuojamas parengtos vietos plėtros strategijos viešinimo renginys. Siekiant sudominti vietos organizacijas bei gyventojus dalyvauti strategijos įgyvendinime, bus rengiami informaciniai seminarai ir VVG teritorijos seniūnijose. Šiuose seminaruose kaimo gyventojai bei organizacijų atstovai bus supažindinami su LEADER metodo galimybėmis, VVG parengta vietos plėtros strategija ir kaimo gyventojų bei organizacijų vaidmeniu įgyvendinant šią strategiją. Taip pat bus pateikiamas detalus paaiškinimas, kaip pildyti paraiškas, aptariamos galimos projektų idėjos.

Prieš paskelbiant kvietimą teikti vietos projektų paraiškas, VVG taip pat sudarys kvietimų teikti vietos projektų paraiškas tvarkaraštį ir parengs reikiamą dokumentaciją bei ją suderins su Nacionaline mokėjimo agentūra (toliau NMA).

Administravimo taisyklių 50–59 punktuose pateikiamas detalus konkurso skelbimui būtinos dokumentacijos aprašymas.

4. 1 pav. pateikta schema iliustruoja projektų valdymo procesą, už kurį bus atsakinga VVG.

4. 1 pav. VVG projektų valdymo procesas

4. 1. 2. Kvietimo teikti vietos projektų paraiškas skelbimas

Įgyvendindama vietos plėtros strategiją, VVG skelbs viešą konkursą vietos projektams finansuoti. Planuojama viešą paraiškų rinkimo konkursą skelbti dviem etapais, tačiau, jei po dviejų etapų bus likę nepaskirstytų lėšų, VVG skelbs trečią, papildomą, paraiškų rinkimų konkursą.

Pirmas etapas – 2011 m. pirmas pusmetis.

Antras etapas – 2011 m. antras pusmetis.

Trečias etapas (papildomas) – 2012 m. antras pusmetis.

Kvietimo teikti vietos projektų paraiškas skelbime nurodoma:

1. VVG pavadinimas, adresas, telefono ir fakso numeriai, el. paštas ir adresas, kuriuo galima gauti papildomos informacijos, už informacijos teikimą atsakingas VVG paskirtas asmuo (asmenys);
2. vietos plėtros strategijos pavadinimas, prioritetai, pagrindiniai tikslai, strategijos priemonės, pagal kurias kviečiama teikti vietos projektus;
3. lėšų, skiriamų kvietimui teikti vietos projektus, suma litais (pagal atskiras priemones ar veiklos sritis);
4. tinkami pareiškėjai pagal strategijos priemonę, kuriai kviečiama teikti vietos projektus;
5. vietos projektų paraiškų pateikimo būdas;
6. galutinė vietos projektų paraiškų pateikimo diena ir valanda, vieta;
7. informacija, kur galima gauti kvietimo teikti vietos projektų paraiškas dokumentaciją;
8. kita VVG nustatyta informacija.

Kvietimo teikti vietos projektų paraiškas skelbimas spausdinamas lietuvių kalba bent viename VVG veiklos teritorijoje platinamų laikraščių ir NMA interneto tinklalapyje www.nma.lt. Kvietimas teikti vietos projektų paraiškas gali būti skelbiamas papildomai kituose leidiniuose, internete ir kitais būdais.

Skelbimuose spaudoje ir interneto svetainėse VVG pateiks nuorodas ir adresus, kuriais bus galima susipažinti su VVG parengta ir NMA patvirtinta konkurso sąlygas reglamentuojančia dokumentacija:

- bendrosiomis taisyklėmis pareiškėjams;
- specialiosiomis taisyklėmis pareiškėjams;
- vietos projekto paraiškos forma;
- pavyzdine trišale vietos projekto vykdymo sutartimi;
- pavyzdine bendradarbiavimo sutartimi;
- vietos projekto įgyvendinimo ataskaitos forma.

VVG sieks užtikrinti, kad informacija apie kvietimus teikti vietos projektų paraiškas bei kvietimų teikti vietos projektų paraiškas dokumentacija būtų vieša ir prieinama visiems galimiems pareiškėjams ir visuomenei.

4.1.3. Paraiškos pildymas

Projekto paraiška ir biudžetas turės būti užpildyti arba pagal Administravimo taisyklėse pateiktą paraiškos formą kai priemonę, kuriai teikiama paraiška, reglamentuoja strategija ir KPP, arba pagal VVG parengtą paraiškos formą, kai priemonę reglamentuoja VVG strategija, tačiau nereglamentuoja KPP.

Vietos projekto paraiškų formos pagal kiekvieną iš strategijoje numatytų priemonių bus pateikiamos kartu su VVG parengtomis specialiosiomis taisyklėmis pareiškėjams.

Projektų teikėjus paraiškų pildymo klausimais VVG būstinėje konsultuos VVG nariai ir darbuotojai.

Konkursui pateiktos vietos projektų paraiškos bus renkamos ir registruojamos VVG biure, kurio adresas bus nurodytas kvietimo teikti vietos projektų paraiškas skelbime.

4.1.4. Vietos projektų tinkamumo sąlygos

Bendrosiose taisyklėse pareiškėjams pateikiama vietos projektų įgyvendinimo ir administravimo sąlygas nusakanti informacija, kurią privalo žinoti visi pareiškėjai, teikiantys vietos projekto paraiškas pagal bet kurią strategijos priemonę ar priemonės veiklos sritį.

Vietos projektų tinkamumo sąlygos nurodomos ir detalios išdėstomos VVG parengtose ir NMA patvirtintose specialiosiose taisyklėse pareiškėjams, kurios parengiamos atskirai pagal kiekvieną strategijos priemonę. Šiose taisyklėse pateikiama informacija, kurią privalo žinoti pareiškėjas, teikiantis vietos projekto paraišką pagal konkrečią strategijos priemonę ar priemonės veiklos sritį. Jose nurodomi ir detalizuojami:

- tinkami ir netinkami pareiškėjai, paramos gavėjai;
- vietos projektų tinkamumo reikalavimai;
- tinkamos ir netinkamos finansuoti vietos projektų išlaidos;
- kvietimui teikti vietos projektų paraiškas skiriama lėšų suma;
- lėšų vietos projektui įgyvendinti dydžio nustatymo tvarka: didžiausia lėšų vietos projektui įgyvendinti suma, jų lyginamoji dalis, reikalavimai prie vietos projekto įgyvendinimo prisidėti nuosavu indėliu, mažiausia vietos projekto vertė;
- įnašo natūra pripažinimo tinkamu vietos projekto vykdytojo nuosavu indėliu tvarka (kai taikoma);
- vietos projektų naudos ir kokybės vertinimo kriterijai ir kt.

4.1.5. Projekto trukmė

Vietos projektai turi atitikti šiuos trukmei keliamus reikalavimus:

- Vietos projekto vykdymo sutartys gali būti sudaromos iki 2015 m. birželio 1 d.
- Visi su vietos projekto įgyvendinimu susijusias išlaidas pateisinantys ir išlaidų apmokėjimą įrodantys dokumentai turi būti išrašyti, mokėjimo prašymai pateikti iki 2015 m. rugsėjo 1 d.
- Didžiausia galima projekto įgyvendinimo trukmė – 24 mėnesiai nuo sutarties pasirašymo datos.

4.1.6. Finansinės paramos intensyvumas, tinkamas projekto biudžetas

Išsamus tinkamų ir netinkamų finansuoti vietos projekto išlaidų aprašymas, didžiausia ir mažiausia lėšų vietos projektui įgyvendinti suma bei lyginamoji dalis pagal kiekvieną VVG vietos plėtros strategijos priemonę pateikiamas VVG parengtose bei NMA patvirtintose specialiosiose taisyklėse pareiškėjams.

Visoms VVG strateginėms priemonėms taikomos sąlygos:

- Lėšos pelno projektui įgyvendinti gali sudaryti **iki 70 proc.** visų tinkamų finansuoti vietos projektų išlaidų.
- Kai vietos projektas teikiamas pagal KPP priemonę „Kaimo atnaujinimas ir plėtra“, kurią reglamentuoja strategija ir KPP, lėšos vietos projektui įgyvendinti gali sudaryti:
 - **iki 90 proc.** visų tinkamų finansuoti vietos projekto išlaidų, kai vietos projektas teikiamas pareiškėjo savarankiškai arba su partneriu – juridiniu asmeniu;
 - **iki 65 proc.** visų tinkamų finansuoti vietos projekto išlaidų, kai vietos projektas teikiamas pareiškėjo kartu su partneriais – fiziniais asmenimis;
 - **iki 75 proc.** visų tinkamų finansuoti vietos projekto išlaidų, kai vietos projektas pareiškėjo teikiamas kartu su partneriais – fiziniais asmenimis ir vietos projekte numatyta investuoti į kultūros paveldo objektų tvarkybą arba tradicinių sertifikuotų amatų plėtrą;
 - **iki 70 proc.** visų tinkamų finansuoti vietos projekto išlaidų, kai vietos projektas teikiamas kartu su partneriais – fiziniais asmenimis ir vietos projekte numatyta investuoti į tradicinių nesertifikuotų amatų plėtrą.

- Kai vietos projektas teikiamas pagal priemonę, kurią reglamentuoja VVG strategija, tačiau nereglamentuoja KPP, lėšos ne pelno projektui įgyvendinti gali sudaryt **iki 80 proc.** visų tinkamų finansuoti vietos projekto išlaidų.
- Mažiausia vietos projekto vertė negali būti mažesnė nei 25 000 Lt — ne pelno projekto ir 50 000 Lt — pelno projekto.

Informuojant pareiškėjus bus nurodyta, kad vietos projekto biudžete išlaidos, atitinkančios vietos projektų tinkamų finansuoti išlaidų kategorijas, būtų aiškiai išvardytos, o ne pateiktos bendra suma. Detalus, pagrįstas ir realistiškas vietos projekto biudžetas yra svarbus projekto įgyvendinimo sėkmės veiksnys.

4.1.7. Nuosavas įnašas

Tinkamų finansuoti vietos projekto išlaidų dalį, kurių nepadengia lėšos vietos projektui įgyvendinti, vietos projekto vykdytojas privalo finansuoti piniginiu įnašu ir (arba) prisidėti įnašu natūra – nemokamu savanorišku darbu, ir (arba) nekilnojamuoju turtu.

Kai vietos projektas, teikiamas strategijos vykdytojui pagal priemones, kurias reglamentuoja vietos plėtros strategija, tačiau nereglamentuoja KPP, vietos projekto vykdytojas privalo prisidėti:

- piniginiu įnašu, kai vietos projektas yra pelno;
- piniginiu įnašu arba įnašu natūra (nemokamu savanorišku darbu ir (arba) nekilnojamuoju turtu), kai vietos projektas yra ne pelno ir yra teikiamas pareiškėjo savarankiškai ir (arba) su partneriu.

Kai vietos projektai teikiami pagal priemonę „Kaimo atnaujinimas ir plėtra“, pareiškėjas ir (arba) partneris (-iai) – juridinis (-iai) asmuo (-enys) įgyvendindamas arba prisidėdamas (-i) prie vietos projekto įgyvendinimo, gali prisidėti įnašu natūra – savanorišku darbu ir (arba) nekilnojamu turtu, tačiau partnerių – fizinių asmenų – įnašas natūra nepripažįstamas tinkamu vietos projekto įnašu.

Partneriai – fiziniai asmenys – prie vietos projekto įgyvendinimo gali prisidėti tik nuosavu piniginiu įnašu. Bendras pareiškėjo ir partnerių – fizinių asmenų – įnašas turi būti ne mažesnis kaip 35 proc. visų tinkamų finansuoti vietos projekto išlaidų, išskyrus tuos atvejus kai:

- investuojama į kultūros paveldo objektų tvarkybą arba tradicinių sertifikuotų amatų plėtrą – ne mažesnis kaip 25 proc. visų tinkamų finansuoti projekto išlaidų (pagal bendradarbiavimo sutartyse numatytą susitarimą);

- investuojama į tradicinių nesertifikuotų amatų plėtrą – ne mažesnis kaip 30 proc. visų tinkamų finansuoti projekto išlaidų (pagal bendradarbiavimo sutartyse numatytą susitarimą).

Jeigu vietos projektas įgyvendinamas kartu su partneriais – fiziniaisi asmenimis, partneriu negali būti vienas fizinis asmuo (šis reikalavimas netaikomas, kai įgyvendinant vietos projektą numatytos veiklos, susijusios su istorine, etninės kultūros, architektūrine ar kitokią kultūrinę vertę turinčių nekilnojamųjų kultūros paveldo objektų bei vietovių pritaikymu ir tvarkyba.

Inašas natūra laikomas tinkamu vietos projekto vykdytojo arba partnerio (-ių) nuosavu indėliu, kai tai yra:

- nemokamas savanoriškas darbas, kurio vertė nustatyta atsižvelgiant į išdirbtą laiką ir valandinę atlygio vertę ir kuris atliktas projekto įgyvendinimo laikotarpiu. Nemokamas savarankiškas darbas reiškia, kad fizinis asmuo tam tikrą valandą skaičių skiria darbui, susijusiam su projekto įgyvendinimu, ir tam sugaištas laikas yra prilyginamas tam tikrai piniginei vertei. Nemokamo savanoriško darbo valandinio atlygio vidutinė vertė nustatoma vadovaujantis Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės tyrimų duomenimis;
- nekilnojamas turtas, skirtas projektui įgyvendinti, nuosavybės teise arba kitais teisėtais pagrindais priklausantis pareiškėjui ir (arba) partneriui (-iams) (išlyga taikoma tik valstybinei žemei, t. y. tuo atveju, kuomet vietos projektas yra numatytas įgyvendinti valstybinėje žemėje, tada pareiškėjas ir (arba) vietos projekto partneris turi pateikti valstybinės žemės valdymo teisėtumą įrodančius dokumentus).

VVG parengtose specialiosiose taisyklėse pareiškėjams bus nurodoma, kad vietos projekto vykdytojas privalo raštu informuoti VVG apie tai, kokie darbai bus atliekami, kuriuo laikotarpiu (nurodyti konkrečiai dieną, valandą), kurioje vietoje, kas juos atliks. VVG turi teisę atlikti nemokamų savanoriškų darbų atlikimo patikrą vietoje.

Vietos projekto vykdytojas informaciją apie atliktą nemokamą savanorišką darbą turi fiksuoti nemokamo savanoriško darbo laiko apskaitos lentelėje (pagal pavyzdinę nemokamo savanoriško darbo laiko apskaitos lentelę). Savanoriško darbo laiko apskaitos turi būti išsiųsta paštu arba įteikta pasirašytinai VVG. VVG, gavusi nemokamo savanoriško darbo laiko apskaitos lentelę, įvertina nemokamą savanorišką darbą bei priima sprendimą dėl nemokamo savanoriško darbo pripažinimo tinkamu vietos projekto vykdytojo nuosavu indėliu.

VVG įvertinusi vietos projekto vykdytojo pateiktą nemokamo savanoriško darbo laiko apskaitos lentelę, priims vieną iš šių sprendimų:

1. pripažins nemokamo savanoriško darbo laiko apskaitos lentelėje litais nurodytą vertę tinkamu vietos projekto vykdytojo nuosavu indėliu;
2. paprašys vietos projekto vykdytojo pateikti papildomą informaciją per nustatytą terminą ir (arba) atlikti vietos projekto patikrą vietoje;
3. atmes, išdėstydamą atmetimo motyvus. VVG gali lentelėje litais nurodytos vertės nepripažinti tinkamu vietos projekto vykdytojo nuosavu indėliu tik tuo atveju, jeigu vietos projekto vykdytojas nesilaiko nustatytų reikalavimų nemokamam savanoriškam darbui. VVG per 10 darbo dienų nuo tokio sprendimo priėmimo dienos raštu informuoja vietos projekto vykdytoją, nuroydamą tokio sprendimo motyvus.

VVG, patikrinusi nemokamų savanoriškų darbų atlikimo faktą ir įsitikinusi, kad savanoriškas darbas atliktas taip, kaip nustatyta vietos projekte, pateikia NMA pažymą dėl vietos projekto vykdytojo įnašo natūra pripažinimo tinkamu nuosavu indėliu. Tinkamas finansuoti vietos projekto išlaidas NMA vietos projekto vykdytojui apmoka taip, kad, baigus įgyvendinti vietos projektą, vietos projekto vykdytojo įnašui natūra prilyginamos išlaidos nebūtų kompensuotos iš lėšų projektui įgyvendinti.

4.1.8. Projektų paraiškų tvarkymas, jų vertinimas bei atranka

4.1.8.1. Vietos projektų paraiškų registravimas ir tvarkymas

Vietos projektų paraiškas kartu su reikalaujamais priedais iš pareiškėjų priima ir registruoja VVG paskirtas atsakingas asmuo kvietimo teikti vietos projektų paraiškas skelbime nurodytu adresu. Projektai bus registruojami atskirame surištame ir antspauduotame žurnale, nurodant gavimo datą, pareiškėjo pavadinimą (jei pareiškėjas – juridinis asmuo) arba jo vardą ir pavardę (jei pareiškėjas – fizinis asmuo), arba įgalioto asmens vardą, pavardę, pareiškėjo adresą, vietos projekto paraiškos pateikimo būdą, projekto paraišką užregistravusio VVG paskirto atsakingo asmens duomenis, ir suteikiant vietos projekto paraiškai unikalų registracijos numerį.

VVG paskirtas vietos projektų paraiškas tvarkysiantis asmuo, sudaro gautų projektų sąrašą. Užvedamos kiekvieno vietos projekto bylos, numatoma jų saugojimo vieta. Išsiunčiami laiškai, informuojantys pareiškėjus, kad jų paraiškos gautos (tuo atveju, kai paraiškos atsiųstos paštu).

4.1.8.2. Vietos projektų paraiškų vertinimo organizavimas

Iki vietos projektų paraiškų vertinimo pradžios VVG pasirengia vietos projektų atrankos ir tvirtinimo vidaus taisyklės, numato projektų vertinimo, ataskaitų rengimo bei jų

teikimo VVG valdybai tvarką ir suderina ją su NMA. Šie dokumentai rengiami pagal pavyzdines formas.

Vietos projektų paraiškas VVG vertins vadovaudamasi parengtomis ir su NMA suderintomis bendrųjų ir specialiųjų taisyklių pareiškėjams nuostatomis. Vietos projektų paraiškų vertinimui VVG paskirs atsakingus asmenis (toliau – vietos projektų paraiškų vertintojus). Šiam darbui VVG gali pasitelkti ir nepriklausomus ekspertus, jeigu vietos projektų vertinimas reikalauja specialiųjų žinių. Nepriklausomus ekspertus VVG pasirenka atsižvelgdama į jų kvalifikaciją bei patirtį. Įvertinę vietos projektų paraiškas, vietos projektų paraiškų vertintojai parengia vietos projektų paraiškų vertinimo ataskaitas ir teikia jas VVG valdybai.

Prieš atliekant vertinimą, vietos projektų paraiškų vertintojai ir VVG valdybos nariai pasirašo konfidencialumo ir nešališkumo deklaraciją (pagal pavyzdinę formą), kuria įsipareigoja būti nešališki ir laikytis konfidencialumo.

Jeigu kyla pagrindas manyti, kad asmens dalyvavimas vertinant vietos projekto paraišką, atliekant vietos projekto paraiškos vertinimo kontrolę ir (ar) vykdant kitas priskirtas funkcijas gali sukelti interesų konfliktą, tas asmuo pats arba VVG valdybai pareikalavus turi nusišalinti nuo viso vietos projekto vertinimo proceso. Vietos projektų atrankos posėdžio protokole turi būti įtraukiama informacija apie galimą interesų konfliktą.

4.1.8.3. Vietos projektų paraiškų vertinimas ir atranka

Visos kvietimo teikti vietos projektų paraiškas metu pateiktos projektų paraiškos bus vertinamos pagal specialiosiose taisyklėse pareiškėjams nustatytus reikalavimus. Šie reikalavimai vietos projektų paraiškų vertinimo metu nekeičiami.

Vietos projekto paraiškos vertinimo procesą sudarys šie pagrindiniai etapai:

- 1) administracinės atitikties vertinimas;
- 2) tinkamumo skirti lėšas vietos projektui įgyvendinti vertinimas;
- 3) vietos projektų naudos ir kokybės vertinimas.

1) Administracinės atitikties vertinimo metu nustatoma ar vietos projekto paraiška tinkamai užpildyta, ar su paraiška pateikti visi specialiosiose taisyklėse pareiškėjams nurodyti dokumentai bei informacija.

Vietos projekto paraiškos vertintojui nustačius, kad projekto paraiška netinkamai užpildyta arba su ja pateikti ne visi specialiosiose taisyklėse pareiškėjams nurodyti

dokumentai, pareiškėjui siunčiamas arba įteikiamas raštas, kuriame prašoma pateikti trūkstamą informaciją / dokumentus.

Per nustatytą terminą nepateikus ar pateikus ne visus prašomus dokumentus / informaciją, pareiškėjui siunčiamas antras pranešimas, į kurį negavus atsakymo, vietos projekto paraiška atmetama. Apie priimtą sprendimą atmeti vietos projekto paraišką, nurodant atmetimo priežastis, VVG raštu informuoja pareiškėją.

Vietos projekto paraiškos vertintojas, nustatęs, kad paraiška atitinka visus administracinės atitikties reikalavimus, ją teikia kitam vertinimo etapui.

Informaciją apie administracinės atitikties vertinimo reikalavimus atitikusias vietos projektų paraiškas VVG pateikia NMA, taip pat viešina savo veiklos teritorijoje.

2) Tinkamumo skirti lėšas vietos projektams įgyvendinti vertinimo etapui teikiamos projektų paraiškos, kurios atitinka administracinės atitikties reikalavimus.

Tinkamumo skirti lėšas vietos projektui įgyvendinti vertinimui atlikti paskiriami arba pasamdomi du vietos projekto paraiškos vertintojai (esant vienam vertintojui VVG paskiria arba pasamdo antrą kvalifikuotą asmenį, atliekantį tinkamumo skirti lėšas vietos projektui įgyvendinti vertinimo kontrolę ir peržiūrą). Vietos projektų paraiškų vertinimo metu VVG gali atlikti vietos projekto patikrą vietoje.

Šiame etape vertinama, ar vietos projekto paraiška yra tinkama finansuoti pagal strategiją, nustatoma vietos projekto atitiktis specialiosiose taisyklėse numatytiems tinkamumo reikalavimams (pareiškėjo, vietos projekto ir išlaidų)¹⁴.

Tinkamumo skirti lėšas vietos projektui įgyvendinti vertinimo metu nustatomas maksimalus lėšų vietos projektui įgyvendinti dydis ir galimų skirti lėšų lyginamoji dalis. Lėšų vietos projektui įgyvendinti dydis, suapvalintas iki sveikųjų skaičių, nustatomas kaip mažiausia vietos projektui įgyvendinti būtina lėšų suma, įvertinus visų kitų finansavimo šaltinių panaudojimo galimybes. Galimų skirti lėšų lyginamoji dalis nustatoma kaip procentinė skiriamų lėšų išraiška, skaičiuojama nuo bendros tinkamų finansuoti vietos projekto išlaidų sumos. Netinkamas finansuoti, nebūtinai vietos projektui įgyvendinti išlaidas ir tinkamų finansuoti išlaidų dalį, kurių nepadengia lėšos vietos projektui įgyvendinti, vietos projekto vykdytojas privalės finansuoti pats.

¹⁴ Kai vietos projektas teikiamas pagal priemonę, kurią reglamentuoja strategija ir KPP, tinkamumo reikalavimai turi atitikti KPP ir KPP krypties „Gyvenimo kokybė ir kaimo ekonomikos įvairinimas“ priemonių įgyvendinimo Administravimo taisyklėse nustatytus pareiškėjo, projekto ir išlaidų tinkamumo reikalavimus. Kai vietos projektas teikiamas pagal priemonę, kurią reglamentuoja strategija, tačiau nereglamentuoja KPP, tinkamumo reikalavimai turi atitikti strategijoje nustatytus pareiškėjo, vietos projekto ir išlaidų tinkamumo reikalavimus.

Nustačius, kad dėl vietos projekto paraiškoje ar jos prieduose pateiktos neišsamios ar netikslios informacijos vietos projektų paraiškų vertintojai negali įvertinti vietos projekto tinkamumo finansuoti pagal strategiją, VVG pareiškėjui siunčia arba įteikia pasirašytinai raštą, kuriame nurodoma, kokios informacijos / dokumentų trūksta, arba ką reikia patikslinti (raštas taip pat turi būti išsiunčiamas elektroniniu paštu, jei vietos projekto paraiškoje pareiškėjas tai nurodęs kaip pageidaujamą informacijos gavimo būdą).

Per nustatytą laiką nepateikus reikalaujamų dokumentų / trūkstamos informacijos, pareiškėjui siunčiamas antras pranešimas, į kurį negavus atsakymo, vietos projekto paraiška atmetama.

Prieš priimant sprendimą atmesti vietos projekto paraišką, VVG išnagrinėja nustatytus neatitikimus, papildomos informacijos, duomenų bei dokumentų nepateikimo aplinkybes ir įsitikina, kad vietos projekto paraiškos atmetimas pagrįstas ir vietos projekto paraiškos vertinimą atlikę vertintojai nepažeidė nustatytų procedūrų. Apie sprendimą atmesti vietos projekto paraišką VVG atsakingas asmuo informuoja pareiškėją išsiųsdamas jam informacinį raštą, kuriame nurodomos vietos projekto paraiškos atmetimo priežastys.

Jeigu tinkamumo skirti lėšas vietos projektui įgyvendinti vertinimo etapo metu nustatoma, kad tinkamų finansuoti išlaidų dydis ir galimas maksimalus lėšų vietos projektui įgyvendinti dydis skiriasi nuo vietos projekto paraiškoje pateiktų tinkamų finansuoti išlaidų ir prašomų lėšų vietos projektui įgyvendinti dydžių, iki sprendimo skirti lėšas vietos projektui įgyvendinti VVG derina su pareiškėju, ar šis sutiktų įgyvendinti vietos projektą su VVG nustatytais maksimalaus dydžio tinkamomis finansuoti išlaidomis ir lėšomis, jei kyla abejonių dėl pareiškėjo galimybių įgyvendinti vietos projektą su mažesne lėšų suma. Pareiškėjui nesutikus su VVG nustatytais maksimalaus dydžio tinkamomis finansuoti išlaidomis ir lėšomis, vietos projekto paraiška atmetama.

Informaciją apie tinkamumo skirti lėšas vietos projektams įgyvendinti vertinimo reikalavimus atitikusias paraiškas VVG pateikia NMA, taip pat viešina savo veiklos teritorijoje.

3) Vietos projektų naudos ir kokybės vertinimui teikiamos projektų paraiškos, kurios atitiko administracinės atitikties reikalavimus ir buvo įvertintos kaip tinkamos skirti lėšas vietos projektui įgyvendinti.

Vietos projektų naudos ir kokybės vertinimas vykdomas atsižvelgiant į vietos projekto paraiškos pateikimo ir administracinės atitikties bei tinkamumo skirti lėšas vertinimo metu pateiktus dokumentus.

Vietos projektų naudą ir kokybę vertina ne mažiau kaip du vietos projektų paraiškų vertintojai. Jei vietos projektų paraiškų vertintojų suteikti balai pagal atskirą vertinimo kriterijų skiriasi daugiau kaip 50 proc. nuo visos kriterijui skiriamos didžiausios balų sumos, strategijos vykdytojas turi paskirti dar vieną vertintoją.

Vietos projektų naudos ir kokybės vertinimo metu vietos projektams suteikiami balai pagal VVG nustatytus vietos projektų naudos ir kokybės vertinimo kriterijus.

VVG „Rietavo iniciatyvos“ nustatyti vietos projektų naudos ir kokybės vertinimo kriterijai pateikti 4.1 ir 4.4 lentelėse.

4.1 lentelė. VVG „Rietavo iniciatyvos“ nustatyti *ne pelno* vietos projektų naudos ir kokybės vertinimo kriterijai

NE PELNO VIETOS PROJEKTŲ NAUDOS IR PRIVALUMŲ VERTINIMO KRITERIJAI		Didžiausia balų suma	Projekto balai
1.	Vietos bendruomenės įtraukimas į projekto rengimą	30	
	Projekto idėja parengta ir išvystyta pačios bendruomenės, pagrįsta, kad vietos gyventojams projektas reikšmingas, atitinka gyventojų poreikius – poreikiai išanalizuoti ir susieti su vietos, projekto sprendžiama problema. <i>Vietos bendruomenės narių, dalyvavusių rengiant projekto idėją (dalyvaujančių įgyvendinant projektą) skaičius ir šį skaičių įrodantys dokumentai (viešų susirinkimų, vietos iniciatyvinės grupės susitikimų protokolai, kiti dokumentai). Bendruomenės poreikiai išsiaiškinti, taikant įvairius tyrimo metodus (pateikiama akivaizdi faktinė medžiaga). Projekto įgyvendinime numatytas savanoriškas darbas.</i>		
2.	Vietos projekto parengimo kokybė	15	
	Aiškūs projekto tikslai ir uždaviniai. Projekto veiksmų planas realistinis ir įgyvendinamas Projekto biudžetas aiškus, pagrįstas ir realistinis (aukščiausias balas skiriamas, jei prie paraiškos pateikiamos paslaugų teikėjų apklausos, detali išlaidų apskaita).		
3.	Partnerystė ir bendradarbiavimas	20	
	Projektas rengiamas / įgyvendinamas bendradarbiaujant (finansiskai ar kitais būdais) su kitomis kaimo organizacijomis, teikiančiomis reikšmingą indėlį į projekto sėkmę. Projektas skatina bendradarbiavimą tarp kaimo bendruomenių organizacijų.		
4.	Vietos projekto tęstinumas	30	
	Projektas yra ilgalaikis ir turi tęstinumą. Pagrįsta, kad projekto rezultatai turės ilgalaikį poveikį ir numatyta, kaip jais bus naudojamosi pasibaigus projektui.		
5.	Vietos projekto naujoviškumas	5	
	Projektas taiko naujoviškus metodus (vietovėje naujus arba dar niekur nevykdytus veiksmus).		

4.2 lentelė. Galutinė *ne pelno* vietos projekto vertinimo lentelė

	Bendras projekto įvertinimas	Didžiausia balų suma	Projekto balai
1.	Vietos bendruomenės įtraukimas į projekto rengimą	30	
2.	Vietos projekto parengimo kokybė	15	
3.	Partnerystė ir bendradarbiavimas	20	
4.	Vietos projekto tęstinumas	30	
5.	Vietos projekto naujoviškumas	5	
	Iš viso	100	

4.3 lentelė. VVG „Rietavo iniciatyvos“ nustatyti *pelno* vietos projektų naudos ir privalumų vertinimo kriterijai

PELNO VIETOS PROJEKTŲ NAUDOS IR PRIVALUMŲ VERTINIMO KRITERIJAI		Didžiausia balų suma	Projekto balai
1.	Vietos projekto ekonominis gyvybingumas	25	
	Vertinami pelno siekiančio vietos projekto ekonominio gyvybingumo rodikliai, taip pat įvertinama verslo rizika, jos veiksniai ir šaltiniai.		
2.	Vietos projekto, verslo plano parengimo kokybė	25	
	Aiškūs projekto tikslai ir uždaviniai. Projekto veiksmų planas realistiškas ir įgyvendinamas. Išsamus ir pagrįstas verslo planas: aprašytas sukuriamas produktas, paslauga, technologija, išanalizuota rinkos situacija, parengtas išsamus finansų planas, marketingo planas ir t.t.		
3.	Vietos projekto sukuriamos naujos darbo vietos	15	
	Aukščiausias balas skiriamas, jeigu projektu sukuriama 4 ir daugiau naujų darbo vietų		
4.	Vietos projekto naujoviškumas	15	
	Projektas numato konkrečiai vietai ar apskritai arba dar niekur netaikytų naujų produktų, paslaugų ar technologijų sukūrimą ar įdiegimą.		
5.	Vietos projekto nauda vietos bendruomenei	20	
	Projektas turi matomą poveikį kaimo gyventojų gyvenimo kokybės pagerėjimui, skatina kaimo gyventojų ekonominę aktyvumą.		

4.4 lentelė. Galutinė *pelno* vietos projekto vertinimo lentelė

	Bendras projekto įvertinimas	Didžiausia balų suma	Projekto balai
1.	Vietos projekto ekonominis gyvybingumas	25	
2.	Vietos projekto, verslo plano parengimo kokybė	25	
3.	Vietos projekto sukuriamos naujos darbo vietos	15	
4.	Vietos projekto naujoviškumas	15	
5.	Vietos projekto nauda vietos bendruomenei	20	
	Iš viso	100	

Didžiausia balų suma, kurią gali surinkti projektas, yra 100 balų (žr. galutinio vietos projekto vertinimo lentelės Nr. 4.2 ir 4.4).

Taikant vietos projektų naudos ir kokybės vertinimą, finansuotinomis bus laikomos paraiškos, surinkusios daugiau nei 50 balų. Jeigu daugiau nei 50 balų surinkusių projektų prašoma suma viršys VVG numatytų priemonei įgyvendinti lėšų dydį, parama bus skiriama projektams, surinkusiems didžiausią balų kiekį.

Galutinis paraiškų, kurioms skiriama finansinė parama, skaičius bus žinomas, sulyginus VVG finansinius išteklius su daugiau nei 50 balų surinkusių paraiškų bendru prašomos paramos dydžiu. Todėl tarpinėje suvestinės lentelės (žr. 4.5 lentelę) dalyje įrašyti projektai turi tikimybę gauti paramą. Visi likę projektai bus atmesti.

Vietos projektų rengėjams, kurių projektai atitiks strateginio plano tikslus ir priemones, bus pasiūlyta, patobulinus projektų paraiškas, dalyvauti kitame paraiškų rinkimo etape.

4.5 lentelė. Suvestinė vietos projektų naudos ir kokybės vertinimo lentelė

Nr.	Projektas	Priemonė strategijoje	Naudos ir kokybės vertinimo balai	Prašoma paramos suma (Lt)
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
6.				
7.			>50	
8.				
9.				
10.				
11.			<50	
12.				
13.				
14.				
	Iš viso			xxxxxx

Jeigu vietos projektų naudos ir kokybės vertinimo metu kyla neaiškumų ar trūksta informacijos, VVG vietos projekto paraiškos teikėjo paprašys per nustatytą terminą pateikti paaiškinimus ar trūkstamą informaciją. Vietos projekto paraiškos teikėjui nepateikus trūkstamos informacijos arba jei vietos projekto paraiškos teikėjo pateikta informacija yra nepakankama, naudos ir kokybės vertinimo metu turi būti mažinamas atitinkamo vertinimo kriterijaus balų skaičius.

4.1.8.4. Sprendimas dėl lėšų vietos projektams įgyvendinti skyrimo

Vietos projektų paraiškų vertintojai, įvertinę vietos projektų paraiškas, užpildo vertinimo lenteles, parengia vietos projektų paraiškų vertinimo ataskaitas ir teikia jas VVG valdybai. Vietos projektų paraiškų vertinimo ataskaita, susidedanti iš vietos projektų paraiškų vertinimo rezultatų suvestinės ir atskirų vietos projektų paraiškų vertinimo ataskaitų, rengiama ir tvirtinama derinant su NMA.

VVG valdyba sprendimus dėl lėšų vietos projektams įgyvendinti skyrimo priima vietos projektų atrankos posėdžiuose, į kuriuos privaloma kviešti NMA atstovą (-us), turintį veto teisę.

VVG valdybos nariai ir NMA atstovas(-ai) informuojami apie būsimą vietos projektų atrankos posėdį ir gauna posėdžio medžiagą, įskaitant parengtas vietos projektų paraiškų vertinimo ataskaitas, ne vėliau kaip prieš 5 darbo dienas iki nustatytos vietos projektų atrankos posėdžio datos. Visi vietos projektų atrankos posėdžiai protokoluojami.

Vietos projektų atrankos posėdyje vietos projektų paraiškų vertintojai pristato svarstomų vietos projektų paraiškų vertinimo ataskaitas bei išvadas ir atsako į VVG valdybos narių, NMA atstovo (-ų) pateiktus klausimus.

Vadovaudamasi vietos projektų paraiškų vertinimo ataskaitomis VVG valdyba priima vieną iš galimų sprendimų:

- Skirti lėšas vietos projektui įgyvendinti.
- Neskirti lėšų vietos projektui įgyvendinti (sprendimo neskirti lėšų vietos projektui įgyvendinti motyvai nurodomi vietos projektų atrankos posėdžio protokole).
- Gražinti vietos projektą pakartotinai vertinti. Tokiu atveju VVG valdyba gražina vietos projekto paraišką vietos projektų paraiškų vertintojams ir nurodo pakartotinio vertinimo terminus ir motyvus. Vietos projektų paraiškų vertintojai privalo iš naujo įvertinti vietos projekto paraišką, atsižvelgiant į VVG valdybos pastabas, ir per nurodytą laiką pateikti VVG valdybai naują vietos projektų paraiškų vertinimo ataskaitą. Kitų vietos projektų paraiškų svarstymas atidedamas tol, kol bus gautos pakartotinio vertinimo išvados, išskyrus atvejus, kai pagal visas pateiktas vietos projektų paraiškas prašoma lėšų suma neviršija bendros kvietimui teikti vietos projektų paraiškas pagal konkrečią priemonę skirtos lėšų sumos.
- Atidėti sprendimo dėl lėšų vietos projektui įgyvendinti skyrimo priėmimą iki kito vietos projektų atrankos posėdžio ir posėdžio protokole nurodyti sprendimo motyvus. Kitų vietos projektų paraiškų svarstymas taip pat atidedamas iki kito vietos projektų atrankos posėdžio, išskyrus atvejus, kai pagal visas pateiktas vietos

projektų paraiškas prašoma lėšų suma neviršija bendros kvietimui teikti vietos projektų paraiškas pagal konkrečią priemonę skirtos lėšų sumos.

VVG sprendimą dėl lėšų vietos projektui įgyvendinti skyrimo pateikia NMA tvirtinti. VVG sprendimas skirti lėšas vietos projektui įgyvendinti įsigalioja jį patvirtinus NMA.

VVG apie įsigaliojusį (t.y. NMA patvirtintą) sprendimą skirti lėšas vietos projektui įgyvendinti raštu informuoja pareiškėją. Taip pat VVG savo veiklos teritorijoje viešina informaciją apie įsigaliojusius sprendimus skirti lėšas vietos projektams įgyvendinti. NMA šią informaciją skelbia savo interneto tinklalapyje.

Nusprendusi neskirti lėšų vietos projektui įgyvendinti VVG išsiunčia pareiškėjui informacinį raštą su paaiškinimais.

Pirmojo kvietimo teikti vietos projektų paraiškas metu pateikti, bet paramos negavę vietos projektai galės teikti patobulintas paraiškas paskelbus kitus kvietimus.

4.1.8.5. Vietos projektų vykdymo sutarčių sudarymas

VVG valdybai priėmus sprendimą skirti lėšas vietos projektui įgyvendinti ir jį patvirtinus NMA, VVG parengia trišalės vietos projekto vykdymo sutarties projektą ir suderina jį su NMA.

Gavusi NMA pritarimą dėl vietos projekto vykdymo sutarties projekto, VVG jį derina su vietos projekto vykdytoju.

VVG, gavusi vietos projekto vykdytojo pritarimą, informuoja NMA ir vietos projekto vykdytoją apie tai, kad vietos projekto vykdymo sutarties projektas yra suderintas tarp šalių bei nurodo pasiūlymo pasirašyti šią sutartį galiojimo terminą. Pasiūlymo pasirašyti vietos projekto vykdymo sutartį galiojimo terminas – 10 darbo dienų, jei pasirašančios šalys nenurodo svarbių priežasčių pratęsti šį terminą (pradedamas skaičiuoti nuo tada, kai pareiškėjas ir NMA gauna VVG pranešimą, kad vietos projekto vykdymo sutarties projektas yra suderintas tarp šalių).

Jei pareiškėjas per nustatytą terminą vietos projekto vykdymo sutarties nepasirašo, lėšos vietos projektui įgyvendinti neskiriamos.

Pagal kvietimą teikti vietos projektų paraiškas nepanaudotos lėšos paskirstomos eilės tvarka geriausiai įvertintiems vietos projektams arba skiriamos pagal kitą kvietimą teikti vietos projektų paraiškas teikiamiems vietos projektams.

Vietos projekto vykdymo sutarties pasirašymo tvarka bei turinys išdėstyti Administravimo taisyklių 165–177 punktuose.

Vietos projekto vykdymo sutartis įsigalioja tą dieną, kai ją pasirašo NMA. Pareiškėjas prieš vietos projekto vykdymo sutarties pasirašymą privalo atsidaryti banke atskirą sąskaitą vietos projekto įgyvendinimo lėšoms.

Informaciją apie pasirašytas vietos projektų vykdymo sutartis VVG viešins savo veiklos teritorijoje, NMA šią informaciją skelbia savo interneto tinklalapyje.

4.1.8.6. Lėšų vietos projektams įgyvendinti išmokėjimo tvarka

Vietos projekto, teikiamo VVG pagal priemonę, kurią reglamentuoja strategija ir KPP, tinkamoms finansuoti išlaidoms apmokėti taikomas išlaidų apmokėjimo būdas, nustatytas KPP krypties „Gyvenimo kokybė kaimo vietovėse ir kaimo ekonomikos įvairinimas“ priemonių įgyvendinimo taisyklėse,

Vietos projekto, teikiamo VVG pagal priemonę, kurią reglamentuoja strategija, tačiau nereglamentuoja KPP, tinkamoms finansuoti išlaidoms apmokėti taikomas išlaidų kompensavimo su avanso mokėjimu ir išlaidų kompensavimo būdai.

1) **Išlaidų kompensavimo su avansu mokėjimo būdas** gali būti taikomas juridinių asmenų, kurių veiklą reglamentuoja Lietuvos Respublikos asociacijų įstatymas, Lietuvos Respublikos viešųjų įstaigų įstatymas arba Lietuvos Respublikos labdaros ir paramos fondų įstatymas, kitų juridinių ir fizinių asmenų įgyvendinamiems viešojo pobūdžio (nepelno) vietos projektams. Avansas išmokamas vietos projekto vykdytojui pasirašius projekto vykdymo sutartį su NMA. Avanso dydis negali būti didesnis nei 20 procentų lėšų vietos projektui įgyvendinti sumos.

2) **Išlaidų kompensavimo (be avanso) mokėjimo būdas**, kai paramos gavėjas pradeda įgyvendinti vietos projektą iš nuosavų lėšų ir paramos sutartyje arba nustatytu periodiškumu VVG teikia mokėjimo prašymus, kuriuose deklaruoja projekto įgyvendinimo metu patirtas ir apmokėtas išlaidas, pridėdamas išlaidų pagrindimo ir išlaidų apmokėjimo įrodymo dokumentus. kuris gali būti taikomas privačių juridinių ir fizinių asmenų vietos projektams finansuoti. Išlaidų kompensavimo mokėjimo būdas gali būti taikomas juridinių ir fizinių asmenų vietos projektams.

Mažiausia prašoma kompensuoti lėšų vietos projektui įgyvendinti suma, nurodyta kiekviename mokėjimo prašyme, išskyrus paskutinįjį mokėjimo prašymą, negali būti mažesnė nei 10 000,00 Lt. Šis ribojimas netaikomas vietos projektams, teikiamiems pagal priemones, kurias reglamentuoja strategija, tačiau nereglamentuoja KPP.

Vietos projekto vykdytojas, vadovaudamasis administravimo taisyklių nuostatomis, vietos projekto vykdymo sutartyje nustatytu periodiškumu teikia VVG mokėjimo prašymus.

Detalus lėšų vietos projektams įgyvendinti išmokėjimo tvarkos aprašymas pateiktas Administravimo taisyklių 202–205 punktuose.

4.1.8.7. Vietos projektų įgyvendinimo ataskaitų rengimas ir teikimas

Vietos projekto vykdytojas teikia VVG šias vietos projekto įgyvendinimo ataskaitas:

- vietos projekto įgyvendinimo laikotarpiu, likus ne mažiau kaip 30 kalendorinių dienų iki kalendorinių metų pabaigos – informaciją apie vietos projekto įgyvendinimo eigą; tuo atveju, jeigu vietos projekto įgyvendinimo laikas yra ne ilgesnis nei vieneri metai, galutinę vietos projekto įgyvendinimo ataskaitą
- kartu su galutiniu mokėjimo prašymu – galutinę vietos projekto įgyvendinimo ataskaitą.

Gavusi informaciją apie vietos projekto įgyvendinimo eigą arba galutinę vietos projekto įgyvendinimo ataskaitą, VVG jas išnagrinėja ir nustato, ar vietos projekto vykdytojas laikosi vietos projekto vykdymo sutartyje nustatytų sąlygų. Patikrinusi ir įvertinusi informaciją apie vietos projekto įgyvendinimo eigą arba galutinę vietos projekto įgyvendinimo ataskaitą, VVG gali:

- ją patvirtinti;
- paprašyti vietos projekto vykdytojo per nustatytą terminą pateikti papildomą informaciją ir (arba) nuspręsti atlikti vietos projekto patikrą vietoje;
- atmesti, išdėstydamas atmetimo motyvus, ir nustatyti terminą, per kurį vietos projekto vykdytojas turi ištaisyti pateiktos informacijos apie vietos projekto įgyvendinimo eigą arba galutinės vietos projekto įgyvendinimo ataskaitos ar vietos projekto įgyvendinimo trūkumus ir pateikti naują informaciją apie vietos projekto įgyvendinimo eigą arba naują galutinę vietos projekto įgyvendinimo ataskaitą.

Jeigu vietos projekto vykdytojas laiku nepateikia informacijos apie vietos projekto įgyvendinimo eigą arba galutinės vietos projekto įgyvendinimo ataskaitos, VVG apie tai raštu

primena vietos projekto vykdytojui ir nustato terminą informacijai arba ataskaitai pateikti. Vietos projekto vykdytojas gali raštu prašyti pratęsti informacijos arba ataskaitos pateikimo terminą, nurodydamas priežastis.

Jeigu vietos projekto vykdytojas informacijos apie vietos projekto įgyvendinimo eigą arba galutinės vietos projekto įgyvendinimo ataskaitos ir po priminimo nepateikia laiku, arba VVG ją atmeta 3 kartus, VVG gali inicijuoti vietos projekto įgyvendinimo sustabdymą, vietos projekto vykdymo sutarties nutraukimą ir (arba) suteiktų lėšų vietos projektui įgyvendinti ar jų dalies gražinimą.

VVG, vadovaudamasi vietos projektų vykdytojų pateiktomis vietos projektų įgyvendinimo ataskaitomis, rengia informaciją apie strategijos įgyvendinimo eigą ir galutinę strategijos įgyvendinimo ataskaitą ir teikia jas NMA.

4.1.8.8. Vietos projektų patikros

VVG, dalyvaujant NMA Kontrolės departamento teritorinio skyriaus (toliau – KDTS) atstovui, atliks kiekvieno vietos projekto patikrą jo įgyvendinimo vietoje mažiausiai vieną kartą per vietos projekto įgyvendinimo laikotarpį. Jei VVG, dalyvaujant NMA KDTS atstovui, neatliks vietos projekto patikros jo įgyvendinimo vietoje, vietos projekto vykdytojui negali būti išmokėta galutinė lėšų vietos projektui įgyvendinti suma.

Vietos projekto patikra vietoje gali būti atliekama bet kuriame vietos projekto paraiškos vertinimo ar mokėjimo prašymo administravimo etape. Vietos projekto patikros vietoje metu tikrinami pareiškėjo ar projekto vykdytojo paraiškoje, jos prieduose ar mokėjimo prašyme pateikti duomenys ir jų atitiktis tikrovei.

Jeigu pareiškėjas ar projekto vykdytojas nesudaro sąlygų turintiems teisę audituoti ir kontroliuoti asmenims apžiūrėti vietoje ir patikrinti, kaip įgyvendinamas vietos projektas, kaip vykdoma veikla po lėšų vietos projektui įgyvendinti skyrimo ar vietos projekto pabaigos, tai laikoma lėšų vietos projektui įgyvendinti gavimo ir naudojimo sąlygų pažeidimu.

Vietos projekto patikra jo įgyvendinimo vietoje neturi trukdyti įgyvendinti vietos projektą. VVG, dalyvaujant NMA KDTS atstovui, gali tikrinti pareiškėjo arba projekto vykdytojo ūkinę veiklą tik tiek, kiek ji yra susijusi su tikrinamo vietos projekto įgyvendinimu.

Vietos projektų patikras jų įgyvendinimo vietose gali atlikti vienas arba keli VVG paskirti asmenys, dalyvaujant NMA KDTS atstovui. Gali būti atliekamos planinės ir neplaninės vietos projektų patikros jų įgyvendinimo vietose.

Prieš atliekant vietos projekto patikrą jo įgyvendinimo vietoje, VVG paskirtas (-i) asmuo(-enys) išanalizuoja visą strategijos vykdytojo turimą informaciją apie planuojamą

patikrinti vietos projektą. Likus ne mažiau kaip 5 darbo dienoms iki vietos projekto patikros atlikimo VVG raštu (faksu arba registruotu laišku) informuoja NMA KDTS ir pareiškėją ar vietos projekto vykdytoją apie:

- numatomą vietos projekto patikros vietoje datą;
- vietos projekto patikrą atliksiančio(-ių) VVG paskirto(-ų) asmens(-ų) vardą(-us), pavardę(-es) ir kontaktinius duomenis;
- numatomas vietos projekto patikros vietoje apimtis;
- pareiškėjo ar vietos projekto vykdytojo atstovus, kurie turėtų dalyvauti vietos projekto patikros atlikimo metu;
- vietos projekto įgyvendinimo dokumentus, kuriuos vietos projekto vykdytojas privalės pateikti vietos projekto patikrą atliekantiems VVG paskirtiems asmenims.

Tačiau VVG atstovai, dalyvaujant NMA KDTS atstovui, vietos projekto patikrą jo įgyvendinimo vietoje gali atlikti prieš tai iš anksto neinformavęs pareiškėjo ar vietos projekto vykdytojo.

Atlikęs vietos projekto patikrą jo įgyvendinimo vietoje, VVG paskirtas(-i) asmuo(-enys) parengia vietos projekto patikros vietoje ataskaitą, kurios formą parengia VVG ir ją suderina su NMA. VVG supažindina pareiškėją ar vietos projekto vykdytoją su vietos projekto patikros vietoje ataskaita ir paprašo pasirašyti ataskaitą. Vietos projekto vykdytojas, pasirašydamas projekto patikros vietoje ataskaitą, turi teisę joje pateikti paaiškinimus ir išreikšti nesutikimą su ataskaitoje pateikiama informacija.

Vietos projekto patikros jo įgyvendinimo vietoje metu nustatytus neesminių neatitikimų, kurie nepažeidžia vietos projekto vykdymo sutarties ir gali būti ištaisyti vietos projekto vykdytojo, VVG ir NMA suformuluoja reikalavimus vietos projekto vykdytojui ir nustato terminą, per kurį šie reikalavimai turi būti įvykdyti. Apie reikalavimus ir jų įvykdymo terminus VVG raštu informuoja vietos projekto vykdytoją. Apie reikalavimų įvykdymą vietos projekto vykdytojas VVG turi atsiskaityti raštu.

Nustatytus vietos projekto vykdymo sutarties pažeidimų, VVG ir NMA turi teisę:

- sustabdyti mokėjimų vietos projekto vykdytojui procedūras iki bus ištaisyti pažeidimai;
- sumažinti lėšų vietos projektui įgyvendinti dydį;
- nutraukti vietos projekto vykdymo sutartį ir pareikalauti vietos projekto vykdytojo grąžinti jau išmokėtas lėšas arba jų dalį.

Jei VVG ir NMA KDTS atstovas, atlikę vietos projekto patikrą vietoje, įtaria, kad pareiškėjo ar vietos projekto vykdytojo pažeidimai yra nusikalstamo pobūdžio, jie informuoja NMA.

Vietos projektų vykdytojams taikomos sankcijos bei jų skundų nagrinėjimas aptarti Administravimo taisyklių 230-234 punktuose.

4.1.8.9. Dokumentų tvarkymas ir saugojimas

Visi su vietos plėtros strategijos ir vietos projektų įgyvendinimu susiję dokumentai turi būti saugomi mažiausiai 10 metų nuo paramos strategijai ir vietos projektui įgyvendinti sutarties pasirašymo dienos. Strategijos ir vietos projekto vykdytojai turi užtikrinti su strategijos / vietos projekto įgyvendinimu susijusių dokumentų saugumą ir prieinamumą.

VVG privalo užtikrinti su strategijos įgyvendinimu susijusių dokumentų saugumą ir prieinamumą NMA, Ministerijos, Valstybės kontrolės, Europos Komisijos ir Europos Audito rūmų įgaliotiems atstovams.

VVG privalo saugoti:

- strategiją, paraiškos įgyvendinti strategiją ir jos priedų kopijas, jų keitimo dokumentų kopijas;
- paramos strategijai įgyvendinti sutarties ir visų jos pakeitimų originalus;
- strategijos įgyvendinimo ataskaitų ir jų priedų kopijas ir kitus susijusius dokumentus;
- strategijos vykdytojo išlaidų apmokėjimo įrodymo ir išlaidų pagrindimo įrodymo dokumentų originalus ir mokėjimo prašymų kopijas;
- susirašinėjimo su NMA, Ministerija ir strategiją įgyvendinančių vietos projektų vykdytojais dokumentų originalus ir (arba) kopijas;
- pirkimų vykdymo dokumentus (originalus arba kopijas);
- įgyvendintas informavimo ir viešinimo priemones, susijusias su įgyvendinama strategija, įrodančius dokumentus;
- vietos projektų paraiškų ir visų kitų su vietos projektų, įgyvendinamų pagal strategiją, administravimu (vertinimu, atranka, priimtų sprendimų protokolais, kontrole ir kt.) susijusių dokumentų originalus.

Vietos projekto vykdytojas ir partneris (-iai) privalo užtikrinti su vietos projekto įgyvendinimu susijusių dokumentų saugumą ir prieinamumą VVG, NMA, Ministerijos, Valstybės kontrolės, Europos Komisijos ir Europos audito rūmų įgaliotiems atstovams.

Vietos projekto vykdytojai privalo saugoti:

- vietos projekto, vietos projekto paraiškos ir jos priedų kopijas, jų keitimo dokumentų kopijas;
- vietos projekto vykdymo sutarties ir visų jos pakeitimų originalus;
- vietos projekto įgyvendinimo ataskaitų ir jų priedų kopijas ir kitus susijusius dokumentus;
- vietos projekto vykdytojo išlaidų apmokėjimo įrodymo ir išlaidų pagrindimo dokumentų originalus ir mokėjimo prašymų kopijas;
- susirašinėjimo su strategijos vykdytoju dokumentų originalus ir (arba) kopijas;
- pirkimų vykdymo dokumentus (originalus ir (arba) kopijas);
- įgyvendintas informavimo ir viešinimo priemonės, susijusias su įgyvendinamu vietos projektu, įrodančius dokumentus;
- kitus su vietos projekto paraiška ir vietos projekto įgyvendinimu susijusius dokumentus.

4.2. STRATEGIJOS ĮGYVENDINIMO FINANSINIS PLANAS

Visa VVG „Rietavo iniciatyvos“ parengtos vietos plėtros strategijos įgyvendinimui skirta paramos suma – 5 760 000 Lt. Iš šios sumos 4 781 000 Lt skiriama vietos projektų įgyvendinimui. VVG administravimo išlaidoms numatyta skirti 979 000 Lt. Viešinimo veikla bus finansuojama iš administracinių lėšų.

Bendras vietos plėtros strategijos įgyvendinimo lėšų paskirstymas bei VVG numatytas strategines priemones įgyvendinančių vietos projektų skaičius ir šiems projektams nustatytas maksimalus paramos dydis pateikiamas 4.6. lentelėje.

4.6 lentelė. VVG strategijos įgyvendinimo biudžeto paskirstymas, numatant vietos projektų minimalų skaičių ir nustatant maksimalų paramos dydį šiems projektams

Prioritetai ir priemonės	Pavadinimas	Numatyta finansuoti projektų	Didžiausia paramos suma (Lt)	Iš viso (Lt)
I. PRIORITETAS. KAIMO GYVENIMO SĄLYGŲ GERINIMAS, DIDINANT VIEŠOSIOS APLINKOS PATRAUKLUMĄ				
1.1. priemonė. Kaimo atnaujinimas ir plėtra				
	1.1.1. Veiklos sritis. Poilsio, sporto bei kitų laisvalaikio praleidimo vietų kaime įrengimas ar tvarkymas	5	230 000	1 150 000
	1.1.2. Veiklos sritis. Bendro naudojimo patalpų įrengimas, sutvarkymas ir pritaikymas viešiesiems poreikiams	3	450 000	1 350 000
	1.1.3. Veiklos sritis. Kaimo inžinerinės infrastruktūros gerinimas	2	500 000	1 000 000
	Iš viso I prioritetas:	10		3 500 000 (73%)
II PRIORITETAS. BENDRUOMENIŲ GYVENIMO KOKYBĖS GERINIMAS				
2.1. priemonė. Kaimo gyventojų aktyvinimas, bendruomeninių iniciatyvų skatinimas				
	2.1.1. Veiklos sritis. Kaimo žmonių turiningą laisvalaikį ir aktyvų poilsį užtikrinančių veiklų rėmimas	4	57 750	231 000
	2.1.2. Veiklos sritis. Jaunimo iniciatyvų įgyvendinimas	3	100 000	300 000
	2.1.3. Veiklos sritis. Parama socialiai atskirtų kaimo gyventojų grupių gyvenimo kokybės gerinimo iniciatyvoms	2	100 000	200 000
2.2 priemonė. Kaimo paveldo, turizmo bei amatų plėtojimas				
	2.2.1. Veiklos sritis. Tradicinių amatų atgaivinimas ir naujų amatų diegimas kaime	2	100 000	200 000
	2.2.2. Veiklos sritis. Verslui palankios aplinkos kūrimas	3	50 000	150 000
	2.2.3. Veiklos sritis. Parama kaimo verslo projektams	2	100 000	200 000
	Iš viso II prioritetas:	16		1 281 000 (27%)
IŠ VISO I ir II prioritetas:		26		4 781 000

4.3. STRATEGIJOS ĮGYVENDINIMO PRIEŽIŪROS BEI VERTINIMO SISTEMA

4.3.1. Priežiūros ir vertinimo organizavimas

VVG „Rietavo iniciatyvos“ vietos plėtros strategijos įgyvendinimo priežiūrą ir vertinimą atliks tam tikslui sudaryta *Priežiūros grupė*, kurią sudarys VVG paskirti atsakingi nariai kartu su VVG darbuotojais.

Priežiūros grupės funkcijos – vykdyti vietos plėtros strategijos įgyvendinimo patikrą, vertinti pasiektą pažangą ir rezultatus. Priežiūros grupė rinks informaciją, reikalingą strategijos įgyvendinimo įvertinimui atlikti.

Siekiant užtikrinti kokybišką vietos plėtros strategijos įgyvendinimo priežiūrą bei vertinimą:

- Vietos plėtros strategijos įgyvendinimo pradžioje VVG surinks pirminius duomenis, kuriais remiantis bus matuojamas strategijos poveikis. Pirminiai duomenys bus renkami klausimynų pagalba. Klausimynų rengimas ir apklausos vykdymas bus finansuojamas iš VVG strategijos įgyvendinimo administracinių lėšų.
- VVG strategijos vertinimas bus atliekamas pagal VVG parengtus vertinimo ir priežiūros kriterijus.
- Produkto rodikliai bus vertinami 1 kartą per pusmetį.
- Rezultato rodikliai bus vertinami 1 kartą per metus.
- Poveikio rodikliai bus vertinami įgyvendinus vietos plėtros strategiją.
- Galutinis vietos plėtros strategijos vertinimas bus atliekamas 2015 metų II pusmetyje.
- Duomenys apie produkto ir rezultato pasiekimus bus imami iš vietos projektų įgyvendinimo ataskaitų, vizitų į projektų įgyvendinimų vietas, protokolų ir kitų šaltinių.
- Metinę strategijos įgyvendinimo eigos ataskaitą, pasiremddama aukščiau minėtais duomenų šaltiniais, parengs VVG sudaryta *Priežiūros grupė*. Apibendrinti rezultatai bus pristatomi VVG visuotiniam susirinkimui, viešinami vietos spaudoje, savivaldybės interneto svetainėje.

4.3. 2. VVG vietos plėtros strategijos įgyvendinimo priežiūros ir vertinimo rodikliai

Priežiūros vykdymo tikslas – atsakyti į du pagrindinius klausimus:

- ar strategija įgyvendinama taip, kaip buvo planuota?
- ar pasiekti tokie rezultatai, kokie buvo numatyti?

Todėl vietos plėtros strategijos įgyvendinimo priežiūrai atlikti svarbu nustatyti jos vertinimo rodiklius. VVG strategijos įgyvendinimo vertinimui rodiklius nustatė pagal kiekvieną vietos plėtros strategijos priemonę atskirai.

VVG NUSTATYTI VIETOS PLĖTROS STRATEGIJOS ĮGYVENDINIMO VERTINIMO RODIKLIAI PAGAL PRIEMONES

I PRIORITETO „KAIMO GYVENIMO SĄLYGŲ GERINIMAS, DIDINANT VIEŠOSIOS APLINKOS PATRAUKLUMĄ“ 1.1 PRIEMONĖS „KAIMO ATNAUJINIMAS IR PLĖTRA“ ĮGYVENDINIMO PRIEŽIŪROS IR VERTINIMO RODIKLIAI

<i>Rodiklio tipas</i>	<i>Rodiklis</i>	Numatomi pasiekimai <i>(skaičius ir matavimo vnt.)</i>
	Paremtų kaimų atnaujinimo projektų skaičius	10 vnt.
	Rekonstruotų visuomeninės paskirties pastatų skaičius	3 vnt.
Produkto	Sutvarkytų, sukurtų kaimo vietovei svarbių poilsio, sporto bei kitų laisvalaikio praleidimo vietų skaičius	5 vnt.
	Kaimo inžinerinės infrastruktūros gerinimo projektų skaičius	2 vnt.
Rezultato	Kaimo gyventojų, kurie naudojami projektų rezultatais, skaičius	1 000 žm.
Poveikio	Padidėjęs vietos gyventojų pasitenkinimas kaimo aplinka, gyvenimo sąlygomis	40 proc. projektų rezultatais besinaudojančių kaimo gyventojų, teigiančių, kad jų pasitenkinimas kaimo aplinka, gyvenimo sąlygomis padidėjo

II PRIORITETO „BENDRUOMENIŲ GYVENIMO KOKYBĖS GERINIMAS“ 2.1 PRIEMONĖS „KAIMO GYVENTOJŲ AKTYVINIMAS, BENDRUOMENINIŲ INICIATYVŲ SKATINIMAS“ ĮGYVENDINIMO PRIEŽIŪROS IR VERTINIMO RODIKLIAI

<i>Rodiklio tipas</i>	<i>Rodiklis</i>	Numatomi pasiekimai <i>(skaičius ir matavimo vnt.)</i>
Produkto	Pagal priemonę paremtų projektų skaičius	9 vnt.
	Laisvalaikio, kultūrinių, pažintinių kaimo gyventojų ir organizacijų iniciatyvų skaičius	4 vnt.
	Jaunimo užimtumo projektų skaičius	3 vnt.

	Projektų skirtų socialiai pažeidžiamoms kaimo gyventojų grupėms skaičius	2 vnt.
Rezultato	Naujai susikūrusių kaimo bendruomenių / kt. organizacijų skaičius	2 vnt.
	Kaimo gyventojų, kurie naudojami projektų rezultatais, skaičius	600 žm.
Poveikio	Pagerėjusi kaimo socialinė kultūrinė aplinka kaime	40 proc. projektų rezultatais besinaudojančių kaimo gyventojų teigiančių, kad kaimo socialinė kultūrinė aplinka pagerėjo

II PRIORITETO „**BENDRUOMENIŲ** GYVENIMO KOKYBĖS GERINIMAS“ 2.2 PRIEMONĖS „KAIMO PAVELDO, TURIZMO BEI AMATŲ PLĖTOJIMAS“ ĮGYVENDINIMO PRIEŽIŪROS IR VERTINIMO RODIKLIAI

Rodiklio tipas	Rodiklis	Numatomi pasiekimai (skaičius ir matavimo vnt.)
Produkto	Pagal priemonę paremtų projektų skaičius	7 vnt.
	Projektų skirtų kaimo amatų atgaivinimui ir diegimui skaičius	2 vnt.
	Verslo aplinkos gerinimo projektų skaičius	3 vnt.
	Paremtų kaimo verslo projektų skaičius	2 vnt.
Rezultato	Sėkmingai amatų, verslumo mokymus baigusiu dalyvių skaičius	95 proc. dalyvavusiųjų mokymuose
	Sukurtų darbo vietų skaičius	2 vnt.
Poveikio	Užimtumo lygio didėjimas vietos projekto vykdymo teritorijoje	3 proc.

BENDRIEJI VIETOS PLĖTROS STRATEGIJOS ĮGYVENDINIMO PRIEŽIŪROS IR VERTINIMO RODIKLIAI

	Rodikliai	Prieš vietos plėtros strategijos įgyvendinimą	Po vietos plėtros strategijos įgyvendinimo
1.	Vietos projektai, kuriems skirta parama (vnt.):	0	26
1.1	Vietos projektai pagal priemonę „Kaimo atnaujinimas ir plėtra“	0	10
1.2.	Vietos projektai pagal priemonę „Kaimo gyventojų aktyvinimas, bendruomeninių iniciatyvų skatinimas“	0	9
1.3.	Vietos projektai pagal priemonę „Kaimo paveldo, turizmo bei amatų plėtojimas“	0	7
2.	Paramos gavėjų skaičius (vnt.):	0	22
2.1.	Paramos gavėjai pagal priemonę „Kaimo atnaujinimas ir plėtra“	0	8
2.2.	Paramos gavėjai pagal priemonę „Kaimo gyventojų aktyvinimas, bendruomeninių iniciatyvų skatinimas“	0	9
2.3.	Paramos gavėjai pagal priemonę „Kaimo paveldo,	0	5

	turizmo bei amatų plėtojimas“		
3.	Bendra investicijų suma priemonei „Kaimo atnaujinimas ir plėtra“ (Lt):	0	3 500 000
3.1.	Bendra investicijų suma vietos projektams, susijusiems su kaimo atnaujinimu	0	3 500 000
3.2.	Bendra investicijų suma vietos projektams, susijusiems su kaimo paveldu	0	0
4.	Kaimų (kaimo vietovių), kuriuose vykdomi kaimo atnaujinimo vietos projektai, skaičius (vnt.)	0	8
5.	Rekonstruotų visuomeninės paskirties pastatų skaičius (vnt.)	0	3
6.	Atnaujintų ir išsaugotų kaimo paveldo objektų skaičius (vnt.)	0	0
7.	Atnaujintų ir išsaugotų kaimo kraštovaizdžio komponentų ir visuomeninės paskirties erdvių skaičius (vnt.)	0	5
8.	8. Sukurtų darbo vietų skaičius (vnt.):	0	5
8.1	Sukurtų darbo vietų vyrams skaičius	0	1
8.2	Sukurtų darbo vietų moterims skaičius	0	4
8.3	Sukurtų darbo vietų jauniems (iki 30 metų) asmenims skaičius	0	1
9.	Vietos projektų pobūdis (proc.): pelno ne pelno	0	8 92
10.	Kaimo gyventojų, kurie naudojami projektų rezultatais, skaičius (procentais nuo visų VVG teritorijos gyventojų)	0	20 proc.
11.	Įsteigtų tradicinių amatų centrų skaičius (vnt.)		2

4.3.3. VVG veiklos vertinimo procedūra

Svarbus ir VVG veiklos vertinimas. VVG veikla bus vertinama pagal kiekybinius (posėdžių lankomumas) ir kokybinius (socialinių partnerių grupės įvertinimas) kriterijus. Šį vertinimą atliks VVG darbuotojai, įdarbinti strategijos įgyvendinimui. Be to numatoma atlikti VVG teritorijos bendruomenių ir VVG situacijos analizę. Tam tikslui ketinama pasitelkti konsultantus.

VVG įdarbintų darbuotojų veikla bus vertinama kartą per pusmetį, aptariant VVG veiklos pažangą ir darbuotojų tobulinimosi poreikius.

V. STRATEGIJOS NAUJOVIŠKUMAS, DAUGIASEKTORIŠKUMAS

VVG „Rietavo iniciatyvos“ parengta vietos plėtros strategija būtų pirmasis savarankiškas bandymas savivaldybėje įgyvendinti strategiškai numatytas kaimo plėtros priemonės ir veiksmus. *Strategijos naujoviškumas* pagrindžiamas dideliu dėmesiu iniciatyvoms „iš apačios“, siekiu į kaimo problemų sprendimą įtraukti pačius gyventojus.

LEADER metodas, aktyvindamas vietos bendruomenes ir kitas kaimo organizacijas, kartu skatina partnerystę ir bendradarbiavimą, suteikia galimybes įgyti naujos patirties ir netradiciškai pažvelgti į „senų“ problemų sprendimą.

Šie principai atsispindi ne tik pačios strategijos pobūdyje, jie įtvirtinti ir strategijos įgyvendinimo reikalavimuose. VVG, siekdama paskatinti praktinį novatoriškų idėjų taikymą, vienu iš vietos projektų naudos ir kokybės kriterijų nurodė vietos projekte taikomus naujoviškus metodus, t.y. vietovei nauji arba dar niekur nevykdyti veiksmai.

VVG didelį dėmesį skyrė tam, kad strategijos įgyvendinimas užtikrintų nevienakryptę, *daugiasektorišką vietos plėtrą*. Tam prielaidas sudarė pati VVG sudėtis, kurioje proporcingai atstovaujami pagrindiniai vietos plėtrai įtaką darantys sektoriai: verslo, vietos valdžios ir kaimo bendruomenių bei kitų socialinių, ekonominių partnerių. Rengiant strategiją buvo derinami visų sektorių poreikiai ir interesai, todėl strategijoje numatytas platus įgyvendinamų priemonių spektras – įtraukti įvairių sektorių (infrastruktūros, kultūros, švietimo, socialinio ir verslo) būklę plėtojantys veiksmai.

VI. STRATEGIJOS ATITIKTIS EB HORIZONTALIOSIOMS SRITIMS

VVG „Rietavo iniciatyvos“ parengta vietos plėtros strategija atitinka Europos Sąjungos numatytus struktūrinės paramos panaudojimo horizontaliąsias sritis: darnaus vystymo, lygių galimybių, regioninės plėtros bei informacinės visuomenės plėtros.

VVG strategijos indėlis įgyvendinant ES horizontaliuosius prioritetus išsamiau pateiktas 6.1. lentelėje.

6.1 lentelė. Vietos plėtros strategijos atitiktis ES horizontaliosioms sritims

ES HORIZONTALIOSIOS SRITYS	STRATEGIJOS ATITIKIMO PAGRINDIMAS
Darnus vystymasis	<p>VVG „Rietavo iniciatyvos“ strategija įgalins kultūrinį, socialinį ir ekonominį savivaldybės augimą, ir prisidės prie aplinkosaugos ir gamtos išteklių prieinamumo.</p> <p>Parengtoje vietos plėtros strategijoje didelis dėmesys skiriamas subalansuotai gamtinių išteklių, kraštovaizdžio išsaugojimui ir plėtrai. Strategija skatina diegti aplinką tausojančias priemones, tenkina VVG atstovaujamos teritorijos plėtros poreikius.</p>
Lygios galimybės	<p>VVG vietos plėtros strategija parengta atsižvelgiant į lygias galimybes – jos rengime galėjo dalyvauti visi norintys ir įvairias sritis atstovaujantys vietos gyventojai. Lygių galimybių principo įgyvendinimą užtikrino ir VVG sudėtis, kurioje subalansuotas vyrų-moterų, pagrindinių sektorių ir įvairių amžiaus žmonių atstovavimas.</p> <p>Strategijoje numatytoms priemonėms ir veiksams įgyvendinti parama bus teikiama taip pat nepažeidžiant vyrų ir moterų, jaunimo, pagyvenusiųjų ir kitų socialinių demografinių grupių žmonių lygių galimybių principo.</p>
Regioninė plėtra	<p>VVG „Rietavo iniciatyvos“ parengta vietos plėtros strategija integruota į savivaldybės, regiono bei nacionalinį žemės ūkio ir kaimo plėtros planą.</p> <p>VVG strategija turės teigiamą poveikį Rietavo savivaldybei, nes parama vietos iniciatyvoms sukurs prielaidas plėtoti alternatyvioms žemės ūkiui veikloms, užtikrins papildomas pajamas gyventojams. Taip pat strategijos įgyvendinimas reikšmingai prisidės prie gyvenimo kokybės kaime gerinimo ir subalansuotos plėtros. Strategijoje numatytos priemonės mažina mieto ir kaimo atotrūkį.</p>
Informacinė visuomenė	<p>Informacinės visuomenės plėtra leidžia sukurti pažangią informacinę visuomenę, t.y. išsilavinusią ir nuolat besimokančią</p>

visuomenę, kurios nariai savo veiklą grindžia informacija, žinojimu ir naujausių technologijų teikiamomis galimybėmis.

VVG, rengdama vietos plėtros strategiją, tobulino savo įgūdžius. Veikla, skirta įgūdžiams įgyti, skatino naudoti naujas informacines technologijas. Jos buvo reikalingos ir siekiant patenkinti bendradarbiavimo poreikius.

Be to vietos plėtros strategijoje numatoma remti bendruomenių ir kitų kaimo organizacijų veiklai reikalingos įrangos įgijimą, sudaryti sąlygas informacinių technologijų infrastruktūros tobulinimui. Remiamos švietėjiškos ir mokomosios kaimo gyventojų veiklos, skatinančios gyventojus išnaudoti informacinės visuomenės teikiamas galimybes.

VII. STRATEGIJOS SUDERINAMUMAS IR PAPILDOMUMAS KITIEMS STRATEGINIAMS DOKUMENTAMS

7.1. VVG „RIETAVO INICIATYVOS“ VIETOS PLĖTROS STRATEGIJOS ATITIKIMAS NACIONALINIAMS IR SAVIVALDOS STRATEGINIAMS PLANAVIMO DOKUMENTAMS

Rietavo sav. kaimo vietovių plėtros strategija yra glaudžiai susijusi su kaimo vietovių plėtros kryptimis, numatytomis nacionaliniuose, regioniniuose ir savivaldos strateginiuose planavimo dokumentuose.

VVG parengtą strategiją su Lietuvos kaimo plėtros 2007–2013 metų programa sieja visi pagrindiniai 3–4 krypties tikslai: gerinti gyvenimo kokybę ir didinti gyventojų užimtumą kaimo gyvenamosiose vietovėse bei skatinti kaimo plėtrą, remiantis vietos iniciatyva ir partneryste. Atitinka ir šiose kryptyse numatyti uždaviniai bei jų įgyvendinimo priemonės.

VVG strategija taip pat atitinka bei papildo regioninį ir vietos strateginius plėtros planus: Telšių regiono plėtros planą 2006–2013 m. ir Rietavo savivaldybės plėtros strateginį planą iki 2010 m.

Išsamesnė informacija pateikta 7.1 lentelėje.

7.1 lentelė. VVG parengtos strategijos atitikimas nacionaliniams, regioniniams ir vietos strateginiams planavimo dokumentams

NACIONALINIAI, REGIONO IR VIETOS STRATEGINIAI PLANAVIMO DOKUMENTAI	VVG „RIETAVO INICIATYVOS“ KAIMO PLĖTROS STRATEGIJA
LIETUVOS KAIMO PLĖTROS 2007–2013 METŲ PROGRAMA	
III KRYPTIES „GYVENIMO KOKYBĖ KAIME IR KAIMO EKONOMIKOS ĮVAIRINIMAS“ 3.4. PRIEMONĖ „KAIMO ATNAUJINIMAS IR PLĖTRA“.	I. PRIORITETO „KAIMO GYVENIMO SĄLYGŲ GERINIMAS, DIDINANT VIEŠOSIOS APLINKOS PATRAUKLUMĄ“ 1.1. PRIEMONĖ „KAIMO ATNAUJINIMAS IR PLĖTRA“.
IV KRYPTIS „LEADER METODO ĮGYVENDINIMAS“	I. PRIORITETO „KAIMO GYVENIMO SĄLYGŲ GERINIMAS, DIDINANT VIEŠOSIOS APLINKOS PATRAUKLUMĄ“ 1.1. PRIEMONĖ „KAIMO ATNAUJINIMAS IR PLĖTRA“. II PRIORITETO „BENDRUOMENIŲ GYVENIMO KOKYBĖS GERINIMAS“ 2.1. PRIEMONĖ „KAIMO GYVENTOJŲ AKTYVINIMAS, BENDRUOMENINIŲ INICIATYVŲ SKATINIMAS“ IR 2.2. PRIEMONĖ „KAIMO PAVELDO, TURIZMO BEI AMATŲ PLĖTOJIMAS“.
TELŠIŲ REGIONO PLĖTROS PLANAS 2006–2013 M.	
I PRIORITETO PALANKI VERSLUI IR PATOGI GYVENIMUI APSKRITIES APLINKA 1.2 TIKSLAS „MODERNIZUOTI IR	I. PRIORITETO „KAIMO GYVENIMO SĄLYGŲ GERINIMAS, DIDINANT VIEŠOSIOS APLINKOS

<p>PLĖSTI INŽINERINIO APRŪPINIMO SISTEMĄ“; 1.3 TIKSLAS „IŠVYSTYTI RACIONALIAI PANAUDOJANČIĄ GAMTINIUS, KULTŪRINIUS IR REKREACINIUS APSKRITIES IŠTEKLIUS TURIZMO PASLAUGŲ, KULTŪROS IR SPORTO INFRASTRUKTŪRĄ“; 1.4. TIKSLAS. UŽTIKRINTI PATOGIĄ, SAUGIĄ IR ŠVARIĄ APLINKĄ</p>	<p>PATRAUKLUMĄ“ 1.1. PRIEMONĖ „KAIMO ATNAUJINIMAS IR PLĖTRA“.</p>
<p>2 PRIORITETO IŠSILAVINĖ, SVEIKI IR SOCIALIAI SAUGŪS APSKRITIES ŽMONĖS 2.2. TIKSLO „KURTI VISIEMS PASIEKIAMA, SUBALANSUOTA, EFEKTYVIAI VEIKIANČIA, LANKŠČIA, IMLIĄ POKYČIAMS ŠVIETIMO IR MOKYMO SISTEMĄ“ UŽDAVINIAI 2.2.6. DIDINTI VAIKŲ IR JAUNIMO UŽIMTUMO ĮVAIROVĘ IR SUDARYTI SĄLYGAS SAVIRAIŠKAI IR 2.2.7. PUOSELĖTI KULTŪRINI SAVITUMĄ IR SKATINTI MENO PLĖTRĄ</p> <p>2.4. TIKSLAS. PADIDINTI MOKYMO VISĄ GYVENIMĄ REIKŠMĘ VISUOMENĖJE.</p>	<p>II PRIORITETO „BENDRUOMENIŲ GYVENIMO KOKYBĖS GERINIMAS“ 2.1. PRIEMONĖS „KAIMO GYVENTOJŲ AKTYVINIMAS, BENDRUOMENINIŲ INICIATYVŲ SKATINIMAS“ VEIKLOS SRITIS 2.1.1. KAIMO ŽMONIŲ TURININGĄ LAISVALAIKĮ IR AKTYVŲ POILSĮ UŽTIKRINANČIŲ VEIKLŲ RĖMIMAS, VEIKLOS SRITIS 2.1.2. JAUNIMO INICIATYVŲ ĮGYVENDINIMAS</p>
<p>2 PRIORITETO IŠSILAVINĖ, SVEIKI IR SOCIALIAI SAUGŪS APSKRITIES ŽMONĖS 2.3. TIKSLAS. GERINTI VISUOMENĖS SVEIKATĄ, SOCIALINĘ INTEGRACIJĄ IR SAUGUMĄ. UŽDAVINIAI 2.3.2. GERINTI SVEIKATOS PRIEŽIŪROS IR SOCIALINIŲ PASLAUGŲ KOKYBĘ BEI PASIEKIAMUMĄ IR 2.3.3. DIDINTI PREVENCIJOS VEIKSMINGUMĄ ASOCIALAUS ELGESIO, NARKOMANIJOS IR NUSIKALSTAMUMO SRITYSE.</p>	<p>II PRIORITETO „BENDRUOMENIŲ GYVENIMO KOKYBĖS GERINIMAS“ 2.1. PRIEMONĖS „KAIMO GYVENTOJŲ AKTYVINIMAS, BENDRUOMENINIŲ INICIATYVŲ SKATINIMAS“ VEIKLOS SRITIS 2.1.3. PARAMA SOCIALIAI ATSKIRTŲ KAIMO GYVENTOJŲ GRUPIŲ GYVENIMO KOKYBĖS GERINIMO INICIATYVOMS</p>
<p>3 PRIORITETO. KONKURENCINGAS REGIONO VERSLAS, PRAMONĖ IR ŽEMĖS ŪKIS 3.1. TIKSLO: DIDINTI PRAMONĖS IR VERSLO KONKURENCINGUMĄ IR SKATINTI INVESTICIJAS UŽDAVINIAI 3.1.1. IŠPLĖSTI VERSLUI TEIKIAMOS INFORMACIJOS IR PASLAUGŲ APIMTIS; 3.1.2. SKATINTI ĮMONIŲ MODERNIZAVIMĄ IR NAUJŲ TECHNOLOGIJŲ DIEGIMĄ; 3.1.3. SKATINTI INVESTICIJAS, PLĖTOJANT PALANKIĄ VERSLUI INFRASTRUKTŪRĄ; 3.1.4. UGDYTI SMULKIOJO IR VIDUTINIO VERSLO ATSTOVŲ, NORIŲ PRADĖTI SAVO VEIKLĄ GYVENTOJŲ VERSLO GEBĖJIMUS, KELTI JŲ KVALIFIKACIJĄ</p>	<p>II PRIORITETO „BENDRUOMENIŲ GYVENIMO KOKYBĖS GERINIMAS“ 2.2. PRIEMONĖS „KAIMO PAVELDO, TURIZMO BEI AMATŲ PLĖTOJIMAS“ VEIKLOS SRITIS 2.2.1. TRADICINIŲ AMATŲ ATGAIVINIMAS IR NAUJŲ AMATŲ DIEGIMAS KAIME; VEIKLOS SRITIS 2.2.2. VERSLUI PALANKIOS APLINKOS KŪRIMAS IR VEIKLOS SRITIS 2.2.3. PARAMA KAIMO VERSLO PROJEKTAMS.</p>
<p>RIETAVO SAVIVALDYBĖS PLĖTROS STRATEGINIS PLANAS IKI 2010 M.</p>	
<p>1 PRIORITETO. INFRASTRUKTŪROS PLĖTRA BEI APLINKOS APSAUGA 1.1. TIKSLAS „VIEŠOSIOS INFRASTRUKTŪROS MODERNIZAVIMAS IR PRITAIKYMAS ŠIUOLAIKINIAMS POREIKIAMS“ IR 1.2. TIKSLAS „APLINKOS KOKYBĘ GERINANČIŲ SISTEMŲ DIEGIMAS“</p>	<p>I. PRIORITETO „KAIMO GYVENIMO SĄLYGŲ GERINIMAS, DIDINANT VIEŠOSIOS APLINKOS PATRAUKLUMĄ“ 1.1. PRIEMONĖ „KAIMO ATNAUJINIMAS IR PLĖTRA“.</p>
<p>2 PRIORITETO. VERSLO IR INVESTICIJŲ SKATINIMAS, SUBALANSUOTA ŽEMĖS ŪKIO IR KAIMO PLĖTRA</p> <p>2.1. TIKSLAS „KURTI VERSLO PLĖTRAI PALANKIĄ APLINKĄ, SKATINTI INVESTICIJAS“</p> <p>2.2. TIKSLAS „UGDYTI GYVENTOJŲ VERSLUMĄ, REMTI NAUJAI STEIGIAMAS ĮMONES IR KELTI JŲ KONKURENCINGUMĄ“;</p> <p>2.3. TIKSLAS „ŽEMĖS ŪKIO SEKTORIAUS GEBĖJIMAS PRISITAIKYTI PRIE BESIKEIČIANČIOS VERSLO APLINKOS“;</p> <p>2.4. TIKSLAS „NETRADICINIŲ ŽEMĖS ŪKIO ŠAKŲ BEI ALTERNATYVIŲ VEIKLŲ KAIME VYSTYMAS“</p>	<p>II PRIORITETO „BENDRUOMENIŲ GYVENIMO KOKYBĖS GERINIMAS“ 2.2. PRIEMONĖS „KAIMO PAVELDO, TURIZMO BEI AMATŲ PLĖTOJIMAS“.</p> <p>2.2.1. VEIKLOS SRITIS. TRADICINIŲ AMATŲ ATGAIVINIMAS IR NAUJŲ AMATŲ DIEGIMAS KAIME;</p> <p>2.2.2. VEIKLOS SRITIS. VERSLUI PALANKIOS APLINKOS KŪRIMAS;</p> <p>2.2.3. VEIKLOS SRITIS. PARAMA KAIMO VERSLO PROJEKTAMS</p>

<p>2 PRIORITETO. VERSLO IR INVESTICIJŲ SKATINIMAS, SUBALANSUOTA ŽEMĖS ŪKIO IR KAIMO PLĖTRA 2.5 TIKSLO „TVARIOS KAIMO BENDRUOMENĖS UGDYMAS“ UŽDAVINIAI 2.5.1 „TELKTI IR STIPrintI KAIMO BENDRUOMENES, SKATINTI JŲ INICIATYVAS“ IR 2.5.2 „UGDYTI KAIMO BENDRUOMENIŲ BENDRADARBIAVIMĄ“.</p>	<p>II PRIORITETO „BENDRUOMENIŲ GYVENIMO KOKYBĖS GERINIMAS“ 2.1. PRIEMONĖ „KAIMO GYVENTOJŲ AKTYVINIMAS, BENDRUOMENINIŲ INICIATYVŲ SKATINIMAS“.</p>
<p>3 PRIORITETO. ŽMOGIŠKŲJŲ IŠTEKLIŲ UGDYMAS BEI TOBULINIMAS, GYVENIMO KOKYBĖS UŽTIKRINIMAS 3.3. TIKSLAS „SOCIALINĖS INFRASTRUKTŪROS ATNAUJINIMAS, KULTŪRINĖS VEIKLOS PLĖTRA“ 3.4. TIKSLAS „INFORMACINĖS VISUOMENĖS KŪRIMAS“</p>	<p>II PRIORITETO „BENDRUOMENIŲ GYVENIMO KOKYBĖS GERINIMAS“ 2.1. PRIEMONĖ „KAIMO GYVENTOJŲ AKTYVINIMAS, BENDRUOMENINIŲ INICIATYVŲ SKATINIMAS“.</p>

7.2. KAIMO VIETOVIŲ PLĖTROS STRATEGIJOS SUDERINAMUMAS SU PROGRAMOMIS, FINANSUOJAMOMIS IŠ ES STRUKTŪRINIŲ FONDŲ IR PAPILDOMUMAS JOMS

Rengiant VVG vietos plėtros strategiją daug dėmesio skirta tam, kad jos įgyvendinamos priemonės ir veiksmai derintųsi ir nuosekliai papildytų įvairias ES lygmens iniciatyvas.

Žemiau pateiktos Europos regioninės plėtros fondo, Europos socialinio fondo, Sanglaudos fondo, Europos žuvininkystės fondo remiamos veiklų sritys, kurias papildo Rietavo sav. VVG strategija.

Europos regioninės plėtros fondas (ERPF)

- Urbanistinės aplinkos infrastruktūros gerinimas (įskaitant pramonės ir kitų pažeistų vietovių regeneravimą);
- Bendruomeninės urbanistinės infrastruktūros gerinimas (viešosios svarbios verslui laisvalaikio, sporto, kultūrinės, urbanistinės, transporto infrastruktūros renovacija ir plėtra). Sudėtingi plėtros projektai per 690 560,0 Lt.
- Viešosios infrastruktūros ir paslaugų, susijusių su verslo sąlygų gerinimu užimtumo didinimu, plėtra, esančių viešųjų pastatų: (mokyklų, kultūros centrų ir t. t.) modernizavimas ir pritaikymas kaimo vietovėse, suteikiant patalpas verslo pradžiai, steigiant vietinės reikšmės inkubatorius, teikiant konsultacijas, reikalingas verslui pradėti ar žmonėms įsitraukti į darbo rinką).
- Parama mokslo, mokymo, bendruomeninių, socialinių pastatų renovacijai kaimo vietovėse. (Parama skiriama vietovėms, kuriose gyvena nuo 1 tūkst. iki 3 tūkst. gyventojų. Finansuojami sudėtingi plėtros projektai per 690 560,0 Lt. Sprendimus skirti paramą priims Regioninės plėtros tarybos).
- Universalių daugiafunkcinių centrų skatinimas kaimo vietovėse, turinčiose mažiau kaip 1 tūkst. gyventojų. Centrai teiks mokslo ir mokymo paslaugas.
- Institucijų, teikiančių socialines paslaugas, modernizavimas ir įkūrimas vietovėse, turinčiose daugiau kaip 3 tūkst. gyventojų.

- Nacionalinės sveikatos priežiūros, mokslo sistemos institucijų, priklausančių valstybei ar savivaldybėms, institucijų, teikiančių socialines paslaugas, valstybės ar savivaldybių kultūros centrų renovacija ir apšildymas, siekiant padidinti energijos panaudojimo efektyvumą.

Europos socialinis fondas (ESF)

- Kaimo vietovių darbo jėgos persiorientavimas iš žemės ūkio į kitas veiklas.
- Nedarbingų asmenų ir darbuotojų, kuriems gresia nedarbas, profesinis mokymas bei neformalusis švietimas.
- Diskriminacijos mažinimas ir socialinių problemų prevencija.
- Paslaugos, skirtos paskatinti socialinę riziką ir socialinę atskirtį patiriančius asmenis įsitraukti į darbo rinką.
- Mokymosi visą gyvenimą prieinamumo didinimas
- Institucijų bendradarbiavimas ir partnerystė
- Parama teritorinių planų rengimui (visi bendrieji planai ir detalieji planai užsakyti savivaldybių administracijų) bei regionų ir savivaldybių plėtros planų ir programų rengimas.

Sanglaudos fondas (SaF)

- Parama švietimui, mokymui, bendruomenės ir socialiniams veiksams skirtų pastatų renovacijai kaimo vietovėse.
 - Viešosios turizmo infrastruktūros plėtra panaudojant gamtinius ir kultūros paveldo išteklius ir aktyvaus turizmo (poilsio) infrastruktūros kūrimas ir modernizavimas.
 - Nuotekų tinklo įrengimas ir tvarkymas;
 - Geriamojo vandens tiekimo tinklo įrengimas ir tvarkymas.
 - Ežerų, upių ir kitų vandens telkinių būklės gerinimas.
- Nenaudojamų užtvankų ir kitų vandens telkiniuose esančių statinių/įrenginių pašalinimas, rekreacinių savybių gerinimas.

Europos žuvininkystės fondas (EŽF)

4 prioritetas. Žuvininkystės regionų tausojanči plėtra. Veiklos sritys, numatytos vietos plėtros strategijose ir susijusios su kaimų atnaujinimu¹⁵.

- Pakrantės kaimelių bei gyvenviečių, kurios užsiima žuvininkystės veikla, atnaujinimas ir plėtra.
- Žuvininkystės regionų aplinkos išsaugojimas, siekiant išlaikyti jų patrauklumą, pajūrio kaimelių ir miestelių, plėtojančių žvejybą, atkūrimas ir plėtra, gamtos ir architektūros paveldo apsauga ir stiprinimas.

¹⁵ Kai toje pačioje teritorijoje įsteigiamos VVG ir žuvininkystės regiono vietos veiklos grupė (ŽVG), ir VVG, ir ŽVG vietos plėtros strategijų lygmeniu nustatys takoskyrą tarp savo remiamų veiklos sričių.

VIII. Planuojami kaimo vietovių plėtros strategijos viešinimo veiksmai

Bendrieji informavimo ir viešinimo tikslai

- skleisti informaciją apie ES struktūrinę paramą savivaldybėje;
- padėti sukurti sąlygas efektyviai panaudoti ES struktūrinės paramos lėšas;
- užtikrinti ES struktūrinės paramos lėšų panaudojimo skaidrumą.

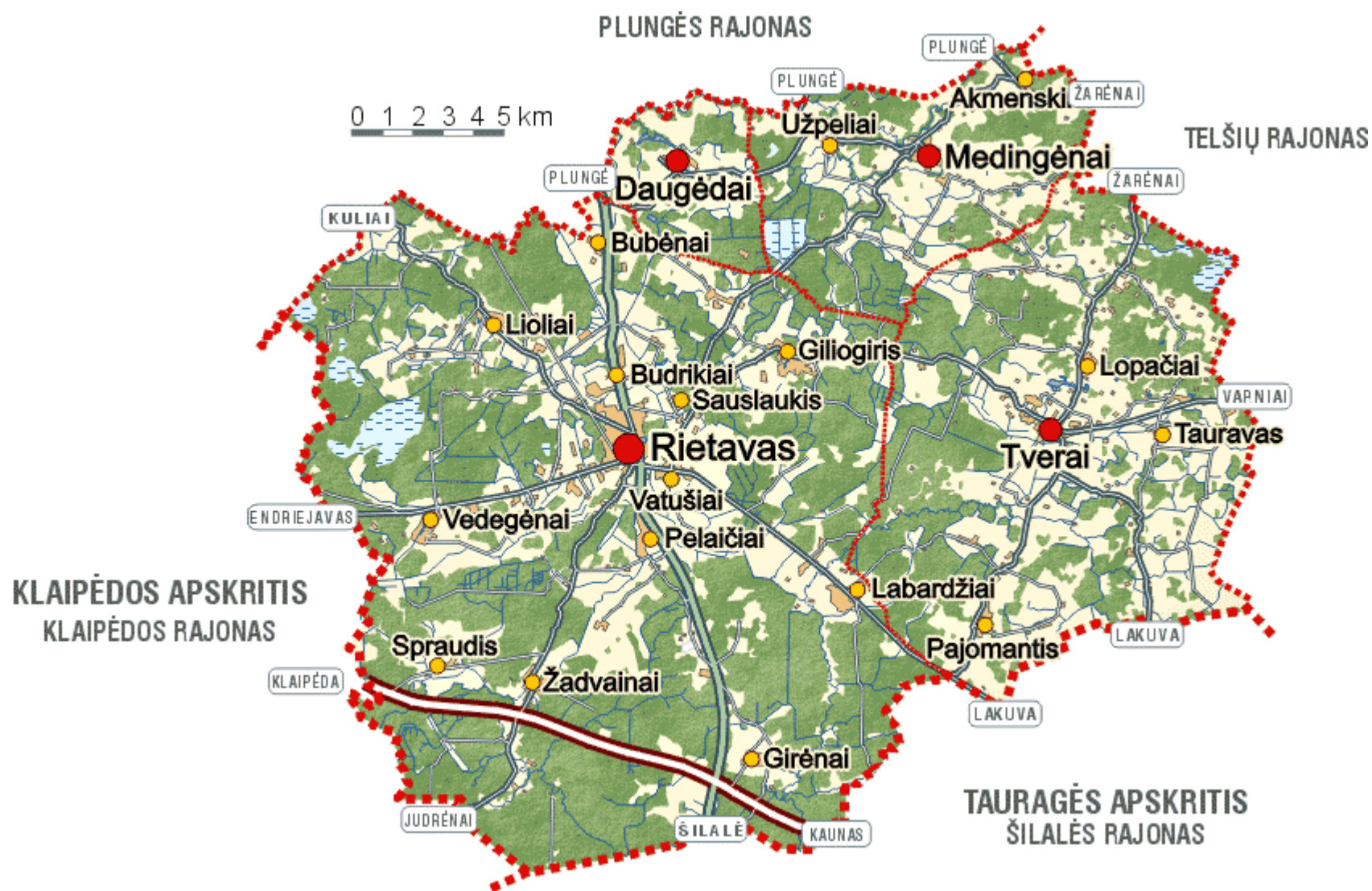
Vadovaujantis Informavimo apie Lietuvos kaimo plėtros 2007-2013 metų programą ir suteiktos paramos viešinimo taisyklėmis, patvirtintomis Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2007 m. balandžio 26 d. įsakymu Nr. 3D-191, VVG strategijos įgyvendinimo metu, bet ne vėliau kaip iki pirmojo mokėjimo prašymo pateikimo datos įrengs informacinį standą.

Taip pat VVG naudojo ir planuoja naudoti papildomas informavimo bei viešinimo priemones. Pravestas viešas parengtos vietos plėtros strategijos pristatymo renginys, į kurį buvo pakvieti visų kaimo plėtros dalyvių atstovai. Plačiai bus naudojamos tokio vietos visuomenės informavimo priemonės kaip spauda, interneto puslapiai.

Siekiant įgyvendinti VVG „Rietavo iniciatyvos“ vietos plėtros strategijoje numatytus tikslus, galimiems vietos projektų pareiškėjams, vykdytojams, visuomenei bus teikiama kompleksinė informacija apie parengtą strategiją, jos įgyvendinimo bei administravimo mechanizmus, įgyvendinimo eigą ir rezultatus. Pareiškėjams bus užtikrinta galimybė raštu ir žodžiu pateikti VVG klausimus dėl dalyvavimo įgyvendinant strategiją tvarkos ir sąlygų; dėl lėšų strategiją atitinkantiems vietos projektams įgyvendinti skyrimo sąlygų; dėl vietos projekto paraiškos, mokėjimo prašymo pildymo ir pan. VVG konsultuos vietos projektų pareiškėjus šiais klausimais žodžiu, telefonu, raštu ir el. paštu nuo kvietimo teikti vietos projektų paraiškas paskelbimo dienos iki galutinės vietos projektų paraiškų pagal kiekvieną kvietimą teikti vietos projektų paraiškas pateikimo dienos. VVG konsultuos vietos projektų vykdytojus vietos projektų įgyvendinimo klausimais visą vietos projektų įgyvendinimo laikotarpį.

PRIEDAI

1 PRIEDAS. VVG „RIETAVO INICIATYVOS“ ATSTOVAUJAMOS TERITORIJOS ŽEMĖLAPIS

2 PRIEDAS. VVG „RIETAVO INICIATYVOS“ VALDYBA

ĮMONĖS KODAS – 302299807, ADRESAS – Oginskių g. 8, LT-90311 Rietavas; TEL. (8-448) 68202; (8-699) 617716; (8-380) 30156; EL. PAŠTAS: rietavoinicatyvos@rietavovic.lt

VVG VALDYBOS NARIŲ SĄRAŠAS

vardas, pavardė	KONTAKTAI, ATSTOVAUJAMA ORGANIZACIJA
1. Antanas Aužbikavičius	Tel. 8 698 49695; el. paštas: a.auzbikavicius@rietavas.lt ; delegavusi organizacija: Rietavo savivaldybės administracija, įm. kodas: 8874718, adresas: Laisvės a. 3, Rietavo rm., Rietavo sav.
2. Egidijus Gričius	Tel. 8 610 42863; el. paštas: gričiui@hotmail.com ; delegavusi organizacija: Rietavo savivaldybės administracija, įm. kodas: 8874718, adresas: Laisvės a. 3, Rietavo rm., Rietavo sav.
3. Laima Dockeyvičienė	Tel. 8 699 17716; el. paštas: direktore@rietavovic.lt ; delegavusi organizacija: VŠĮ Rietavo verslo informacijos centras, įm. kodas: 171675271, adresas: Oginskių g. 8, Rietavas
4. Irena Kirklienė	Tel. 8 687 91640; el. paštas: vfin@takas.lt ; delegavusi organizacija: UAB „Sauslaukio statyba“, įm. kodas: 171675652, adresas: Sauslaukio k. Rietavo sav.
5. Romas Židickis	Tel. 8 682 48573; el. paštas: r.zidickis@gmail.com ; delegavusi organizacija: R.Židickio įmonė, įm. kodas: 171670534, adresas: Giliogirio k. Rietavo sav.
6. Irena Bagdonienė	Tel. 8 610 64879; el. paštas: medinga@yahoo.com ; delegavusi organizacija: Medingėnų bendruomenė „Medinga“, įm. kodas: 7167713, įm. adresas: Medingėnų k. Rietavo sav.
7. Povilas Batavičius	Tel. 8 696 76990; el. paštas: batavicius@gmail.com ; delegavusi organizacija: Rietavo savivaldybės jaunimo ir jaunimo organizacijų sąjunga „Rietavo apskritis stalas“, įm. kodas: 301295720, įm. adresas: Laisvės a. 3, Rietavas
8. Danėlė Grauslienė	Tel. 8 618 34413; el. paštas: dana_grausliene@yahoo.ca ; delegavusi organizacija: Tverų bendruomenė, įm. kodas: 7167656, adresas: Tverų mstl. Tverų sen. Rietavo sav.
9. Albinas Maslauskas	Tel. 8 686 22908; el. paštas: albinas@plungeslaguna.lt ; delegavusi organizacija: Rietavo – Saerbecko bendruomenių partnerystės draugijos „Kelias“, įm. kodas: 7167216, adresas: Laukuvos g. 2, Rietavas
10. Ona Jocienė	Tel. 8 680 19494; el. paštas: jociukgi@yahoo.com ; delegavusi organizacija: Kaimo bendruomenė „Mūsų Labardžiai“, įm. kodas: 1428759, adresas: Labardžių k. Rietavo sav.
11. Zuzana Narvaišienė	Tel. 8 614 50269; el. paštas: narvaisiene@yahoo.com ; delegavusi organizacija: Asociacija Rietavo moterų užimtumo centras, įm. kodas: 300526035, adresas: Plungės g. 17, Rietavas.

3 PRIEDAS. VVG VALDYBOS PRITARIMAS STRATEGIJAI

**4 PRIEDAS. VVG TERITORIJOJE REGISTRUOTŲ KAIMO BENDRUOMENIŲ PRITARIMAS
STRATEGIJAI**

**5 PRIEDAS. VVG NARIŲ DALYVAVIMĄ STRATEGIJOS RENGIMO PROCESSE PAGRINDŽIANTYS
DOKUMENTAI**

**6 PRIEDAS. KONSULTAVIMOSI SU SOCIALINIAIS-EKONOMINIAIS PARTNERIAIS PROCESĄ
(PRINCIPĄ „IŠ APAČIOS Į VIRŠŲ“) PAGRINDŽIANTYS DOKUMENTAI**

7 PRIEDAS. BENDRADARBIAVIMO SUTARTYS

